

Ylä-Lapin luonnonvara- suunnitelma

Kausi 2006–2010

METSÄHALLITUS

Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 57 • 2006

Ylä-Lapin luonnonvara- suunnitelma

Kausi 2006–2010

Toimittajat

Juha Sihvo

Kimmo Gröndahl

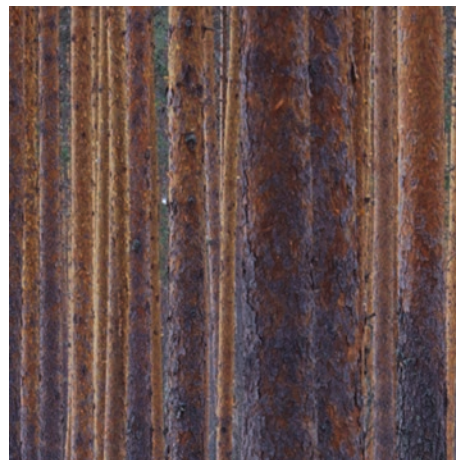
Elina Stolt

Tarja Tuovinen

Juha Salmi

Jyrki Tolonen

Vantaa 2006

© Metsähallitus 2006, Juha Sihvo

Ulkoasu: Arja Rautakoski

Taitto: Taimi Penttinen

Kartat: Mikko Viitala

Valokuvat: Kuvaliiteri/LKA/Oiva Mäenpää

Matti Mela, Arja Rautakoski, Markus Sirkka

Painopaikka: Edita Prima Oy

Tilaukset:

Puh. 0205 64 7702

Sähköp. natureinfo@metsa.fi

ISSN 1234-1234

ISBN (NIDOTTU) 978-952-446-528-1

ISBN (PDF) 978-952-446-529-8

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	22.12.2006
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	31.10.2006
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	
TEKIJÄ(T)	Juha Sihvo, Kimmo Gröndahl, Elina Stolt, Tarja Tuovinen ja Juha Salmi		
JULKAISUN NIMI	Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma kausi 2006–2010		

TIIVISTELMÄ

Metsähallitus asetti vuoden 2005 alussa Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman 2001–2010 tarkistusprojektin Maa- ja metsätalousministeriön asettaman useamman kohdan toimintaohjelman (23.12.2003) mukaisesti. Luonnonvarasuunnitelman tärkein tavoite oli metsä- ja porotalouden yhteensovittaminen yhteistyössä merkittävimpien sidosryhmien kanssa. Luontopalveluiden toimintojen kuten metsästyksen, kalastuksen, maastoliikenteen ym. osalta toteutunut suunnitelmajakso arvioitiin ja toimintaperiaatteet loppukaudelle 2006–2010 tarkistettiin. Edellinen luonnonvarasuunnitelma kaudelle 2001–2010 on voimassa soveltuvin osin kauden loppuun.

Aikaisempi luontopalvelujen yleisvastuu Ylä-Lapin luonnonhoitoalueessa ei kata uuden Metsähallituslain mukaan liiketoimintoja, vaan ne vastaavat itse toimintansa yhteiskunnallisista velvoitteista, joissa toiminnan reunaehdoista neuvotellaan kuntakohtaisten yhteistyöryhmien kanssa. Luonnonvarasuunnitelmassa tarkistettavat toimintaperiaatteet julkisten hallintotehtävien osalta koskevat koko saamelaiden kotiseutualueita.

Julkiset hallintotehtävät on jaettu luonnon virkistyskäyttöön, luonnonsuojeluun, alueiden hallintaan ja erätalouteen. Liiketoiminnan kuten metsätalouden toimintaperiaatteet ja mitoitus koskevat Ylä-Lappia (rajaus sama kuin luonnonvarasuunnitelmassa 2001–2010).

Suunnitelma laadittiin tiiviissä yhteistyössä paikallisista sidosryhmistä koostuvan ns. laajan yhteistyöryhmän sekä kuntakohtaisten yhteistyöryhmien kanssa. Lisäksi kuultiin maakunnallisia sidosryhmiä sekä Metsähallituksen Lapin läänin neuvottelukuntaa. Metsä- ja porotalouden yhteensovittamiseksi käytiin erilliset neuvottelut Inarin paliskuntien, Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen välillä. Saamelaiskäräjien kanssa käytiin lakisäteinen kuulemismenettely.

Vaihtoehtoja tarkasteltiin hakuiden kokonaismitoituksena (150 000–70 000 m³/v) ja sen jakautumisena paliskunnittain. Lisäksi eri vaihtoehtoissa oli erilaiset maankäyttörajaukset (nykytila – GP:n ja eräiden paliskuntien aluevaatimukset). Suunnitevaihtoehtojen vaikutusten arvioinnin, saadun sidosryhmäpalautteen ja ministeri Korkeaojan yleisötilaisuudessa esille tulleiden kannanottojen perusteella ohjausryhmä päätyi esittämään hakkuusuunnitteeksi 115 000 m³/vuosi. Maankäytön osalta esitettiin, että nykyiset metsätalousalueet säilyvät metsätalouskäytössä (254 700 hehtaaria metsämaata) ja erämaiden luonnonmukaisesti käsiteltävät alueet (20 000 hehtaaria metsämaata) siirretään kokonaan metsätalouden ulkopuolelle.

Nykytasoa alempi suunnite ja esitetty maankäyttöratkaisu tarjoavat enemmän joustavuutta leimikoiden sijoitteluun, mikä puolestaan antaa paremmin mahdollisuuksia metsätalouden ja muiden käyttömuotojen yhteensovittamiseen. Metsätalouden pitkän aikavälin mitoitus ratkaistaan Metsäntutkimuslaitoksen ym. monitavoitteisen tutkimushankkeen tulosten pohjalta suunnitelmakauden lopulla.

Suunnitelmassa on arvioitu valitun hakkuuvaihtoehdon vaikutuksia Ylä-Lapin metsävaroihin, metsätalouden kannattavuuteen, porotalouteen, työllisyyteen, luonnonsuojeluun sekä luontomatkailuun ja virkistyskäyttöön.

Luonnonvarasuunnitelman lähtökohtana on ottaa huomioon ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys luonnonvarojen hoidossa ja käytössä saamelaiden kotiseutualueella. Käytännön toimintaa viitoittavat toimintaperiaatteet on ryhmitelty julkisiin hallintotehtäviin (luontopalvelut) ja liiketoimintaan (metsätalous, Villi Pohjola ja Morenia). Toimintaperiaatteiden vaikutuksia ja riskianalyysejä on tarkasteltu tulosalueittain ja luontopalveluiden osalta prosesseittain.

Luonnonvarasuunnitelman toteutumista ja luonnonvarojen kestävää käyttöä seurataan 37 mittarin avulla. Tiedot kerätään vuosittain ja raportoidaan vuoden tai viiden vuoden välein mittarista riippuen.

AVAINSANAT	Luonnonvarasuunnitelma, metsä- ja porotalous, sidosryhmät, osallistaminen, toimintaperiaatteet, vaihtoehdot, yhteensovittaminen, seuranta		
MUUT TIEDOT			
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 57		
ISSN 1239-1670	ISBN (NIDOTTU) 978-952-446-528-1, ISBN (PDF) 978-952-446-529-8		
SIVUMÄÄRÄ	175	KIELI	Suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	Edita Prima Oy
JAKAJA	Metsähallitus	HINTA	25 €

GOVVIDANSIIDU			
ALMMUSTUHTTI	Meahciráddehus	ALMMUSTUHTTINÁIGI	22.12.2006
DOAIMBANADDI	Meahciráddehus	DOHKKEHANBEAIVEMEARRI	31.10.2006
LUHTOLAŠVUOHTA	Almmolaš	DIÁRANUMMÁR	
DAHKKI(T)	Juha Sihvo, Kimmo Gröndahl, Elina Stolt, Tarja Tuovinen ja Juha Salmi		
PRENTOSA NAMMA	Davvi-Sámi luondduriggodatplána áigodat 2006–2010		
<p>ČOAHKKÁIGEASSU</p> <p>Meahciráddehus ásahii jagi 2005 álggus Davvi-Lappi luondduriggodatplána 2001–2010 dárkkistanprošeavtta Eanan- ja meahcedoalloministeriija ásahan má?ggačuoggát doaibmaplána (23.12.2003) mielde. Luondduriggodatplána deháleamos ulbmil lei heivehit oktii vuovde- ja boazodoalu doaimmaid ovttasrádiid mávssoleamos čanusjoavkkuiguin. Luonddubálvalusaid doaimmaid dego meahcebevvdu, guolástusa, meahcejohtalusa jed. hárrái ollašuvvan plánenáigodat árvvoštallojuvvui ja doaibmaprinsihpat loahppaáigodahkii 2006–2010 dárkkistuvvoje. Ovddit luondduriggodatplána áigodahkii 2001–2010 lea fámus heivvolaš osiid mielde áigodaga loahpa rádjai.</p> <p>Luonddubálvalusaid ovddit oppalaš ovddasvástádus Davvi-Sámi luonddudikšunguovllus ii govčča odđa Meahciráddehuslaga mielde fitnodatdoaimmaid, muhto dain lea iežaset ovddasvástádus servodatlaš geatnegasvuodain, mas doaimma ravdaevttuin ráddádallojuvvo gieldaguovdasaš ovttasbargojoavkkuiguin. Luondduriggodatplánas dárkkistuvvon doaibmaprinsihpat almmolaš hálddahuodoaimmaid hárrái gusket oppa sámiiid ruovttuguovllu.</p> <p>Almmolaš hálddahuodoaimmat leat juhkkojuvvon luonddu áhpásnuvvanatnui, luonddusuodjaleapmi, guovlluid hálddašeapmái ja meahcedollui. Fitnodatekonomalaš doaimmat dego vuovdedoalu doaibmaprinsihpat ja mihtuid ásaheapmi gusket Davvi-Sámi (ráddjen seamma go luondduriggodatplánas 2001–2010).</p> <p>Plána ráhkaduvvui lágvalaga oktasašbargun báikkálaš čanusjoavkkuin čohkiidan ng. viides ovttasbargojoavkkuin ja gieldaguovdasaš ovttasbargojoavkkuiguin. Dasa lassin gulaskuddojuvvoje eanangottálaš čanusjoavkkut ja Meahciráddehusa Sámi leana ráddádallangoddi. Vuovde- ja boazodoalu oktiiheiveheapmin Anára bálgesat, Sámediggi ja Meahciráddehus ráddádalle sierra. Sámedikkiin doaimmahuvvui lágas mearriduvvon gullanmeannudeapmi.</p> <p>Molssaeavttut guorahallojedje čuohppamiid ollesmihttun (150 000–70 000 m³/j) ja dan juohkáseapmin bálgesiid mielde. Dasa lassin sierra molssaeavttuin ledje sierralágán eanageavahanráddjemat (dálá dilli – GP ja muhtin bálgesiid guovlogáibádusat). Plánamolssaeavttuid váikkusaid árvvoštallama, ožžojuvvon čanusjoavkomáhchahaga ja ministtar Korkeaoja álbmotdílálašvuodas ovdanboahdin oaiviliid vuodul stivrenjoavku mearridii árvalit čuohppanplánan 115 000 m³/jahki. Eanageavaheami hárrái árvaluvvui ahte dálá vuovdedoalloguovllut seilot vuovdedoalu anus (254 700 hektára vuovdeenan) ja meahceguovlluid luondduvida vuogi mielde giedahallat oaivvilduvvon guovllut (20 000 hektára vuovdeenan) sirdojuvvojit ollásit vuovdedoalu olggobeallai.</p> <p>Dálá dili ektui loguid dáfus unnit plána ja árvaluvvon eanageavahančoavddus fállaba eambo soddjilvuoda mearridit gokko čuohppat merkejuvvon vuovdebihtát leat, mii fas addá enat vejolašvuodaid vuovdedoalu ja eará geavahanhámiid oktiiheiveheapmái. Vuovdedoalu guhkesáigge mihtuid ásaheapmi čovdojuvvo Meahcedutkanlágádusa jed. má?ggaulmillaš dutkanfitnu bohtosiid vuodul plánenáigodaga loahpas.</p> <p>Plánas leat árvvoštallon välljejuvvon čuohppanmolssaeavttuid váikkusat Davvi-Sámi vuovderiggodagaide, vuovdedoalu gánnáhahtivuhtii, boazodollui, bargolašvuhtii, luonddusuodjaleapmái, luondduturismii ja áhpásnuvvanatnui.</p> <p>Luondduriggodatplánas vuolggasadjin lea váldit vuhtii ekologalaš, ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš bistevasvuotta luondduriggodagaid ávvira atnimis ja geavaheamis sámiiid ruovttuguovllus. Geavada barggu stivrejeddji doaibmaprinsihpat leat juogustuvvon almmolaš hálddahuodoaimmaide (luonddubálvalusat) ja fitnodatekonomalaš doaimmaide (vuovdedoallu, Villi Pohjola ja Morenia). Doaibmaprinsihpat váikkusat ja riskaanalysa leat geahčaduvvon boađujoavkkuid mielde ja luonddubálvalusaid hárrái proseassaid mielde.</p> <p>Luondduriggodatplána ollašuvvan ja luondduriggodagaid bistevas geavaheapmi čuvvojuvvo 37 mihttára vuodul. Diedut čoggojuvvojit jahkásaččat ja raporterejuvvojit ovtta dehe vida jagi gaskkaid mihttára mielde.</p>			
ČOAVDDASÁNIT	Luondduriggodatplána, vuovde- ja boazodoallu, čanusjoavkkut, oassálastin, doaibmaprinsihpat, molssaeavttut, oktiiheiveheapmi, čuovvun		
EARÁ DIEDUT			
RÁIDDU NAMMA JA NUMMÁR	Meahciráddehusa publikašuvnnat vuovdedoalus 57		
ISSN 1239-1670	ISBN (NJADDOJUUVVON) 978-952-446-528-0, ISBN (PDF) 978-952-446-529-9		
SIIDOMEARRI	175	GIELLA	Suomagiella
GOASTTIDEADDJI	Meahciráddehus	PRENTENBÁIKI	Edita Prima Oy
JUOHKKI	Meahciráddehus	HADDI	25 €

Sisältö

Alkusanat	8
1. Johdanto	10
1.1 Suunnitelman tarkoitus ja tavoitteet	10
1.2 Suunnitelma-alue	11
2. Mennyt kausi (2001–2005)	13
2.1 Toimintaympäristön kehitys – muutostekijät	13
2.1.1 Väestökehitys Ylä-Lapissa	13
2.1.2 Työllisyys Ylä-Lapissa kunnittain	13
2.1.3 Metsähallituksen työllistävyys Ylä-Lapissa	14
2.1.4 Eri elinkeinojen merkitys Inarin kunnassa	14
2.1.5 Saamen kielilaki	16
2.1.6 Yhdenvertaisuuslaki	16
2.1.7 Maa- ja metsätalouden kysymykset	16
2.1.8 Maakuntakaavoitus Ylä-lapin alueella	17
2.1.9 Natura 2000 -verkosto	17
2.1.10 Matkailun kehittämissuunnitelmat	18
2.1.11 Kansainvälinen luonnonsuojelun arviointi	18
2.2 Metsähallituksen toiminnan kehitys	19
2.2.1 Uusi metsähallituslaki 1.1.2005	19
2.2.2 Metsätalouden ja luontopalveluiden organisaatioiden uudistaminen	20
2.2.3 Rahoitusohjelman muutokset toiminnassa (Luontopalvelut)	20
2.2.4 Porotalouden ja metsätalouden yhteensovittaminen Inarin valtion metsissä	21
2.2.5 Maankäytön kehitys; hallinnansiirrot, ostot, myynnit	22
2.2.6 Pallas-Yllästunturin kansallispuiston perustaminen	22
2.2.7 Inarin retkeilyalue -esitys	22
2.2.8 Virkistyskäytön painopistealueet	23
2.2.9 Aluekohtaiset hoito- ja käyttösuunnitelmat	24
2.2.10 Alue-ekologiset suunnitelmat	24
2.2.11 Paikkatietojärjestelmät	24
2.3 Arvio toimintaperiaatteiden toteutumisesta 2001-2004	25
2.3.1 Johdanto	25
2.3.2 Metsähallitus Ylä-Lapissa	25
2.3.3 Luontaiselinkeinot ja saamelaiskulttuuri	26
2.3.4 Paikallisten ihmisten oikeudet	26
2.3.5 Luonnonsuojelu	27
2.3.6 Retkeily ja luontovalistus	28
2.3.7 Riistatalous, kalastus ja valvonta	30

2.3.8	<i>Maastoliikenne</i>	31
2.3.9	<i>Maksulliset matkailupalvelut</i>	32
2.3.10	<i>Metsätalous</i>	32
2.3.11	<i>Maa-ainekset ja kullanhuuhtonta</i>	33
2.3.12	<i>Maan ostot, myynnit, vaihdot, vuokraus ja kaavoitus</i>	34
3.	Nykytila	35
3.1	Suunnitelma-alue	35
3.2	Maankäyttö	35
3.3	Metsävarat	38
3.3.1	<i>Kasvupaikat</i>	38
3.3.2	<i>Puusto</i>	39
3.3.3	<i>Metsien kunto ja riistakohteet</i>	43
3.3.4	<i>Metsätalous</i>	44
3.4	Toimintaympäristön kehitysnäkymiä	46
4.	Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma kaudelle 2006–2010	48
4.1	Julkisten hallintotehtävien toimintaperiaatteet 2006–2010 saamelaisten kotiseutualueella	48
4.1.1	<i>Johdanto</i>	48
4.1.2	<i>Yleiset toimintaperiaatteet</i>	49
4.1.3	<i>Luonnon virkistyskäyttö</i>	50
4.1.4	<i>Luonnonsuojelu</i>	53
4.1.5	<i>Alueiden hallinta</i>	54
4.1.6	<i>Eräasiat</i>	58
4.2	Liiketoiminnan toimintaperiaatteet 2006–2010 Ylä-Lapissa	60
4.2.1	<i>Metsätalous</i>	60
4.2.2	<i>Maksulliset matkailupalvelut (Villi Pohjola)</i>	61
4.2.3	<i>Maa-ainesten myynti (Morenia)</i>	62
4.2.4	<i>Tontti ja metsäkauppa (Laatumaa)</i>	62
4.3	Sidosryhmä- ja kansalaispalaute	63
4.3.1	<i>Yhteistyöryhmien palaute</i>	63
4.3.2	<i>Kansalaispalaute</i>	64
4.4	Metsätalouden mitoitus 2006-2010	66
4.4.1	<i>Vaihtoehdot</i>	66
4.4.2	<i>Arvio vaihtoehtojen vaikutuksista</i>	67
4.4.2.1	<i>Työllisyyteen</i>	67
4.4.2.2	<i>Porotalouteen</i>	68
4.4.2.3	<i>Metsätalouden kannattavuuteen</i>	70
4.4.3	<i>Sidosryhmien kannanotot vaihtoehtoihin</i>	71
4.4.3.1	<i>Paliskuntien kanssa käydyt neuvottelut</i>	71
4.4.3.2	<i>Laajan yhteistyöryhmän kanta</i>	71
4.4.3.3	<i>Inarin kunnan, Vapo Oyj:n ja Metsähallituksen Lapin neuvottelukunnan kanta</i>	72

4.4.3.4	<i>Maakunnallisten sidosryhmien info-tilaisuus</i>	72
4.4.3.5	<i>Ministeri Korkeaojan vierailun yhteydessä esitetyt kannanotot</i>	72
4.4.4	<i>Ohjausryhmän päätösesitys hakkuusuunnitteen</i>	72
4.4.5	<i>Metsäntutkimuslaitoksen monitieteisen tutkimushankkeen liittyminen luonnonvarasuunnitteluun</i>	73
4.5	<i>Seuranta</i>	73
5.	Vaikutusten arviointi	76
5.1	Toimintaperiaatteiden vaikutusten arviointi ja riskianalyysi	76
5.1.1	<i>Toimintaperiaatteiden vaikutukset</i>	76
5.1.2	<i>Riskianalyysi</i>	80
5.2	Metsätalouden mitoituksen vaikutusten arvio	82
5.2.1	<i>Ylä-Lapin metsävarat</i>	82
5.2.2	<i>Metsätalouden kannattavuus</i>	84
5.2.3	<i>Porotalous</i>	84
5.2.4	<i>Työllisyys</i>	85
5.2.5	<i>Luonnonsuojelu</i>	86
5.2.6	<i>Luontomatkailu ja virkistyskäyttö</i>	86
	Kirjallisuutta	87
	Liitteet	
Liite 1.	Saamelaiskäräjät ja luonnonvarasuunnittelu	88
Liite 2.	Projektiorganisaatio	91
Liite 3.	Yhteistyöryhmät	92
Liite 4.	Mennyt kausi: Menneen kauden arvio 2001–2005	95
Liite 5.	Mennyt kausi: Mittareiden toteutustietoja 2001–2005	127
Liite 6.	Ylä-Lapin maankäyttö kunnittain, hehtaaria	134
Liite 7.	Ylä-Lapin Natura-alueet kunnittain	135
Liite 8.	Kasvupaikat	136
Liite 9.	Puusto (m ³) kunnittain ja maankäyttöluokittain	137
Liite 10.	Palaute: Yhteistyöryhmien yhteiskokous Siidassa 2.2.2006	138
Liite 11.	Palaute: Yleisötilaisuudet	143
Liite 12.	Palaute: Internet-kysely	151
Liite 13.	Hakkuulaskelmien laadintaperusteet	153
Liite 14.	Laskelmien ja tulosten esittely	156
Liite 15.	Valittu vaihtoehtoesitys 115 000 m ³ /vuosi	157
Liite 16.	Laskelma energiapuun kertymäkehityksestä 5–40 vuotta	158
Liite 17.	Maakunnallisten sidosryhmien lausuntojen tiivistelmät ja vaikutus suunnitelmaan	163
	Kartat	
	Ylä-Lapin metsät	
	Maankäyttö	
	Luonnon virkistyskäytön rakenteet ja painopistealueet	

Alkusanat

Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden pitkään kyteneeet erimielisyydet kärjistyivät 2000-luvun alussa. Monien vaiheiden ja selvitysten jälkeen maa- ja metsätalousministeriö asetti neljän kohdan toimintaohjelman (22.12.2003), jossa mm. Metsähallitus velvoitettiin käynnistämään luonnonvarasuunnitelman tarkistus metsä- ja porotalouden yhteensovittamiseksi. Ministeriö nimitti projektin ohjausryhmään edustajansa.

Luonnonvarasuunnitteluprosessin tuloksena laaditussa uudessa suunnitelmassa on arvioitu mm. vanhan suunnitelman toteutuminen 2001–2005 sekä tarkistettu loppukauden toimintaperiaatteet ja vuotuinen hakkuusuunnite.

Metsähallitus asetti 12.5.1999 projektin, jonka tehtävänä oli laatia ensimmäinen luonnonvarasuunnitelma Ylä-Lappiin vuoden 2000 loppuun mennessä. Suunnitelma on voimassa 2001–2010. Sen luvut 1–2 käsittelevät mm. Ylä-Lapin luonnonoloja. Luvussa 3 esitellään Ylä-lapin luonnonvaroja ja niiden käyttöä. Suunnitelmajakson 2001–2005 aikana maankäytössä ja metsävaroissa tapahtuneet muutokset todetaan uuden suunnitelman luvussa 3 "Nykytilan kuvaus". Muilta osin muutokset ja täydennykset tekstiin tarvittavin perusteluin kirjataan uuden suunnitelman asianomaisiin kohtiin. "Vanhaan suunnitelmaan" listatut yksityiskohtaisemmat toimintaohjelmat on jätetty pois. Luonnonvarasuunnitelma on strategisen tason suunnitelma, jossa toimintaperiaatteet antavat viitekehyksen yksityiskohtaisempien suunnitelmien kuten hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaan.

Luonnonvarasuunnittelun eri yhteistyöryhmien kokouksissa työskenteli yhteensä 42 henkilöä Metsähallituksen ulkopuolelta. Erilaisia kokouksia kertyi 43 kpl. Työn yhteydessä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta tilattiin asiantuntija-arvio porotalouden saamista ekologisista ja taloudellisista hyödyistä mikäli talousmetsien rajausta ja hakkuusuunnitetta muutetaan. Arvion laati tutkija Mauri Nieminen. Lisäksi suunnitelman teossa käytettiin Metsäntutkimuslaitoksen monitieteisen tutkimushankkeen "Ylä-Lapin metsien kestävä käyttö" selvi-

tyksiä elinkeinoista ja työllisyydestä Inarissa. Metsähallituksen omaa henkilökuntaa on ollut noin 30 henkilöä aktiivisesti mukana suunnitteluprosessin eri vaiheissa. Erityisesti on mainittava projektiryhmän työpanos.

Erityiskiitos kirjoitustyöhön osallistuneille ja yleisötilaisuuksien vetäjille: Pirjo Seurujärvelle, Eero Tikkaselle ja Pertti Heikkurille sekä laajan yhteistyöryhmän kokouksen puheenjohtajaksi kutsutulle Mikko Hyppöselle.

Parhaat kiitokset hyvästä yhteistyöstä ja panoksesta suunnitelman onnistumiseksi.

Ivalossa 9.6.2006

Juha Sihvo

1.

Johdanto

1.1 Suunnitelman tarkoitus ja tavoitteet

Luonnonvarasuunnittelun tavoitteena oli laatia ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä maankäytön ja luonnonvarojen kokonaissuunnitelma Metsähallituksen hallinnoimille alueille Ylä-Lapissa. Metsähallitus asetti 12.5.1999 projektin, jonka tehtävänä oli laatia ensimmäinen luonnonvarasuunnitelma Ylä-Lappiin vuoden 2000 loppuun mennessä. Suunnitelma on voimassa 2001–2010.

Käynnistyvän luonnonvarasuunnitteluprojektin tavoitteena oli vuosille 2001–2010 laaditun luonnonvarasuunnitelman seuranta ja tarkistus. Tavoitteiden toteutumisen jaksolla 2001–2004 arvioitiin 48 mittarin perusteella.

Metsätalouden osalta oli todettu, että toimintaa ei voitu jatkaa voimassa olevan luonnonvarasuunnitelman mukaan metsä- ja porotalouden ristiriitojen takia. Metsätalouden toimintaperiaatteet ja mitoitukset menivät näin uuteen tarkasteluun.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 3.5.2002 Lapin TE-keskuksen johtajan Pirkko Saarelan selvitysmieheksi kartoittamaan ongelmia ja antamaan suositukset metsä- ja porotalouden intressien yhteensovittamiseksi. Ministeriön mielestä selvitysmiehen esitykset eivät olleet sellaisenaan toteuttamiskelpoisia mm. palautteen ristiriitaisuuden vuoksi (Saarela 2003).

Ministeriön asettaman toimintaohjelman (22.12.2003) mukaan ongelman ratkaisun taustalla oli neljä osatekijää, joista kutakin tuli käsitellä omana kokonaisuutenaan. Ne olivat saamelaiden maa- ja metsätalouden intressien yhteensovittamiskysymys. Tämän jaottelun pohjalta eri hallinnonaloilla tehtiin Ylä-Lapin maankäytön yhteensovittamiseksi toimenpiteitä.

Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden yhteensovittamista koskevalta osalta toimintaohjelma velvoitti Metsähallitusta käynnistämään uuden luonnonvarasuunnittelukierroksen yhteensovittamiskysymyksen ratkaisemiseksi.

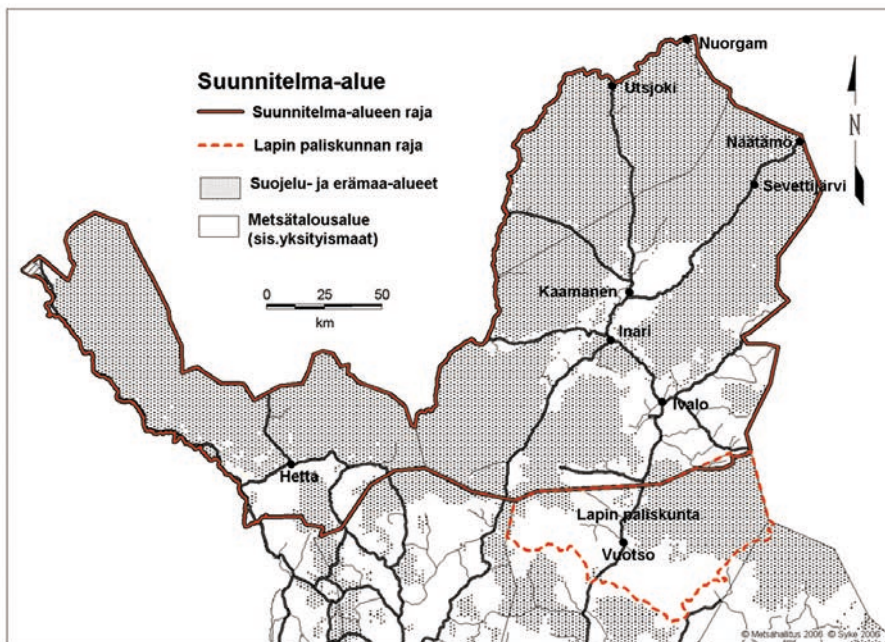
Luonnonvarasuunnitelman tarkistuksen tärkein tavoite oli metsä- ja porotalouden yhteensovittaminen. Merkittävimpien sidosryhmien (liite 3) kanssa yhteistyössä arvioitiin ns. Saarelan alueiden, erämaiden luonnonmukaisten alueiden sekä luontojärjestöjen ja eräiden paliskuntien ehdotuksen merkitys saamelaiskulttuurille, luontaiselinkeinoille sekä Ylä-Lapin muille elinkeinoille.

Luontopalvelujen toimintojen kuten metsästyksen, kalastuksen, maastoliikenteen ym. osalta toteutunut suunnitelmajakso arvioitiin ja toimintaperiaatteet loppukaudelle 2006-2010 tarkistettiin. Tässä tehtävässä Metsähallituksen kuntakohtaiset yhteistyöryhmät ovat keskeisessä roolissa (liite 3).

Luonnonvarasuunnitelmasta oli käytävä ennen sen lopullista hyväksymistä saamelaiskäräjälain 974/1995 9§:n mukaiset neuvottelut.

1.2 Suunnitelma-alue

Suunnitelma-alue käsittää Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kuntien sekä Sodankylän kunnasta Kuutuan alueen Metsähallituksen hallinnassa olevat maat ja vedet (kuva 1). Metsätalouden osalta suunnitelma-alue kattaa entisen Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen talousmetsät. Suunnitelma-alueesta poiketen julkisten hallintotehtävien eli luontopalveluiden toimintaperiaatteiden tarkistus koskee koko saamelaisten kotiseutualuetta.

Kuva 1. Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma-alue.

Kuvassa 1 (s.11) saamelaiden kotiseutualue muodostuu suunnitelma-alueesta (punainen viiva) ja Lapin paliskunnan alueesta (punainen katkoviiva). Pinta-ala-tilastoissa Lapin paliskunta kuuluu kuitenkin Itä-Lapin luonnonvarasuunnitelmaan.

Suunnitelma-alueen tilastot

Nykytila -luvussa ja liitteissä olevat taulukot ja kaaviot on laadittu samalla periaatteella kuin edellisessä luonnonvarasuunnitelmassa 2001–2010. Tämän luonnonvarasuunnitelman suunnitelma-alue poikkeaa kuitenkin jonkin verran aiemman luonnonvarasuunnitelman rajauksesta, minkä takia suunnitelmissa vastaavien taulukoiden keskinäinen vertailu on ongelmallista. Suunnitelma-alueen muutos johtuu Itä-, Länsi- ja Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma-alueiden keskinäisen rajauksen tarkistuksesta seurantaraportointikäytäntöön sopivammaksi.

Seuraavassa on kuvattu "vanhan ja uuden" suunnitelma-alueet:

- Luonnonvarasuunnitelma 2001–2010:
 - Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnat lukuun ottamatta Urho Kekkosen kansallispuiston Inarin kunnan puoleista osaa.
 - Lisättyä Lemmenjoen kansallispuiston Kittilän kunnan puoleinen osa ja Sodankylän kunnasta ns. Kuutuan metsätalousalue.
- Luonnonvarasuunnitelma 2006–2010:
 - Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Sodankylän kunnasta ns. Kuutuan metsätalousalue.

Suunnitelmajakson alkupuolella 2001–2005 huomattavimpia maanhankintoja olivat Pallas-Ounastunturin kansallispuiston siirtyminen 1.1.2002 ja vuotta myöhemmin Saariselän alueen siirtyminen Metsäntutkimuslaitokselta Metsähallituksen hallintaan. Luonnonsuojelutarkoitukseen ostettiin noin 2 000 hehtaaria maata.

Metsähallituksen hallinnassa vuonna 2006 oli yhteensä 2 810 800 ha, mikä on noin 90 % koko suunnitelma-alueen kokonaispinta-alasta (taulukko 1).

Taulukko 1. Metsähallituksen hallinnassa olevien maiden ja vesien kuntakohtainen jakauma vuonna 2006 oli seuraava:

Kunta	Maa-ala ha	Vettä ha	Yhteensä ha	Osuuskunnan maa-alasta, %
Enontekiö	693 500	35 600	729 100	87
Inari	1 367 100	201 200	1 568 300	91
Utsjoki	488 300	19 700	508 000	95
Sodankylä	5 300	200	5 500	0
Yhteensä	2 554 200	256 700	2 810 800	

2.

Mennyt kausi (2001–2005)

2.1 Toimintaympäristön kehitys – muutostekijät

2.1.1 Väestökehitys Ylä-Lapissa

Kymmenisen vuotta jatkunut Lapin läänin väestön väheneminen näyttää oleellisesti hidastuneen. Lappi menetti vuosien 1994–2003 aikana väestöstään 7,9 prosenttia eli noin 16 000 henkeä. Pahimmat väestökatovuodet ajoittuivat vuosituhannen vaihteeseen, jolloin väestö väheni 2 400–2 500 hengellä vuosittain. Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan väestön määrä pieneni vuonna 2003 enää vajaalla 900 hengellä Lapin väestökehitys lähivuosina riippuu paljon yleisestä talouskehityksestä.

Taulukko 2. Väestökehitys Ylä-Lapin kunnissa vuosina 2001–2004. (Lähde: Lappi lukuina 2005. Lapin Liitto.)

Kunta	2001	2002	2003	2004	Muutos	
	hlöä	hlöä	hlöä	hlöä	hlöä	%
Enontekiö	2 100	2 073	2 023	1 998	-102	- 4,8
Inari	7 268	7 217	7 153	7 084	-184	- 2,5
Utsjoki	1 401	1 402	1 385	1 367	-34	- 2,4
Yhteensä	10 769	10 692	10 461	9 449	-320	- 3,0

Ylä-Lapin alueen kunnissa väestö väheni vuosina 2001–2004 320 hengellä (-3,0 %). Suhteessa eniten väestö väheni Enontekiön kunnassa (-4,8 %) (taulukko 2).

2.1.2 Työllisyys Ylä-Lapissa kunnittain

Lapissa työttömyys on laskenut vuoden 1999 22,5 %:sta vuoden 2005 16,7 %:iin. Työllisyysaste on vastaavasti noussut 51,6 %:sta noin 56,6 %:iin. Työttömyysaste on korkein Enontekiöllä ja alhaisin Utsjoella. Maaliskuussa 2006 työttömyysaste oli Inarissa 15,8 %, Utsjoella 16,5 %, ja Enontekiöllä 23,1 %.

Työpaikkojen määrä Ylä-Lapin kunnissa on vuosina 2001–2004 keskimäärin pysynyt ennallaan (+13). Kunnista Utsjoki on menettänyt eniten työpaikkoja, kun Inari ja Enontekiö ovat hiukan niitä lisänneet (taulukko 3, s. 14).

Taulukko 3. Työpaikkojen määrän kehitys Ylä-Lapin kunnissa vuosina 2001–2004. (Lähde: Lappi lukuina 2005. Lapin Liitto).

Kunta	2001 hlöä	2002 hlöä	2003 hlöä	2004 hlöä	Muutos %	Työttöm. %
Enontekiö	631	651	631	639	+1,2	21,8
Inari	2 720	2 787	2 796	2 763	+1,5	17,8
Utsjoki	517	530	483	479	-7,9	15,2
Yhteensä	3 868	3 968	3 910	3 881	+0,3	

Vaikka työttömyys on Lapissa vähentynyt voimakkaammin kuin koko maassa, on se edelleen korkea. Lapin läänin työttömyysaste vuonna 2004 oli 17,1 % ja koko maan 11,1 %.

2.1.3 Metsähallituksen työllistävyys Ylä-Lapissa

Työpaikkojen määrä Ylä-Lapin luonnonhoitoalueessa kasvoi 133 henkilöstä 159 henkilöön vuosina 2001–2004. Kasvu johtui pääosin Metlan hallinnassa olleiden Pallas-Ounastunturin kansallispuiston ja Saariselän alueiden siirtymisestä Metsähallituksen hallintaan. Metlan henkilökunta siirtyi samalla Ylä-Lapin luontopalveluihin. Lisäksi toiminnan laajentuminen luontopalveluissa on mahdollistanut joidenkin toimien vakinaistamisen.

Metsätalouden työvoima samana aikana vähentyi 5 henkilöllä. Tilapäisen työvoiman määrä on kasvanut 10 henkilöllä vuosina 2001–2004 ollen 34 henkilöä vuonna 2004. Tilapäistä henkilöstöä oli 21 % kokonaistyövoimasta vuonna 2004 (taulukko 4).

Taulukko 4. Metsähallituksen työllistävyys vuosina 2001–2004 Ylä-Lapissa.

Työvoima	2001 hlöä	2002 hlöä	2003 hlöä	2004 hlöä
Metsätalous vakituiset	74	74	69	69
Metsätalous tilapäiset	3	3	3	3
Luontopalvelut vakituiset	35	50	52	56
Luontopalvelut tilapäiset	21	27	27	31
Yhteensä	133	154	151	159

2.1.4 Eri elinkeinojen merkitys Inarin kunnassa

Eri elinkeinojen merkitys Inarin paikallistalouteen on samansuuruinen tuotoksella mitattuna. Poikkeuksen tekee matkailu, joka on selvästi suurin.

Taulukko 5. Eri elinkeinojen kokonaistuotos ja työllistävyys bruttovaikutuksineen Inarin kunnassa. (Lähde: Vatanen ym. 2006).

Toimiala	Kokonaistuotos	Kokonaistuotoksen bruttovaikutus milj. euroa	Työllisyys	Työllisyyden bruttovaikutus hlö/työv
Porotalous	4,0	7,5	217	240
Metsähallituksen luontopalvelut	3,2	7,1	38	65
Metsähallituksen metsätalous	5,9	11,7	91	132
Yksityismetsätalous	3,1	5,4	32	47
Puutuotteiden jalostus	5,1	8,4	37	66
Matkailu	56,5	107,4	703	1053

Metsä- ja puutalouden yhteenlaskettu kokonaistuotoksen bruttovaikutus on noin kolminkertainen porotalouteen verrattuna. Metsä- ja puutalous yhteensä on työllistäjänä yhtä suuri kuin porotalous (bruttovaikutus) (taulukko 5).

Taulukossa 6 esitellään inarilaisten kotitalouksien ilmoittamat osuudet tuloista toiminnoinnoin osana bruttotuloja. Ylivoimaisesti suurin on julkinen sektori ja seuraavana tulevat yksityinen sektori sekä matkailu.

Taulukko 6. Eri toimintojen ja toimialojen osuus inarilaisten kotitalouksien tuloista ilmenee alla olevasta taulukosta. (Lähde: Vatanen ym. 2006).

Elinkeino/Toiminto/Toimiala	Kotitaloudet, jotka ilmoittivat toiminnosta saadut tulot osaksi bruttotulojaan, kpl/%	Keskimääräinen osuus kotitalouden bruttotuloista, %
Maatalous	19 / 3,6	27
Luonnonsuojelu	20 / 3,8	45
Metsästys	25 / 4,7	6
Keräily	37 / 7,0	9
Kalastus	48 / 9,1	11
Porotalous	51 / 9,6	33
Metsätal. ja -teollisuus	57 / 10,8	40
Matkailu	73 / 13,8	58
Yksityinen sektori	116 / 21,9	61
Julkinen sektori	212 / 40,1	69
Muu toiminta	56 / 10,6	49

2.1.5 Saamen kielilaki

Uusi saamen kielilaki astui voimaan vuoden 2004 alusta. Kielilain tavoitteena on laissa taattujen kielellisten oikeuksien toteutuminen myös käytännössä. Laki siis edellyttää Metsähallitustakin aktiivisesti tarjoamaan saamenkielistä palvelua saamelaisten kotiseutualueella muun muassa luonto- ja retkeilypalveluista, luonnonsuojelusta ja viranomaisasioista. Julkaisut käännetään kolmelle saamenkielelle.

EU:n perustuslakiin sisältyy saamelaisten asemaa EU:n ainoana alkuperäiskansana tukeva artikla 32; julistus saamelaisista. Siinä Suomi ja Ruotsi ovat sitoutuneet saamelaisten elinkeinon, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilyttämiseen ja kehittämiseen saamelaisten omilla alueilla. (CIG 87/04ADD 2, artikla 32 julistus saamelaisista).

2.1.6 Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) tuli voimaan 1.1.2004. Lain tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa. Laki kieltää syrjinnän iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautuneisuuden, tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintää ei ole tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseen tähtäävä positiivinen erityiskohtelu. Viranomaisen tulee edistää yhdenvertaisuutta ja laatia yhdenvertaisuussuunnitelma vuoden 2005 loppuun mennessä. Lapin luontopalveluissa laadittiin Metsähallituksen luontopalvelujen yhdenvertaisuussuunnitelma, joka painottuu saamelaisten etnisen yhdenvertaisuuden varmistamiseen ja edistämiseen. Myöhemmin suunnitelma laajennettiin koskemaan koko Metsähallitusta. Suunnitelma laadittiin yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa (Metsähallituksen yhdenvertaisuussuunnitelma 2006).

2.1.7 Maa- ja metsätalouden oikeuskysymykset

Oikeusministeriön Oulun ja Lapin yliopistoilta vuonna 2003 tilaama saamelaisten kotiseutualueen maa- ja metsätalouden oikeusselvitys julkaistiin lokakuussa 2006. Lisäksi oikeusministeriö käynnisti virkamiesvalmistelun saamelaisten maahan, veteen, luonnonvaroihin ja perinteisiin elinkeinoihin kohdistuvien oikeuksien järjestämistä saamelaisten kotiseutualueella koskevaksi lainsäädännöksi. Selvitys ei lähde maanomistus- tai käyttöoikeuspohjalta vaan käyttöoikeuspohjalta. Kaksijäsenisen työryhmän jäseninä olivat Saamelaiskäräjien lakiasiainjohtaja Heikki J. Hyvärinen ja oikeusministeriön lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio. Työ valmistui kesällä 2006, mutta työ ei johtanut jatkotoimenpiteisiin syksyn 2006 aikana.

Saamelaisten maa- ja metsätalouden oikeuksia selvittävä Norjan suurkäräjät vahvistivat toukokuussa 2005 Finnmark-lain. Norjan metsähallituksen hallinnassa Finnmarkissa olevista 4,6 milj. ha valtion alueista muodostettiin läänin asukkaiden omistama Finnmark-kiinteistö. Sitä johtaa hallitus, johon läänin parlamentti ja saamelaiskäräjät nimeävät kumpikin 3 jäsentä ja valtio yhden. Luonnonsuojelualueet jäävät valtiolle ja viranomais-toiminnot jatkuvat entiseen tapaan. Norjan ratkaisulla arvioidaan olevan vaikutuksia Suomen kehitykseen.

Keväällä 2005 pidetyissä Metsähallituksen, paliskuntien ja saamelaiskäräjien välisissä metsätalouden ja porotalouden yhteensovittamista koskevista neuvotteluissa selvisi, että ongelman taustalla on ennenkaikkea maa- ja metsätalouden kysymys ja sen takia asiaa ei voida ratkaista paikallisissa neuvotteluissa vaan tarvitaan poliittisen tason päätöksiä.

Ns. lapinkylien osakkaat ovat selvittäneet vanhoja oikeuksiaan ja he katsovat olevansa oikeita omistajia verrattuna valtioon tai saamelaiskäräjiin. Vaade perustuu siihen, että isojakoa edeltäviin tilojen verollepano- ym. asiakirjoihin on merkitty erilaisia tilojen oikeuksia, jotka eivät ole toteutuneet. Laajimmillaan vaade voitaisiin ymmärtää esityksenä ainakin osittaisesta isojaon uudelleen käsittelystä.

2.1.8 Maakuntakaavoitus Ylä-lapin alueella

Lapin maakuntakaavoitus etenee seutukunnittain. Maakuntakaava on yleispiirteinen pitkän aikavälin suunnitelma maakunnan alueiden käytöstä. Se ohjaa kuntien kaavoitusta sekä muuta viranomaisten alueiden käyttöä koskevaa suunnittelua ja päätöksentekoa. Lapin liitto hyväksyi Pohjois-Lapin maakuntakaavan toukokuussa 2006. Ympäristöministeriön vahvistettua kaavan se korvaa alueella voimassa olevan seutukaavan. Tunturi-Lapin maakuntakaavan laatiminen aloitettiin v. 2006 ja se valmistunee v. 2008. Alueella on voimassa Tunturi-Lapin seutukaava.

2.1.9 Natura 2000 -verkosto

EU:n komissio on lopullisesti hyväksynyt jo lähes kaikki Suomen SCI-ehdotukset. Komissio päätti alpiinista luonnonmaantieteellistä vyöhykettä koskevasta alueuettelosta 22.12.2003 ja boreaalista vyöhykettä koskevasta luettelosta 13.1.2005. Ylä-Lapin osalta EU:n komissio ei ole vielä tehnyt päätöksiä viiden alpiinisen Natura -alueen osalta (Kirkkotupien niitty, Luomusjoen kuolpuna, Mieraslompolon kenttä, Pappilan niitty ja Välimaan kenttä) sekä yhden boreaalisen alueen osalta (Ivalojokisuisto).

Lapin Natura 2000 -alueiden hoidosta ja käytöstä on laadittu vuoden 2005 aikana yleissuunnitelma. Suunnitelmassa on tarkasteltu seutukunnittain Natura-verkoston kuuluvien alueiden hoidon ja käytön suunnittelutarvetta ja näiden suunnitelmien laatimisen tärkeysjärjestystä.

2.1.10 Matkailun kehittämisohjelmat

Lapin maakunnalle on tehty Lapin matkailustrategia 2003–2006. Strategian perustana on matkailun tuoma hyvinvointi koko maakuntaan. Lähtökohtina ovat maakunnan alueittainen kehittäminen matkailukeskusten toimiessa vetureina, matkailun ympäri-
vuotisuus, kansainvälistyminen, hanketoiminnan koordinaatio sekä toimijoiden erilaiset roolit ja työnjako. Lapin vetovoiman halutaan perustuvan jatkossakin luontoon ja maakunnan tunnettuuden kestäväan matkailun mallialueena toimimiseen.

Matkailustrategian voimassaoloaikana tunturikeskuksia on kehitetty ja mm. Lapin TE-keskuksen rahoituksella on toteutettu suuria investointeja. Odotukset matkailun ympärivuotisuudesta ja toisaalta kesämatkailun motorisoitumisesta asettavat muutos-
paineita toimintaan ja ristiriitoja matkailustrategian tavoitteisiin nähden. Metsähallituksen oman palveluinfran kehittämistä ja ylläpitämistä ohjaa kysyntä. Rahoituksen niukkuus on johtanut kustannustehokkuuden korostumiseen sekä priorisointeihin luonnon virkistyskäytön palvelutuotannossa.

2.1.11 Kansainvälinen luonnonsuojelun alueiden arviointi

Metsähallitus teetti vuonna 2004 kansainvälisellä arviointiryhmällä suojelun alueiden hoidon tehokkuuden arvioinnin. Arvioinnin kohteena oli koko Suomen suojelun aluejärjestelmä ja -hallinto ja se tehtiin Maailman luonnonsuojeluliiton (IUCN) ja Maailman luonnonsäätiön (WWF) menetelmiä maamme oloihin soveltaen. Tarkemmin arvioitiin 70 suojelun aluetta: kansallispuistoja, valtion retkeilyalueita ja erämaa-alueita. Ylä-Lapissa arvioinnin kohteena oli mm. Lemmenjoen kansallispuisto.

Arviointi kohdistettiin toimintaympäristöön, suojelun alueiden tilaan, suunnitteluun, käytettävissä oleviin voimavaroihin, toimintatapoihin, toiminnan tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen. Arviointiryhmä tutustui luonnonsuojelun alueiden hoitoon eri puolilla maamme ja tapasi Metsähallituksen sidosryhmien ja järjestöjen edustajia.

Arviointiryhmän mukaan Suomen suojelun alueiden hoidon taso on hyvä. Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta luonnon monimuotoisuuden suojelun tavoitteet on saavutettu. Suojelun aluejärjestelmän tehokkuuden parantamiseksi arviointiryhmä esitti joukon suosituksia.

Arvioinnin tuloksena Metsähallitus aikoo kehittää etenkin tiedonhallintaa julkaisemalla viiden vuoden välein Puistojen tila -raportteja. Ensimmäinen tällainen suojelun alueiden arvoista ja niihin kohdistuvista uhkista kertova raportti on tarkoitus julkaista vuonna 2006.

2.2 Metsähallituksen toiminnan kehitys

2.2.1 Uusi metsähallituslaki 1.1.2005

Yleinen uusi liikelaitoksia koskeva puitelaki (Laki valtion liikelaitoksesta, 1185/2002) tuli voimaan 1.1.2003 ja Metsähallitusta koskien sitä alettiin soveltaa vuoden 2005 alusta, kun laitoskohtainen laki (Laki Metsähallituksesta, 1378/2004) astui voimaan. Uudistetun lainsäädännön mukaan Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos joka harjoittaa liiketoimintaa ko. laissa (4 ja 5 §) säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa ja hoitaa sille määrättyjä (6 §) julkisia hallintotehtäviä. Perusratkaisu Metsähallituksesta valtion liikelaitoksena, jota tulohjaavat maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö, säilyi ennallaan.

Metsähallituksen yhteiskunnalliset velvoitteet jakaantuvat tulostavoitteen asettamisessa huomioon otettaviin yleisiin yhteiskunnallisiin velvoitteisiin (4 §) ja vastikkeellisesti huomioon otettaviin muihin yhteiskunnallisiin velvoitteisiin (5 §). Tärkeimmät yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet ovat seuraavat:

- biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen,
- virkistyskäytön huomioonottaminen,
- työllisyyden edistämisen huomioonottaminen,
- saamelaisten kotiseutualueella luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojeleminen sovitettavana yhteen saamelaisten kulttuurin harjoittamisen kanssa ja
- poronhoitoalueella poronhoitolaissa säädetty velvoitteet on otettava huomioon.

Muilla yhteiskunnallisilla velvoitteilla tarkoitetaan sitä, että Metsähallituksen toiminnassa otetaan huomioon tutkimuksen, opetuksen, puolustusvoimien ja rajavartioston maankäytön tarpeet.

Julkiset hallintotehtävät on määritetty 6§:ssä ja ne hoidetaan julkisten hallintotehtävien yksikössä, luontopalveluissa. Julkisia hallintotehtäviä ovat:

1. Luonnonsuojelulaissa (1096/1996) sekä sen ja luonnonsuojelulain (71/1923) nojalla perustettuja luonnonsuojelualueita koskevissa laeissa säädetty luonnonsuojelutehtävät sekä luonnonsuojelualueiden hankinta.
2. Erämaalaissa (62/1991), kalastuslaissa (286/1982), kolttalaissa (253/1995), maastoliikennelaissa (670/1991), metsästyslaissa (615/1993), oikeudesta yleisiin vesialueisiin annetussa laissa (204/1966), pelastuslaissa (468/2003), poronhoitolaissa, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa (45/2000) ja ulkoilulaissa (606/1973) säädetty tehtävät.
3. Luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen
4. Riista- ja kalataloudellisten hankkeiden toteuttaminen

5. Erävalvonta
6. Metsäpuiden siementen hankintaan ja varmuusvarastointiin liittyvät tehtävät
7. Vesilaissa (264/1961) säädetty ja muut uittoon liittyvät tehtävät

Metsähallituslain aiheuttama muutos oli se, että maastoliikenne-, metsästys- ja kalastusluvat määriteltiin valituskelpoisiksi viranomaispäätöksiksi, joiden jakelussa tulee käyttää riippumattomia jakelukanavia. Lupien maksimimäärät tulee (vuosittain) kuuluttaa julkisesti, valituskelpoisina kiintiöpäätösinä. Menettely määrämuotoisesti erityisesti metsästyslupajakelua, eikä Metsähallituksen ole enää mahdollista tukea matkailuelinkeinoa tältä osin lupajakeluratkaisuillaan.

Kalastus- ja metsästyslupien kiintiöimisessä ja lupajakelussa ylin päättävä viranomais on erätalouspäällikkö. Paikallisten oikeudet säilyivät ja kaudelle 2005–2007 maksuttomat kalastus- ja maastoliikenneluvat kirjoitettiin vuoden 2004 lopussa. Lupia myöntävät joko virkamiehet tai kiintiöpäätöksen jälkeen myös muut luontopalvelujohtajan ja erätalouspäällikön valtuuttamat tahot.

2.2.2 Metsätalouden ja luontopalvelujen organisaatioiden uudistaminen

Metsähallituksen mukaan luontopalvelut-tulosalue hoitaa Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä (Laki Metsähallituksesta, 1378/2004 ja toimitusjohtajan päätös 169/01/2005, 1.3.2006 ja luontopalvelujohtajan päätös 21/01/2005, 16.3.2006). Ohjausyksikössä ja 1.10.2005 lähtien kolmessa alueyksikössä: Etelä-Suomen, Pohjanmaan ja Lapin luontopalveluissa.

Ylä-Lapin metsätalous jatkaa suoraan metsätalouden johtajan alaisena muista alueista erillisenä yksikkönä, joka kuuluu kokonaisuudessaan metsien käyttö -prosessiin.

2.2.3 Rahoituspohjan muutokset toiminnassa (Luontopalvelut)

Luontopalvelujen toiminta rahoitetaan pääosin valtion budjettivaroin. Suurin rahoittaja on ympäristöministeriö. Sen osuus rahoituspohjasta vuonna 2005 oli 64 %. Samana vuonna maa- ja metsätalousministeriön rahoitusosuus oli 12 % ja työministeriön 6 %. Omalla tulorahoituksella katettiin 10 % kustannuksista. Metsähallitus-konserni rahoittaa Siidassa sijaitsevan Ylä-Lapin luontokeskuksen ylläpitoa. EU-rahoituksella katettiin 4 % kustannuksista.

Luontopalvelujen rahoitus on kasvanut 62 % aikavälillä 2001–2004. Se oli 19,9 miljoonaa markkaa eli 3,346 miljoonaa euroa vuonna 2001 ja 5,407 miljoonaa euroa vuonna 2004. Rahoituspohjan kasvu perustui pääosin siihen, että Pallas-Ounastunturin kansallispuisto siirrettiin vuoden 2002 alusta ja Saariselän reitit ja rakenteet vuotta myöhemmin Metsäntutkimuslaitokselta Metsähallituksen hallintaan. Toinen huomatt-

tava rahoituspohjan lisäys tuli siitä, että metsästys-, kalastus- ja maastoliikennelupa-tulot palautuivat Villiltä Pohjolalta luontopalveluille vuonna 2002, kun nämä toimin-not katsottiin Ylä-Lapissa yhteiskunnallisiksi tehtäviksi eikä liiketoiminnoksi; muu-alla maassa sama toteutui vuonna 2005 Metsähallintolain muutoksen myötä. Kun jä-tetään huomioonottamatta aluelisäykset, voidaan sanoa, että eri ministeriöiden rahoitus-taso on pysynyt jotakuinkin samalla tasolla tai hieman alentunut.

2.2.4 Porotalouden ja metsätalouden yhteensovittaminen Inarin valtionmetsissä

Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelmassa vuonna 2000 vahvistettiin Inarin valtion met-sien hakkuusuunnitteeksi 150 000 m³/vuosi.

Eräät Inarin paliskunnat kävivät lähetystönä 20.–21.3.2002 maa- ja metsätalousmi-nisteriössä, ympäristöministeriössä ja oikeusministeriössä vaatien mm. Inarin valtion-metsien hakkuusuunnitteen laskemista niin paljon, että metsätaloustoiminta voidaan sopeuttaa poronhoidon tarpeisiin Inarin paliskuntien alueella.

Metsä- ja porotalouden jatkuvien ristiriitojen yhteensovittamiseksi maa- ja metsäta-lousministeriö asetti 3.5.2002 Lapin TE-keskuksen johtajan Pirkko Saarelan tekemän selvityksen asian ratkaisemiseksi. Selvitys sisälsi metsätalouden toimintatavan kehittä-mistä ja yhteensä 17 800 ha:n siirtämisen metsätalouden ulkopuolelle. Palaute esi-tyksestä oli ristiriitainen.

Kesällä 2003 luontojärjestöt esittivät rauhoitettavaksi 90 000 hehtaaria Inarin talous-metsiä tärkeinä porojen laidunmaina.

Maa- ja metsätalousministeriö julkisti 22.12.2003 monen kohdan toimintaohjelman, jossa mm. Metsähallitus velvoitettiin käynnistämään luonnonvarasuunnitelman tar-kistus Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden ristiriitojen yhteensovittamiseksi. Sidos-ryhmien kanssa yhteistyössä tuli arvioida ns. Saarelan alueiden, erämaiden luonnon-mukaisten alueiden sekä luontojärjestöjen ja eräiden paliskuntien ehdotuksen merki-tys saamelaiskulttuurille, luontaiselinkeinoille sekä Ylä-Lapin muille elinkeinoille. Yhteensovittamisessa käytetään hyväksi Metsäntutkimuslaitoksen monitieteisen tut-kimusprojektin tuloksia. Metsähallitus pidättäytyi ns. Saarelan alueiden ja erämaiden luonnonmukaisten alueiden hakkuista tarkistusprojektin ajan. Hakkuumäärää lasket-tiin 135 000 m³:iin/vuosi.

Tilanne kärjistyi talvella 2005, kun Greenpeace ja eräät Inarin paliskunnat tehostivat vaatimustaan noin 90 000 talousmetsähehtaarin rauhoittamiseksi mm. Ivalon paliskunnan alueella. Greenpeace käynnisti kansainvälisen kampanjan vaatimusten tukemiseksi; Inarissa pidettiin leirejä ja Stora Enson ulkomaisiin asiakkaisiin vedottiin. Metsähallitus pysäytti väliaikaisesti toiminnan vaatimusten kohteena olevissa metsissä. Paliskuntien ja Saamelaiskäräjien kanssa neuvoteltiin. Metsähallitus esitti hakkuu-suunnitteen laskemista 3–5 vuoden sopimuskauden ajaksi 120 000 m³:iin. Paliskunnista

vain Ivalo ja Lappi hyväksyivät esityksen. Syksyllä 2005 alkanut hakkuita vastustava toiminta jatkuu ja lisäperusteena esitetään vanhojen metsien säästämistä käävökkäiden suojelemiseksi. Perustelujen painopiste on siirtynyt porotalouden tarpeista biodiversiteettiin ja vanhojen metsien täydellisen suojelun itseisarvoon.

Metsätalouden tuleva mitoitus ja talouskäytössä olevien metsien rajaukset päätetään luonnonvarasuunnitelman tarkistuksessa, koska neuvottelut paliskuntien kanssa eivät johtaneet tulokseen.

2.2.5 Maankäytön kehitys; hallinnansiirrot, ostot, myynnit

Vuosien 2001–2002 vaihteessa tulivat voimaan valtioneuvoston päätökset, joiden seurauksena puolustusministeriön maa- ja vesialueet ja valtaosa Metsäntutkimuslaitoksen luonnonsuojelualueista siirtyivät Metsähallituksen hallintaan.

Metsäntutkimuslaitokselta siirtyneiden luonnonsuojelualueiden pinta-ala oli koko Suomessa yhteensä noin 62 000 hehtaaria. Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen hallintaan siirtyi 1.1.2002 Pallas-Ounastunturin kansallispuisto (noin 50 000 hehtaaria), Pallas-tunturin luontokeskus sekä Tunturi-Lapin luontokeskus Hetassa. Lisäksi vuotta myöhemmin siirtyi Saariselän alue (1 450 hehtaaria).

Luonnonsuojelualueiden maanostojen kautta pinta-ala on kasvanut 1 900 hehtaaria. Samaan aikaan on myyty lähinnä kaavatontteina 70 hehtaaria.

2.2.6 Pallas-Yllästunturin kansallispuiston perustaminen

Pallas-Yllästunturin kansallispuisto perustettiin 1.2.2005. Puisto sijaitsee Tunturi-Lapissa Enontekiön, Kittilän, Muonion ja Kolarin kunnissa ja on pinta-alaltaan 102 000 hehtaaria. Alueeseen yhdistettiin entinen Pallas-Ounastunturin kansallispuisto ja Ylläs-Aakenustunturin suojelualue. Kansallispuisto on yli 300 000 vuotuisine kävijöineen Suomen suosituin. Uuden puiston odotetaan edelleen lisäävän Länsi-Lapin matkailullista vetovoimaa.

2.2.7 Inarin retkeilyalue -esitys

Inarin kunnanhallitus on kiirehtinyt Inarin retkeilyalueen perustamista päätöksellään 5.8.2002. Inarin kunta ja Metsähallitus esittivät 17.6.2004 päivätyllä kirjeellä maa- ja metsätalousministeriölle, että Inarin retkeilyalue suunnitellaan yhdessä Inarijärven osayleiskaavan uudistamistyön kanssa, jolloin mahdolliset ristiriidat ovat vältettävissä ja Inarin retkeilyalue ja muu maankäytön suunnittelu tukevat toisiaan. Hanketta valmistellaan yhteistyössä Inarin kunnan kanssa. Se käynnistyi vuonna 2006.

2.2.8 Virkistyskäytön painopistealueet

Vuonna 2000 valmistuneessa Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelmassa määriteltiin retkeily ja virkistyskäytön painopistealueet Ylä-Lapissa.

Metsähallitus joutui palaamaan asiaan jo vuosina 2003–2004. Lähtökohtana uudelle tarkistukselle oli valtioneuvoston hyväksymä ns. Vilmat-työryhmän esitys luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi. Hyväksymisen seurauksena Metsähallitus laati – sitä ohjaavien ministeriöiden toimeksiannosta – arvioinnin eri alueiden kysynnästä ja merkityksestä retkeilyssä ja luontomatkailussa. Alueiden luokitus perustui toisaalta kysyntään ja palvelutarjontaan ja toisaalta mm. alueiden suojelusäädöksiin. Samalla kun eri alueet näin roolitettiin yleisökäytön suhteen, laadittiin niille myös kehitys-/rahoitusohjelma vuoteen 2010 saakka.

Ylä-Lapissa alueiden jako painopistealueisiin ja niiden vastapainona erämaisiiin alueisiin ei ollut uutta, niin kuin edellä on jo mainittu. Uutta roolijakoa tehtäessä ei siten jouduttu lähtemään alusta, vaan lähinnä tarkistettiin kriteereitä ja täsmennettiin vanhoja rajauksia, ottaen samalla huomioon Metsähallitukselle Metlalta siirtyneet Pallas-Ounastunturin kansallispuisto ja Saariselän alue, molemmat erittäin merkittäviä luontomatkailukohteita.

Rajauskriteerinä korostettiin nyt aiempaa enemmän asiakkaan näkökulmaa ja vähemmän hallinnollisia rajoja. Uutena näkökulmana oli yksityisten luontomatkailuyrittäjien rooli ja tulevaisuuden yhteistyömme heidän kanssaan. Tämä tuli näkyviin selvimmin Utsjoella, jossa Tenon varren arveltiin nousevan tulevaisuuden luontomatkailualueeksi, ja heijastavan vaikutuksensa myös valtion maille. Samasta näkökulmasta pääteiden varret nousivat entistä selkeämmin esiin ja niiden vastapainona syrjäisten alueiden rooli erämaisina alueina korostui.

Ylä-Lapissa on viisi selvästi muita tärkeämpää luontomatkailukohdetta. Ne ovat Inarin alue, Hetta-Pallaksen alue, Käsivarren alue, Utsjoki ja Sevetijärvi. Inarin alue käsittää Saariselän-Ivalojoen alueen ja tulevan Inarin retkeilyalueen. Kummassakin on odotettavissa huomattavaa luontomatkailun kasvua. Hetta-Pallaksen alueella se edellyttää tulevana vuosina huomattavaa palvelurakenteiden parantamista. Käsivarsi ja erityisesti sen Yliperä on palveluvarustukseltaan varsin hyvässä kunnossa, joten siellä rakentamistarve on melko pientä. Utsjoen kunnan Tenon varren alue tarjoaa varsin suuren kasvupotentiaalin. Kehittäminen edellyttää hyvää yhteistyötä paikallisten yrittäjien ja muiden sidosryhmien kanssa. Sevetijärvellä luontomatkailun kehittämiselle on myös edellytyksiä. Siellä on edettävä yhteisymmärryksessä kolttasaamelaiden kanssa. Ns. hiljaisilla alueilla tyydytään ylläpitämään nykyistä, varsin vähäistä infrastruktuuria.

2.2.9 Aluekohtaiset hoito- ja käyttösuunnitelmat

Hoito- ja käyttösuunnitelmia on laadittu ympäristöministeriön kanssa sovitun aikataulun mukaisesti. Joitain muutoksia aikatauluun on tullut henkilövaihdosten sekä toimivapaiden myötä. Saamelaiskäräjien, ympäristöministeriön ja Metsähallituksen välillä käydyissä neuvotteluissa on päädytty siihen, että Saamelaiskäräjät on kulttuuri-itsehallintolakia toteuttavana elimenä oikea taho laatimaan erämaa-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien sosiaalisten, kulttuuristen ja taloudellisten vaikutusten arvioinnin siltä osin kuin tarkastellaan suunnitelman vaikutuksia saamelaisiin. Suunnitelma-kaudella saamelaiskäräjille lähetettiin Käsivarren erämaa-alueen, Tarvantovaaran erämaa-alueen ja Lätäsenon-Hietajoen soidensuojelualueen, Kaldoaivin erämaa-alueen sekä Sammuttjängän-Vaijoenjängän soidensuojelualueen, Vätsärin erämaa-alueen ja Pöyrisjärven erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelmat arvioitaviksi. Arvio on tähän mennessä saatu Pöyrisjärven, Käsivarren ja Vätsärin erämaa-alueiden suunnitelmista, Kaldoaivin suunnitelmasta sekä Pallas-Yllästunturin k:n suunnitelmasta.

Saamelaiskäräjiltä tuli joulukuussa 2004 pyyntö lausunnolla ja arvioitavana olevien hoito- ja käyttösuunnitelmien kääntämisestä saamenkielelle. Metsähallitus suostui pyyntöön ja edistää niiden valmistelua ja kääntämistä mahdollisimman hyvin aikataulun mukaan. Suunnitelmaluonnokset käännetään pohjoissaamen kielelle ja valmiit suunnitelmat inarin- ja kolttasaamelaisten alueilla myös näille saamen kielille.

2.2.10 Alue-ekologiset suunnitelmat

Ivalon alue-ekologinen suunnitelma valmistui samana vuonna luonnonvarasuunnitelman kanssa ja loput kuusi ae-suunnitelmaa vuonna 2001.

2.2.11 Paikkatietojärjestelmät

Ylä-Lapin erämaiden ja luonnonsuojelualueiden kuviotiedot siirrettiin luontopalveluiden Luoti-järjestelmästä metsätalouden SutiGis-järjestelmään kesäkuussa 2005, yhteensä noin 2,8 miljoonaa hehtaaria. Luontopalvelujen tarpeista SutiGis-järjestelmää oli aiemmin täydennetty biotooppi- ja pensaskasvillisuusstiedoilla. Sitten kaikki Metsähallituksen hallinnassa olevat maat ovat ensimmäistä kertaa samassa kuviotietojärjestelmässä. Tämä mahdollistaa mm. koko aluetta koskevien luontotyypin raporttien sujuvan tuottamisen.

Metsätalouden tarpeista aloitettiin vuonna 2000 maastotiedonkeruun kehittäminen. Sen tuloksena otettiin vuonna 2002 käyttöön MaastoGis-tiedonkeruulaite, jolla voidaan siirtää maastossa kerättyä tietoa SutiGis-kantaan ja päinvastoin. Myös luontopalvelut ja Laatumaa ovat ottaneet laitteen käyttöön.

Rakennukset, rakenteet ja reitit on tallennettu luontopalveluiden Reiska-järjestelmään, joka on otettu käyttöön vuonna 2004. Järjestelmä tuottaa teemakarttoja ja raportteja erilaisiin tarkoituksiin.

Metsähallituksen tiet ja ns. osuustiet on tallennettu metsätalouden TieGis-järjestelmään, joka on otettu käyttöön vuonna 2002.

Maankäyttö- ja kiinteistö tiedot hallitaan KihtiGis-järjestelmällä. Maanvuokraustiedot on tallennettu vuokrajärjestelmään. Vuokra-järjestelmässä ei ole karttaliittymää.

2.3 Arvio toimintaperiaatteiden toteutumisesta 2001–2004

2.3.1 Johdanto

Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman mennyttä kautta 2001–2004 on arvioitu toimintaperiaatteiden (2000) sekä -ohjelmien toteutumisena toiminnoittain. Suunnitelman toteutumista ja luonnonvarojen kestävää käyttöä on seurattu 48 mittarin avulla. Tässä tiivistelmässä on käyty lyhyesti läpi keskeiset arviot menneen kauden toiminnan toteutumisesta. Tarkemmat arviot menneestä kaudesta ja mittareiden toteutustiedoista on esitetty liitteessä 4.

Metsähallituksen toiminnasta Ylä-Lapissa yleisesti, paikallisten ihmisten oikeuksista, retkeilystä ja luontovalistuksesta, maksullisista retkeilypalveluista sekä maan ostoista, myynistä, vaihdoista, vuokrauksista ja kaavoituksesta mittariksi on valittu mm. Metsähallituksen nimeämien kuntakohtaisten yhteistyöryhmien arviot suunnitelman toteutumisesta. Lisäksi saamelaiskäräjien edustajat ovat arvioineet luontaiselinkeinoja ja saamelaiskulttuuria.

Muilta osin arviot ovat Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen asianomaista toimintoa edustavien henkilöiden antamia. Mittareiden toteutustiedot, jotka sisältävät tilasto- tai muuta lukutietoa, on esitelty liitteessä 5.

2.3.2 Metsähallitus Ylä-Lapissa

Inarin yhteistyöryhmä antoi Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen toiminnalle yleisarvosanan hyvän ja kiitettävän välillä ja totesi, että strategioiden pääperiaatteista on yhteisesti sovittu ja niitä on noudatettu. Enontekiön yhteistyöryhmän mielestä Metsähallitus on ainakin tällä hetkellä paras mahdollinen toimija alueella. Utsjoen yhteistyöryhmän mielestä kantatilojen edustajan tulisi olla mukana yhteistyöryhmässä.

2.3.3 Luontaiselinkeinot ja saamelaiskulttuuri

Toimintaperiaatetasolla Metsähallitus on onnistunut hyvin ja asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Yksittäisten saamelaisten tasolla kaikki eivät ole tasa-arvoisessa asemassa. Saamelaisten vähemmistöjen kuten inarinsaamelaisten oikeuksien turvaaminen ja kulttuurin harjoittamisen oikeuden toteutuminen edellyttäisi kulttuurikäsitteiden laajentamista. Nykyisellään kulttuurin harjoittaminen on liiaksi sidoksissa eri rahoituslakeihin (porotalous ja luontaiselinkeinot). Inarinsaamelaisille tulisi turvata oman kulttuurin harjoittamisen mahdollisuudet perinteisillä omilla alueillaan.

Saamelaiskäräjien mukaan saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittaminen on vaikeutunut muun maankäytön lisääntyessä. Metsähallituksen tulisi rajoittaa ulkopaikkakuntalaisen luonnonkäyttöä. Erämaalaki velvoittaa Metsähallitusta ottamaan huomioon saamelaiskulttuurin. Päällekkäiskäytön hallitsemiseksi toivottiin selkeitä pelisääntöjä ja valvonnan tehostamista.

Saamelaiskäräjien mielestä Metsähallituksen tulisi ymmärtää selkeämmin luontaiselinkeinojen erilaiset tarpeet ja ottaa ne huomioon. Utsjoella korostettiin myös pienmaatalouden merkitystä luontaiselinkeinojen lisänä.

Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelman toimintaperiaatteet eivät ole uuden metsähallituslain mukaisia, koska niistä ei ole neuvoteltu Saamelaiskäräjien kanssa. Saamelaisten oikeudet valtion maihin tulisi selvittää.

2.3.4 Paikallisten ihmisten oikeudet

Paikallisilla ihmisillä on Utsjoella, Enontekiöllä ja Inarissa maksuttomia laajoja oikeuksia luonnonvarojen käyttöön. Oikeuksia ei ole kavennettu seurantajaksolla.

Utsjoen yhteistyöryhmän mukaan paikallisten ihmisten oikeuksista puhuttaessa pitäisi puhua saamelaisten oikeudesta käyttää luontoa. Utsjoen yhteistyöryhmän mukaan Metsähallitus on kiistänyt tilallisten oikeudet valtion maihin ja vesiin.

Koltille on Sevetijärven, Keväjärven ja Nellimin alueilta osoitettu puunottoalueet kyliensä läheisyydestä. Rakennuspuiden ottoa varten on alueet osoitettu erikseen. Utsjoen maatilataloudenharjoittajille on aikoinaan osoitettu kotitarvepuun ottoalueet Inarijoki-varresta Angelin pohjoispuolelta. Näiltä alueilta ei ole otettu puuta vuosiin. Utsjoen yhteistyöryhmän mielestä polttopuunottoaikoja on osoitettava lisää lähempää Utsjokea. Enontekiöllä ei ole ilmaisen puun saantiin oikeutettuja ryhmiä.

Paikalliselle väestölle ja loma-asuntojen haltijoille on myyty polttopuuta ja muuta kotitarvepuuta kohtuulliseen, käypään hintaan. Lisäksi puuta on myyty Norjaan.

Inarin ja Enontekiön yhteistyöryhmät eivät kommentoineet asiaa.

2.3.5 Luonnonsuojelu

Yleistä

Uusien luonnonsuojelualueiden perustaminen Ylä-Lapissa ei ole tarpeen. Tämä on todettu mm. ympäristöministeriön taholta.

Suomen ehdotukset Natura 2000 -alueiksi hyväksyttiin osaksi luontodirektiivin tarkoittamaa yhtenäistä eurooppalaista ekologista Natura 2000-verkostoa. Valtioneuvosto päätti Natura 2000-verkoston tehtävistä täydennyksistä. Ylä-Lapin osalta tämä koskee Pallas-Ounastunturin ja Kevon Natura-alueita.

Suojelu- ja erämaa-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat on laadittu vuosittain tarkasteltavan ja ympäristöministeriön kanssa sovitun aikataulun mukaisesti.

Uhanalaiset lajit

Kolmivuotisen Naali Lifen aikana etsittiin uusia naalin pesiä ja metsästettiin kettuja naalien pesimäalueilta sekä kerättiin DNA-näytteitä geneettistä karttaa varten. Lisäksi laadittiin kolmen pohjoismaan yhteinen pesärekisteri. Vuonna 2003 alkoi uusi, 5-vuotinen Naali Life yhdessä ruotsalaisten ja norjalaisten kanssa.

Maakotkan pesien seuranta on tehty ja pesärekisteriä ylläpidetty. Uusia reviierejä on löydetty vuosittain. Tunturihaukan seuranta varten perustettiin valtakunnallinen seurantaryhmä, jota vetää Metsähallituksen Lapin luontopalvelut. Kiljuhanhien kevätmuuttoa, potentiaalisten pesintäalueiden inventointeja ja syysmuuton seuranta on tehty vuosittain.

Luontopalvelujen henkilökunta on kerännyt vuosittain suurpetohavaintoja. Lisäksi seurantamenetelmiä on kehitetty edelleen suurpetolaskentojen tehostamisella Muotkatunturin ja Käsivarren erämaa-alueilla.

Norjalaisten ja venäläisten kanssa toteutettiin yhteinen kolmivuotinen Interreg-hanke: ”Jokihelmisimpukan esiintyminen ja populaatioiden tila Pohjoiskalotin koillisosassa.” Hanke päättyi huhtikuussa 2006.

Uhanalaisten kasvien esiintymien inventoinneissa ja seurannoissa kertynyt tieto on tallennettu Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään Eliölajit-tietokantaan ja havaintotiedot on toimitettu myös yhteistyökumppaneille.

Elinympäristöt

Kalakantojen ja ympäristön tilaa on seurattu suorittamalla koekalastuksia erityisesti tunturijärvillä, joissa esiintyy alkuperäisiä ja luonnontilaisia rautukantoja. Hoitokalastuksilla seurataan mm. kalalajien välisiä suhteita. Vedenlaadun mittauksia tehdään yhdessä Lapin ympäristökeskuksen kanssa. Eri sidosryhmien kanssa on keskusteltu pyydysmääristä ja rauhoitusajoista kalastuksen säätelyä varten.

Kansainvälisistä EU-hankkeista, uhanalaisten lajien suojelusta sekä kalastusrajoituksista ja niiden tarpeellisuudesta on tiedotettu säännöllisesti. Lisäksi on laadittu artikkeleita ja osallistuttu tarvittaessa erillisiin ohjelmiin sekä järjestetty yleisötilaisuuksia ja retkeilyjä.

Ylä-Lapin erämaa- ja suojelualueiden sekä muiden metsätalousalueen ulkopuolisten alueiden luontotyyppitiedot vietiin paikkatietojärjestelmään. Paikkatietoaineistoa on oman käytön lisäksi luovutettu eri tutkimuslaitosten ja yliopistojen tutkimushankkeiden käyttöön.

Perusselvityksiä on julkaistu suojelu- ja erämaa-alueilta ja selvitysten laadintaa on jatkettu. Selvityksiä on tehty myös eri tutkimuslaitosten mm. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanssa.

Luontopalvelut on tehnyt hakkuualueiden luonnonhoidon seuranta vuosina 2001–2004. Luonnonhoidon seuranta liittyy metsien sertifiointiin ja on osa metsätalouden ympäristö- ja laatujärjestelmää.

Luonnonmukaisesti käsiteltävien erämaa-alueiden luontoarvojen kartoituksia ei ole ollut tarpeen tehdä vuoden 2001 jälkeen, koska näillä alueilla ei ole sen jälkeen hakattu. Luonnonvarasuunnitelman tarkistuksen ajan ko. alueet ovat toimenpidekielossa.

Seurantajaksolla ei tehty toimintaohjelmassa esitettyjä luonnonhoidollisia kulutuksia eikä selvitetty mahdollisuutta luonnonkulojen sallimisesta. Luonnonsuojelu- ja erämaa-alueille tehtiin palojatkumosuunnitelma.

Alue-ekologiset suunnitelmat Nellimin, Kutturan, Ivalon, Kaamasen, Juutuan ja Kuutuan alueilta valmistuivat 2000–2001. Metsien käsittelyohjeita ja korjuumenetelmiä kehitettiin Hammastunturin erämaa-alueella.

Elinympäristöjen ennallistaminen ja hoito

Metsänrajaviljelymänniköissä ei tehty varsinaisia hoitotoimenpiteitä. Pieniltä alueilta otettiin ainespuuta harventamalla.

Tunturikoivun ennallistamisesta tehtiin hankesuunnitelma. Rahoitusta hankkeen toteuttamiselle ei ole toistaiseksi saatu.

2.3.6 Retkeily ja luontovalistus

Palvelurakenteet

Palvelurakenteiden ylläpito ja huolto on hoidettu hyvin, peruskunnostuksia ei ole voitu tehdä tarpeeksi puutteellisen rahoituksen takia.

Inarin yhteistyöryhmä kritisoi nykyistä reittien rakentamistapaa ja laatutasoa. Matkailuyrittäjiä olisi ohjattava paremmin retkeilyn rakenteiden käytössä ja kestävään käyttöön tulisi muutenkin kiinnittää huomiota.

Suunniteltu Inarin retkeilyalueen perustaminen ei toteutunut seurantakaudella. Perustamisesitys valmistui, mutta jäi odottamaan Inarin kunnan käynnistämää osayleiskaavan tarkistusta. Suunniteltu Jyppyrän virkistysmetsä Enontekiöllä perustettiin.

Laadittiin ”Alueiden yleisökäytön luokitus ja tavoitetila 2010” -suunnitelma. Toimeksianto on tullut ympäristöministeriöltä sekä maa- ja metsätalousministeriöltä. Lisäksi retkeily- ja luontomatkailuasioita on käsitelty eri prosesseissa, sidosryhmätöissä ja osana muuta suunnittelua. Uusina painopistealueina ovat Metsäntutkimuslaitokselta tulleet Pallas-Yllästunturin kansallispuisto ja Saariselän alue.

Retkeilyn rakenteista laadittiin peruskorjaus- ja ylläpito-ohjelma kymmenvuotiskaudelle.

Metsähallituksen ja toimintoja rahoittavien viranomaisten kesken yhteistyö on sujunut hyvin. Yhteys ympäristöministeriöön ja maa- ja metsätalousministeriöön kulkee pääosin keskusyksikön kautta tulosoikeuksena.

Luonto-opastus ja asiakaspalvelu

Opastustoiminnan tarpeen määrittely toimenpidesuunnitelmiin liittyen aluekohtaisiin hoito- ja käyttösuunnitelmiin on toteutunut vaihtelevasti.

Uutena opastuspisteenä on Sevettijärvellä toiminut kesäisin Kolttien perinnetalo. Kilpisjärven luontotupa on muuttanut uusiin tiloihin ja sen toimintaa on edelleen kehitetty kysynnän mukaan. Muita uusia palvelupisteitä ei ole perustettu.

Asiakaskontaktimäärät ovat seurantajaksolla lisääntyneet aluetasolla huomattavasti. Kesä 2004 oli matkailullisesti hyvä koko Ylä-Lapissa ja se näkyi kaikissa Metsähallituksen asiakaspalvelupisteissä.

Uusia opastetauluja on tehty yhdessä luonnon virkistyskäytön kanssa sovitun suunnitelman mukaisesti noudattaen noudattaen toteutuksessa kysynnän mukaista painopistealueiden luokitusta.

Asiakaspalautetta kerätään jatkuvasti asiakaspalvelupisteissä, internetin kautta ja ympäristö- ja laatujärjestelmän kautta. Saatua palautetta kirjataan tietokantaan, joka antaa arvion palautteesta ns. asiakastytyväisyysindeksinä.

Yhteistyö alueen sisällä mm. luontonäyttelyjen osalta on aktiivista. Myös asiakaspalvelua eri pisteissä ja pisteiden välistä yhteistyötä on parannettu koko ajan entisestään.

2.3.7 Riistatalous, kalastus ja valvonta

Riistatalous

Valtaosan metsästettävästä riistasta ovat metsästäneet paikalliset asukkaat. Metson, teeren, pyyn ja hirven metsästyslupia ei ole myyty tarkastelujaksolla ulkopaikkakuntalaisille. Muita pienriistan metsästyslupia on myyty ulkopaikkakuntalaisille rajoitetusti ja kiintiöidysti.

Metsähallitus on neuvotellut metsästyslupajärjestelyistä, lupakiintiöistä ja rajoitusalueista eri sidosryhmien kanssa. Lupamäärät on pyritty määrittelemään ja mitoittamaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästi. Lupametsästystä on ohjattu välttämään ansapyyntialueita ja metsästäjiä on ohjattu toimimaan oikein joutuessaan ansapyyntialueelle.

Inarin riistanhoitoyhdistys kritisoi lupamyynnin järjestelyä ja kiintiöiden määrittelyä. Kasvaneiden metsästäjämäärien vuoksi Metsähallituksen tulisi seurata ekologisen kestävyyden lisäksi myös sosiaalista kestävyyttä.

Metsien käsittelyssä on otettu huomioon riistan elinympäristövaatimukset. Metson soidinpaikkoja on kartoitettu keväisin ja tiedot on viety paikkatietojärjestelmään. Inarin riistanhoitoyhdistys toivoo Metsähallitukselta aktiivisempaa otetta myös muihin riistanhoidollisiin toimenpiteisiin.

Riistanhoitoyhdistysten kanssa on tehty valvontayhteistyötä maastossa ja yhdistyksen valvojille on kirjoitettu Metsähallituksen valvontakortteja. Aktiivisinta toiminta on ollut Inarin alueella. Riistanhoitopiirille ja paikallisille riistanhoitoyhdistyksille on annettu vuosittain tiedot lupametsästyksen saalismääristä.

Metsästyslupien myynnissä toimittiin vuoden 2004 loppuun asti yhteistyössä paikallisten matkailuyritysten kanssa. Uuden Metsähallituslain voimaantulon jälkeen yhteistoiminta ei ole ollut mahdollista.

Kalastus

Vesien käytössä ja hoidossa peruslähtökohtana noudatetaan kalastuslakia. Suunnitelman toimintaperiaatteet ovat toteutuneet kuntakohtaisten kalatalousneuvottelukuntien esitysten mukaisesti. Kalastusmahdollisuudet eri käyttäjäryhmille on pystytty toteuttamaan hyvin kalastuslain 1 §:n mukaisesti.

Luontaiselinkeinon harjoittajien ja ammattikalastajien mahdollisuudet ammatin harjoittamiseen on turvattu erittäin hyvin. Erityisperusteisten kalastusoikeuksien käytöstä ja niiden jakaantumisesta tilakauppojen yhteydessä ei ole saatu monista yrityksistä huolimatta lainvoimaisia ratkaisumalleja.

Utsjoen yhteistyöryhmä totesi, että seurauksena tilakaupoissa siirtyvillä kalastus-oikeuksilla ylitetään kalastuksessa kestävyiden raja. Kalastuspaine lisääntyy siltä osin erityisesti Tenojoen vesistön sivuvedillä, joissa esiintyy lohta. Inarin ja Enontekiön yhteistyöryhmissä oltiin tyytyväisiä kalastuksen järjestelyihin.

Erävalvonta

Erävalvonnan kattavuutta nykyisillä resursseilla voidaan pitää vähintäänkin kohtuullisena Inarissa ja Utsjoella. Enontekiöllä ei ole päästy yhtä hyvään tulokseen alueen laajuuden vuoksi. Tähän on tulossa muutos v. 2007 alusta. Valvonnan vastuualue on liian suuri yhden erätarkastajan hoidettavaksi. Erätarkastajan toimen muut tehtävät ovat vieneet valvontatehtäviltä aikaa. Eri viranomaisten yhteistyöllä on saavutettu hyviä tuloksia.

Sidosryhmiltä saadaan säännöllisesti palautetta, jossa toivotaan erävalvonnan tehostamista ja lisäämistä esimerkiksi kesäaikaisen maastoliikenteen suhteen.

Erävalvonnan valvontatyöryhmä perustettiin vuonna 2001 ja se toimi aktiivisesti vuoteen 2004 asti, jonka jälkeen valvontatyöryhmä korvattiin Luonnonhoitotiimin kokouksilla. Toiminnan kannalta on ollut merkittävää, että luonnonhoitotiimin budjettiin on varattu rahaa valvontaan. Henkilökunta on motivoitunut valvontatyöhön kiittävästi. Henkilökunnan aktiivinen ote valvontatehtävien hoitoon on tehostanut opastus- ja tiedotustoimintaa.

2.3.8 Maastoliikenne

Ulkopaikkakuntalaisille on myyty moottorikelkkaurille valtakunnallisia lupia. Erityisehdoin on ollut mahdollisuus saada lupa myös urien ulkopuolelle. Näiden lupien käsittely on tehty joustavasti asiakaspalvelupisteissämme asiakkaan odottaessa. Safari- yms. lupien käsittely on vienyt kauemmin aikaa johtuen mm. eri tahoilta pyydettävistä lausunnoista.

Paikallisten maksuttomat maastoliikenneluvat uusittiin seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi vuoden 2004 lopussa. Kesäaikaisia lupia ei pääsääntöisesti uusittu, vaan luvan tarvitsija joutuu hakemaan luvan erikseen. Tällä menettelyllä haluttiin päivittää kesäaikaiset luvat ja niiden tarvitsijat. Edellisen kerran luvat uusittiin vuoden 2001 alussa.

Yhteistyöryhmissä oltiin tyytyväisiä talviaikaiseen maastoliikennelupa-käytäntöön, jossa luvat postitettiin kotiin.

Suunnitelmakaudella rakennettiin yksi uusi moottorikelkkaura Saariselkä - Raja-Jooseppi ja tehtiin suunnitelma jatkoyhteydestä Nellimiin. Yhteistyöryhmät pitivät nykyistä moottorikelkkauraverkostoa riittävänä. Utsjoen ja Enontekiön yhteistyöryhmien mielestä kesäaikainen maastoliikenne on ylittänyt ekologisen kestävyiden rajan ja se on syytä ottaa laajempaan keskusteluun. Inarissa toivottiin kesäaikaisen maastoliikenteen valvonnan tehostamista. Sidosryhmistä mm. paliskunnat vaativat sekä kesäettä talviaikaisen maastoliikenteen valvonnan tehostamista.

Ylä-Lapin sisäinen lupaohje tarkistetaan aluejohtajan kanssa kerran vuodessa tai tarvittaessa useamminkin. Lisäksi asioista voidaan tarvittaessa keskustella myös sidosryhmien kanssa.

2.3.9 Maksulliset matkailupalvelut

Villin Pohjolan yhteistyötä paikallisten yrittäjien kanssa on lisätty. Saamelaiskulttuuri on Ylä-Lapin matkailun vetovoimatekijöitä ja yhteistyötä on tehty saamelaisten osajien kanssa. Luontomatkailun opaspalveluita on ostettu paikallisilta toimijoilta. Villin Pohjolan toiminta muuttui omasta tuotannosta verkostoitumiseksi ja ostoiksi paikallisilta toimijoilta. Villin Pohjolan oma tuotanto luontomatkailussa on vähentynyt voimakkaasti. Lomakeskusten ja taajamien ulkopuolella toiminta on vakiintunut tietylle tasolle eikä siellä ole kasvua näkyvissä.

Villin Pohjolan toimintaa ja kannattavuutta on parannettu mm. organisaatiouudistuksin. Metsähallituksen ja Inarin kunnan välinen vuokrasopimus Erä- ja nuorisokeskus Inarin tiloista päättyi 31.12.2003.

Inarin yhteistyöryhmällä ei ole yleisesti negatiivista sanottavaa Villin Pohjolan toiminnasta Ylä-Lapissa. Toivottiin maastoliikenteen tiukempaa ohjeistamista ja valvontaa sekä harkintaa mm. mönkijä- ja endurosafari-lupien myöntämiselle.

Utsjoen yhteistyöryhmän mielestä luontoa kuluttava matkailu on lisääntynyt. Matkailupalveluita on riittävästi ja ne tulisi keskittää kylien läheisyyteen. Utsjoen yhteistyöryhmän mielestä matkailuyrittäjätoimintaa saisi harjoittaa vain manttaaliomistussuhteen puitteissa. Saamelaiskulttuurin säilyminen on turvattava myös matkailuyritystoiminnassa.

2.3.10 Metsätalous

Metsätaloustoiminta on ollut ekologisesti kestäväällä pohjalla. Hakkuusuunnite on selvästi kasvua pienempi. Metsähallituksen tiedossa olevat uhanalaiset lajit, arvokkaat elinympäristöt ja luontokohteet on otettu hakkuissa huomioon.

Alue-ekologiset suunnitelmat valmistuivat vuosien 2000–2001 aikana ja alue-ekologisia kohteita on täydennetty ja päivitetty korjuun suunnittelun yhteydessä. ”Metsänrajan läheisten metsien käsittelyohjeet” (luonnos) on otettu käyttöön.

Osallistava suunnittelu on ollut tiivistä eri sidosryhmien kanssa. Poromiesten ja luontojärjestöjen kanssa ei ole aina päästy yhteiseen näkemykseen toimintatavoista ja toiminnan laajuudesta. Paliskunnille on toimitettu tiedot tulevista hakkuista etukäteen.

Taloustulos on ollut positiivinen. Puunkorjuu on miestyövaltaista. Korjuun koneellistamisaste on noin 10 %. Paikallisten sahalaitosten raaka-aineen saanti on pystytty turvaamaan. Sahatavaran osuus hakatusta puumäärästä on tarkastelujakson aikana noussut noin 5 %. Kertymäsuunnite on pääosin toteutunut toimintaohjelman mukaan. Uudistuskypsi metsien käsittely väljennyshakkuin on pienentänyt uudistamis-pinta-alaa.

Naturarajausten epätarkkuuksien vuoksi noin 5 500 ha metsätalouden metsämaata on toistaiseksi toiminnan ulkopuolella. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön toimenpideohjelmasta johtuen osa metsätalousalueista on toimenpidekiellossa.

Talvikuukausina puunkorjuu on tapahtunut pääosin talviteitä käyttäen. Uusia teitä ja siltoja on rakennettu tarpeen mukaan. Vanhan tieverkoston peruskorjausta on tehty keskimäärin 30 km/v. Alueiden erämaisyyden palauttamiseksi yksi tie on katkaistu Kessissä. Kirakan runkotien katkaisusta on sovittu Ivalon alue-ekologisen suunnitelman laatimisen yhteydessä. Paikalliset asukkaat ovat voimakkaasti kritisoineet teiden katkaisua.

Metsänhoidolliset kulutukset eivät ole toteutuneet suunnitelman mukaan. Muut maan-kunnostustyöt ovat toteutuneet suunnitelmien mukaan.

Kolttalain mukaisen puunotto-oikeuden perusteella tapahtuva puunotto on keskitettyä ja ohjattua. Muu kotitarvepuu on myyty asiakkaiden tarpeiden mukaan. Puunoton ohjaus koivusta mäntyyn on onnistunut kohtalaisen hyvin. Puunottoa on rajoitettu rannoilla, puronvarsilla ja maisemallisesti tärkeillä kohteilla.

2.3.11 Maa-ainekset ja kullanhuuhdonta

Maa-ainekset

Morenia omana tulosalueena hoitaa maa-aines -liiketoimintaa Metsähallituksessa. Ensisijaisesti myydään valmiita ja jalostettuja maa-aineksia asiakkaille. Myynti on lisääntynyt ja kysyntä on kasvussa. Markkinointia Norjaan on aloitettu ja sinne on myyty jo pieniä määriä maa-aineksia. Morenia pyrkii verkostoitumaan alan yritysten kanssa.

Geologian tutkimuskeskus on tehnyt selvityksen Ylä-Lapin valtion maille sijoittuvista maa- ja kallioperän kiviainesvaroista. Metsähallituksen omista tietojärjestelmistä (SutiGis) saadaan tietoa mm. alue-ekologisista kohteista. Luvat haetaan kunnalta ja lausunto ympäristöasioista Lapin ympäristökeskukselta.

Käyttöön on otettu toimintajärjestelmä, joka toimii käsikirjana. Morenialla on Rakentamisen Laatu (RALA ry) hyväksymä vaativien kiviainestoimitusten pätevyys. Morenialla on SFS-Sertifioinnin hyväksymä pätevyys raidesepeli, asfalttikiviaines ja betonikiviainestoimituksiin.

Kullanhuudonta

Metsähallitus on hoitanut kunnanhuudontaan liittyvät maastoliikenne- ja polttopuuymp. lupa-asiat asiakaslähtöisesti ja joustavasti yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Lemmenjoen kansallispuistossa sijaitsevilla kaivospiireillä on ollut luvatonta rakentamista. Vuosittain tarkastetaan päätyneet valtaukset. Niiden siistimisessä toiminnan loputtua on ollut joitain yksittäisiä ongelmia. Systemaattisia tarkastuksia on tehty yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön, Lapin Kallankaivajain Liiton, Inarin kunnan rakennustoimen, Lapin ympäristökeskuksen, paliskuntien ja Metsähallituksen toimesta. Muutoin valvontaa suoritetaan muun työn ohessa.

2.3.12 Maan ostot, myynnit, vaihdot, vuokraus ja kaavoitus

Valtion mailta on myyty kaavatontteja, vanhoja rakennettuja vuokratontteja ja joitakin valtiolle tarpeettomia pieneköjä maakaistaleita, jotka ovat rajoittuneet yksityismaihin. Uusia lomarakennuspaikkoja on vuokrattu vain kaava-alueilta. Luontaiselinkeinojen ja muihin paikallisiin tarpeisiin on tehty ns. hajavuokrauksia ja käyttöoikeussopimuksia. Vesialueita ei ole vuokrattu.

Rakentamattomia yksityismaita on ostettu ja vaihdettu suojeleuohjelmiin kuuluvilta alueilta Lapin ympäristökeskuksen kanssa sovitun kiireellisyysjärjestyksen mukaisesti.

Saamelaiskäräjien kanta maanmyyntiin on pääsääntöisesti kielteinen. Sen mukaan pitkäaikaisten vuokrasopimusten tekemistä ei tulisi sallia ilman saamelaiskäräjien suostumusta. Kuntien yhteistyöryhmien edustajilla oli erilaisia näkemyksiä maan myyntiin ja vuokraukseen liittyen.

3.

Nykytila

3.1 Suunnitelma-alue

Metsähallituksen hallinnassa olevan omaisuuden kokonaisala on noin 2,8 miljoonaa hehtaaria, mistä maata on noin 2,55 miljoonaa hehtaaria ja vesiä noin 250 000 hehtaaria (taulukko 7.). Suunnitelma-alue on selostettu tarkemmin luvussa 1.2.

Tässä suunnitelmassa esitetyt ja aikaisemman luonnonvarasuunnitelman taulukot eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään suunnitelma-alueiden pienestä erilaisuudesta johtuen (ks. luku 1.2). Taulukoissa ja graafeissa esitetyt puusto- ja pinta-alatiedot perustuvat Metsähallituksen SutiGis -paikkatietojärjestelmän tietoihin.

Taulukko 7. Metsähallituksen hallinnassa oleva pinta-ala Ylä-Lapin alueella kunnittain 1.1.2006. Sodankylän kunnan pinta-ala koostuu ns. Kuutuan metsätalousalueesta.

Kunta	Kunnan kokonaisala			Mh:n hallinnassa oleva ala ja osuus kunnan kokonaisalasta					
	Maata ha	Vettä ha	Yhteensä ha	Maata ha	%	Vettä ha	%	Yhteensä ha	%
Enontekiö	797 800	41 300	839 100	693 500	87	35 600	86	729 100	87
Inari	1 518 500	214 900	1 733 400	1 367 100	90	201 200	94	1 568 300	90
Utsjoki	516 900	20 300	537 200	488 300	94	19 700	97	508 000	95
Sodankylä				5 300	0	200	0	5 500	0
Yhteensä	2 833 200	276 500	3 109 700	2 554 200	64	256 700	74	2 810 900	90

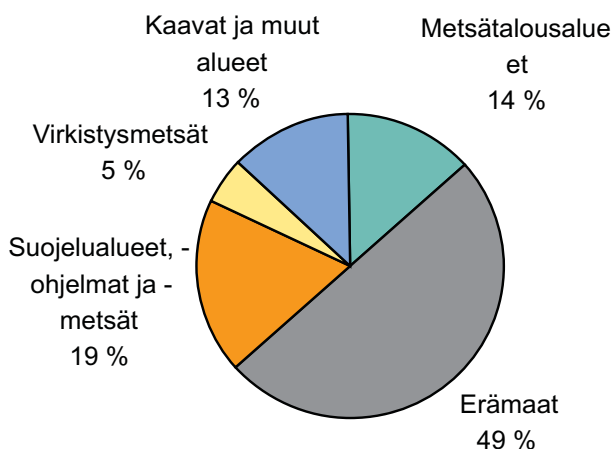
3.2 Maankäyttö

Suunnitelma-alueen kokonaisalasta noin puolet on erämaa-alueita ja seuraavaksi eniten on lakisääteisiä suoje-lualueita (18 %). Metsätalousalueen kokonaispinta-ala on 379 200 hehtaaria. Metsätalouskäytössä olevan metsämaan osuus kokonismaa-alasta on 9 % (taulukko 8).

Taulukko 8. Ylä-Lapin maankäyttö pääryhmittäin v. 2006 (vastaava taulukko kunnittain esitetty liitteessä 6).

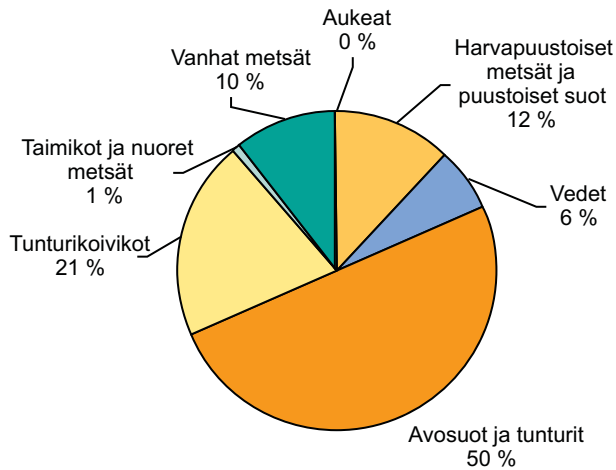
Käyttötarkoitus	Metsämaa ha	Kitumaa ha	Joutumaa ha	Muu maa ha	Maa yht. ha	Vedet ha	Yhteensä	%
Metsätalousalue	214 700	41 900	35 700	2 700	295 000	22 700	317 700	11
Metsätalousalue ympäristöarvoja	29 600	17 900	11 300	100	58 900	2 600	61 500	2
Erämaa-alueet	119 200	440 800	711 400	200	1 271 600	109 300	1 380 900	49
Suojelualueet	98 900	176 000	226 300	500	501 700	13 600	515 300	18
Suojeluohjelmat	6 400	6 600	11 800	800	25 600	3 300	28 900	1
Suojelumetsät	300	1 900	600	0	2 800	100	2 900	0
Virkistymetsät	40 700	21 200	7 100	600	69 600	70 900	140 500	5
Kaavat	1 800	500	200	100	2 600	400	3 000	0
Muut alueet	26 000	180 200	119 800	400	326 400	33 800	360 200	13
Yhteensä	537 600	887 000	1 124 200	5 400	2 554 200	256 700	2 810 900	100
Osuus maa-alasta %	21	35	44	0	100			

Ylä-Lapin varsinaisen metsätalousalueen pinta-ala 28.2.2006 on 214 700 hehtaaria (vrt. Liite 15). Metsätalousalueen metsämaan kokonaispinta-ala on pienentynyt 12 500 hehtaaria. Muutos johtuu mm. metsätalousalueen rajan tarkistuksesta alueen pohjoisreunoilla Inarissa ja Enontekiöllä vuonna 2003, jolloin männyn metsänraja-alueet siirrettiin julkisten hallintotehtävien taseeseen (sis. Enontekiöllä 4 900 hehtaaria ja Inarissa 2 600 hehtaaria metsämaata). Lisäksi erämaalakiin perustuvat Natura-alueet, jotka ulottuvat erämaiden rajojen yli Vätsärin, Sarmitunturin, Muotkatunturin ja Hammastunturin erämaiden ympärillä, pienentävät metsätaloukskäytössä olevaa aluetta 3 300 hehtaaria Inarin kunnassa. Näistä muutoksista johtuen metsätalousalue on pienentynyt noin 2 %-yksikköä ja vastaavasti muu alue on kasvanut 2 %-yksikköä ja suojeluohjelma-alue 1 %-yksikön (kuva 2).

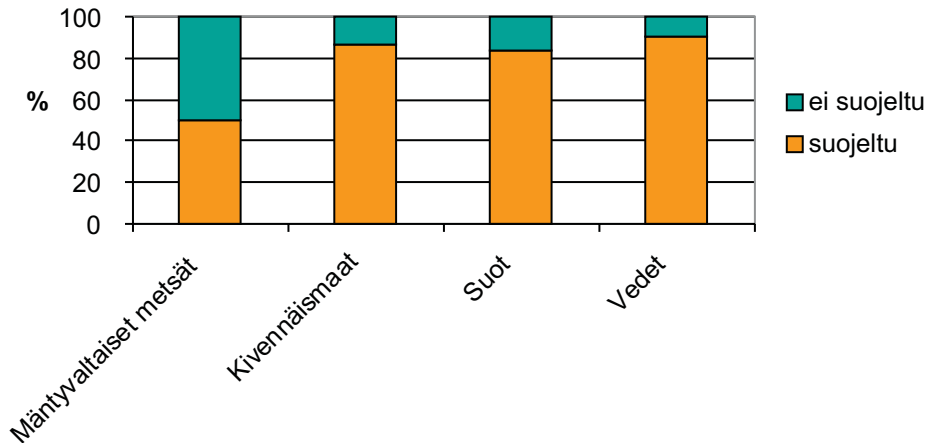
Kuva 2. Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen maa-alan maankäyttö.

Ylä-Lapin lakisääteiset suojelualueet ja erämaat ovat yleisluonteeltaan tunturi- maisemaa. Alueesta 50 % on tuntureita ja avosoita sekä 21 % tunturikoivikoita. Harvapuustoista kitumaa ja vanhoja metsiä on saman verran (noin 10 %) (kuva 3).

Kuva 3. Ylä-Lapin lakisääteiset suojelualueet ja erämaat (1 896 000 ha) luontotyypeittäin.

Mäntyvaltaisista metsistä (metsämaa) Ylä-Lapissa on suojeltu tasan 50 %. Kivennäismaista kaikkiaan on suojeltu 87 %, soista 84 % ja vesistä 90 %. Kolmen edellisen suojeluosuuden kasvu "vanhaan suunnitelmaan" verrattuna johtuu Pallas-Ylläksen ja Urho Kekkosen kansallispuistojen sisällyttämisestä suunnitelma-alueeseen Enontekiön ja Inarin kunnissa (kuva 4).

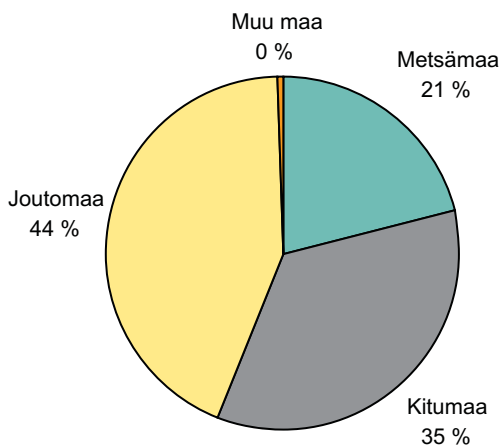

Kuva 4. Suojelun osuus erilaisissa luontotyypeissä Ylä-Lapissa.

3.3 Metsävarat

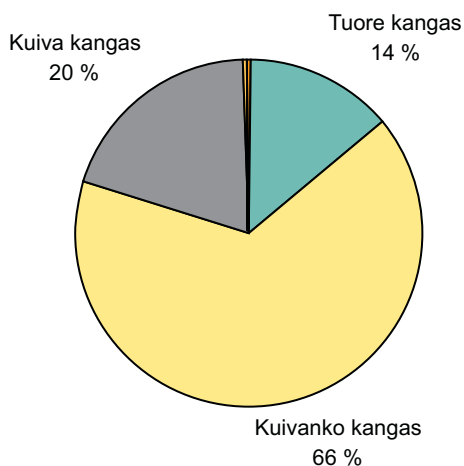
3.3.1 Kasvupaikat

Ylä-Lapin maapinta-ala on 2,55 milj.ha. Tästä metsämaata on 537 600 ha (21 %), kitumaata 887 000 ha (35 %), joutomaata 1 124 200 ha (44 %) ja muuta maata 5 400 ha (0 %) (kuva 5).

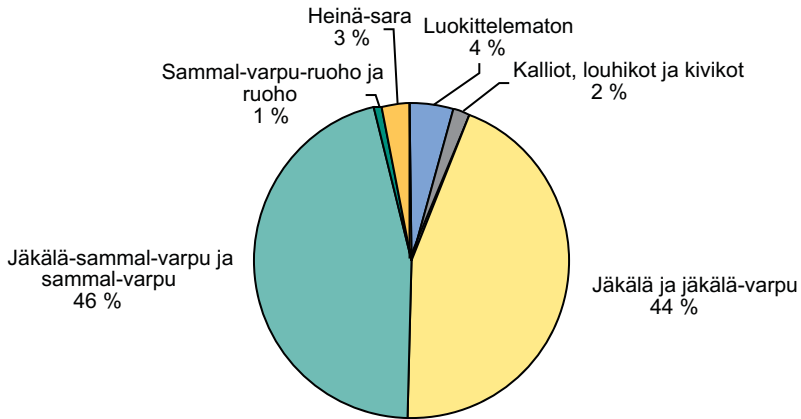
Kuva 5. Ylä-Lapin maat pääryhmittäin.

Metsämaan kivennäismaasta (537 600 ha) on kuivahkoa kangasta 350 400 ha (66 %). Kuivaa kangasta on 107 800 ha (20 %) ja tuoretta kangasta 74 600 ha (14 %). Lehtomaista kangasta on vain 1 400 ha ja karukkokangasta 1 400 ha. Lehtoja ja niittyjä on yhteensä 200 ha (kuva 6).

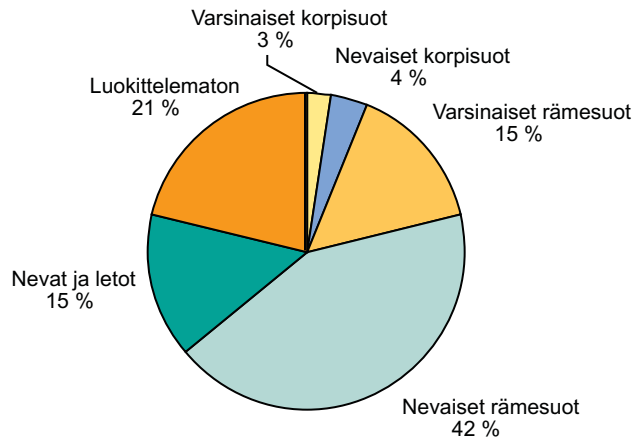
Kuva 6. Metsämaan kivennäismaat kasvupaikkatyypeittäin.

Kitu- ja joutomaiden kivennäismaiden jakaantuminen kasvillisuuden pääluokkiin on esitelty kuvassa 7.

Kuva 7. Kitu- ja joutomaan kivennäismaat kasvillisuuden pääluokittain.

Kitu- ja joutomaiden soiden jakaantuminen kasvillisuuden pääluokkiin on esitelty kuvassa 8.

Kuva 8. Kitu- ja joutomaan suot pääluokittain.

3.3.2 Puusto

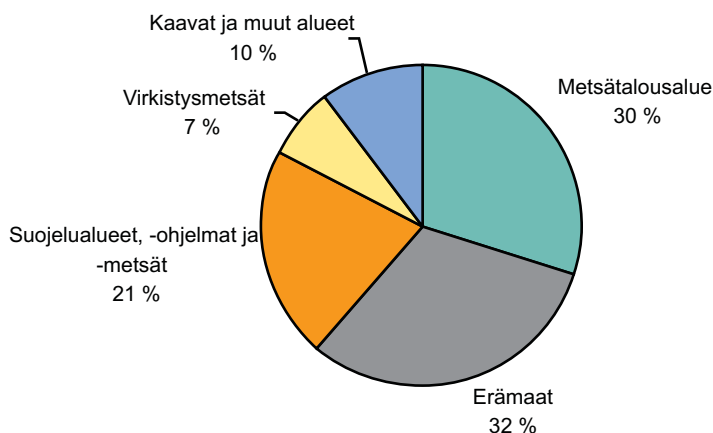
Puuston kokonaistilavuus Ylä-Lapissa on 49,7 milj.m³. Tästä on metsämaalla 34,1 milj.m³ ja kitumaalla 15,6 milj.m³. Talousmetsien metsämaalla puustoa on 13,6 milj.m³. Inarin retkeilyalueen metsätalousosan puusto sisältyy virkistymetsiin. Metsämaan puuston keskitilavuus talousmetsissä on 56 m³/ha (taulukko 9).

Taulukko 9. Puuston kokonaistilavuus metsä- ja kitumaalla maankäyttöluokittain.

Maankäyttöalue	Metsämaa m ³	Kitumaa m ³	Yhteensä m ³
Metsätalousalue	13 631 000	1 156 000	14 787 000
Erämaat	8 745 000	6 918 000	15 663 000
Suojelualueet, -ohjelmat ja -metsät	7 097 000	3 450 300	10 547 300
Virkistysmetsät	3 128 000	448 000	3 576 000
Kaavat ja muut alueet	1 549 000	3 592 000	5 141 000
Yhteensä	34 150 000	15 564 300	49 714 300

Puuston keskikasvu metsämaalla on 0,93 m³/ha. Aikajaksona 2000–2004 hakkuiden määrä on ollut yhteensä 774 000 m³, kun samaan aikaan metsät ovat kasvaneet (0,93 m³/ha x 254 700 ha x 5 vuotta) 1,18 milj. ha. Viidessä vuodessa hakkuusäästöä on kertynyt laskennallisesti kaikkiaan 406 000 m³.

Hakkuusäästöä huolimatta talousmetsien puustopääoma metsämaalla on n. 0,5 milj. m³ pienempi kuin viisi vuotta aiemmin. Ero johtuu metsätalousalueen pohjoisrajan tarkistuksesta ja erämaalain Natura-alueista (ks. luku 3.2), jossa metsätalouden metsämaata siirtyi noin 12 500 ha julkisten hallintotehtävien taseeseen.

Kuva 9. Puuston kokonaistilavuus maankäyttöalueittain.

Puuston kokonaistilavuudesta 32 % on erämaa-alueilla. Kun erämaa-alueisiin lisätään vielä lakisääteiset suojelualueet ja muut suojelualueet, niin suojellun puuston kokonaistilavuuden osuus kasvaa 60 %:iin (kuva 9).

Taulukko 10. Puuston tilavuus puulajeittain metsä- ja kitumaalla maankäyttöaluittain.

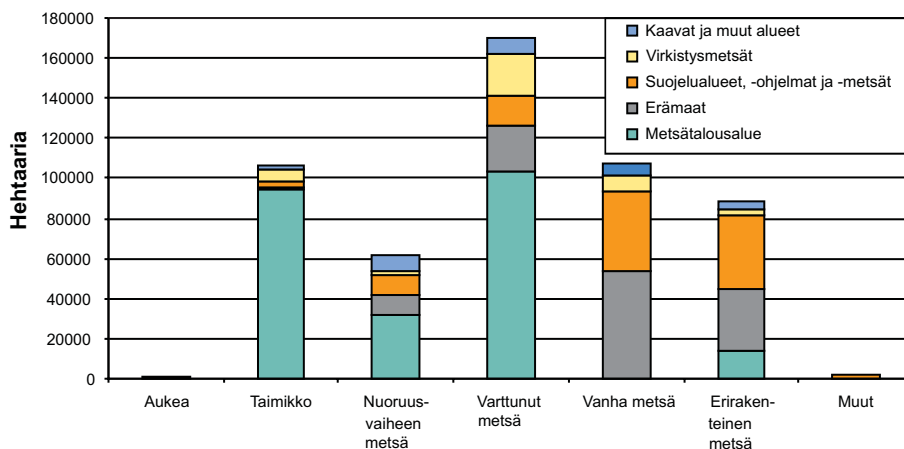
Metsämaan puusto (1 000 m ³) puulajeittain	Mänty	Kuusi	Mänty- ja kuusikelo	Raudus- koivu	Hies- koivu	Tunturi- koivu	Muut lehtipuut	Ulkom. puulajit	Kaikki yhteensä
Metsätalousalue	12 476	204	351	57	527	0	13	3	13 631
Erämaat	6 939	909	178	17	651	40	12	0	8 746
Suojelualueet, -ohjelmat ja -metsät	5 718	398	142	18	732	88	5	0	7 099
Virkistysmetsät	2 984	0	19	12	110	1	2	0	3 127
Kaavat ja muut alueet	1 420	0	14	0	104	10	2	0	1 549
Yhteensä	29 535	1 511	703	103	2 124	139	34	3	34 152
%	86	4	2	0	6	0	0	0	100
Kitumaan puusto (1 000 m ³) puulajeittain	Mänty	Kuusi	Mänty- ja kuusikelo	Raudus- koivu	Hies- koivu	Tunturi- koivu	Muut lehtipuut	Ulkom. puulajit	Kaikki yhteensä
Metsätalousalue	939	17	16	1	164	17	3	0	1 157
Erämaat	2 057	349	27	0	372	4 106	6	0	6 917
Suojelualueet, -ohjelmat ja -metsät	1 213	33	7	5	513	1 673	8	0	3 451
Virkistysmetsät	309	0	2	0	82	51	3	0	448
Kaavat ja muut alueet	1 623	2	18	2	512	1 430	5	0	3 591
Yhteensä	6 142	401	70	8	1 642	7 277	24	0	15 564
%	39	3	0	0	11	47	0	0	100
Metsä- ja kitumaan puusto (1 000 m ³) puulajeittain	Mänty	Kuusi	Mänty- ja kuusikelo	Raudus- koivu	Hies- koivu	Tunturi- koivu	Muut lehtipuut	Ulkom. puulajit	Kaikki yhteensä
Metsätalousalue	13 415	222	367	58	691	17	16	3	14 788
Erämaat	8 996	1 258	205	17	1 023	4 147	18	0	15 663
Suojelualueet, -ohjelmat ja -metsät	6 930	430	149	22	1 245	1 761	12	0	10 550
Virkistysmetsät	3 293	0	20	12	192	51	5	0	3 575
Kaavat ja muut alueet	3 043	2	31	2	615	1 440	7	0	5 140
Yhteensä	35 677	1 912	773	111	3 766	7 416	58	3	49 716
%	72	4	2	0	8	15	0	0	100

Ylä-Lapin metsien kokonaispuumäärästä 49,7 milj. m³, mäntyä on 35,7 milj. m³ (72 %), kuusta 1,9 milj. m³ (4 %) ja koivua 11,2 milj. m³ (23 %) (taulukko 10).

Taulukko 11. Puuston kehitysvaiheet maankäyttöalueittain metsämaalla.

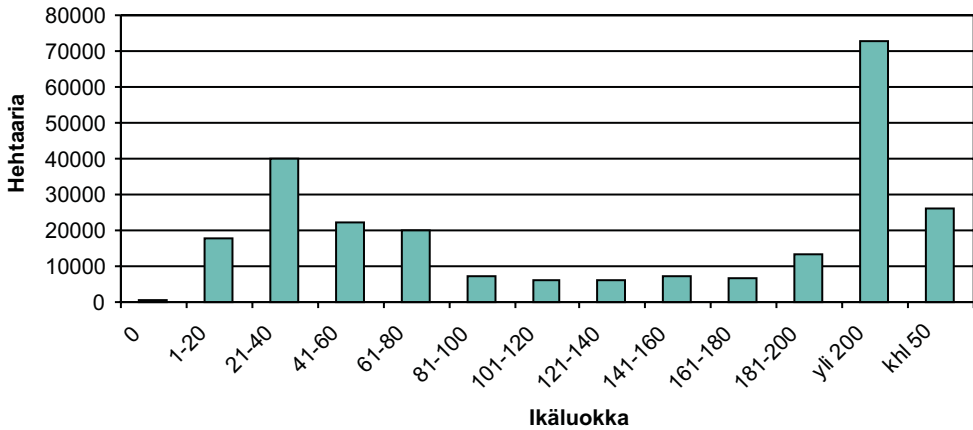
Maankäyttöalue	Aukea	Taimikko ja siemenpuusto	Nuoruu- vaiheen metsä	Varttunut metsä	Vanha metsä	Eriraken- teinen metsä	Muut	Yhteensä
Metsätalousalue	300	94 800	32 200	103 300	0	13 700	0	244 300
Erämaat	300	1 100	9 800	22 700	53 400	31 500	200	119 000
Suojelualueet, -ohjelmat ja -metsät	100	2 400	9 400	15 500	40 400	36 500	1 300	105 600
Virkistysmetsät	0	6 500	2 600	20 700	7 700	3 200	0	40 700
Kaavat ja muut alueet	200	1 900	7 900	8 300	5 500	3 800	200	27 800
Yhteensä, ha	900	106 700	61 900	170 500	107 000	88 700	1 700	537 400
%	0	20	12	32	20	17	0	100

Ylä-Lapin metsien rakenteelle on ominaista vanhojen ja varttuneiden metsien suuri osuus (yli 50 %) pinta-alasta (kuva 10). Varttuneiden metsien osuus metsätalousalueella on edelleen korkea, 42 %. Vanhojen metsien puuttuminen metsätalousalueelta taulukossa 10 johtuu kuviotietojen kehitysluokan luokitusohjeesta, jonka mukaan vanhan metsän koodia (80) voi käyttää vain suojeluun varatuilla alueilla (taulukko 11). Metsätalousalueen vanhojen metsien osuus ilmenee puuston ikäluokkatarkastelussa seuraavassa kappaleessa.

Kuva 10. Puuston kehitysvaiheet metsämaalla maankäyttöalueittain.

Puuston ikäluokkajakaumaa metsätalousalueen metsämaalla on esitelty kuvassa 11. Yli 200-vuotiaiden metsien osuus on edelleen korkea, 29 %, yli 70 000 hehtaaria, joista yli 240-vuotiaita on noin 40 000 hehtaaria. Toisaalta ikäluokkiin 1–80 vuotta on sitoutunut runsaasti sellaista puustoa (40 %), joka ei ole vielä korjattavissa.

Kuva 11. Puuston ikärakenne metsätalousalueen metsämaalla.

3.3.3 Metsien kunto ja riistakohteet

Ylä-Lapissa erilaisten metsätuhojen määrä alueella on suuriin pinta-aloihin suhteutettuna varsin pieni ja metsien terveydentila on hyvä. Metsätalousalueella on kirjattu yhteensä 11 300 ha erilaisia tuhoja. Suurin osa porojen aiheuttamista tuhoista on lieviä. Metsäpalojen määrä on viidessä vuodessa kasvanut 1 000 ha:lla (taulukko 12).

Taulukko 12. Metsätuhot metsätalousalueella.		
Tuhon aiheuttaja	Hehtaaria	%
Hirvi	1 817	16
Poro	4 974	44
Hyönteiset	91	1
Sienitaudit	1 114	10
Pakkanen, routa	722	6
Kuivuus	363	3
Metsäpalo	1 531	14
Ravinteiden epätasapaino	248	2
Muut	466	4
Yhteensä	11 325	100

Tunturimittarituhot pohjoisissa tunturikoivikoissa lienee suurin yksittäinen luontoa muuttava luontainen tekijä. 1960-luvun puolivälissä tapahtuneiden laajojen tuhojen jälkeen on ollut pienempiä esiintymiä harvakseltaan. Vuosina 2004 ja 2005 oli tunturimittarin massaesiintymiä varsinkin käsivarressa ja Pohjois-Norjassa. Näiden tuhojen lopullisia vaikutuksia kasvillisuuteen ei voi vielä arvioida.

Riistan elinympäristöjä on tallennettu metsätalousalueen kuviotietoihin yhteensä 11 800 ha. Tämä on 1 300 ha vähemmän kuin vuonna 2000. Metson soidinalueita on tarkastettu ja tarvittaessa rajattu uudestaan tai hylätty (taulukko 13).

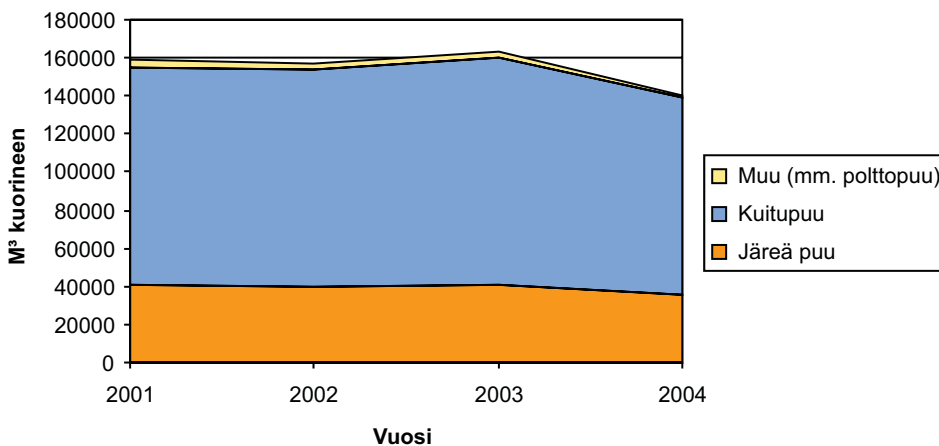
Taulukko 13. Riistakohteet metsätalousalueella.

Riistakohde	Hehtaaria
Metson soidin, toimiva	1 404
Metson soidin, tarkastettava	7 177
Teeren soidin	14
Pyy-ympäristö	267
Vesilintujärvi	8
Hanhisuo	14
Hirven talvehtimialue	17
Luolasto	12
Muu riistan elinympäristö*	1 156
Ravintokohde	1 703
Muuta	25
Yhteensä	11 794

*Muu riistan elinympäristö tarkoittaa lähinnä kasvillisuuden puolesta riistan suosimia alueita esim. haavikoita, katajikoita ja reheviä laaksopainanteita.

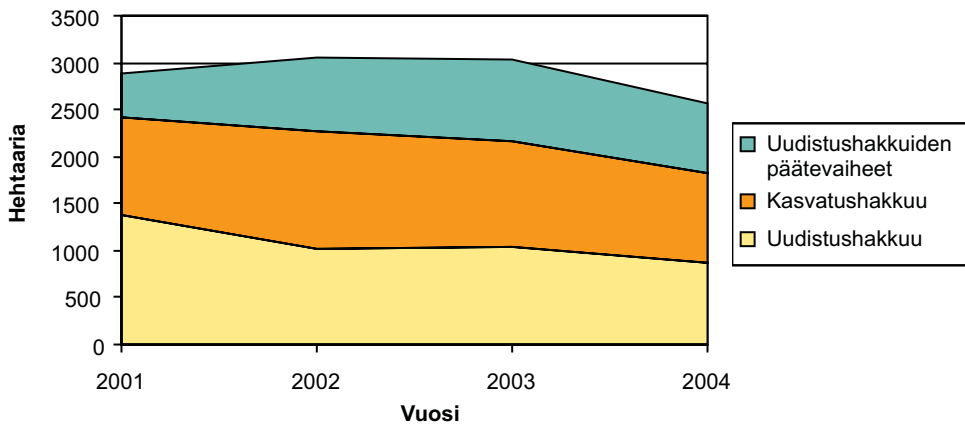
3.3.4 Metsätalous

"Vanhassa" luonnonvarasuunnitelmassa vahvistettu vuotuinen hakkuusuunnite on 150 000 m³. Kaudella 2000–2004 keskimääräinen korjuumäärä oli 154 800 m³/vuosi. Järeän puun osuus on ollut keskimäärin 25,6 % (kuva 12).

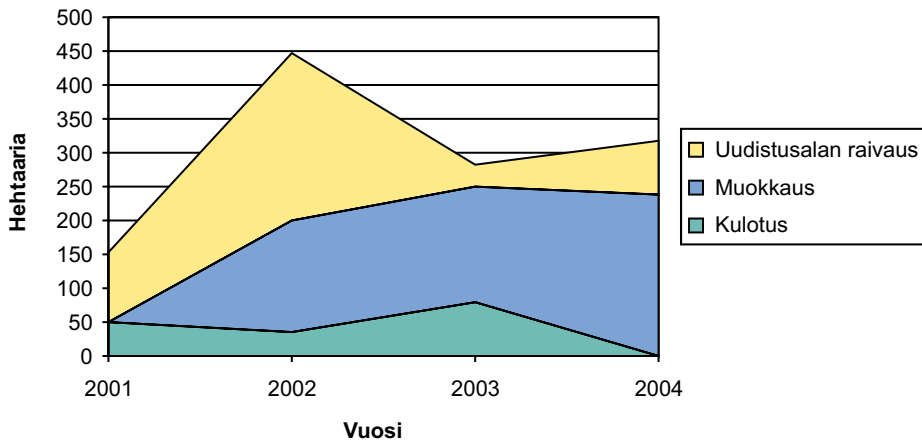
Kuva 12. Hakkuumäärä puutavaralajeittain vuosina 2001–2004.

Vuotuinen hakkuupinta-ala on ollut kaudella 2000–2004 keskimäärin hiukan alle 3 000 ha. Luonnonvarasuunnitelmassa hakkuutapojen yhteinen pinta-alatavoite oli 4 300 ha. Uudistushakkuita pinta-alasta on ollut samaan aikaan keskimäärin 1 200 ha/vuosi, kun tavoite oli 1 100 ha. Keskimääräinen hakkuukertymä kaikki hakkuutavat yhteensä on ollut 52 m³/ha (suunnitelmassa kertymätavoitteeksi arvioitu 35 m³/ha) (kuva 13).

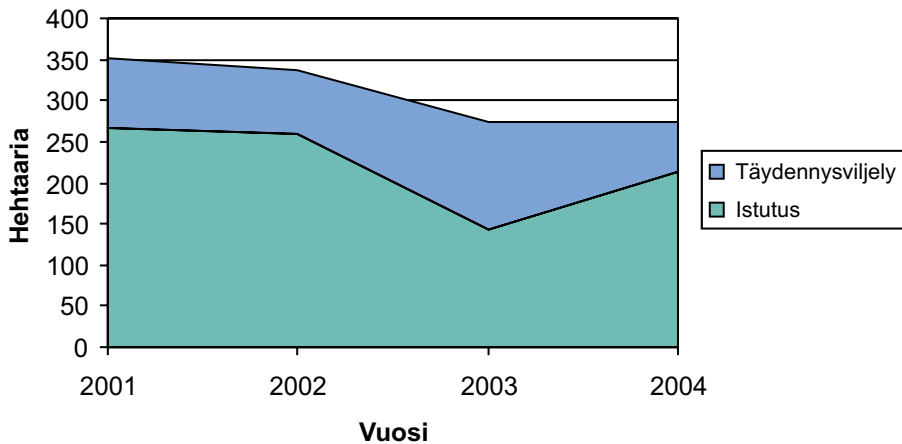
Kuva 13. Hakkuupinta-alat hakkuutavoittain vuosina 2001–2004.

Maankunnostusta on vuosittain tehty vähäisiä määriä. Kaudella 2001–2004 toteutus-pinta-ala oli yhteensä 1 200 ha, josta maanmuokkausta oli 143 ha/v, uudistusalan raivausta 110 ha/v ja kulotusta 40 ha/v (kuva 14).

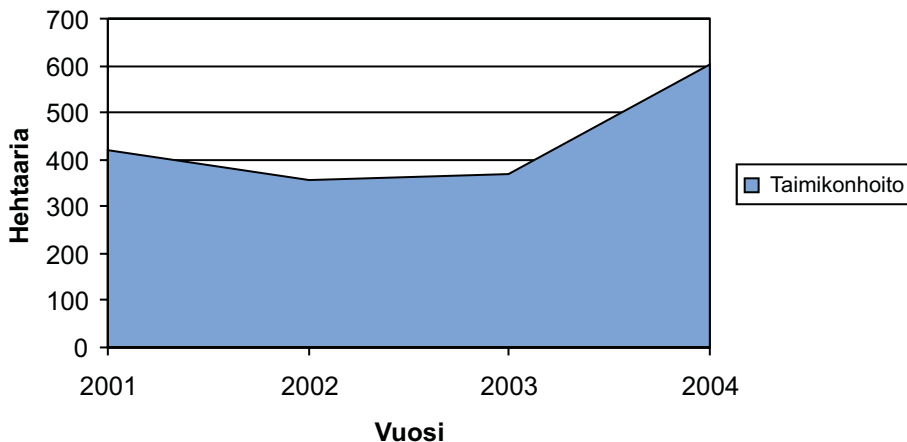
Kuva 14. Maan muokkaus, kulotus- ja uudistusalan raivauspinta-alat vuosina 2001–2004.

Metsät on uudistettu pääosin luontaisesti (noin 1 000 ha/v). Metsänviljelypinta-ala kaudella 2001–2004 on ollut yhteensä 1 200 ha, josta istutusta on tehty 220 ha/v ja täydennysistutusta 90 ha/v (kuva 15).

Kuva 15. Metsänviljelypinta-alat työlajeittain vuosina 2001–2004.

Taimikonhoitomäärät ovat olleet vähäisiä viime vuosina. Kaudella 2001–2004 hoidettiin yhteensä 1 750 ha keskimäärin 440 ha/vuosi, kun 1980-luvulla taimikoita hoidettiin keskimäärin vuodessa noin 1 500 ha (kuva 16). Huippuvuonna 1975 taimikoita hoidettiin yli 4 000 ha.

Kuva 16. Taimikonhoitopinta-alat vuosina 2001–2004.

3.4 Toimintaympäristön kehitysnäkymiä

Koko Pohjois-Suomen kehityksen keskeinen epävarmuustekijä on väestön väheneminen. Suunnitelma-alueen kunnista on väestö vähentynyt 5,0 % tarkastelujakson aikana, suhteellinen väheneminen on ollut vähäisintä Utsjoella, 1,8 %. Kuntien asukasmäärän lasku heikentää palvelujen ylläpitomahdollisuuksia. Elinvoimaisen aluekehityksen ylläpito edellyttää kaikkien nykyisten elinkeinojen kehittämistä ja yhteensovittamista toimijatahojen yhteistyöllä.

Matkailun kasvu on tuonut alueelle uusia työpaikkoja ja tarvetta liikenteen, kunnallistekniikan yms. infrastruktuurin ylläpitoon. Matkailukeskukset laajenevat, ja Metsähallitus on mukana kehittämisessä mm. tarjoamalla tontteja sekä rakentamalla palveluvarustusta. Myös matkailukeskusten läheisyyteen liittyvien suojelualueiden reitistöjä ja palveluita on kehitetty. Metsähallituksen hallinnassa oleviin maihin kohdistuvista monenlaisista käyttöpaineista kertoo se, että erilaisten maanvuokra- ja käyttöoikeussopimusten määrä Ylä-Lapissa on jo noin 1 300 kpl.

Metsäsektorin kehitys koko Lapin tasolla on ollut tarkastelujaksolla myönteistä. Kemmin puunjalostusteollisuuteen investoitiin satoja miljoonia euroja. Metsäntutkimuslaitoksen tilastojen mukaan kuitupuun hinta on ollut jo neljättä vuotta laskusuunnassa sahatukin hinnan pysyttyä suunnilleen samalla tasolla jakson ajan. Metsätalouden kustannusten hallinta on vaikeutunut viime aikoina öljyn hinnan nousun vuoksi.

Pohjois-Suomen metsien suojeluvaatimukset nousivat uudelleen esiin Greenpeacen siirrettyä toimintansa painopistettä Kanadasta Eurooppaan. Erityisesti Inarissa harjoitettava metsätalous on joutunut Greenpeacen kampanjoinnin kohteeksi. Greenpeace on hakenut aktiivisesti yhteistyötä paliskuntien ja niiden tokkakuntien sekä yksittäisten poromiesten taholta. Inarissa harjoitettava valtion metsätalous on joutunut sopeutumaan tilanteeseen alentamalla metsätalouden volyymia. Metsätalouden harjoittamisen vaikeudet johtuvat osittain saamelaisalueen maa- ja metsätalouden kysymyksistä.

Porotaloutta on rasittanut viime vuosina sekä poronlihan hinnan lasku että öljyn hinnan nousu. Porotalouden työllistävä merkitys on kuitenkin säilynyt ennallaan rinnakkaiselinkeinojen kehittämisen ansioista.

Saamelaisalueen valtion maiden ja luonnonvarojen käyttöön liittyen selvitetään eri tahoilla malleja, jotka antaisivat paikallisille ihmisille aikaisempaa enemmän valtaa päätöksenteossa. Nämä selvittelyt eivät poliittisen luonteensa vuoksi kuulu Metsähallituksen taholta aktiivisen ja aloitteellisen toiminnan piiriin. Jos hallintomalleissa edetään siten, että tämän luonnonvarasuunnitelman linjauksia tulee muuttaa, päivitetään luonnonvarasuunnitelma uuden tilanteen mukaiseksi.

4.

Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma kaudelle 2006 - 2010

4.1 Julkisten hallintotehtävien toimintaperiaatteet 2006–2010 saamelaisten kotiseutualueella

4.1.1 Johdanto

Julkisia hallintotehtäviä hoitaa luontopalvelut ja ne rahoitetaan valtion budjetista. Liiketoiminnasta ja julkisista hallintotehtävistä pidetään erillistä kirjanpitoa sekä laaditaan erilliset tilinpäätökset ja taseet.

Kansalaisten ja yhteisöjen etuja ja oikeuksia koskevat hallintopäätökset metsästys-, kalastus- ja maastoliikennelupien osalta tehdään julkisten hallintotehtävien yksikössä tai sen antamin valtuutuksin.

Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelmassa vuosille 2006–2010 on esitelty erityisesti saamelaisten kotiseutualuetta koskevia julkisten hallintotehtävien toimintaperiaatteita. Luvussa 4.1.2 esitetyt yleiset toimintaperiaatteet koskevat sekä Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä että liiketoimintaa.

Itä- ja Länsi-Lapin luonnonvarasuunnitelmiin on kirjattu Lapin luontopalvelujen yhteiset koko aluetta koskevat toimintaperiaatteet.

Toimintaperiaatteet on ryhmitelty luontopalvelujen uuden organisaation mukaan **prosesseittain**:

- (Yleiset toimintaperiaatteet)
- Luonnon virkistyskäyttö
- Luonnonsuojelu
- Alueiden hallinta
- Eräasiat

4.1.2 Yleiset toimintaperiaatteet

Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu perustuu kestävän käytön ja monikäytön periaatteisiin. Käytön kestävyyttä seurataan 37 mittarilla (luku 4.5), jotka on sisäänrakennettu jokaiseen prosessiin.

Metsähallitus saamelaisten kotiseutualueella

Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen Saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa (848/1990) tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään.

Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelman keskeinen tavoite on saamelaisalueen luonnonvarojen käyttö ekologiselta, taloudelliselta, sosiaaliselta ja kulttuuriselta kannalta kestävästi. Tällä turvataan tuleville sukupolville saamelaisten oma kulttuuri, siihen kuuluvat perinteiset elinkeinot ja perinteinen tietämys sekä saamelaista maailmaa kuvastava saamen kieli (Saamelaiskäräjät 2006).

Aikaisempi luontopalvelujen yleisvastuu luonnonhoitoalueessa ei kata uuden Metsähallituslain mukaan liiketoimintoja, vaan ne vastaavat itse toimintansa yhteiskunnallisista velvotteista. Toiminnan reunaehdoista neuvotellaan kuntakohtaisten yhteistyöryhmien kanssa. Lisäksi luontopalvelujen alueiden hallinnan aluepäällikön tehtävänä on koordinoita prosessien välillä saamelaisasioihin liittyviä asioita/hankkeita.

Yleiset toimintaperiaatteet koskevat sekä julkisia hallintotehtäviä että liiketoimintaa.

***Toimintaperiaate 1.** Metsähallitus toteuttaa luonnonvarojen kestävää käyttöä, hoitoa ja suojelua saamelaisten kotiseutualueella jatkaen 1990-luvulla kehitettyä toimintatapaa, jossa suunnittelussa ja päätöksenteossa kuullaan monipuolisesti paikallista väestöä, mm. kuntakohtaiset yhteistyöryhmät.*

***Toimintaperiaate 2.** Saamelaisten kotiseutualueella toimintaperiaatteita ja -suunnitelmia toteutetaan siten, että saamelaisasioiden ottaminen huomioon on osa Metsähallituksen toimintaa ja kehittämistä.*

***Toimintaperiaate 3.** Seurataan ja osallistutaan kansainväliseen yhteistyöhön pohjoismaissa sekä koko sirkumpolaarisella alueella.*

Luontaiselinkeinot ja saamelaiskulttuuri

Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) pykälässä 4 Metsähallitus velvoitetaan sovittamaan yhteen luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu hallinnassaan olevilla alueilla siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan.

Saamelainen kulttuuri sisältää kaikki ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kehityksen ulottuvuudet. Saamelainen kulttuuri ei ole kestävällä pohjalla, jos yksikin näistä kestävä kehityksen elementeistä ei toteudu. Saamelaisten kulttuuriin kuuluvaa poronhoitoa on käsiteltävä kulttuurimuotona (Saamelaiskäräjät 2006).

***Toimintaperiaate.** Metsähallitus ymmärtää luontaiselinkeinot sekä niiden ja saamelaiskulttuurin välisen kytkennän sekä turvaa niitä yleisillä alueellisilla ja toimintakohtaisilla menettelyillä, jotka perustuvat erilaisiin säädöksiin.*

4.1.3 Luonnon virkistyskäyttö

Kansallispuistojen, retkeily- ja erämaa-alueiden merkitys taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin tuottajina on kasvanut vuosi vuodelta. Kuntien tulonmuodostuksessa ja työllisyyden hoidossa kansallispuistoon tukeutuvalla luontomatkaileulla on kasvava merkitys. Tästä tietoisena valtioneuvosto asetti vuonna 2003 tekemässään periaatepäätöksessä lähiajan tavoitteet virkistys- ja luontomatkaileun kehittämiseksi (ns. VILMAT- ohjelma). Metsähallitukselle ohjataan vuosittain budjettivaroja ohjelman toteuttamiseen liittyviä konkreettisia hankkeita varten (Enestam 2005).

Vuonna 2006 saatiin Pallas-Yllästunturin kansallispuiston palveluiden kehittämisiin investointeihin 1,45 miljoonaa euroa Vilmat -rahoitusta.

Luonnon virkistyskäyttö on yksi luontopalvelujen neljästä prosessista. Luonnon virkistyskäytön puistoalueissa tuotetaan myös muiden prosessien mm. maastossa tarvitsemia palveluja.

Luonnon virkistyskäyttöprosessissa yhdistyvät luontopalvelujen opastus- ja retkeilypalveluita tuottavat toiminnot.

Rakennukset, rakenteet ja reitit

Retkeilypalveluita tuottavan ydintoiminnon vastuualueena ovat retkeilyreitit, luontopolut, palveluvarustus ja asiakaspalvelupisteet. Alueiden kehittämisen ja investointien suuntaamiseksi on laadittu "Alueiden yleisökäytön luokitus ja tavoitetilä 2010" -suunnitelma (Vilmat).

Vuonna 2006 tarkistettiin matkailun painopistealueiden rajauksia. Uusina kohdealueina ovat Metsäntutkimuslaitokselta tulleet entinen Pallas-Ounastunturin kansallispuisto, joka on osa vuonna 2005 perustettua Pallas-Yllästunturin kansallispuistoa, Saarise-län lähialue sekä lisäksi Tenon laakso Utsjoelta Karigasniemelle. (Liitekartta virkistyskäytön rakenteista ja painopistealueista suunnitelman takakannen taskussa).

***Toimintaperiaate 1.** Tavoitteena on nykyisten palvelurakenteiden säilyttäminen, ylläpito ja huolto siten, että laatu taso säilyy ja täyttää myös Metsähallituksen ympäristö- ja laatu järjestelmän vaatimukset.*

Pääosa palveluvarustuksesta sijaitsee retkeilyn ja luontomatkailun kannalta tärkeillä painopistealueilla ja muilla aluekokonaisuuksilla (ks. toimintaperiaate 2). Ne säilytetään.

Ylä-Lappi on laajojen tunturi- ja metsäerämaiden ansiosta ainoa todellisen erävaelluksen alue Suomessa. Vaeltajia palvelemissa on harva autiotupaverkosto painopistealueiden ulkopuolella. Koska sillä on tärkeä merkitys myös yleisen turvallisuuden ja eräkulttuurin kannalta, se halutaan säilyttää. Palveluiden ylläpidon turvaamiseksi pyritään yhteistyösopimuksiin käyttäjien kanssa.

Toimintaperiaate 2. *Kehittäminen ja mahdolliset uusinveistoinnit suunnataan retkeilyn ja luontomatkailun tarpeista lähtien painopistealueille, jotka ovat: (ks. liitekartta)*

- Saariselkä, Inari-Lemmenjoki, Käsivarsi ja Hetta-Pallas-Ylläs

Painopistealueille suuntautuu pääosa kävijämääristä ja kysynnästä. Palvelut ovat monipuolisia.

Muita aluekokonaisuuksia ovat:

- Ivalojoiki, Tenojoki-Kevo, Sevettijärvi-Pulmanki

Muut aluekokonaisuudet eroavat alempien kävijämäärien ja pidempien viipymien perusteella. Palvelut ovat lähinnä omatoimista retkeilyä tukevia. Muille aluekokonaisuuksille voidaan suunnata myös uusinveistointeja painavin perustein.

Toimintaperiaate 3. *Tehdään yhteistyötä saamelaisien sidosryhmien kanssa. Saamelaiskulttuuri on merkittävä vahvuus ja vetovoimatekijä palveluiden kehittämisessä.*

Toimintaperiaate 4. *Tehdään yhteistyötä luontomatkailuyritysten kanssa. Yhteishankkeilla mahdollistetaan ulkopuolisen rahoituksen saaminen (VILMAT, Työvoimahallinto, EU jne.)*

Toimintaperiaate 5. *Uusien hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon luonnonsuojelun, luontaiselinkeinojen ja saamelaiskulttuurin tarpeet niille mahdollisesti aiheutuvien haittojen minimoimiseksi. Hankkeiden suunnittelu ja toteutus tehdään yhdessä eri sidos- ja yhteistyöryhmien kanssa.*

Luonnon virkistyskäytön palvelutuotannon ja matkailukysynnän painopistealueita tarkennettiin edelleen vuonna 2006. Tarkastelu tehtiin luontopalvelujen valtakunnallisesti yhtenäisen kriteeristön mukaan. Siihen liittyen laadittiin myös kohdealueiden investointi- ja ylläpito-ohjelma. Työssä selvitettiin kysynnän painottuminen, palvelutuotannon nykytila ja edellytykset palvelujen kehittämiselle.

Neuvonta ja opastus

Asiakaspalvelupisteiden vastuualueena ovat retkeilyneuvonta, lupamyynti sekä muiden tulosalueiden ja yhteistyötahojen palvelutarjonta jakelukanavissamme. Luontopalvelut laatii luontokeskusstrategian, joka linjaa palvelupisteverkon kehittämistavoitteet jatkossa.

Opastus vastaa syventävästä luonto-opastuksesta, ympäristökasvatuksesta ja yhteistyötahojen opastustarjonnasta.

Saamen kielilaki (1086/2003) velvoittaa Metsähallitusta ottamaan huomioon laissa esitetyt vaatimukset.

Lakeihin perustuvat keskeiset periaatteet:

- Yleisöä palvellaan suomeksi ja ruotsiksi ja saamelaisten kotiseutualueella suomen ohella toinen palvelukieli on ensisijaisesti pohjoissaame, joka on yleisimmin käytetty saamenkieli.
- Asiakaspalvelussa ei käytetä tulkkia.
- Yleisölle osoitetaan, että käytetään suomea ja ruotsia sekä saamenkielillä alueilla myös saamea.

Asiakaspalvelusta, näyttelyistä, esitteistä ja maasto-opasteista ym. on laadittu linjaukset, jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueita.

Matkailun painopistealueiden luokituksen tarkennuksen yhteydessä vuonna 2006 laaditaan Metsähallituksen luontokeskusstrategia, jonka linjaukset ohjaavat jatkossa valtakunnallisesti palvelupisteverkon (luontokeskukset ja muut palvelupisteet) ylläpidon ja kehittämisen edellytyksiä myös Ylä-Lapissa.

***Toimintaperiaate 1.** Opastustoimintaa kehitetään ja ylläpidetään verkkopalveluissa ja palvelupisteissä sekä retkeilyn painopistealueilla. Saamelaiskulttuuri on merkittävä vahvuus ja vetovoimatekijä. Tarjotaan palvelua myös saamen kielillä.*

***Toimintaperiaate 2.** Tarjotaan paikalliselle väestölle sekä matkailijoille ajantasaista tietoa retkeily-, erämaa- ja suojelualueilla liikkumisesta sääntöineen. Tietoa on saatavilla mm. internetistä (www.luontoon.fi ja saamenkielisenä www.lundui.fi)*

***Toimintaperiaate 3.** Parannetaan retkeilijöiden ja luontomatkailijoiden ympäristötietoisuutta niin, että he luonnossa liikkueensa ymmärtävät ja osaavat ottaa huomioon luonnon ja perinteisen luonnonkäytön asettamat reunaehdot (ekologinen ja sosioekonominen kestävyys).*

Virkistyskäytön suunnittelu

Virkistyskäytön suunnittelun keskeinen osaamisalue on olemassa olevan tutkimustiedon hyödyntäminen mm. käytön kestävyuden tuntemisessa sekä aluetaloudellisten ja hyvinvointivaikutusten tunteminen.

Virkistyskäytön suunnittelu on luonnon virkistyskäytön tukitoiminto, jonka toimintaperiaatteet ovat luontopalveluille yhteiset.

Markkinointi ja viestintä

Markkinointia kehitetään palvelujen tuotteistamisen suuntaan. Jotta palvelujen tunnettuus ja Metsähallituksen houkuttelevuus yhteistyökumppanina saataisiin kasvamaan, pyritään palveluille rakentamaan yksi tunnettu brändi.

Markkinointi ja viestintä ovat luonnon virkistyskäytön tukitoimintoja, joiden toimintaperiaatteet ovat luontopalveluille yhteiset.

***Toimintaperiaate 1.** Erämaa-alueiden ja suurten pohjoisten luonnonsuojelualueiden virkistyskäytön palvelujen kansallista ja kansainvälistä tunnettuutta parannetaan.*

4.1.4 Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelun tehtävänä on luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriarvojen suojeleminen parhaan saatavilla olevan tiedon ja suojeleminen verkoston avulla.

Erilaiset inventoinnit, selvitykset, seurannat ja hoitotoimenpiteet kohdistuvat siten luontotyyppisiin sekä uhanalaisiin, erityisesti suojeltaviin ja direktiivilajiin kuin myös arkeologisiin kohteisiin ja rakennettuun kulttuuriperintöön.

Aiemmasta luonnonvarasuunnitelmasta poiketen uudessa organisaatiossa alueiden hallinta -prosessi vastaa alueiden käytön ohjauksesta sekä hoidon- ja käytön suunnittelusta.

Lajien, luontotyyppien ja kulttuuriperinnön suojeleminen

Luonnonsuojelulaki (1096/96) ja -asetus (160/97) velvoittavat viranomaisia huolehtimaan uhanalaisten, erityisesti suojeltavien ja direktiivilajien lajien esiintymisen suojeleminen. Metsähallituksessa luontopalvelujen luonnonsuojeluprosessi vastaa uhanalaisten lajien suojeleminen ja hoidosta järjestämällä mm. seuranta ja inventointeja. Ympäristöministeriön tulosohjauksen mukaisesti Metsähallituksen vastuulla on joukko lajeja, joiden suojeleminen ja seurantaan kiinnitetään erityistä huomiota. Ylä-Lapin alueella esiintyviä ovat mm. kiljuhanhi, tuoksualvejuuri ja lapinkaura. Valtakunnallisia vastuulajeja ovat eläimistä naali ja tunturihaukka sekä kasveista karvamaksaruoho.

Arvokkaiden EU:n luontodirektiivin liitteen II luontotyyppien suojelemiseksi on perustettavana Euroopan laajuinen Natura 2000 -verkosto, jonka Natura-alueista suuri osa on Metsähallituksen hallinnoimalla maalla. Metsähallituksella on erityinen vastuu EU:n tärkeinä pitämien luontotyyppien kuten aapa- ja palsasoiden sekä boreaalisten luonnonmetsien suojeleminen. Metsähallitus kerää tietoja luontotyyppien sijainnista ja edustavuudesta osana Luontotyyppitietojen keruu -hanketta. Metsähallitus osallistuu

myös Suomen ympäristökeskuksen koordinoimaan luontotyyppien uhanalaisuuden arviointi -hankkeeseen, jonka tarkoituksena on tuottaa luettelo Suomen uhanalaisista luontotyypeistä ja arvioida niiden uhanalaisuus. Perinnebiotooppien, kuten vanhojen asuinkenttien, niittyjen ja poroerotuspaikkojen suojeluun kuuluu niiden raivaaminen ja niittäminen.

Metsähallituksen hoidossa olevaa kulttuuriperintöä ovat mm. vanhat rakennukset ja muinaisjäännökset, joita Metsähallitus hoitaa yhteistyössä Museoviraston kanssa.

Toimintaperiaate 1. *Lapin luontopalvelut hoitaa saamelaisten kotiseutualueella hallinnassaan olevilla valtion mailla Metsähallitukselle vastuutettujen uhanalaisten lajien, luontotyyppien ja kulttuuriperinnön suojeluun liittyviä tehtäviä.*

Toimintaperiaate 2. *Luodaan palojatkumoa joillekin Natura-alueille olemassa olevan palojatkumosuunnitelman mukaisesti.*

Toimintaperiaate 3. *Metsänrajalla olevien viljelymetsiköiden elinvoimaisuus varmistetaan tekemällä tarvittavat hoitotoimenpiteet.*

Toimintaperiaate 4. *Pyritään edelleen saamaan rahoitus hankkeelle, jolla voidaan palauttaa tunturikoivikoita puuttomaksi jääneille tuhoalueille.*

Toimintaperiaate 5. *Edistetään saamelaisten kulttuuriperinnön suojelua.*

4.1.5 Alueiden hallinta

Alueiden hallinta -prosessi on uuden organisaation mukainen uusi toiminto, jonka tehtävät liittyvät lähinnä maankäytön suunnitteluun ja ohjaukseen. Saamelaisten kotiseutualueella erityisesti alueiden hallinnan vastuualueen tehtäviin vaikuttavat mm. Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004), saamelaiskäräjälain (974/1995), kolttalain (253/1995) jne. mukaiset velvoitteet saamelaisasioiden huomioon ottamisesta. Saamen kielilaki (1086/2003) edellyttää palveluiden tarjoamista saamen kielellä. Lisäksi hoito- ja käyttösuunnitelmat käännetään saameksi. Saamelaisasioiden huomioon ottaminen sekä perusteet on koottu mm. Metsähallituksen yhdenvertaisuussuunnitelman linjauksiin (yhdenvertaisuuslaki 21/2004) sekä tähän luonnonvarasuunnitelmaan. Lapin luontopalveluissa saamelaisasioita koordinoi alueiden hallinnan aluepäällikkö. Hän toimii myös Metsähallituksen edustajana kuntakohtaisissa yhteistyöryhmissä.

Toiminnan ohjauksen tukena toimii alueiden hallinnan ohjausryhmä (AHJO), johon kuuluvat suunnittelupäällikkö, kolmen alueyksikön aluepäälliköt sekä asiantuntijajäsenenä erikoissuunnittelija (sihteeri).

Paikallisten ihmisten oikeudet

Alueiden hallinnassa hoidetaan ja ohjeistetaan paikallisten ihmisten oikeuksiin liittyviä asioita. Paikallisten ihmisten oikeudet ovat selvästi laajemmat saamelaiden kotiseutualueella kuin muualla maassa. Ne perustuvat säädöksiin tai jokamiehen oikeuden pohjalta muodostuneeseen käytäntöön.

***Toimintaperiaate 1.** Metsähallitus hyväksyy ja säilyttää säädöksiin ja oikeuden tai toimitusten päätöksiin perustuvat paikallisten ihmisten maksuttomat oikeudet luonnonvarojen käyttöön ja tuottaa niiden toimeenpanoon tarvittavat palvelut joustavasti ja asiakaslähtöisesti kielilait huomioiden.*

***Toimintaperiaate 2.** Suojelu- ja erämaa-alueita koskevat paikallisen väestön oikeudet säilytetään ja ne otetaan huomioon hoito- ja käyttösuunnitelmissa.*

Kotitarvepuunsaanti

Alueiden hallinta vastaa puunmyynnin ohjauksesta luontopalveluiden alueella Lapisissa. Luontopalveluiden puuhuolto on pääasiassa pystymyyntiä. Lemmenjoen kanna-kaivajille myydään käyttöpuuta tienvarresta.

Poltto- ja kotitarvepuun ottoon valtion metsistä on erityissäännöksiä mm. poronhoitolaissa, kolttalaissa sekä suojelualueita ja erämailta koskevissa säädöksissä. Koltta-alueella asuvilla koltilla on kolttilain mukaan oikeus ilmaiseen puunsaantiin tietyin edellytyksin. Utsjoen luontaiselinkeinotilallisilla on maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä oikeus ilmaiseen puunsaantiin Inarijoen vesistöalueelta. Poronhoitolaissa sallitaan ilmainen puunotto poronhoitoon liittyvässä leiriytymisessä.

***Toimintaperiaate 1.** Metsähallitus hoitaa joustavasti ja asiakaslähtöisesti ilmaisen puun saantiin oikeutettujen ryhmien puun käytön edellyttämät toimet.*

***Toimintaperiaate 2.** Paikalliselle väestölle ja loma-asuntojen haltijoille myydään poltopuuta ja muuta kotitarvepuuta kohtuulliseen käypään hintaan.*

***Toimintaperiaate 3.** Havumetsäalueella puun käyttöä ohjataan hinnoittelulla tuoreeseen mäntypuuhun.*

***Toimintaperiaate 4.** Puun osoitus ja myynti tehdään niin, että luonnon monimuotoisuuden säilyminen turvataan.*

Suojelualueiden perustaminen

Suojeluohjelmien rahoitusohjelman toimeenpanoa jatketaan tarkistusohjelman mukaisesti hankkimalla alueita suojelutarkoituksiin.

Toimintaperiaate 1. Luonnonsuojelualueverkko on nykyisellään riittävä.

Toimintaperiaate 2. Suojelualueiden ja erämaiden sisällä olevaa sekä suojeluohjelmiin kuuluvaa yksityismaata voidaan vaihtaa muualla sijaitsevaan valtionmaahan edellyttäen, että vaihdosta ei aiheudu haittaa luontoarvoille ja porotaloudelle.

Maankäytön ohjaus

Maankäytön ohjauksella tarkoitetaan luontopalvelujen hallinnassa olevaan kiinteistö-omaisuuteen liittyvää edunvalvontaa, esimerkiksi kaavoitukseen vaikuttamista ja lausuntojen antamista erilaisista suunnitelmista ja rakennushankkeista (tiet, väylät, linjat, loma-asunnot jne.) Maankäyttöä ohjataan ja järjestetään myös vuokra- ja käyttöoikeussopimuksilla sekä luvilla. Asemakaava-alueilla tapahtuvasta tonttikaupasta ja vuokrauksesta vastaa Laatumaa (ks. luku 4.2.4). Julkisten hallintotehtävien taseessa olevilla alueilla yleisistä kaavoitukseen liittyvistä periaatteista vastaa Metsähallituksessa luontopalvelut.

Luontopalvelut järjestää kerran vuodessa Ylä-Lapin alueella paliskuntien ja Metsähallituksen yhteistoimintapäivän. Tarvittaessa kutsutaan metsätalouden edustajat mukaan. Alueiden hallinta vastaa toimintapäivien järjestämisestä.

Toimintaperiaate 1. Valtion maata voidaan joissain tapauksissa myydä. Yhtenäisiä alueita ei kuitenkaan pirstota, eikä myynneillä vaikeuteta porotalouden tai saamelaiskulttuurin harjoittamista. Maisemalliset ja luonnonsuojelulliset arvot otetaan huomioon.

Toimintaperiaate 2. Uusia lomarakennuspaikkoja vuokrataan ja myydään vain kaava-alueilta Laatumaan toimesta..

Toimintaperiaate 3. Luontaiselinkeinojen ja muihin paikallisiin tarpeisiin voidaan tehdä ns. hajavuokrauksia ja käyttöoikeussopimuksia.

Toimintaperiaate 4. Vesialueita vuokrataan vain, jos kalatalousneuvottelukunta puoltaa hanketta.

Toimintaperiaate 5. Rakentamatonta yksityismaata voidaan ostaa lähinnä suojelualueilta ja suojeluohjelmiin kuuluvilta alueilta.

Toimintaperiaate 6. Perinteinen kullanhuuhdonta on osa pohjoista kulttuuria. Metsähallitus tekee sille kullanhuuhdontaan liittyvät tehtävät asiakaslähtöisesti ja joustavasti hyvässä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, mm. tarkastukset ja kaivualueiden jälkihoito.

Maankäytön suunnittelu

Maankäytön suunnittelu käsittää alueiden hoidon ja käytön suunnittelun, luonnonvarasuunnittelun ja kaavoitukseen osallistumisen.

Hoito- ja käyttösuunnittelu Natura-alueilla hoidetaan yleissuunnitelman periaatteiden ja aikataulutuksen mukaisesti. Natura-alueiden yleissuunnitelmassa on otettu huomioon mm. "Alueiden yleisökäytön luokitus ja tavoitetilä 2010" -suunnitelma (ks. sivu 47). Hoito- ja käyttösuunnitelmia tehtäessä kiinnitetään erityistä huomiota Natura 2000 -ohjelman vaikutusten arviointiin sekä saamelaiskulttuurin huomioon ottamiseen saamelaisten kotiseutualueella.

Metsähallitus varmistaa alkuperäiskansan ja paikallisyhteisöjen sekä muiden sidosryhmien osallistamisen suojelualueiden hoitoon, käyttöön ja kehittämiseen mm. toteuttamalla yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisia toimia.

Hoidon ja käytön suunnittelun tehostaminen ja työn tuottavuuden nousu edellyttää prosessien välistä tiivistä yhteistyötä ja selkeää työnjakoa. Alueiden hallinta vastaa ja ohjaa hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaa. Muut prosessit osallistuvat suunnitelmiin liittyvään tiedonhankintaan, linjauksiin ja tekstien tuottamiseen.

Maa- ja metsätalousministeriö on hyväksynyt Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen ja Inarin kunnan yhteisen esityksen siitä, että Inarin retkeilyalue perustetaan valtion retkeilyalueeksi Inarjärven osayleiskaavan tarkistuksen yhteydessä. Kaavan laatiminen on aloitettu syksyllä v. 2006 ja se valmistunee v. 2008.

Toimintaperiaate 1. Alueiden käytön ohjaus tehdään ensisijaisesti hoito- ja käyttösuunnitelmiin sekä suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteisiin perustuen. Periaatteet päivitetään vuonna 2007.

Toimintaperiaate 2. Hoito- ja käyttösuunnitelmat laaditaan Lapin Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelman periaatteiden mukaisesti.

Toimintaperiaate 3. Ollaan mukana kaavoituksen eri tasoilla ja toimitaan kaavoitusasioissa tiiviissä yhteistyössä erityisesti kuntien, Lapin Liiton ja Lapin ympäristökeskuksen kanssa.

Toimintaperiaate 4. Ensisijainen kaavamuoto rantarakennuspaikkojen suunnittelussa on kunnan laatima yleiskaava. Jos yleiskaava ei ole mahdollinen, käytetään ranta-asemakaavaa. Uusia ranta-asemakaavoja laaditaan pääsääntöisesti yleiskaavoissa osoitetuille alueille ja uudet ranta-asemakaava-alueet pyritään keskittämään maakuntakaavan matkailun ja virkistykseen kehittämisvyöhykkeille.

Toimintaperiaate 5. Perustetaan Inarin retkeilyalue Inarin osayleiskaavan tarkistamisen yhteydessä. Perusteita selvitetään yhdessä Inarin kunnan kanssa.

Vaikuttavuuden seuranta

Seurataan suojelualueiden hoidon tehokkuutta ja käytön kestävyyttä sekä arvioidaan toiminnan vaikuttavuutta. Tarkoituksena on koota hajallaan olevaa tietoa selkeän kansainvälisen viitekehyksen avulla.

4.1.6 Eräasiat

Eräasiat-prosessiin on koottu metsästyksen, kalastuksen, maastoliikenteeseen ja erävalvontaan liittyvät asiat. Metsähallituksen eräasiat muuttuivat uuden metsähallituslain (1378/2004) myötä siten, että metsästys- ja kalastusluvut säädettiin julkisiksi hallintopäätöksiksi ja niihin liittyvä metsästys- ja kalastusoikeuden käyttö, alueelliset kiintiöpäätökset ja lupien myöntämisen delegointipäätökset, säädettiin valituskelpoisiksi hallintopäätöksiksi.

Metsästys-, kalastus- ja maastoliikennealupien myyntiä hoitaa Villi Pohjola luontopalveluissa päätettyjen lupaehtojen, periaateiden ja kiintiöiden pohjalta. Metsähallituksen asiakaspalvelupisteet ovat myös lupajakelussa mukana. Saamelaiden kotiseutualueella luvanmyyntipisteitä ovat Tunturi-Lapin luontokeskus Hetassa, Ylä-Lapin luontokeskus Siida Inarissa, Ivalon palvelupiste ja Kiehinin Saariselällä. Metsähallituksen ulkopuoliset henkilöt tai yhteisöt eivät voi enää myydä metsästyslupia uuden metsähallituslain tultua voimaan.

Laki Metsähallituksen erävalvonnasta (1157/2005) annettiin 22.12.2005 ja se tuli voimaan 1.1.2006. Metsähallituksen viranomaisyhteistyö valvonnan suhteen on aktiivista poliisin ja rajavartiolaitoksen kanssa mm. valvontatyön yhteissuunnittelussa ja yhteisissä valvontapartioissa. Vuoden 2007 alusta Enontekiön erävalvonnasta tulee vastaamaan Länsi-Lapin erätarkastaja. Hänen toimipaikkansa tulee olemaan Kittilässä.

Metsästys

Elinvoimaiset riistakannat ovat pohjana ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväälle metsästykselle. Lupametsästyksen mitoituksessa huomioidaan metsästyslain 8 §:n mukainen paikkakuntalaisten oikeus metsästä kotikuntansa alueella valtion mailla. Lupametsästystä kohdennetaan kiintiöinnillä, jossa otetaan huomioon paikallisten metsästäjien määrä sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen riistakanta-arviot.

***Toimintaperiaate 1.** Valtaosan metsästettävästä riistakannasta metsästävät paikalliset kuntien asukkaat. Lupametsästyksen järjestelyistä (mm. kiintiöt) neuvotellaan Saamelaiskäräjien, riistanhoitoyhdistysten ja muiden sidosryhmien kanssa.*

***Toimintaperiaate 2.** Perinteisen riekon ansapyyntiin säilymisen edellytykset turvataan.*

***Toimintaperiaate 3.** Metsästys laajoilla valtion maa- ja vesialueilla perustuu riistakantojen luontaiseen tuottoon. Metsähallitus seuraa riistakantojen kehitystä ja pyrkii yhdessä riistanhoitopiirin ja riistanhoitoyhdistysten kanssa turvaamaan ne. Riistan elinympäristövaatimukset otetaan huomioon kaikessa toiminnassa.*

Kalastus

Kalavesien hoito perustuu kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmiin. Kalavesien osalta painotetaan luontaisten kalakantojen hoitoa ja suojelua. Heikentyneitä kala-

kantoja pyritään vahvistamaan siten, että kantojen luontainen lisääntyminen olisi mahdollista. Tärkeimpinä keinoina ovat kalastuksen säätely ja istutukset. Istutuksiin käytetään alkuperäisiä kalalajeja ja -kantoja. Kalavarojen hyödyntämisessä noudatetaan kestävän käytön periaatteita.

Toimintaperiaate 1. *Kalastusjärjestelyistä sovitaan kuntakohtaisissa kalatalousneuvottelukunnissa. Ammattikalastajien ja paikallisen väestön etu otetaan ensisijaisesti huomioon.*

Toimintaperiaate 2. *Turvataan alkuperäisten kalakantojen säilyminen esim. rautu ja Inarijärven taimen.*

Maastoliikenne

Maastoliikennelain (1710/95) tavoitteena on ehkäistä maastoliikenteestä mm. luonnolle ja luontaiselinkeinoille aiheutuvia haittoja. Maastoliikenteen osalta Luontopalvelut huolehtii moottorikelkkaurien rakentamisesta ja ylläpidosta sekä vastaa urien ulkopuolelle myönnettävistä luvista. Maastoliikenteen järjestelyissä pyritään minimoimaan luonnolle aiheutuvat haitat.

Moottorikelkkailu on Ylä-Lapissa tärkeä osa sekä paikallisen väestön että matkailun talvisia toimintoja. Kesäajan maastoliikenne on varsinkin Enontekiöllä ja Utsjoella paikalliselle väestölle tärkeää erilaisia luonnon hyödyntämisen toimia varten.

Moottorikelkkailu-ura/-reittiasioita linjataan mm. maakuntakaavoituksen kautta ja maastoliikennelain uudistamisen yhteydessä.

Toimintaperiaate 1. *Metsähallituksen ylläpitämät moottorikelkkaurat palvelevat kaikkia käyttäjiä. Ura-/reittikysymyksissä toimitaan maakuntakaavoituksen ja lainsäädännön linjausten mukaan.*

Toimintaperiaate 2. *Metsähallituksen valtakunnallisten moottorikelkkaurien ulkopuolelle voidaan myöntää lyhytaikaisia lupia erityisin perustein.*

Toimintaperiaate 3. *Paikalliselle väestölle myönnetään kotikuntaan alueellisia pitkäaikaisia moottorikelkkalupia.*

Toimintaperiaate 4. *Kulumisen estämiseksi kesäajan maastoliikenne minimoidaan. Lupia myönnetään pääasiassa vain elinkeinoperusteella paikalliselle väestölle määritellyille urille. Tapauskohtaisesti maastoliikennelupia voidaan myöntää myös muuhun luonnon hyödyntämiseen (mm. hirvenmetsästyksen järjestelyt).*

Erävalvonta

Metsähallituksen erävalvonnan tavoitteena on kattava laillisuuden ja luvallisuuden valvonta Ylä-Lapin alueella (Metsähallitus 2000). Valvontayhteistyötä eri organisaat-

tioiden (mm. poliisi, rajavartiosto) kanssa kehitetään. Erävalvonnassa opastus ja tiedotus ovat tärkeitä keinoja, joihin panostamista jatketaan edelleen. Uusi laki Metsähallituksen erävalvonnasta (1157/2005) astui voimaan 1.1.2006.

Toimintaperiaatteet ovat luontopalveluille yhteiset.

4.2 Liiketoiminnan toimintaperiaatteet 2006–2010 Ylä-Lapissa

4.2.1 Metsätalous

Metsätalous on Metsähallituksen liiketoiminnan toimiala (Laki Metsähallituksesta 1378/2004), johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia (1185/2002). Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa metsähallituslaissa säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa (ks. luku 2.2.1).

Ylä-Lapin luonnonhoitoalue yhdistettiin 1.1.2005 alkaen Lapin luontopalveluihin. Metsätalouden organisaatiossa Ylä-Lappi toimii omana itsenäisenä yksikkönä, Metsätalous Ylä-Lappi. Metsätaloukskäytössä on yhteensä noin 254 700 ha, noin 10 % kaikista Metsähallituksen maa-alueista Ylä-Lapissa.

Metsätalousalueet sijaitsevat lähes kaikki Inarin kunnassa, missä metsätaloukskäytössä on noin 46 % Metsähallituksen metsistä (metsämaat). Talousmetsiä hoidetaan ja käytetään kestävästi käytön periaatteella ottaen huomioon paikalliset luonnonolosuhteet sekä muiden käyttömuotojen tarpeet ja paikallisen väestön oikeudet.

Yleisesti

Pitkään kyteneet ristiriidat metsä- ja porotalouden välillä sekä kiistely saamelaisten kotiseutualan maanomistuksesta ovat johtaneet tilanteeseen, jossa erimielisyyksien sopiminen paikallisesti on vaikeaa. Kiistan ratkaisu edellyttäisi eri elinkeinojen päällekkäiskäytön periaatteen hyväksymistä ja vastuun kantamista molempien elinkeinojen työpaikkojen säilymisestä Inarissa. Saamelaisten maanomistuskysymyksen ratkaisu on oma prosessinsa.

Tämän suunnitteluhankkeen tuloksena tehtävä ratkaisu metsätalouden mitoitukselta ja suuntaamiselta lähivuosille tasapainottaa mahdollisimman hyvin metsätalouden ja muiden käyttömuotojen tarpeet. Suunnitelma toteutetaan osallistavan suunnittelun vuorovaikutuskäytäntöjen mukaisesti.

***Toimintaperiaate 1.** Metsätalous mitoitetaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestäväksi erikseen tarkemmin kuvatus, toteutettavaksi valitun vaihtoehdon mukaisesti.*

***Toimintaperiaate 2.** Toiminnan lähtökohtana on, että nykyiset metsätalouden hallinnassa olevat alueet säilyvät metsätalouden piirissä.*

***Toimintaperiaate 3.** Metsätalous on liiketoimintaa, jonka taloudellisen tuloksen tulee olla positiivinen.*

***Toimintaperiaate 4.** Metsätalouden työllisyys ja puunjalostuksen raaka-ainehuolto turvataan.*

***Toimintaperiaate 5.** Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sovelletaan Metsähallituksen osallistavan suunnittelun periaatteita.*

Metsänhoito

Talousmetsiä käsitellään Metsähallituksen metsänhoito-ohjeiden, ympäristö-oppaan ja alue-ekologisten suunnitelmien mukaisesti. Tässä luonnonvarasuunnitteluprosessissa ei käsitelty alue-ekologisia suunnitelmia (7 kpl). Alue-ekologiset tiedot tarkentuvat ja täydentyvät kohdekohtaisen toimenpidesuunnittelun yhteydessä.

***Toimintaperiaate 1.** Alue-ekologisella suunnittelulla ja luonnonläheisellä metsien käsittelyllä turvataan luonnon monimuotoisuus talousmetsissä.*

Tieverkosto

Metsäautotieverkoston kunto on aikaa myöten huonontunut. Teiden merkitys metsien muille käyttömuodoille on suuri. Alenevan hakkuumäärän myötä tieverkoston ylläpitoon jää entistä vähemmän resursseja.

***Toimintaperiaate 1.** Tiedostetaan metsätieverkoston merkitys muille käyttömuodoille.*

***Toimintaperiaate 2.** Puunkorjuussa suositaan talviteitä.*

***Toimintaperiaate 3.** Rakennetun tieverkoston runko pidetään kunnossa mahdollisuuksien mukaan.*

***Toimintaperiaate 4.** Pysyväisluonteisia kesäajokelpoisia metsäautoteitä rakennetaan vain aluekohtaisen, kaikkien käyttömuotojen tarpeet huomioonottavan analyysin perusteella.*

4.2.2 Maksulliset matkailupalvelut (Villi Pohjola)

Ylä-Lapissa Villin Pohjolan toiminta keskittyy luontomatkailuun ja vuokrakämppien välitystoimintaan. Viime vuosina on tehostettu erityisesti markkinointia ja myyntiä. Luontomatkailussa painopistealueet ovat Enontekiön suurtunturialue, Saariselkä ja Inarin kohteet sekä Norja ja Jäämeri. Verkostoituminen paikallisten luontomatkailu-

yrittäjien kanssa lisää yhteistyömahdollisuuksia toiminnan laajetessa uusille alueille. Paikallisten yhteistyöyrittäjien kautta tuleva alueen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa muiden elinkeinojen huomioimisen matkailutoiminnassa.

Toimintaperiaate 1. *Luontomatkailupalveluissa minimoidaan mahdolliset luontaiselinkeinoille, saamelaiskulttuurille ja luonnon monimuotoisuudelle koituvat häiriöt.*

Toimintaperiaate 2. *Yhteistyötä luontomatkailupalveluiden tuotannossa kehitetään ja lisätään paikallisten matkailuyritysten ja muitten sidosryhmien kanssa. Samalla hankitaan lisää yhteistyöyrittäjiä.*

4.2.3 Maa-ainesten myynti (Morenia)

Murskeiden osuus myynnistä kasvaa edelleen. Kasvun jyrkkyys on kuitenkin taittumassa ja on ilmeistä, että nykyisellä toimintatavalla ja varannoilla olemme lähellä markkinaosuutemme maksimia. Myös kilpailijat kiristävät otettaan. Pääasikkaat ovat rakennusliikket, tienpitäjät ja Ivalon betonitehdas.

Olemme tunnettu ja arvostettu kiviainesten toimittaja alueen päällystetöihin ja teiden rakenteen parantamishankkeisiin. Selvitämme vientitoimituksia.

Toimintaperiaate 1. *Morenia myy valmiita maa-ainestuotteita kuluttajille joko suoraan tai jälleenmyyjäverkoston kautta. Kuntakohtaisia yhteistyöryhmiä informoidaan maa-ainesten ottoasioista.*

Toimintaperiaate 2. *Metsätalous ja luontopalvelut myyvät pienasiakkaille jalostamatonta maa-ainesta.*

Toimintaperiaate 3. *Maa-ainesten otossa otetaan huomioon geologiset, luonnonsuojelulliset ja maisemalliset arvot.*

4.2.4 Tontti ja metsäkauppa (Laatumaa)

Laatumaa myy ja vuokraa Metsähallituksen hallinnassa olevia lomatomtteja ja rakennuksia ja tekee metsäkiinteistökauppaa. Laatumaa tarjoaa myös metsä- ja loma-kiinteistöjen kiinteistönvälityspalveluja sekä metsäkiinteistöjen arviointi- ja hinnoittelupalveluja yksityis-, yritys- ja yhteisömetsänomistajille.

Laatumaa vastaa asemakaavoituksesta. Kaavoitettavat kohteet sovitaan Luontopalvelujen ja Metsätalouden kanssa, ja ne varataan yleiskaavaan. Ylä-Lapin alueella Laatumaan toiminta painottuu Saariselän alueelle, missä yhteistyötä on tehty Inarin kunnan kanssa. Muualla Inarin alueella on vireillä kaksi kohdetta; Ukonjärven ranta-yleiskaava ja Inarijärven osayleiskaavassa Paavisvuonon-Apajalahden ranta-asemakaavoitettava alue. Utsjoen ja Enontekiön kunnissa Laatumaalla ei ole tällä hetkellä suunnitteilla kaavoitettavia kohteita.

Lähivuosina Laatumaan toiminta painottuu edelleen Saariselän-Kakslauttasen alueelle. Lisäksi asemakaavoitettavia kohteita sisältyy Ivalon paliskunnan alueen vireillä olevassa yleiskaavassa ja Inarijärven osayleiskaavassa, jonka tarkistaminen käynnistyi vuonna 2006.

Laatumaan toimintaperiaatteita saamelaiden kotiseutualueella on selostettu Alueiden hallinnan toimintaperiaatteiden yhteydessä luvussa 4.1.5.

4.3 Sidosryhmä- ja kansalaispalaute

Osallistavan suunnittelun periaatteiden mukaisesti luonnonvarasuunnitelman tarkistuksen yhteydessä osallistettiin eri sidosryhmiä ja kansalaisia. Tärkeimmät sidosryhmät olivat Metsähallituksen kuntakohtaiset yhteistyöryhmät ja ns. laaja yhteistyöryhmä (liite 3 ja 10). Lisäksi Metsähallituksen Lapin neuvottelukuntaa ja maakunnallisia sidosryhmiä informoitiin sekä pyydettiin lausunnot (liite 17). Saamelaiskäräjien kanssa käytiin lakisäätäinen neuvottelu- ja kuulemistilaisuus sekä pyydettiin lausunto (liite 1). Kansalaisilta saatiin palautetta yleisötilaisuuksissa (liite 11) ja internetin kautta (liite 12).

Saatu palautetta käsiteltiin ja arvioitiin ennen toimintaperiaatteiden lopullista muotoilua. Maakunnallisilta sidosryhmiltä saadut kommentit ja muutosehdotukset luokiteltiin ydinprosesseittain. Arvioinnin jälkeen tekstiä tarkistettiin tai laadittiin vastine. Yksityiskohtaisia kehittämissesityksiä sisältävät palautteet, jotka eivät olleet luonteeltaan luonnonvarasuunnitelman toimintaperiaatetasoisia, käsitellään aluekohtaisissa hoito- ja käyttösuunnitelmissa ja edelleen toimenpidesuunnitelmissa.

Palaute oli monipuolista sisältäen tiukkaakin kritiikkiä. Palautteen määrästä ja samansuuntaisuudesta riippuen toimintaperiaatteiden muotoilua voitiin tarkistaa. Osa palautteesta oli kehittämissuhteisia tai olisivat vaatineet muutoksia toimintatavoissa tai Metsähallituksella ei ollut palautteen sisältämään asiaan toimivaltaa.

4.3.1 Yhteistyöryhmien palaute

Metsähallituksen kuntakohtaiset yhteistyöryhmät arvioivat menneen kauden toteutumisista mittareiden perusteella ja osallistuivat uusien toimintaperiaatteiden muotoiluun. Yhteistyöryhmien kokouspöytäkirjat on tallennettu Metsähallituksen asianhallintajärjestelmään. Lisäksi yhteistyöryhmien yhteiskokouksessa Siidassa 2.2.2006 viimeisteltiin luontopalveluiden toimintaperiaatteita. Tilaisuudessa saatiin kommentteja yhteensä 31 kpl (ote pöytäkirjasta ja kommentit vastineineen liitteessä 10).

Metsä- ja porotalouden yhteensovittamista varten perustettu laaja yhteistyöryhmä piti kaksi kokousta, joissa saatiin palautetta metsätalouden tulevasta mitoituksesta Ylä-Lapissa. Laajan yhteistyöryhmän työ jäi vajavaiseksi usean paliskunnan jäätyä pois työskentelystä.

4.3.2 Kansalaispalaute

Yleisöpalautte

Yleisötilaisuudet järjestettiin ennen tarkistettujen toimintaperiaatteiden viimeistelyä Hetassa, Ivalossa ja Utsjoella:

- 16.1.2006 Ivalossa, osallistujia yhteensä n. 40 henkeä
- 17.1.2006 Enontekiön Hetassa, osallistujia yhteensä 16 henkeä
- 23.1.2006 Utsjoella, osallistujia yhteensä 31 henkeä

Tilaisuuksissa esiteltiin jäljellä olevalle suunnitelmakaudelle tarkistetut toimintaperiaatteet koskien nimenomaan saamelaisten kotiseutualuetta. Kaikista yleisötilaisuuksista saatiin suullista ja kirjallista palautetta yhteensä 124 kpl (kooste liitteessä 12).

Internet-palaute

Kansalaisilla oli mahdollisuus antaa palautetta luonnonvarasuunnitteluun metsä.fi-sivujen kautta lokakuun 2005 puolivälistä tammikuun 2006 loppuun. Kyselylomakkeessa tiedusteltiin vastaajan taustatiedoista sukupuoli, asuinpaikka ja ikä. Palaute oli vapaamuotoista eli vastaaja pystyi antamaan kommentteja juuri häntä eniten kiinnostavista tai koskettavista asioista.

Internet-kyselyn kautta palautetta saatiin 83 henkilöltä. Saadut palautteet luokiteltiin aihealueittain, jolloin käytettävissä oli 112 palautetta, jotka sisälsivät kaikkiaan 136 kommenttia tai mielipidettä:

Aihealue:	Kommentit, kpl
Metsähallitus saamelaisten kotiseutualueelta	1
Luonnon virkistyskäyttö	7
Luonnonsuojelu	3
Alueiden hallinta	14
Erätalous	14
Metsä- ja porotalous	88
Yleistä	9

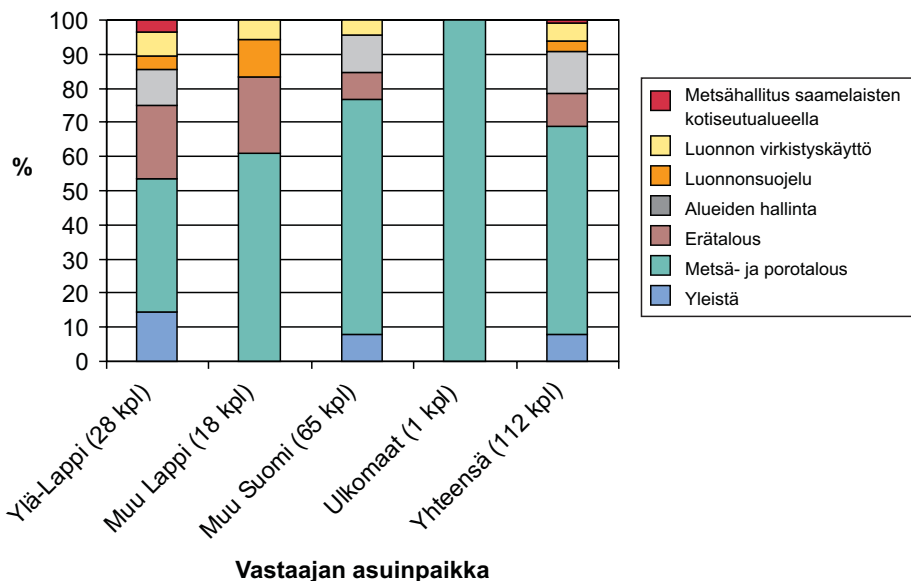
Pääosa vastaajista oli miehiä, he asuivat valtaosaltaan Lapin läänin ulkopuolella, ja heistä noin 70 % sijoittui ikähaarukkaan 21–50 vuotta (taulukko 14).

Eniten vastaajia asuinpaikasta riippumatta kiinnostivat metsä- ja porotalouden asiat sekä niiden yhteensovittaminen. Lapin läänin ulkopuolella asuvia huolettivat erityisesti erämaiden hakkuut ja vanhojen metsien hakkuut ylipäätään. Toisaalta osa vastaajista oli sitä mieltä, että Ylä-Lapissa on riittävästi suojelualueita. Metsähallituksen osallistava suunnittelu ja taloudellisten arvojen suosiminen saivat myös kritiikkiä.

Taulukko 14. Tyypillinen nettivastaaja oli eteläsuomalainen 40-vuotias mieshenkilö.		
Vastaajan sukupuoli	Määrä, kpl	Suhteellinen osuus, %
Mies	61	73,5
Nainen	22	26,5
Yhteensä	83	100
Vastaajan asuinpaikka	Määrä, kpl	Suhteellinen osuus, %
Ylä-Lappi	18	21,7
Muu Lappi	12	14,5
Muu Suomi	52	62,6
Ulkomaat	1	1,2
Yhteensä	83	100
Vastaajan ikä	Määrä, kpl	Suhteellinen osuus, %
Alle 20 vuotta	2	2,4
21–35 vuotta	27	32,5
36–50 vuotta	31	37,3
51–65 vuotta	22	26,5
Yli 65 vuotta	1	1,2
Yhteensä	83	100

Kuvassa 17 on tarkasteltu saadun palautteen jakautumista aihealueittain asuinpaikkakunnan mukaan.

Internet-palautteen jakautuminen aihealueisiin

Kuva 17. Ylä-Lapin valtion maihin ja vesiin liittyvät asiat kiinnostavat Etelä-Suomen väestöä. Internet-palautteista yli 60 % oli muualta kuin Lapin Läänistä.

Paikallisista niukka enemmistö vaati, että metsätalouden toimintaedellytykset tulee turvata. Kesäaikaisen maastoliikenteen sallimista vaadittiin myös muille kuin poromiehille. Ylälappilaiset ottivat kantaa myös erämaametsien säästämisen puolesta. Lisäksi vaadittiin porotalouden rajoittamista. Muualta Lapin läänistä saatu palaute oli samansuuntaista kuin ylälappilaisten palaute (liite 12).

4.4 Metsätalouden mitoitus 2006–2010

4.4.1 Vaihtoehdot

Metsätalouden mitoitusta määritettäessä tarkastelun kohteena oli sekä hakkuumäärä (hakkuusuunnite) että hakkuiden piirissä oleva alue (perustepinta-ala). Tarkastelussa oli viisi suunnitevaihtoehtoa, jotka poikkesivat toisistaan myös pinta-alaperusteelta. Suunnitevaihtoehdot jaettiin paliskunnittain, jolloin korjuusuunnitelmat voidaan jatkossa laatia oikeudenmukaisemmin.

Suunnitevaihtoehdot

Metsätalouden mitoituksen vaikutuksia tarkasteltiin viiden vaihtoehdon pohjalta, jotka olivat:

Nykytila 2001	150 000 m ³ /vuosi
A. vaihtoehto	130 000 m ³ /vuosi
B. vaihtoehto	120 000 m ³ /vuosi
C. vaihtoehto	110 000 m ³ /vuosi
D. vaihtoehto	70 000 m ³ /vuosi

Hakkuulaskelmia ja niiden laadintaperiaatteita on esitelty yksityiskohtaisemmin liitteissä 13 ja 14.

Maankäyttövaihtoehdot (perustepinta-ala)

Nykytila 2001

Luonnonvarasuunnitelmassa 2001–2010 (s.186) metsätalouden hallinnassa olevan alueen metsämaan kokonaispinta-ala Inarin kunnassa on 234 200 hehtaaria, joka sisältää korkeiden alueiden metsämaata 22 600 hehtaaria. Luontopalveluiden hallinnassa olevilta alueilta hakkuiden piirissä ovat lisäksi Hammastunturin erämaan kaikki luonnonmukaisesti käsiteltävät osat (noin 14 000 ha) ja Juutuan retkeilyalueen hksluonnoksessa määritelty metsätalousalue (noin 10 000 ha).

A ja B vaihtoehto

Hakkuuvaihtoehdoissa A ja B Vätsärin erämaan ja Hammastunturin erämaan luonnonmukaisesti käsiteltävät osat lukuunottamatta Tolosen ja Selperin alueita on siirretty hakkuiden ulkopuolelle. Lisäksi vaihtoehto B:ssä hakkuiden ulkopuolelle on siirretty noin 11 000 ha (ns. Saarelan alueet) vuoden 2008 loppuun asti.

C vaihtoehto

Hakkuuvaihtoehdossa C hakkuiden piiristä on siirretty pois Vätsärin ja Hammastunturin erämaan luonnonmukaiset osat kokonaisuudessaan.

D vaihtoehto

Vaihtoehdossa D hakkuiden ulkopuolelle on siirretty noin 72 000 hehtaaria talousmetsiä. Tämä vaihtoehto on Greenpeacen ja eräiden Inarin paliskuntien sekä joidenkin yksittäisten poromiesten vaatimus.

4.4.2 Arvio vaihtoehtojen vaikutuksista

4.4.2.1 Työllisyyteen

Metsähallituksen metsätalouden vaikutus Inarin metsä- ja puutalouden välittöminä työpaikkoina oli tammikuun alussa 2006 yhteensä 87 htv. Luvuissa ovat mukana Metsähallituksen työntekijät ja puuta jalostavat inarilaiset yrittäjät.

		htv
Metsähallitus:	Toimihenkilöt	12
	Metsurit	43
	Kausityöntekijät	3
	Yhteensä	58
Jalostus:	Vapon saha	27
	Muut	2
	Yhteensä	29
Kaikki	Yhteensä	87

Taulukossa 15 on tarkasteltu hakkuusuunnitteen muutosten tulo- ja työllisyysvaikutuksia Inarin paikallistalouteen. Tarkastelussa Metsähallituksen urakoitsijat ja heidän työntekijänsä on määritelty kuuluviksi yksityiseen metsätalouteen. Luvut perustuvat Metsäntutkimuslaitoksen "Ylä-Lapin metsien kestävä käyttö" -pilottihankkeen tuloksiin (Vatanen ym. 2006).

Suunnitetaso 150 000 m³/v olisi puuhuollon, työllisyyden ja kannattavuuden kannalta selvästi paras vaihtoehto.

Suunnitevaihtoehdossa 120 000 m³/v välittömät Inarin metsä- ja puutalouden työllisyysvaikutukset ovat arviolta 92 htv. Vuodenvaihteessa 2006 Inarin metsä- ja puutalouden työllisten määrä oli 87 henkilöä. Samaan aikaan miestyönä korjattiin 117 500 m³ ja hakkuukoneella 8 000 m³.

Taulukko 15. Metsähallituksen hakkuusuunnitteen muutosten tulo- ja työllisyysvaikutukset Inarin paikallistalouteen (Vatanen ym. 2006).

Vaihtoehdot	Suunnite m ³ /v	Uudistus- hakkuu-ala ha/v	Metsä- ja puutalouden työpaikat , htv		Metsä- ja puutalouden kokonaistuotos, milj. □	
			suorav.	bruttov.	suorav.	bruttov.
Tilanne v. 2001	150 000	1 223	111	196	11,0	23,6
Vaihtoehto A	130 000	1 044	98 -13	173 -23	9,8 -1,2	21,0 -2,6
Vaihtoehto B	120 000	944	92 -19	163 -33	9,2 -1,8	19,8 -3,8
Vaihtoehto C	110 000	850	86 -25	151 -45	8,6 -2,4	18,6 -5,0
Vaihtoehto D	70 000	820	61 -50	109 -87	6,3 -4,7	13,8 -9,8

Vaihtoehto D, jossa hakkuusuunnitteeksi tulisi noin 70 000 m³/v, vähentäisi työpaikkojen määrää 26 htv:lla (87 htv -> 61 htv). Näin mittava suunnitteen alentaminen aiheuttaa Metsähallituksen metsätalouden rakenteessa ja toimintatavassa muutoksia, jotka lisäävät entisestään työpaikkojen vähenemistä Inarin metsä- ja puutaloudessa. Esimerkiksi ympärivuotinen ja tasainen puuntoimitus ei olisi enää mahdollista.

4.4.2.2 Porotalouteen

Taustaa

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta tilattiin asiantuntija-arvio porotalouden saamista ekologisista ja taloudellisista hyödyistä mikäli talousmetsien rajausta ja hakkuusuunnitetta muutetaan Ylä-Lapin seitsemässä ns. metsäpaliskunnassa (Nieminen ym. 2005).

Paliskunnat olivat Hammastunturin paliskunta, Ivalon paliskunta, Lapin paliskunta, Muddusjärven paliskunta, Muotkatunturin paliskunta, Paatsjoen paliskunta ja Sallivaaran paliskunta.

Hyötyjen ja haittojen arvioinnissa kiinnitettiin huomiota:

1. Toiminnan ulkopuolelle jätettävien metsien hyötyvaikutukseen. Esitetyt pinta-alat ovat metsämaata. Perustepinta-ala koostuu metsätalouden hallinnassa oleva metsämaan kuvioista, joissa ei ole käyttörajoitusta.
2. Metsätalousoalueen sisällä ilmenevien hyötyjen/haittojen määrään eri suunnite-tasoilla esim. uudistushakkuiden määrän vaihdellussa.

Hakkuusuunnitevaihtoehdot olivat:

1. **Nykytaso:** 150 000m³/v ja perustepinta-ala 200 000 ha
2. **Vaihtoehto 2:** 120 000m³/v ja perustepinta-ala 188 000 ha, 11 000 ha hakkuukiellossa 2008 saakka
3. **Vaihtoehto 3:** 70 000m³/v ja perustepinta-ala 132 000 ha

Metsätalouden yleiset vaikutukset porolaitumiin

1. Luppolaitumet vähenevät, metsien ikä- ja puulajikoostumus muuttuu, metsä-lauha usein lisääntyy.
2. Hakkuutahteet Ylä-Lapissa peittävät eri hakkuutavoilla keskimäärin 16–22 %. Kahden vuoden kuluttua peittävyys putoaa jo reilulla kolmanneksella, jolloin porot alkavat kaivaa jäkälää, jos sitä esiintyy.
3. Lumiolosuhteissa ei ole eroja kehitysluokkien välillä. Suurin osa eroista selittyy alueen korkeudella merenpinnasta. Ivalossa porot käyttävät paljon taimikoita kevättalvellakin (Kumpula ym. 2003).
4. Harvennus- ja avohakkuut lisäävät valon määrää, jolloin jäkälän kasvu paranee.
5. Keväällä tapahtuvat hakkuut tarjoavat poroille loppoa -> hätäravintoa.

Hakkuutoiminnan ulkopuolelle jätettävien metsien hyötyvaikutus

Nykytaso: (150 000 m³/v) Ylä-Lapin paliskunnissa metsätalouden ulkopuolella on noin 1,5 milj. ha, eniten Sallivaarassa (278 174 ha), Muotkatunturissa (237 747 ha) ja Muddusjärvellä (185 246 ha), vähiten Paatsjoella (58 677 ha).

Vaihtoehto 2: (120 000 m³/v) vuosina 2005–2014 metsätalouden ulkopuolelle siirtyy lisää 17 141 ha (erämaiden luonnonmukaisesti käsiteltävät alueet), eniten Hammastunturissa (8 174 ha), muissa 83–2 906 ha.

Vaihtoehto 3: (70 000 m³/v) metsätalouden ulkopuolelle siirtyy vielä lisää 57 005 ha, eniten Ivalossa (24 218 ha) ja Hammastunturissa (21 099 ha).

Metsätalouskäytössä olevan maan väheneminen

Eniten **metsätalouskäytössä** olevaa maata paliskunnan pinta-alasta oli Ivalossa (52,5 %), ja vähiten oli Sallivaarassa (4 %) ja Muotkatunturissa (7,2 %).

Vaihtoehto 2 vähentäisi metsätalouskäytössä olevan maan osuutta Ivalossa 0,7 % ja Muotkatunturissa 1 %.

Vaihtoehto 3 vähentäisi metsätalouskäytössä olevan maan osuutta Ivalossa nykytasosta 9,1 % ja Muotkatunturissa 5,6 %.

Nykytason ja vaihtoehdon 3 välinen ero olisi suurin Hammastunturin paliskunnassa (9,5 %) ja muissa vain 0–4,2 %.

Jäkälä- ja luppolaitumien sekä syys- ja kesälaitumien muutos

Jäkälälaidunta maa-alasta oli eniten Ivalossa (40,2 %), Hammastunturissa (36 %) ja Muotkatunturissa (33,4 %), muissa paliskunnissa n. 24–30 %.

Luppolaidunta oli eniten Paatsjoella (47 %), Hammastunturissa (31,2 %) ja Ivalossa (25,8 %).

Eniten eri hakkuuvaihtoehtojen mukaan hakattaisiin vuosina 2005–2014 Ivalossa; jäkälälaitumista 2,6–3,2 % ja loppolaitumista 5,7–6,9 %.

Syys- ja kesälaitumet lisääntyisivät hakkuiden seurauksena vuosina 2005–2014 selvästi eniten Ivalossa ja Hammastunturissa.

Vaihtoehdossa 2 ei ole suurta ja oleellista vaikutusta vuosina 2005–2014 koko Ivalon paliskunnan poronhoitoon. Paikallista vaikutusta esiintyy paliskunnan pohjoisosassa.

Porotaloudelle aiheutuvat hyödyt eri suunnitevaihtoehdoissa

Vaihtoehdolla 2 olisi eniten vaikutusta Hammastunturin paliskunnan poronhoitoon, hakkuut loppolaitumilla vähenisivät (10,6 %). Hakkuut jäkälälaitumilla vähenisivät Ivaloa enemmän, mutta jäkälälaidunten kunto on silti niin huono, että lisäruokintakulut ovat korkeimmat.

Hammastunturin paliskunnassa hakkuiden väheneminen vähentäisi edelleen (4 048 ha) vähäistä syys- ja kesälaidunten määrää. Muissa Inarin paliskunnissa hakkuiden vähenemisellä ei olisi yhtä suurta vaikutusta. Muotkatunturissa olisi paikallista vaikutusta Angelin tien suunnalla, missä sijaitsevat myös yksityismetsien hakkuut.

Vaihtoehto 3 vaikuttaisi kaikkien paliskuntien poronhoitoon, eniten Ivalossa ja Hammastunturissa.

Alemman intensiteetin hakkuusuunnite antaa selvästi paremman mahdollisuuden ottaa huomioon porotalouden tarpeet. Maankäyttöratkaisu, jossa kaikki metsätalouden hallinnassa olevat alueet ovat talouskäytössä ilman suojeluvaatimuksia, mahdollistaa joustavamman leimikoiden sijoittelun ja vaihtoehtojen etsimisen paliskunnan ja Metsähallituksen välisissä neuvotteluissa.

4.4.2.3 Metsätalouden kannattavuuteen

Toiminnan mitoituksen vaikutusta metsätalouden kannattavuuteen voidaan arvioida kolmen esillä olleen hakkuusuunnitevaihtoehdon pohjalta.

Nykyisellä (150 000 m³/vuosi) toimintatavalla toteutettuna antaa selvästi positiivisen taloustuloksen, mieshakkuuta 133 000 m³ ja konehakkuuta 17 000 m³. Kannattavuutta on mahdollista edelleen parantaa konehakkuuosuuden lisäämisellä ja miesten työllistämällä esimerkiksi metsänhoitotöissä. Nykyisellä metsurimäärällä ei ole mahdollista toteuttaa suurempaa mieshakkuumäärää.

Hakkuusuunnitteella 120 000 m³/vuosi taloustulos on suunnilleen nolla. Kannattavuutta voidaan parantaa konehakkuun osuutta lisäämällä ja kiinteiden kustannusten osuutta pienentämällä. Taloustuloksen saaminen positiiviseksi edellyttää toimihenkilö- ja metsurityövoiman pienentämistä ja hakkuiden toteuttamista koneellisesti nykyistä enemmän.

Korjuumäärällä noin 70 000 m³/v Ylä-Lapin metsätalouden tulos jää selvästi negatiiviseksi, mikä johtuu kiinteiden kustannusten suuresta osuudesta.

4.4.3 Sidosryhmien kannanotot vaihtoehtoihin

4.4.3.1 *Paliskuntien kanssa käydyt neuvottelut*

Paliskuntien kanssa käydyt neuvottelut aloitettiin Ivalossa 7.4.2005 maaherra Hannele Pokan johtaman ns. "pyöreän pöydän" neuvottelun valtuutuksella. Kokouksessa olivat läsnä edustajat Inarin metsäpaliskunnista, paliskuntain yhdistyksestä ja Metsähallituksesta. Kokouksessa keskusteltiin lähinnä valtuuksista, eikä tehty varsinaisia esityksiä.

Neuvotteluja jatkettiin 20.4.2005 Ivalossa. Eräät Inarin metsäpaliskunnat (Muotkatunturi, Paatsjoki, Hammastunturi) ilmoittivat asianajaja Johanna Ojalan välityksellä, että he eivät hyväksy Paliskuntain yhdistystä tämän neuvottelun osapuoleksi. Paliskuntain yhdistys vetäytyi neuvottelusta. Metsähallitus esitti hakkuusuunnitteen laskemista 150 000 m³/v -> 130 000 m³/vuosi. Johanna Ojalan ryhmä pitäytyi alkupe-
räisessä 90 000 hehtaarin rauhoitusvaatimuksessa. Neuvotteluja päätettiin jatkaa 9.6 Ivalossa. Lisäksi päätettiin kutsua Saamelaiskäräjät mukaan neuvotteluihin.

Kolmas neuvottelu pidettiin 9.6.2005 Ivalossa. Metsähallituksen edustaja totesi, että näiden neuvottelujen tulos viedään luonnonvarasuunnitelmaan, johon Johanna Ojala vastasi, että hänen edustamansa paliskunnat eivät osallistu luonnonvarasuunnitteluun. Ivalon ja Sallivaaran paliskunnat hyväksyivät 20.4 tehdyn esityksen, mutta muut hylkäsivät. Metsähallitus teki uuden esityksen hakkuusuunnitteeksi 120 000 m³/v ja sopimuskaudeksi vuoden 2008 loppuun.

Neuvottelua jatkettiin 10.6.2005 Ivalon ja Lapin paliskunnat hyväksyivät esityksen, mutta muut hylkäsivät. Metsähallitus tarkensi vielä esitystään lyhentämällä sopimuskautta vuoteen 2007.

Neuvotteluissa ei päästy sopimukseen ja 23.3.2005 ns. "pyöreän pöydän" neuvotteluista alkanut prosessi katsottiin päättyneeksi. Lisäksi todettiin yhteisenä johtopäätöksenä, että pitkän aikavälin ratkaisuja Inarin talousmetsien käytöstä ei voida tehdä paikallisesti. Luvussa 2.2.4 on selostettu laajemmalla aikavälillä tilannetta.

4.4.3.2 *Laajan yhteistyöryhmän kanta*

Luonnonvarasuunnittelun metsä- ja porotalouden yhteensovittamiseksi koottu ns. laaja yhteistyöryhmä käsitteli suunnitevaihtoehtoja kokouksessaan 22.11.2005. Paliskuntain yhdistys teki esityksen suunnitteeksi 110 000 m³/vuosi. Kannatusta löytyi laajalti välillä 110 000 m³/vuosi -> 150 000 m³/vuosi. Lisäksi vaihtoehtovalinnalle haettiin suuntaa neuvoa-antavalla ns. hyväksymisäänestyksellä, jossa osallistujien äänimäärillä painotettu vaihtoehtojen keskiarvo oli 128 750 m³/vuosi.

4.4.3.3 Inarin kunnan, Vapo Oyj:n ja Metsähallituksen Lapin neuvottelukunnan kanta

Inarin kunta ja Vapo Oyj edellyttävät hakkuusuunnitteen pitämistä nykytasossa 150 000 m³/vuosi perusteluna työpaikkojen säilyttäminen ja raaka-aineen saannin turvaaminen. Kunnan taholta tuotiin esille kysymys energiapuun korjuumääristä ja -mahdollisuuksista tulevaisuudessa. Liitteessä 16 on arviolaskelma energiapuun korjuumahdollisuuksista 5–20 vuoden jaksolla. Lapin neuvottelukunta ei ottanut asiaan kantaa.

4.4.3.4 Maakunnallisten sidosryhmien info-tilaisuus

Maakunnallisille sidosryhmille esiteltiin 21.3.2006 Rovaniemellä Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelmaluonnoksen tarkistettuja toimintaperiaatteita sekä perusteltiin valittua hakkuuvaihtoehtoa. Keskustelussa nousivat esille erityisesti metsätalouden kannattavuus esitetyllä 115 000 m³/vuositasolla ja koneellistamisaste, sekä uuden saamelaislain ja luonnonvarasuunnitelman välinen suhde ja ministeri Korkeaon esittämä Ylä-Lapin hallintomalli.

Paikalle olivat saapuneet edustajat Lapin lääninhallituksesta, Lapin luonnonsuojelupiiristä, Paliskuntain yhdistyksestä, Lapin liitosta, Lapin metsäkeskuksesta, Lapin ympäristökeskuksesta, Metsäntutkimuslaitoksesta ja Lapin riistanhoitopiiristä.

Maakunnallisilta sidosryhmiltä pyydettiin kirjallinen lausunto suunnitelmaluonnoksesta. Yhteenveto lausunnoista sekä muutosehdotuksista ja vastineista on liitteessä 17.

4.4.3.5 Ministeri Korkeaon vierailun yhteydessä esitetyt kannanotot

Maa- ja metsätalousministeri Juha Korkeaon vieraili Inarissa 13.2.2006. Ministerin selkeä näkemys oli, että metsätalouden on jatkettava Ylä-Lapissa, mutta erityiskohtelun puitteissa. Kiistan ratkaisemiseksi tuotiin esiin eri ratkaisumalleja; mm. ehdotus, että Ylä-Lappiin muodostettaisiin valtion talousmetsistä oma erillinen saamelaisalueen yksikkönsä Metsähallituksen sisälle. Tässä mallissa saamelaiskäräjillä ja alueen kunnilla voisi myös olla erityisasema päätettäessä alueen talousmetsien käytöstä. Luontopalvelujen alueita esitys ei koskisi.

4.4.4 Ohjausryhmän päätösesitys hakkuusuunnitteeksi

Ohjausryhmä päätti 22.11.2005 pidetyssä laajan yhteistyöryhmän kokouksessa esittää suunnitetasoa 110 000 m³/vuosi jatkotarkastelun pohjaksi.

Suunnitevaihtoehtojen vaikutusten arvioinnin, saadun sidosryhmäpalautteen ja ministeri Korkeaon yleisötilaisuudessa esille tulleiden kannanottojen perusteella ohjausryhmä päätyi 28.2.2006 esittämään suunnitteeksi 115 000 m³/vuosi (ks. luku 5.2.1 ja liite 15).

Maankäytön osalta esitetään, että nykyiset metsätalousalueet säilyvät metsätalouksikäytössä ja erämaa-alueet siirretään kokonaan metsätalouden ulkopuolelle. Ehdotetun Inarin retkeilyalueen hakkuisiin ja haltijakysymykseen (tase) otetaan lopullisesti kantaa hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Nykytasoa alempi suunnite ja esitetty maankäyttöratkaisu tarjoavat enemmän joustavuutta leimikoiden sijoitteluun, mikä puolestaan antaa paremmin mahdollisuuksia metsätalouden ja muiden käyttömuotojen yhteensovittamiseen. Metsätalouden pitkän aikavälin mitoitus ratkaistaan Metsäntutkimuslaitoksen ym. monitavoitteisen tutkimushankkeen tulosten pohjalta suunnitelma-kauden lopulla.

4.4.5 Metsäntutkimuslaitoksen monitieteisen tutkimushankkeen liittyminen luonnonvarasuunnitteluun

Metsäntutkimuslaitoksen Rovaniemen toimintayksikössä käynnistyi vuonna 2004 monitieteinen tutkimushanke "Ylä-Lapin metsien kestävä käyttö" selvittämään eri elinkeinojen ja maankäyttömuotojen välisiä ristiriitoja Ylä-Lapissa. Mukana tarkastelussa ovat metsätalous, porotalous, matkailu, luonnonsuojelu sekä keräily ja metsästys. Tutkimuksessa pyritään selvittämään monitieteisesti, voidaanko eri elinkeinoja harjoittaa samalla alueella oikeudenmukaisesti, kestävästi ja samanaikaisesti. Tavoitteena on tuottaa ongelmien ratkaisemispäätösten tueksi vaihtoehtoisia, eri elinkeinoista koostuvia, kestävä kehityksen mukaisia tuotantostrategioita.

Tutkimus liittyy Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitteluun siten, että tutkimuksen tulokset tukevat suunnittelua Saarelan (2003) työryhmämuistion ja maa- ja metsätalousministeriön toimintaohjelman (2003) esitysten mukaisesti.

4.5 Seuranta

Luonnonvarasuunnitelman toteutumista ja luonnonvarojen kestävä käyttöä seurataan vuosittain tai viiden vuoden välein 37 mittarin avulla. Seuranta toteutetaan osana vuosittaista raportointia esimerkiksi toimintakertomuksissa. Vastuu mittaritietojen keräämisestä on tulosalueilla. Mittaritiedot kerätään aina vuosittain, mutta seuranta tapahtuu joko vuosittain tai viiden vuoden jaksoissa. Sanallisista arvioista pyydetään lisäksi arvosana 1–5.

Seuraavassa on lueteltu mittarit ja seurantajakson pituus:

Metsähallitus saamelaisten kotiseutualueella

1. Yhteistyöryhmien vuotuinen arvio Metsähallituksen toiminnasta

Luontaiselinkeinot ja saamelaiskulttuuri

2. Saamelaiskäräjien yhteistyöryhmiin nimeämien jäsenten vuotuinen arvio Metsähallituksen toiminnasta

Luonnon virkistyskäyttö

Rakennukset, rakenteet ja reitit

3. Yhteistyöryhmien vuotuinen arvio hankkeista
4. Palvelurakenteiden määrä luokiteltuna kuntoluokkiin (sisältää sekä painopistealueilla että niiden ulkopuolella olevat rakenteet) vuosittain: kävelypitkoksia (km), mönkijäpitkoksia (km), siltoja (kpl), merkittyjä luontopolkuja (km), autiotupia (kpl), varaustupia (kpl), laavuja (kpl), veneenlaskupaikkoja (kpl), huollettuja tulipaikkoja (kpl), merkittyjä mk-uria (km), muita merkittyjä reittejä (km), jätteiden lajittelupisteitä (kpl)
5. Asiakastytyväisyysindeksi (kävijätutkimuksista) vuosittain

Neuvonta ja opastus

6. Vuotuisten asiakaskontaktien määrä asiakaspalvelupisteittäin (kpl)
7. asiakastytyväisyysindeksi (asiakaspalautteesta) vuosittain

Luonnonsuojelu

Lajien, luontotyyppien ja kulttuuriperinnön suojelu

8. Selvitykset ja inventoinnit, lkm ja käytetty rahoitus (€) vuosittain
9. Selvityksissä havaittujen uhanalaisten lajien määrät vuosittain
10. Naturen edellyttämien selvitysten ja seurantojen lkm ja p-ala (ha) vuosittain

Alueiden hallinta

Paikallisten ihmisten oikeudet

11. Yhteistyöryhmien vuotuinen arvio Metsähallituksen toiminnasta

Kotitarvepuun saanti

12. LVS-kaudelta tilasto puu- ja puutavaralajeittain kunnittain (5 vuotta)

Suojelualueiden perustaminen

13. Suojelualueiden pinta-alat suojelualuetyypeittäin vuosittain
14. Suojelualueiden hankinta (ha, €) vuosittain

Maankäytön ohjaus

15. Yhteistyöryhmien vuotuinen arvio toiminnasta
16. Vuotuinen kauppojen ja vaihtojen määrä ja pinta-ala kunnittain
17. Vuotuinen, uusien lomarakennuspaikkojen vuokrausten lista kunnittain
18. Metsähallituksen tarkastusten vuotuinen määrä suhteessa vuosittain päättyviin valtauksiin

Maankäytön suunnittelu

19. Laadittujen hoito- ja käyttösuunnitelmien lkm ja kattavuus (ha, %-osuus kaikista alueista) vuosittain

Eräasiat

Metsästys

20. Riistanhoitoyhdistysten arviot (5 vuotta)
21. Vuotuiset lupakiintiöt ja saalistilastot kunnittain (kokonaismetsästäjämäärä ja käytetyt metsästysvuorokaudet)

Kalastus

22. Lupatilasto vuosittain
23. Raportti istutuksista vuosittain

Maastoliikenne ja muu käyttö

24. Urien ja reittien määrät (km) vuosittain
25. Lupatilasto vuosittain

Valvonta

26. Valvontaraporttien yhteenveto vuosittain

Metsätalous

Yleensä

27. Kasvu/hakkuumäärät (5 vuotta)
28. Vanhojen (>140 v) metsien osuus metsätalousmetsien pinta-alasta (5 vuotta)
29. Koneellistamisaste (%) vuosittain
30. Metsätalouden välittömät työpaikat vuosittain
31. Valmistuneet suunnitelmat/yhteydenotot paliskuntiin vuosittain

Puunkorjuu ja metsänhoito

32. Talousmetsien arvokkaat luontokohteet, kpl, ha vuosittain
33. Toimivien metsonsoitimien määrät talousmetsäalueilta vuosittain (kappaletta ja hehtaaria)

Tienrakennus

34. Vuosittain rakennettujen kesä- ja talviteiden määrä (km)
35. Pysyvän tiestön määrä (km) (5 vuotta)

Maksulliset matkailupalvelut (Villi Pohjola)

36. Yhteistyöryhmien vuotuiset arviot

Maa-ainekset (Morenia)

37. Vuosittain tilasto otto-alueista myydyistä maa-aineksista

5.

Vaikutusten arviointi

5.1 Toimintaperiaatteiden vaikutusten arviointi ja riskianalyysi

Luonnonvarasuunnitelman lähtökohtana on ottaa huomioon ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys luonnonvarojen hoidossa ja käytössä saamelaisten kotiseutualueella. Käytännön toimintaa viitoittavat toimintaperiaatteet on ryhmitelty julkisiin hallintotehtäviin (luontopalvelut) ja liiketoimintaan (metsätalous, Villi Pohjola ja Morenia). Suunnitelman toteutumista arvioidaan seurannan mittareiden avulla (luku 4.5).

5.1.1 Toimintaperiaatteiden vaikutukset

Toimintaperiaatteiden vaikutuksia on tarkasteltu tulosalueittain ja luontopalveluiden osalta prosesseittain. Tarkistukset on kirjattu siltä osin kun ne ovat uusia tai muuttuneita edellisen luonnonvarasuunnitelman luvussa 8.3. tehdyistä strategioiden YVA-perusteluista. Itse toimintaperiaatteita ei ole esitetty tässä, vaan ne löytyvät luvuista 4.1 ja 4.2.

Metsähallitus saamelaisten kotiseutualueella

Julkisten hallintotehtävien toimintaperiaatteet koskevat koko saamelaisten kotiseutualuetta. Liiketoimintojen toimintaperiaatteet koskevat entisen Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen aluetta. Luontopalveluiden yleinen vastuu kaikkien toimintojen yhteensovittamisesta poistui uuden Metsähallituslain (1378/2004) myötä. Luontopalvelujen osalta alueiden hallinta -prosessilla on koordinoitavastuu saamelaiskulttuurin turvaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Metsähallituksen nimeämien kuntakohtaisten yhteistyöryhmien rooli paikallisessa päätöksenteossa on korostunut.

Luontaiselinkeinot ja saamelaiskulttuuri

Luontaiselinkeinojen turvaaminen ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla on luonnonvarojen käytön ja ohjaamisen keskeinen tavoite saamelaisten kotiseutualueella. Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) 4 §:n ja Saamelaisten kestävä kehityksen ohjelman tavoite on tältä osin yhtenevä (Saamelaiskäräjät 2006).

Luonnon virkistyskäyttö

Tässä suunnitelmassa tehty maankäyttöratkaisu, jossa erämaiden luonnonmukaisesti käsiteltävät osat siirrettiin hakkuutoiminnan ulkopuolelle, parantaa virkistys- ja luontomatkailun puitteita entisestään (ks. luku 5.2.6).

Alueiden virkistys- ja luontomatkailukäytöllä on suuri aluetaloudellinen merkitys. Onnistunut yhteistyö ja tehokas tiedon hyödyntäminen virkistyskäytön suunnittelussa mahdollistaa parhaiten yhteishankkeiden ulkopuolisen rahoituksen saamisen ja toteutumisen. Uusissa hankkeissa luonnonsuojelulle, luontaiselinkeinoille ja saamelaiskulttuurille aiheutuvien haittojen minimointi vaatii asianosaisten sidosryhmien ja kuntakohtaisten yhteistyöryhmien kuulemista hankkeiden eri vaiheissa.

Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun painopistealueilla pyritään yhteistyöhön yrittäjien ja sidosryhmien kanssa. Yhteistyön onnistuminen edellyttää molemmilta osapuolilta aiempaa tiiviimpää ja monipuolisempaa yhteydenpitoa sekä sitoutumista.

Metsähallitus tarjoaa yhteistyöyrittäjille perehdyttämistä alueiden suojelu- ja kulttuuriarvoihin ja koulutusta ympäristö- ja laatu järjestelmästä sekä kestävä luontomatkailun periaatteista. Yhteistyötahoilta ja -yrittäjiltä odotetaan sitoutumista sovittuihin periaatteisiin ja pelisääntöihin. Yrittäjille yhteistyö Metsähallituksen kanssa voi tarjota mm. markkinointihyötyjä.

Opastustoiminnan voimavarat suunnataan olemassa oleviin luontokeskuksiin ja opastuspisteisiin sekä verkkopalveluihin. Tämä parantaa tiedonsaantia sekä etukäteen että paikan päällä. Lisäksi alueet ja monipuolinen kulttuuri tulevat kansainvälisesti tunnetuiksi.

Luontokeskusten ja verkkopalveluiden kautta tapahtuvalla viestinnällä ja palveluiden markkinoinnilla varmistetaan tiedon ajantasaisuus. Se palvelee parhaiten ihmisten luonnossa liikkumista, luonnontuntemusta ja tätä kautta myös luonnonsuojelua. Toiminta tukee sekä luonnon että ihmisten hyvinvointia.

Luonnonsuojelu

Yleisesti on todettu, että luonnonsuojelualueverkko on kattava Ylä-Lapissa. Uusien uhanalaisten lajien esiintymät metsätalouskäytössä olevilla alueilla suojellaan metsätalouden ympäristöoppaan (Metsähallitus 2004) mukaisesti. Metsätalouskäytössä oleva

alue supistuu, kun Hammastunturin ja Vätsärin erämaa-alueiden luonnonmukaisesti käsiteltävät osat siirretään hakkuiden ulkopuolelle (yhteensä noin 20 000 hehtaaria metsämaata).

Uhanalaisten lajien ja luontotyyppejen lisäksi korostetaan myös saamelaisen kulttuuriperinnön suojeluun liittyviä tehtäviä. Elinympäristön tilaa ja muutoksia seurataan edelleen eri selvitysten avulla.

Alueiden hallinta

Kaavoituksessa ollaan maan haltijan roolissa aktiivisesti mukana sen eri tasoilla ja samalla huomioidaan luontaiselinkeinojen ja saamelaiskulttuurin vaatimukset. Valtionmaan tiukoilla myynti- ja vuokrausehdoilla halutaan varmistaa valtionmaan yhtenäisyys ja samalla turvataan porotalouden tarpeet ja saamelaiskulttuuri. Lisäksi luonnonsuojelulliset ja maisemalliset arvot otetaan huomioon.

Maksuttomat kalastus- ja metsästysoikeudet sekä marjastus ovat tärkeitä paikallisten ihmisten toimeentulon lisänä. Ylä-Lapin maksuton kalastusoikeus (kalastuslaki 1212/1997 ja 12§) koskee Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kuntalaisia.

Eräasiat

Erätalous kattaa metsästyksen, kalastukseen, maastoliikenteeseen ja erävalvontaan liittyvät asiat. Uudessa metsähallituslaissa (1378/2004) metsästys- ja kalastusluvut säädettiin valituskelpoisiksi hallintopäätöksiksi.

Metsästys, kalastus- ja maastoliikennekiintiöiden valmisteluvaiheessa kuullaan eri sidosryhmiä mm. riistanhoitoyhdistyksiä ja paliskuntia, jonka jälkeen kiintiöintiä esitellään Saamelaiskäräjille. Metsähallitus seuraa riistakantojen kehitystä tekemällä itse kolmiolaskentoja ja keräämällä tietoa muiden laskennoista sekä seuraamalla Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kannanarvioita ja tilastoimalla edellisten kausien saalispoistumia. Näillä toimenpiteillä mahdollistetaan oikean tiedon saatavuus päätöksenteon tueksi riistakantojen turvaamiseksi. Riekon ansapyynti on myös osa saamelaiskulttuuria Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnissa.

Moottorikelkkaurien mahdollista osittaista muuttamista virallisiksi reiteiksi tarkastellaan maakuntakaavoituksen ja maastoliikennelain uudistamisen yhteydessä. Kesäaikaista maastoliikennettä tulee säädellä kulumiselle herkillä alueilla ohjaamalla se urille ja tarvittaessa suojarakenteilla.

Metsätalous

Valittu hakkuvaihtoehto 115 000 m³/vuosi antaa hyvät mahdollisuudet toteuttaa sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyysperiaatteita. Keskimääräinen vuotuinen hakkuumäärä hehtaaria kohti on jatkossa 0,47 m³, kun se 150 000 m³ suunnitteella oli 0,64 m³.

Metsätalouden säilyttäminen lähes (erämaiden talousosat jäävät pois metsätaloudesta) entisen laajuisena mahdollistaa hakkuukohteiden joustavan sijoittelun paliskunnittain.

Hakkuiden pienetessä kannattavan metsätalouden edellytykset turvataan nostamalla konehakuun osuutta asteittain. Metsureiden työllisyyttä ylläpidetään muilla metsätalouden töillä, mm. metsänhoito- ja suunnittelutöillä.

Taloudsmetsien luonnonsuojeluun liittyvät näkökohdat tarkentuvat hakkuukohteiden suunnittelu- ja toteutusvaiheissa. Esimerkiksi uhanalaisten lajien tiedossa olevien ja uusien esiintymien suojelusta sovitaan yhteistyössä Metsähallituksen asiantuntijoiden kanssa.

Inarin kunnan valtionmailla olevien metsäautoteiden yhteenlaskettu pituus on noin 2 000 kilometriä. Lisäksi tieverkosto sisältää 60 siltaa. Tieverkoston pitäminen jatkuvassa ajokunnossa ei ole taloudellisesti mahdollista. Peruskorjaukset suunnataan käyttötarpeen osoittamiin kohteisiin rahoitusmahdollisuuksien puitteissa. Uusia kesäajokelpoisia teitä rakennetaan perusteellista harkintaa käyttäen.

Maksulliset matkailupalvelut

Villi Pohjola toimii luontomatkailutoimialalla liiketoiminnan periaatteiden mukaisesti. Luontomatkojen toteutuksessa ja vuokrakämppien polttopuu-, jäte- ja siivoushuolloissa tukeudutaan paikallisiin yhteistyöyrittäjiin ja toimijoihin, joilla on lisäksi arvokasta paikallistuntemusta mm. porojen laidunalueista, riekkojen ansapyyntialueista, alueen reiteistä jne. Ostopalvelut pyritään saamaan mahdollisimman läheltä, jolloin toiminta on kustannustehokkainta ja samalla vältetään ylimääräistä liikkumista alueella.

Yhteistyön lisääminen luontomatkailussa muiden palveluiden tarjoajien kanssa vaatii Villin Pohjolan hakeutumista luontomatkailun painopistealueille kuten esim. Saariselälle. Lisäksi se vaatii Villin Pohjolan entistä näkyvämpää osallistumista paikallisiin matkailuhankkeisiin. Enontekiön edelleen kasvussa oleva jouluchartertoiminta tulee myös lisäämään yhteistyöyrittäjien määrää.

Yhteistyöyrittäjät luontomatkaja- ja jouluchartertuotannossa sekä vuokrakämpähuollossa koulutetaan ja sitoutetaan Villin Pohjolan ympäristö- ja laatuvaatimuksiin sekä perehdytetään eri toimintojen turvallisuusnäkökohtiin ja riskienhallintaan.

Maa-ainesten myynti

Morenia Oy on Metsähallituksen tytäryhtiö. Aiemmin Metsähallituksen maa-aineseuraamisesta vastasi Laatumaa. Morenialla on koko maan kattava maa-ainestoimintaverkko. Kokonaispalveluun kuuluvat kaikki hiekan, soran, murskeen ja jalostetun maa-aineksen tuotantoon ja toimitukseen kuuluvat työt ja tuotteet. Näitä ovat mm. tutkimukset, lupa-asiat, louhinnan, jalostuksen, kuljetuksen ja ympäristönhoidon.

5.1.2 Riskianalyysi

Metsähallitus saamelaisten kotiseutualueella

Saamelaisten oikeudesta maahan, veteen ja elinkeinojen harjoittamiseen saamelaisten kotiseutualueella on tekeillä eri selvityksiä. Nämä prosessit ovat Metsähallituksesta riippumattomia ja voivat johtaa kokonaan uuteen toiminnan tarkasteluun.

Luonnon virkistyskäyttö

Sosiaalinen kestävyys on nousemassa merkittäväksi luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kestävyuden kriteeriksi ekologisen kestävyuden rinnalle. Toiminnat on kyettävä sovittamaan yhteen painopistealueilla erilaisten matkailupalvelujen kesken. Tällainen kysymys on esimerkiksi motorisoidun matkailupalvelun suhde luonnonrauhaan perustuvaan matkailuun ja muuhun virkistyskäyttöön. Ilman yhteistyötä hankkeiden rahoitus voi vaikeutua.

Mikäli asiakasmäärät kasvavat odotuksia enemmän, ja rahoitus ei kasva samassa suhteessa, kaikkea nykyistä palveluvarustusta ei voida ylläpitää. Tämä voi johtaa ongelmiin kohteiden kantokyvyssä ja entistä tiukempaan palvelujen ylläpidon priorisointiin. Mikäli asiakasmäärien oletettu kasvu ei toteudu, matkailupalveluiden aluetaloudellinen vaikutus jää oletettua vähäisemmäksi. Tämä johtaisi mahdollisesti vähenevään hankke- ja ylläpitorahoitukseen.

Resurssien kannalta on luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön osalta ratkaisevaa, miten Ylä-Lapin alueelle onnistutaan saamaan nykyisen budjettirahoituksen lisäksi erillisrahoitusta kasvun edellyttämiin investointeihin ja vaativampaan ylläpitytyöhön. Riskin välttämiseksi panostetaan suunnitelman mukaan asiakkaiden ja asiakkuuksien tuntemiseen ja asiakastiedon hallintaan. Palveluja tuotetaan ja ylläpidetään asiakkaille ja kohteille joihin kysyntä painottuu.

Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelun näkökulmasta suunnitelmaan ei sisälly merkittäviä riskejä. Luonnonsuojeluun liittyvien töiden toteuttaminen edellyttää lähinnä riittävän rahoituksen varmistamista. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa ajantasaisilla luontotyyppeillä ja uhanalaistiedoilla varmistetaan luonnonsuojelun vaatimukset ja luonnon monimuotoisuuden säilyminen.

Alueiden hallinta

Aktiivisen osallistumisen estyminen kaavoitukseen ja puutteet tiedonkulussa voivat aiheuttaa yllättäviä ristiriitoja mm. ekologisen kestävyuden turvaamisessa maankäytön suunnitteluun ja ohjaukseen liittyvissä asioissa. Vahvistettujen hoito- ja käyttösuunnitelmien puuttuminen vaikeuttaa maankäytön ohjausta.

Kullankaivuun sekä siihen liittyvään maastoliikenteeseen ja rakentamiseen liittyvien eri viranomaisten näkemysten mahdollinen yhteensopimattomuus voi aiheuttaa ongelmia toiminnan ohjauksessa.

Eräasiat

Riekkonmetsästyksen sosiaalinen kestävyys pyritään varmistamaan rajoittamalla vuorokautista metsästäjämäärää alueella. Keväisissä metsästysjärjestelyiden kuulemistilaisuuksissa vuorokautiset metsästäjämäärät esitellään sidosryhmillä ja heillä on mahdollisuus tuoda julki mahdollisia ruuhkautumisia. Nämä tiedot otetaan huomioon metsästyksen suunnittelussa.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen saalistilastojen perusteella Ylä-Lapin riekkosaalis on noin 40 000–60 000 yksilöä. Lupametsästäjien riekkosaaliin osuus on noin 20 %. Kiintiöpäätöksen perusteet valmistellaan riistanhoitoyhdistysten kanssa menneen kauden riistakannan ja tulevan kauden ennusteen perusteella. Metsähallitus voi riistanhoitoyhdistystä kuultuaan vähentää syksyn ja talven lupamäärää mikäli riistakanta osoittautuu ennustetta heikommaksi, tällä menettelyllä varmistetaan metsästyksen ekologinen kestävyys. Riistanhoitopiirille tiedotetaan riekkonmetsästyksen tuloksista. Kokonaisuutena riekkonmetsästyksen ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden vaarantumiseen ei liity suuria riskejä, koska edellä kuvatuin menettelyin metsästyspainetta voidaan tehokkaasti säädellä tilanteen mukaan.

Kesäaikaisen maastoliikenteen aiheuttama kuluminen määrättyillä herkillä alueilla (esim. dyynialueet ja suot) voi aiheuttaa maisemallisia haittoja ja näin vaarantaa ekologista kestävyyttä.

Metsähallituksen erävalvonnan aktiivinen yhteistyö muiden valvontaviranomaisten ja Metsähallituksen oman henkilökunnan kanssa on työn tuloksellisuuden kannalta välttämätöntä. Ylä-Lapin valvonta-alueen laajuus aiheuttaa kuitenkin valvonnalle erittäin suuria haasteita, jotka lisääntyvät entisestään mikäli muiden valvontaviranomaisten resurssit laskevat nykyisestään. Edellä luetelluista syistä johtuen on jo syntynyt alueita, jossa valvonta ei ole tarpeeksi kattavaa eikä voida riittävästi reagoida kansalaisilta tulevaan palautteeseen valvonnan tarpeesta.

Metsätalous

Metsä- ja porotalouden yhteensovittamiseen liittyvät kiistat jatkuvat Inarissa. Ympäristöjärjestöjen kiinnostus Inarin metsiä kohtaan pysyy todennäköisesti korkeana. Lisäksi maanomistus- ja hallintakiistat, jotka ovat synnyttäneet useita erillisiä selvitysprosesseja, ovat yleensä kaventaneet metsätalouden toimintaedellytyksiä.

Hakkuumäärän pienenytessä nousevat eteen kannattavuusongelmat. Öljyn hinnan jatkuva nousu sekä samanaikainen paperin ja sahatavaran maailmanmarkkinahinnan lasku, joka heijastuu puun hintaan, voivat yhdessä aiheuttaa vakavia ongelmia kannattavuudessa.

Maksulliset matkailupalvelut

Riskinä on että vanhojen epäluulojen vuoksi Villi Pohjola ei pääse aitoon yhteistyöhön paikallisten matkailuyrittäjien kanssa. Ulkoistettujen palvelujen hoitamiseksi ei onnistuta saamaan kilpailukykyisiä sopimuksia. Tärkeä yhteistyökumppani menettää markkinaosuuksia tai ajautuu muutoin taloudellisiin vaikeuksiin.

Maa-ainesten myynti

Varantojen hallinnassa epäonnistutaan, jolloin käyttöön ei saada riittävän laadukkaita varantoja. Ulkoistettujen palvelujen hoitamiseksi ei onnistuta saamaan kilpailukykyisiä sopimuksia tai tärkeä yhteistyökumppani irtisanoo sopimuksen tai ajautuu konkurssiin.

5.2 Metsätalouden mitoituksen vaikutusten arvio

5.2.1 Ylä-Lapin metsävarat

Luonnonvarasuunnittelun ohjausryhmä päätti esittää Ylä-Lapin hakkuusuunnitteeksi 115 000 m³/v 28.2.2006 pidetyssä kokouksessa. Enontekiölle edellisessä luonnonvarasuunnitelmassa määritelty hakkuusuunnite 3 000 m³/v ei sisälly uuteen suunnitteeseen. Päätös koskee suunnitelmakautta 2006–2010. Toiminnan tasoa voidaan kuitenkin tarkistaa Metsäntutkimuslaitoksen tutkimushankkeen valmistuttua 2007 lopulla. Esitetty hakkuumäärä vastaa noin 850 hehtaarin uudistushakkuuta ja noin 1100 hehtaarin kasvatushakkuuta vuosittain. Taimikoita hoidetaan 300–500 hehtaaria vuosittain.

Tässä luvussa on arvioitu hakkuiden piirissä olevien metsien metsämaan puustojen kehitystä 30 seuraavan vuoden aikana, jos toimintaa jatketaan nyt vahvistetun suunnitteen mukaisesti. Ennusteet puuston määrän ja ikärakenteen kehittymisestä saadaan hakkuulaskelmista ja ne perustuvat Metsäntutkimuslaitoksen uusimpiin kasvumalleihin.

Hakkuiden piirissä olevat alueet Ylä-Lapissa (metsämaata) (vrt. taulukko 8 ja liite 15).

- Varsinaiset talousmetsät 214 700 ha

Hakkuu mahdollista tietyin rajoituksin:

- Korkeat alueet + muut 30 000 ha
- Inarin retkeilyalueen metsätalousosa 10 000 ha
- Yhteensä hakkuiden piirissä on 254 700 ha

Ehdotettu Inarin retkeilyalue on tällä hetkellä luontopalveluiden taseessa ja päämaankäyttöluokassa: virkistysmetsät. Retkeilyalueen varsinaisessa hoito- ja käyttösuunnitelmassa on otettava kantaa metsätaloustalouteen suunniteltujen alueiden siirtämiseksi liiketoiminnan taseeseen.

Metsähallituksen esityksessä Inarin retkeilyalueen perustamiseksi (11.3.2004) metsätaloustaloukseen on rajattu 10 000 hehtaaria. Ehdotettu vuotuinen hakkuumäärä on 5 000 m³/v ja se sisältyy vahvistettuun suunnitteeseen. Tehdyn maankäyttöratkaisun mukaan erämaiden luonnonmukaisesti käsiteltävät alueet siirrettiin hakkuuden ulkopuolelle.

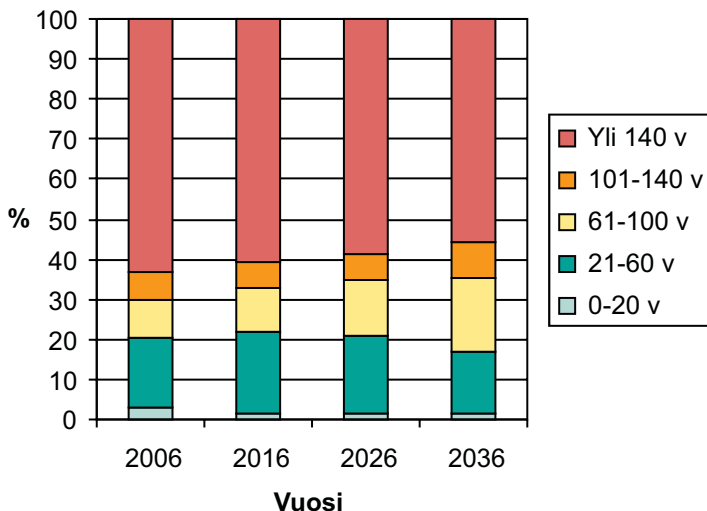
Yhteenlaskettu hakkuiden piirissä olevien metsien pinta-ala Ylä-Lapissa on siis 254 700 hehtaaria. Laskelmien alkutilanteessa talousmetsien puuston tilavuus on 14,9 miljoonaa m³, joka jakaantuu puulajeittain:

- mäntyä 14,0 milj. m³ (94 %)
- koivua 0,7 milj. m³ (5 %)
- kuusta 0,2 milj. m³ (1 %)

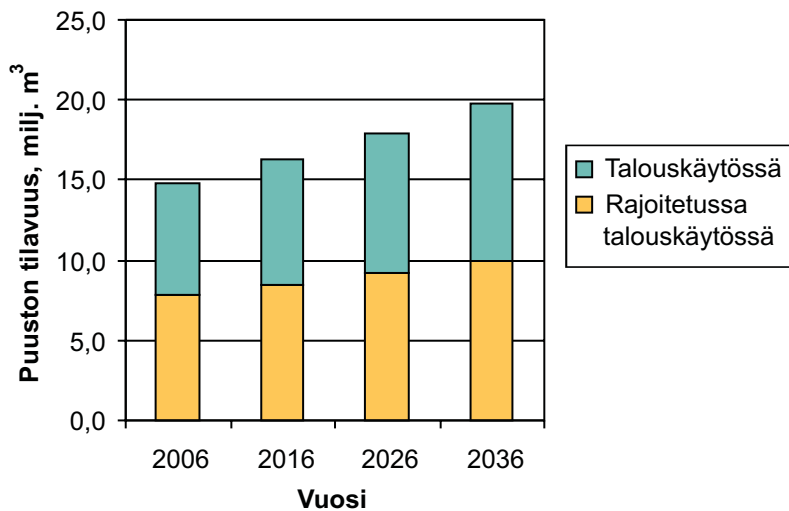
Puuston hehtaariohtainen tilavuus on 58 m³/ha. Noudatettaessa nyt vahvistettua suunnitetta talousmetsien puuston määrä 10 vuoden kuluttua on hakkuista huolimatta lisääntynyt ollen yhteensä 16,2 miljoonaa m³. Vuonna 2036 puuston kokonaistilavuus on jo 19,4 miljoonaa m³ ja keskitilavuus 76 m³/ha (kuva 19).

- uudistushakkuita 850 ha/vuosi
- kasvatushakkuita 1 100 ha/vuosi
- taimikonhoitoa 300–500 ha/vuosi

Talousmetsien ikärakenteen kehittyminen on esitetty kuvassa 18. Yli 140-vuotiaiden metsien määrä vähenee nykyisestä 166 000 hehtaarista 145 000 hehtaariin, mutta edelleen niiden osuus on yli puolet talousmetsien pinta-alasta. Taimikoiden ja nuorten metsien pinta-ala hiukan vähenee ja keski-ikäisten metsien määrä lisääntyy.

Kuva 18. Talousmetsien metsämaan ikärakenteen kehittyminen 2006-2036 toimittamassa valitun toimintastrategian mukaisesti

Kuva 19. Puuston tilavuuden kehitys 2006–2036 toimittaessa valitun toiminta-strategian mukaisesti.

Nyt vahvistetun suunnitteen ja maankäyttöratkaisun mukaisesti toimittaessa Ylä-Lapin metsävarat tulevat kasvamaan noin 5 miljoonaa m³ seuraavan 30 vuoden aikana. Ensiharvennukset tulevat hiukan lisääntymään. Toisaalta yli 140 vuotiaiden metsien osuus on edelleen yli puolet talousmetsien metsämaan pinta-alasta.

5.2.2 Metsätalouden kannattavuus

Ehdotettu hakkuusuunnite 115 000 m³/vuosi johtaa nykyisellä kustannusrakenteella taloustulokseen +0 €. Kannattavuutta voidaan parantaa konehakkuun osuutta lisäämällä ja kiinteiden kustannusten osuutta pienentämällä. Tämä tarkoittaa minimissään sitä, että metsurityövoiman väheneminen on korvattava konehakkuulla ja kiinteitä kustannuksia tulee alentaa.

5.2.3 Porotalous

Ehdotettu hakkuusuunnite on 115 000 m³/vuosi. Mitoitukseltaan ja maankäyttöratkaisultaan ehdotus vastaa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta tilatun asiantuntija-arvion vaihtoehto 2 (120 000 m³/vuosi) arviota porotalouden saamiin ekologiin ja taloudellisiin hyötyihin (vrt. luku 4.4.2.2).

Ehdotettu maankäyttöratkaisu, jossa erämaiden luonnonmukaisesti käsiteltävät alueet (20 000 ha) siirretään hakkuutoiminnan ulkopuolelle, hyödyttäisi eniten Hammas-tunturin paliskuntaa (8 174 ha). Muiden paliskuntien osalta hakkuun ulkopuolelle siirtyisi 83–2 906 ha.

Taloustmetsien osuus on pienin Sallivaaran (2 %) ja Muotkatunturin (6 %) paliskunnissa ja suurin Ivalon (47 %) paliskunnassa. Lisäksi Ivalon paliskunnan alueesta huomattava osa on yksityismetsiä (Taulukko 16).

Taulukko 16. Paliskunnittain talouskäytössä olevan valtion metsämaan pinta-ala. Rajoitetun metsätalouden alueita ovat mm. korkeat alueet.

Paliskunta	Paliskunnan maa-ala ha	Varsinaiset taloustmetsät ha	Rajoitetun metsätalouden piirissä ha	Taloustmetsien osuus %
Hammastunturi	216 000	30 000	10 000	19
Ivalo	253 000	112 000	6 000	47
Muddusjärvi	202 000	21 000	8 000	14
Muotkatunturi	248 000	13 000	1 000	6
Paatsjoki	65 000	11 000	0	17
Sallivaara	286 000	7 000	0	2
Yhteensä	1 270 000	194 000	25 000	17

Ehdotetun hakkuusuunnitteen mukaan vuosina 2005-2014 eniten hakattaisiin Ivalon paliskunnan alueella (45 800m³/vuosi). Ivalon paliskunnan jäkälälaitumilla hakattaisiin 2951 hehtaaria, joka on 2,8 % paliskunnan jäkälälaidunten kokonaisalasta (105 482 hehtaaria). Luppolaitumilla hakattaisiin 3 724 hehtaaria, joka on 5,5 % paliskunnan jäkälälaidunten kokonaisalasta (67 600 hehtaaria).

Suunnitteen alenemisesta 150 000 -> 115 000 m³/vuosi olisi eniten vaikutusta Hammastunturin paliskunnan poronhoitoon. Hakkuut luppolaitumilla vähenisivät noin 11 %. Suunnitteen aleneminen vähentäisi edelleen (4 048 ha) vähäistä syys- ja kesälaidunten syntymistä. Muissa Inarin paliskunnissa hakkuiden vähenemisellä ei olisi suurta ja oleellista vaikutusta (Nieminen 2005).

5.2.4 Työllisyys

Metsähallituksen metsätalouden työllistyvyys vuoden 2006 alussa Inarin metsä- ja puutalouden välittöminä työpaikkoina oli yhteensä 87 htv. Lukumäärä on todellinen ja siinä on mukana Metsähallituksen työntekijät ja puuta jalostavat inarilaiset yrittäjät. Metsähallitukseen urakointisuhteessa olevat yrittäjät on määritelty kuuluvaksi yksityiseen sektoriin (Vatanen ym. 2006).

Valittu hakkuusuunnitevaihtoehto 115 000 m³/v voitaisiin korjata nykyisellä metsurimäärällä (43 metsuria vuonna 2006), jos konehakuuta ei tehtäisi ollenkaan. Käytännössä kuitenkin hakkuumäärän väheneminen pakottaa lisäämään konehakuun osuutta kannattavuuden säilyttämiseksi. Tästä johtuen tulee selvittää metsurityön siirtämismahdollisuuksia enemmän metsänhoitotöihin ja suunnitteluluontoisiin tehtäviin. Toimintaperiaate on, että konehakuun osuuden kasvaminen tapahtuu työvoiman luontaisen poistuman tahdissa vrt. luvut 4.2.1 ja 5.2.2.

5.2.5 Luonnonsuojelu

Kasvi- ja eläinlajien suojelun kannalta ei ole oleellista merkitystä, mikä suunnitevaihtoehto valitaan. Joka tapauksessa uhanalaisten lajien esiintymät tulee säilyttää metsien käsittelyssä Metsähallituksen ympäristöoppaan ohjeiden mukaan.

Luonnonsuojelulain (1096/1996) ja metsälain (1093/1996) mukaisten luontotyyppien ja elinympäristöjen suojelu metsien käsittelyssä toteutuu kaikilla suunnitevaihtoehtoilla.

Hammastunturin ja Vätsärin erämaiden luonnonmukaisesti käsiteltävien alueiden (20 000 hehtaaria metsämaata) hakkuista luovutaan valitussa vaihtoehdossa (115 000 m³/vuosi). Vaihtoehdon luonnonsuojelullisesti merkittävin vaikutus on, että lajien ja luontotyyppien suojelun kannalta erämaa-alueet eivät käytännössä enää eroaisi merkittävästi suojelualueista.

5.2.6 Luontomatkailu ja virkistyskäyttö

Virkistyksen ja luontomatkailun painopistealueiden kokonaispinta-ala Ylä-Lapissa on noin 602 000 hehtaaria, josta metsätalousaluetta on kaikkiaan 56 400 hehtaaria (9 %). Varsinaisen metsätaloustoiminnan (metsämaata) piirissä on noin 38 000 ha Inarissa ja noin 1 500 ha Enontekiöllä, mikä on vain 6,5 % painopistealueiden kokonaispinta-alasta.

Voidaan todeta, että hakkuut eivät vaaranna virkistyksen (metsästys, retkeily ym.) ja luontomatkailun painopistealueiden matkailullista vetovoimaa kokonaisuutena, oli suunnite mikä tahansa esitetyistä vaihtoehdoista. Tietyillä alueilla hakkuiden suunnittelussa tulee kuitenkin ottaa korostetusti huomioon maisemalliset tekijät, esimerkiksi pääteiden varret alueella Saariselkä-Ivalo-Inari-Kaamanen.

Hammastunturin ja Vätsärin erämaiden luonnonmukaisesti käsiteltävien alueiden siirtäminen metsätaloustoiminnan ulkopuolelle lisää luonnontilaisen erämaan pinta-alaa yhteensä 39 000 hehtaaria (Hammastunturi 19 000 ha ja Vätsäri 20 000 ha).

Kirjallisuutta

Enestam, J.E. 2005. Ympäristöministeri Jan-Erik Enestamin Euroopan kansallispuistopäivän puhe. Heureka, Vantaa 24.5.2005.

Lapin liitto 2005. Lappi lukuina. Kotisivut www.lapinliitto.fi. Rovaniemi.

Maa- ja metsätalousministeriö 2003. Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden yhteensovittamista koskeva toimintaohjelma. 22.12.2003.

Metsähallitus 2000. Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 38, Vantaa. 246 s.

Metsähallitus 2004. Metsätalouden ympäristöopas. Edita Prima Oy. 159 s.

Metsähallitus 2004. Alueiden yleisökäytön tavoitetilä 2010. Metsähallituksen luontopalvelujen raportti, Vantaa. 54 s.

Metsähallitus 2006. Yhdenvertaisuussuunnitelma. Moniste. 14 s.

Nieminen, M. 2005. Asiantuntija-arvio porotalouden saamista ekologisista ja taloudellisista hyödyistä mikäli talousmetsien rajausta ja hakkuusuunnitetta muutetaan Ylä-Lapin paliskunnissa. Moniste. 13 s. +liitteet.

Saamelaiskäräjät 2006. Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelma 2006. Inarissa 28.2.2006. www.samediggi.fi/vanha/suomi/kertomus/Kestava06.htm. 16.5.2006.

Saarela, P. 2003. Selvitys Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden yhteensovittamisesta, työryhmämuistion, 2.7.2003. 54 s. +liitteet.

Vatanen, E., Pirkonen, J., Ahonen, A., Hyppönen, M. & Mäenpää, I. 2006. Luonnon käyttöön perustuvien elinkeinojen paikallistaloudelliset vaikutukset Inarissa. Metsätieteen aikakauskirja 4/2006, s. 435–452.

Saamelaiskäräjät ja luonnonvarasuunnittelu

Saamelaiskäräjät olivat nimenneet edustajia Metsähallituksen kuntakohtaisiin yhteistyöryhmiin Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnissa yhteensä 7 henkilöä ja lisäksi heille varajäsenet. Yhteistyöryhmät toimivat keskeisessä roolissa luonnonvarasuunnittelutyössä etenkin luontopalveluiden osuuteen liittyen mm. menneen kauden arviointia ja toimintaperiaatteiden tarkistusta tehtäessä. Valtaosa edustajista osallistui aktiivisesti kokouksiin.

Metsä- ja porotalouden yhteensovittamista varten perustetussa ns. laajassa yhteistyöryhmässä oli kolme saamelaiskäräjien nimeämää edustajaa Inarin-Sodankylän kuntakohtaisen yhteistyöryhmän jäsenenä.

Saamelaiskäräjät osallistuivat yhtenä kolmesta osapuolesta Inarin metsäpaliskuntien ja Metsähallituksen välisiin neuvotteluihin huhti-kesäkuussa 2005. Neuvotteluissa pyrittiin löytämään ratkaisu metsä- ja porotalouden kiistoihin Inarissa. Neuvottelu todettiin päättyneeksi tuloksettomana 10.6.2005.

Luonnonvarasuunnitteluprosessin kanssa samaan aikaan oli käynnissä kaksi selvitystyötä saamelaisten maa- ja metsäoikeuksista Ylä-Lapissa; Oikeusministeriön Oulun ja Lapin yliopistoilta tilaama saamelaisten kotiseutualueen maa- ja metsäoikeusselvitys sekä Oikeusministeriön nimittämän kahden miehen työryhmän selvitys saamelaisten maa- ja metsäoikeuksista. Molemmat valmistunevat vuonna 2006.

Saamelaiskäräjälain 374/1995 9§ velvoittaa Metsähallitusta neuvottelemaan saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueita. Neuvotteluelvoituksen mukainen tilaisuus pidettiin 20.4.2006.

Saamelaiskäräjiltä pyydettiin luonnonvarasuunnitelmaluonnoksesta lausunto em. tilaisuudessa 26.5.2006 mennessä, jota ei kuitenkaan saatu.

Neuvottelujen (20.4.2006) pöytäkirja:

**Saamelaiskäräjälain 9 §:n edellyttämä neuvottelu
Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman päivityksestä 2006–2010 ja
Itä-Lapin luonnonvarasuunnitelmasta 2006–2015**

Aika:	20.4.2006	klo 10.30–12.50
Paikka:	Hotelli Ivalo	
Läsnä:	Pekka Aikio	Saamelaiskäräjät
	Pirjo Seurujärvi	Metsähallitus, puheenjohtaja
	Pertti Heikkuri	"
	Matti Rautiainen	"
	Juha Sihvo	" , sihteeri

1. Avaus ja järjestäytyminen

Pirjo Seurujärvi valittiin puheenjohtajaksi ja Juha Sihvo sihteeriksi. Todettiin, että luonnonvarasuunnitelmien luonnokset on lähetetty sähköpostilla Saamelaiskäräjille.

2. Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman päivitys 2006–2010

Pekka Aikio totesi, että tämä tilaisuus on alustava, jossa käydään päälinjaukset ja yksityiskohtiin otetaan kantaa kirjallisessa lausunnossa.

Käytiin läpi Saamelaiskäräjien laatima muistio (16.4.2006) luonnonvarasuunnitelmasta. Seuraavassa tärkeimpiä kohtia ja kommentteja:

1. Tarvitaan lainsäädännöllisiä muutoksia poro- ja metsätalouden välisten ristiriitojen ratkaisemiseksi. Oikeusministeriön asettama työryhmä (Aarnio ja Hyvärinen) selvittää saamelaisten oikeuksien järjestämistä kohdistuen maahan, veteen, luonnonvaroihin ja perinteisiin elinkeinoihin. Aikio totesi, että selvitys ei lähde maanomistus pohjalta vaan käyttöoikeus pohjalta. Muistion teksti liitetään tältä osin luonnonvarasuunnitelmaan.

2. Kommenttina muistioon: Laajassa yhteistyöryhmässä oli myös Saamelaiskäräjien edustajia Inarin-Sodankylän yhteistyöryhmän mukana. Saamelaiskäräjien edustajat osallistuiivat yhteistyöryhmissä myös suunnitelman loppukauden 2006–2010 toimintaperiaatteiden muotoiluun.

3. Neuvotteluelvoitteen täyttäminen luonnosvaiheessa olevalla suunnitelmalla on myöhäistä, koska luonnos on kokonaisuus, jonka valmistelussa ei ole otettu huomioon saamelaiskäräjien näkökohtia.

4. Sovittiin, että Aikio toimittaa saamelaisten kestävän kehityksen ohjelman 2006. Luonnonvarasuunnitelmaa täydennetään ohjelman pohjalta.

5. Suunnitelman nimessä "Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma 2006–2010" sana Ylä-Lappi on maantieteellinen määritelmä.

6. Sovittiin, että Saamelaiskäräjät käsittelevät suunnitelmaluonnoksen sisältöä tarkemmin kirjallisessa lausunnossa (lvs luonnos 20.4.2006 sovituin täydennyksin).

Lausunto sovittiin toimitettavaksi 26.5.2006 mennessä. Todettiin saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvotteluelvoite näin täyttyneeksi.

3. Ylä-Lapin metsätalous

Pertti Heikkuri selosti Ylä-Lapin metsätalouden mitoituksen perusteita. Heikkuri pyysi, että Saamelaiskäräjiä erityisesti ottamaan kantaa metsätalouden mitoitukseen ja aluerajaukseen.

4. Itä-Lapin luonnonvarasuunnitelma

Matti Rautiainen selosti tiivistetysti Itä-Lapin luonnonvarasuunnitelman laadintaa. Saamelaiskäräjiltä pyydettiin kirjallinen lausunto samoin 26.5.2006 mennessä. Neuvotteluelvoite katsotaan toteutuneeksi tältä osin.

5. Kokouksen päättäminen

Kokouksen puheenjohtaja Pirjo Seurujärvi päätti kokouksen.

Puheenjohtaja
Pirjo Seurujärvi

Saamelaiskäräjät
Pekka Aikio

Jakelu Osanottajat
 Jyrki Tolonen
 Tapio Pouta
 Ylä-Lapin lvs:n ohjausryhmä

Projektiorganisaatio

Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman tarkistusprojektin organisaatio

Ohjausryhmä

Pertti Veijola	puheenjohtaja 22.11.2005 saakka	Luontopalvelut
Veikko Hiltunen	puheenjohtaja 22.11.2005 lähtien	Metsätalous
Pertti Heikkuri		Metsätalous
Ville Schildt		MMM
Hannu Tilja		Laatumaa
Juha Sihvo	sihteeri	Metsätalous

Projektiryhmä

Juha Sihvo	projektipäällikkö	Metsätalous
Kimmo Gröndahl	projektisihteeri	Metsätalous
Juha Salmi	hakkuulaskelmat	Metsätalous
Elina Stolt		Luontopalvelut
Tarja Tuovinen		Luontopalvelut

Aluejohtaja Jyrki Tolonen osallistui ohjausryhmän kokouksiin ja suunnitelman kirjoittamiseen. Yleisötilaisuuksia vetivät Pertti Heikkuri (Ivalo), Pirjo Seurujärvi (Utsjoki) ja Eero Tikkanen (Hetta).

Kaikki projektiin osallistuneet ovat toimineet siinä oman toimensa ohella projektipäällikköä ja -sihteeriä lukuunottamatta, jotka olivat päätoimisia. Projektiryhmä hoiti osallistamisen ja viestinnän.

Projektin työskentelyyn osallistuivat tai antoivat asiantuntija-apua lisäksi:

Sakari Kokkonen, Tapio Tynys, Yrjö Norokorpi, Päivi Paalamo, Matti Mela, Saara Keränen, Mika Laakkonen, Markku Seppänen, Olli Osmonen, Irja Mikkonen, Mauri Seipäjärvi, Jari Liimatainen, Jarmo Katajamaa, Tuomo Kokkonen, Aulis Lyhykäinen ja Ilkka Vaara.

Yhteistyöryhmät

Yhteistyöryhmien kokoonpano

Luonnonvarasuunnitteluprojekti jaettiin kahteen osaprojektiin. Luontopalvelujen asioita käsiteltiin Metsähallituksen kuntakohtaisissa yhteistyöryhmissä. Metsä- ja porotalouden yhteensovittamiseksi kutsuttiin ns. laaja yhteistyöryhmä, joka koottiin Metsähallituksen Inarin-Sodankylän yhteistyöryhmän ympärille tärkeimmistä paikallisista sidosryhmistä. Yhteistyöryhmät kokoontuivat projektin aikana yhteensä 12 kertaa.

Enontekiön yhteistyöryhmä

	Nimi	Yhteisö
jäsen	Hilkka Joki	Enontekiön kunta
varajäsen	Lauri Kotavuopio	Enontekiön kunta
jäsen	Aarne Kultima	Enontekiön kunta
varajäsen	Tuula Kultima	Enontekiön kunta
jäsen	Pentti Mäkitalo	Enontekiön kunta
varajäsen	Oula-Matti Palo-Järvi	Enontekiön kunta
jäsen	Oula Jp Magga	Saamelaiskäräjät
varajäsen	Antti J Magga	Saamelaiskäräjät
jäsen	Nils-Henrik Valkeapää	Saamelaiskäräjät
varajäsen	Tuomas I Palojärvi	Saamelaiskäräjät
jäsen	Pertti Veijola	Metsähallitus (-> 31.11.2005)
jäsen	Pirjo Seurujärvi	Metsähallitus (1.12.2005 ->)
varajäsen	Tapio Tynys	Metsähallitus

Utsjoen yhteistyöryhmä

	Nimi	Yhteisö
jäsen	Nilla Nuorgam	Utsjoen kunta
varajäsen	Hans Rasmus	Utsjoen kunta
jäsen	Sisko Länsman	Utsjoen kunta
varajäsen	Lahja Guttorm	Utsjoen kunta
jäsen	Ilmari Tapiola	Utsjoen kunta
varajäsen	Samuel Paltto	Utsjoen kunta
jäsen	Nilla Tapiola	Saamelaiskäräjät
varajäsen	Antti Katekeetta	Saamelaiskäräjät
jäsen	Maria Sofia Aikio	Saamelaiskäräjät
varajäsen	Anne Nuorgam	Saamelaiskäräjät
jäsen	Pertti Veijola	Metsähallitus (-> 31.11.2005)
jäsen	Pirjo Seurujärvi	Metsähallitus (1.12.2005 ->)
varajäsen	Tapio Tynys	Metsähallitus

Inarin-Sodankylän yhteistyöryhmä

	Nimi	Yhteisö
jäsen	Teuvo Niemelä	Inarin kunta
jäsen	Teuvo Katajamaa	Inarin kunta (Niemelän tilalle)
varajäsen	Jouni I Jomppanen	Inarin kunta
jäsen	Kari Tammela	Inarin kunta
varajäsen	Esko Mantila	Inarin kunta
jäsen	Terho Kinisjärvi	Inarin kunta
varajäsen	Riitta Näkkäläjärvi	Inarin kunta
jäsen	Martti Pura	Sodankylän kunta
jäsen	Vesa Tuunainen	Sodankylän kunta (Puran tilalle)
varajäsen	Urpo Mokko	Sodankylän kunta
jäsen	Väinö Seurujärvi	Saamelaiskäräjät
varajäsen	Oula Sara	Saamelaiskäräjät
jäsen	Anu Pietikäinen	Saamelaiskäräjät
varajäsen	Jouni Lukkari	Saamelaiskäräjät
jäsen	Hannu Magga	Saamelaiskäräjät
varajäsen	Harri Hirvasvuopio	Saamelaiskäräjät
jäsen	Veikko Feodoroff	Kolttien kyläkokous
varajäsen	Pauliina Feodoroff	Kolttien kyläkokous
jäsen	Pertti Veijola	Metsähallitus (-> 31.11.2005)
jäsen	Pirjo Seurujärvi	Metsähallitus (1.12.2005 ->)
varajäsen	Tapio Tynys	Metsähallitus

Laaja yhteistyöryhmä

	Nimi	Yhteisö
Inarin-Sodankylän yhteistyöryhmä		ks. edellinen taulukko
jäsen	Pentti Valle	Muddusjärven paliskunta
jäsen	Petri Hänninen	Paatsjoen paliskunta
jäsen	Harri Hirvasvuopio	Lapin paliskunta
jäsen	Viljo Huru	Ivalon paliskunta
jäsen	Jouni Lukkari	Hammastunturin paliskunta
jäsen	Oula Sara	Sallivaaran paliskunta
jäsen	Taneli Magga	Muotkatunturin paliskunta
jäsen	Matti Väliatalo	Pohjois-Lapin matkailu
jäsen	Vesa Luhta	Inarin luonnonystävät
jäsen	Esa Kumpula	Inarin riistanhoitoyhdistys
jäsen	Pekka Kokkonen	Inarin kyläyhdistysten edustaja
jäsen	Vesa Väisänen	Inarin metsänhoitoyhdistys
jäsen	Tapani Pennanen	Metsäalan asiantuntijat Meto ry
jäsen	Antero Karjalainen	Puu- ja erityisalojen liitto
jäsen	Markku Törmänen	Koneyrittäjien liitto
jäsen	Yrjö Mattila	Inarinmaan lapinkyläyhdistys
jäsen	Sauli Paasilinna	Vapo Oyj, Peuravuonon saha

Lisäksi varajäseniä ja muita henkilöitä osallistui laajan yhteistyöryhmän kokouksiin:

15.6.2005

Varajäsenet:

Tauno Heikkonen, Koneyrittäjien liitto (Markku Törmäsen varajäsen)

Jouko Hetta, Lapin paliskunta (Harri Hirvasvuopion varajäsen)

Muita osallistujia:

Pertti Veijola Metsähallitus puheenjohtaja

Pertti Heikkuri Metsähallitus

Juha Sihvo Metsähallitus sihteeri

22.11.2005

Varajäsenet:

Tauno Heikkonen, Koneyrittäjien liitto (Markku Törmäsen varajäsen)

Oula Kustula, Ivalon paliskunta (Viljo Hurun varajäsen)

Muita osallistujia:

Pertti Viik Paliskuntaryhdistys

Inga-Briitta Magga Paliskuntaryhdistys

Leo Kumpula Ivalon paliskunta

Pasi Mikkola "

Mikko Hyppönen Metsäntutkimuslaitos, puheenjohtaja

Mauri Nieminen Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Kaija Länsman Saamen TV-uutiset

Veikko Väänänen Lapin Kansa

Ville Schildt Maa- ja metsätalousministeriö

Jyrki Tolonen Metsähallitus

Veikko Hiltunen Metsähallitus

Pertti Veijola Metsähallitus

Pertti Heikkuri Metsähallitus

Hannu Tilja Metsähallitus

Juha Salmi Metsähallitus

Tarja Tuovinen Metsähallitus

Juha Sihvo Metsähallitus, sihteeri

Mennyt kausi: Menneen kauden arvio 2001–2005

1. Johdanto

Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman mennyttä kautta 2001–2004 on arvioitu toimintaperiaatteiden (2000) sekä -ohjelmien toteutumisena toiminnoittain. Arviot menneestä kaudesta ja niiden toteutumisesta on kirjattu asianomaisten strategian ja toimintaohjelman perään.

Metsähallituksen nimeämät kuntakohtaiset yhteistyöryhmät ovat antaneet oman arviotonsa suunnitelman toteutumisesta kohdissa:

- Metsähallitus Ylä-Lapissa
- Luontaiselinkeinot ja saamelaiskulttuuri (saamelaiskäräjien edustajat arvioivat)
- Paikallisten ihmisten oikeudet
- Retkeily ja luontovalistus
- Maksulliset retkeilypalvelut
- Maan ostot myynnit vaihdot vuokraus ja kaavoitus

Muilta osin arviot ovat Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen asianomaista toimintoa edustavien henkilöiden antamia.

2. Metsähallitus Ylä-Lapissa

***Strategia 1.** Ylä-Lapin luonnonhoitoalue toteuttaa luonnonvarojen kestävästä käyttöä, hoitoa ja suojelua jatkaen 1990-luvulla kehitettyä toimintatapaa, jossa suunnittelussa ja päätöksenteossa kuullaan monipuolisesti paikallista väestöä.*

Inarin yhteistyöryhmä on antanut yleisarvosanan hyvän ja kiitettävän välillä. Enontekiön yhteistyöryhmän kokee, että Metsähallitus ainakin tällä hetkellä on paras mahdollinen toimija alueella. Utsjoen yhteistyöryhmä ei kommentoinut asiaa.

***Strategia 2.** Metsähallituksen tulosalueiden valtakunnalliset strategiat ja Ylä-Lapin alueelliset toimintaperiaatteet sovitetaan yhteen siten, että tulosalueiden tulostavoitteissa otetaan huomioon kuntakohtaisten neuvottelukuntien hyväksymät reunaehdot.*

Inarin yhteistyöryhmä totesi, että pääperiaatteista on sovittu ja niitä noudatetaan (yhteensovittaminen ja osallistaminen). Hakkuumäärät eivät ole sitä mitä on sovittu. Joitain yksittäisiä tapauksia löytyy, joissa lopputulokseen ei ole päästy yhteisymmärryksessä. Utsjoen yhteistyöryhmässä tulisi olla kantatilojen eli maanomistajien edustaja mukana. Enontekiön yhteistyöryhmä ei kommentoinut asiaa.

Strategia 3. *Luontopalveluilla on yleinen vastuu Ylä-Lapin luonnonhoitoalueesta kokonaisuutena ja toimintojen yhteensovittamisesta.*

Yhteistyöryhmät eivät kommentoineet. Luontopalvelujen aluejohtajalla on koordinoituvastuu eri tulostointojen toimintaa suunniteltaessa ja mitoitettaessa (Toimintajohtajan päätös).

3. Luontaiselinkeinot ja saamelaiskulttuuri

Strategia. *Metsähallitus ymmärtää luontaiselinkeinot sekä niiden ja saamelaiskulttuurin välisen kytkennän seuraavan tekstin mukaisesti sekä turvaa niitä yleisillä alueellisilla ja toimintakohtaisilla menettelyillä, jotka perustuvat erilaisiin säädöksiin.*

Strategiatasolla Metsähallitus on onnistunut hyvin ja asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Yksittäisten saamelaisten tasolla kaikki eivät ole tasa-arvoisessa asemassa. Saamelaiskulttuuria ei ole ymmärretty riittävän laajana siten, että saamelainen elämäntapa ja oikeus harjoittaa omaa kulttuuria toteutuisi. Saamelaisten vähemmistöjen kuten inarinsaamelaisten oikeuksien turvaaminen ja kulttuurin harjoittamisen oikeuden toteutuminen edellyttäisi kulttuurikäsitteen laajentamista. Vähemmistöille tulee turvata tasavertainen oikeus kulttuuriperintöön omien arvojen perustalta. Nykyisellään kulttuurin harjoittaminen on liiaksi sidoksissa eri rahoituslakeihin (porotalous ja luontaiselinkeinot). Inarinsaamelaisille tulisi turvata oman kulttuurin harjoittamisen mahdollisuudet perinteisillä omilla alueillaan. Samoin tulisi tiedostaa eri kulttuurien pyyntitavat ja niiden erot. Inarinsaamelaisilla ei ole oikeutta saada kalastustukikohtaa omille alueilleen.

Saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittaminen on vaikeutunut muun maan käytön lisääntyessä esimerkiksi matkailu ja vapaa-ajan käyttö. Erämaalaki velvoittaa Metsähallitusta saamelaiskulttuurin huomioonottamiseen. Siihen vedoten Metsähallituksen tulisi rajoittaa ulkopaikkakuntalaisen luonnonkäyttöä esim. kalastusta. Päällekkäiskäytön hallitsemiseksi ja rajoittamiseksi tulee laatia pelinsäännöt.

Metsähallitukselta toivotaan tukea saamelaisen perimätiedon taltioimisessa (erämaiden perusselvitykset).

Metsähallituksen tulisi ymmärtää luontaiselinkeinojen tarpeet selkeämmin. Esimerkiksi porotalouden kanssa neuvotteluja käydään usein yleisellä tasolla, vaikka käytäntö ja tarpeet paliskunnissa ovat erilaisia. Lisäksi korostettiin pienmaatalouden merkityksestä luontaiselinkeinojen lisänä.

Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelman strategiat eivät ole uuden metsähallituslain mukaisia, koska ne eivät pohjautu Metsähallituksen neuvotteluvollisuuteen Saamelaiskäräjien kanssa. Metsähallituksen pitäisi etukäteen neuvotella Saamelaiskäräjien kanssa lain edellyttämistä asioista, mutta Metsähallitus pyytää lausunnot vasta jälkikäteen.

4. Paikallisten ihmisten oikeudet

Strategia. Metsähallitus hyväksyy ja säilyttää paikallisten ihmisten maksuttomat oikeudet luonnonvarojen käyttöön ja tuottaa niiden toimeenpanoon tarvittavat palvelut joustavasti ja asiakaslähtöisesti.

Utsjoen yhteistyöryhmän mukaan paikallisista oikeuksista puhuttaessa pitäisi puhua saamelaisten oikeudesta käyttää luontoa. Kuka tahansa Utsjoelle muuttanut saa paikallisen ihmisen oikeudet. Paikallisten ihmisten nautintaoikeudet tulisi ottaa paremmin huomioon. Paikallisten ihmisten näkemykset tulee ottaa päätöksenteossa paremmin huomioon. Yhteistyöryhmän mukaan Metsähallitus on kiistänyt tilallisten oikeudet valtion maihin ja vesiin. Inarin ja Enontekiön yhteistyöryhmät eivät esittäneet kommentteja.

4.1 Kotitarvepuunsaanti

Strategia 1. Metsähallitus hoitaa joustavasti ja asiakaslähtöisesti ilmaisen puun saantiin oikeutettujen ryhmien puun käytön edellyttämät toimet.

Koltille on Keväjärven ja Nellimin alueella osoitettu metsätalousalueelta metsätalouden kanssa yhteistyössä puunottoalueet kyliensä läheisyydestä. Metsätalouden toimihenkilö on valmistellut alueet ja luontopalvelujen toimesta on hoidettu viranomaistehtävänä puunottoalueiden osoittaminen ja valvonta. Rakennuspuiden ottoa varten on alueet osoitettu erikseen. Sevettijärven kolttaluonnonalueella puut on otettu luontopalvelujen alueelta. Siellä alueet on myös osoitettu kylittäin.

Utsjoen maatilataloudenharjoittajille on osoitettu tarvepuualueet Inarijoki-varresta Angelin pohjoispuolelta. Näitä tarpeita ei ole menneenä tarkastelukautena ollut. Utsjoen yhteistyöryhmän mielestä polttopuunottoaikoja on osoitettava lisää luontais-tiloille Utsjoella. Enontekiöllä ei ole ilmaisen puun saantiin oikeutettuja ryhmiä.

Strategia 2. Paikalliselle väestölle ja loma-asuntojen haltijoille myydään polttopuuta ja muuta kotitarvepuuta kohtuulliseen käypään hintaan.

Kaudella 2001–2004 on myyty polttopuuta m³:

Kunta	Mänty	Koivu	Yhteensä	Huom!
Inari	8 300	2 300	10 600	
Utsjoki		3 000	3 000	toimituskaupat
Enontekiö	300	1 300	2 600	

Lisäksi Norjaan on myyty koivupolttopuuta n. 5 000 m³.

Strategia 3. Havumetsäalueella puun käyttöä ohjataan hinnoittelulla tuoreeseen mäntypuuhun.

Metsähallitus on onnistunut tavoitteessa saada siirrettyä painopistettä koivupolttopuusta mäntyyn. Puuta kotiovelle -palvelu koettiin hyväksi ja toivottiin sen lisäävän osuuttaan kotitarvepuun ostopuusta. Polttopuut ja tukkipuut pitää erotella tarkemmin toisistaan.

Strategia 4. Puun osoituksessa ja myynnissä otetaan luonnon monimuotoisuuden tarpeet huomioon.

Polttopuun käyttö on ohjattu mäntypuun käyttöön, koska koivikoiden on todettu olevan tällä hetkellä vähenevä luonnonvara johtuen koivikoiden aiemmista käsittelytavoista ja käytöstä.

Mökkiläisille on osoitettu Inarinjärvellä polttopuunottoaikoja ottaen huomioon maisemalliset näkökohdat.

Polttokoivun ottamista on rajoitettu metsätalousalueella, jossa koivua on luontaisesti ja aikaisemmista hakkuista johtuen vähän. Lisäksi puhtaat koivikot ja puronvarsimetsät ovat oton ulkopuolella.

5. Luonnonsuojelu

5.1 Yleisesti

Strategia 1. Luonnonsuojelualueverkko on nykyisellään riittävä. Naturan täydentämisen yhteydessä voi tulla pienialaisia tarkistuksia.

Inarin metsä- ja porotalouden yhteensovittamiseen liittyvässä maaherra Hannele Pokan johtamassa keskustelutilaisuudessa 23.3.2005 ympäristöministeriön luonnonsuojelujohtaja Ilkka Heikkinen totesi, että ympäristöministeriö ei näe tarvetta uusien luonnonsuojelualueiden perustamiseen Ylä-Lappiin.

Euroopan komissio hyväksyi jäsenmaiden luontodirektiivin mukaiset ehdotukset Natura 2000 -alueiksi alpiinisella vyöhykkeellä 22.12.2003. Kyse oli Natura 2000 -verkoston valintavaiheen lopullisesta ratkaisusta, jolla alueet on hyväksytty osaksi luontodirektiivin tarkoittamaa yhtenäistä eurooppalaista ekologista Natura 2000 -verkostoa. Euroopan komissio hyväksyi 13.1.2005 Suomen ja Ruotsin ehdotukset boreaalisen luonnonmaantieteellisen vyöhykkeen Natura-alueiksi.

Valtioneuvosto päätti Natura 2000-verkoston tehtävistä täydennyksistä 2.6.2005. Ylä-Lapin osalta tämä koskee Pallas-Ounastunturin Natura-alueita sekä Kevon Natura-alueita. Nämä ovat luontodirektiivin perusteella Natura 2000-verkoston kuuluvia alueita, jotka halutaan lisätä Naturaan myös lintudirektiivin perusteella.

Strategia 2. Suojelu- ja erämaa-alueita koskevat paikallisen väestön oikeudet säilytetään.

Paikallisten ihmisten oikeuksia ei ole kavennettu seurantajaksolla.

Strategia 3. Alueiden käytön ohjaus tehdään ensisijaisesti hoito- ja käyttösuunnitelmiin perustuen.

Toimintaohjelma

- Laaditaan suojelu- ja erämaa-alueille hoito- ja käyttösuunnitelmat ympäristöministeriön kanssa sovitun ja vuosittain tarkastettavan aikataulun mukaisesti.

Hoito- ja käyttösuunnitelmat on laadittu vuosittain tarkasteltavan ja ympäristöministeriön kanssa sovitun aikataulun mukaisesti. Joitain muutoksia aikatauluun on tullut henkilövaihdosten sekä toimivapaiden myötä.

Laadittavien hoito- ja käyttösuunnitelmien tilanne:

Hammastunturin erämaa-alue:

Hoito- ja käyttösuunnitelma on vahvistettu.

Kaldoaivin erämaa-alue ja Sammuttijängän-Vaijoenjängän soidensuojelualue:

Suunnitelma lähetettiin lausuntokierrokselle heinäkuussa 2004. Suunnitelmasta on saatu vuonna 2006 Saamelaiskäräjien arvio suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin. Vuonna 2007 suunnitelma viimeistellään ja lähetetään ympäristöministeriöön vahvistettavaksi.

Paistunturin erämaa-alue:

Suunnitelmaluonnoksen laatiminen on aloitettu vuoden 2004 alussa.

Vätsärin erämaa-alue:

Suunnitelmaluonnos valmistui vuonna 2001 ja se lähetettiin ympäristöministeriöön vahvistettavaksi. Ympäristöministeriön pyynnöstä suunnitelmaan täydennettiin Natura-arvio. Natura-arvio lähetettiin ympäristöministeriöön lokakuussa 2002. Metsähallitus pyysi sovitun mukaisesti vuonna 2003 Saamelaiskäräjiä laatimaan arvion suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin. Arvio saatiin vuonna 2006 ja lähetettiin ympäristöministeriöön liitettäväksi siellä vahvistettavana olevaan suunnitelmaan.

Lemmenjoen kansallispuisto:

Voimassa oleva runkosuunnitelma on vuodelta 1988. Hoito- ja käyttösuunnitelma- ja järjestyssääntöluonnoksia valmisteltiin vuonna 2004. Toisen erämaasuunnittelijan jäätyä toimivapaalle suunnitelman ja järjestyssäännön valmistelu keskeytettiin vuodeksi. Työ käynnistettiin uudelleen vuonna 2006 ja suunnitelma valmistunee vuoden 2007 lopulla.

Inarin retkeilyalue:

Retkeilyalueen perustamisesitys valmistui, mutta jäi odottamaan Inarin kunnan käynnistämää osayleiskaavan tarkistusta.

Muotkatunturin erämaa-alue:

Hoito- ja käyttösuunnittelu aloitetaan vuonna 2008. Perusselvitysten teko on aloitettu suunnittelun pohjaksi.

Tsarmitunturin erämaa:

Hoito- ja käyttösuunnittelu aloitetaan vuonna 2009.

Pöyrisjärven erämaa-alue:

Hoito- ja käyttösuunnitelma vahvistettiin vuonna 2001, mutta suunnitelmasta valittiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka palautti suunnitelman YVA:n osalta Metsähallitukselle uudelleen käsiteltäväksi. Metsähallitus laati YVA-luvun uudelleen neuvotteluissa sovitun mukaisesti ja toimitti sen Saamelaiskäräjille. Vuonna 2004 Saamelaiskäräjät toimittivat arvion suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin ja suunnitelma lähetettiin Metsähallituksen keskusyksikköön Tikkurilaan, josta suunnitelma lähetettiin ympäristöministeriöön vahvistettavaksi. Vahvistettu 20.12.2006.

Tarvantovaaran erämaa-alue ja Lätäsenon-Hietajoen soidensuojelualue:

Hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnokset valmistuivat 2002. Metsähallitus pyysi sovitun mukaisesti 2003 Saamelaiskäräjiltä laatimaan arvion suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin, jonka jälkeen oli tarkoitus lähettää suunnitelmat viralliselle lausuntokierrokselle. Arvioita suunnitelmiin ei saatu ja Metsähallitus lähetti suunnitelmat lausuntokierrokselle ilman saamelaiskäräjien arvioita syksyllä 2004.

Käsivarren erämaa-alue:

Suunnitelma lähetettiin ympäristöministeriöön vahvistettavaksi vuonna 2000. Ympäristöministeriö neuvotteli suunnitelmasta Saamelaiskäräjien kanssa syksyllä 2003. Metsähallitus on laatinut ympäristöministeriön ohjeistuksen mukaisesti alueelle Natura-arvioinnin tammikuussa 2004. Metsähallitus pyysi sovitun mukaisesti vuonna 2003 Saamelaiskäräjiltä arvion suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin. Suunnitelman mahdollinen vahvistaminen odottaa saamelaiskäräjien arviota suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin. Arvio saatiin vuonna 2006 ja lähetettiin ympäristöministeriöön liitettäväksi siellä vahvistettavana olevaan suunnitelmaan.

Puljun erämaa-alue:

Hoito- ja käyttösuunnittelu aloitetaan vuonna 2008. Saamelaiskäräjiltä tuli joulukuussa 2004 pyyntö lausunnolla ja arvioitavana olevien suunnitelmien kääntämisestä saamenkielelle. Metsähallitus ilmoitti Saamelaiskäräjille helmikuussa 2005, että suunnitelmien käännättäminen on hidasta, mutta käännättäminen on aloitettu ja sitä jatketaan sekä toivoi, että Saamelaiskäräjät voisi käsitellä suunnitelmien arvioita ja lausuntoja siitä huolimatta, että saamenkielisiä käännöksiä ei vielä pystytä toimittamaan. Arvioinnit ja lausunnot pyydettiin toimittamaan toukokuun 2005 loppuun mennessä. Toistaiseksi (elokuu 2005) niitä ei ole toimitettu. Vätsärin pohjoissaamenkielinen käännös toimitettiin saamelaiskäräjille helmikuussa 2005.

5.2 Uhanalaiset lajit ja elinympäristöt

Strategia 1. Ylä-Lapin luonnonhoitoalue hoitaa hallinnassaan olevilla valtion mail-la uhanalaisten lajien ja elinympäristöjen suojeluun liittyvät tehtävät.

Toimintaohjelma

- Selvitetään maakotkan vuotuinen pesintätulos ja pidetään yllä pesärekisteriä.

Maakotkan pesien seuranta on tehty vuosittain ja pesärekisteriä ylläpidetty. Seuranta-jakson aikana uusia reviirejä on löydetty Ylä-Lapin alueelta vuosittain. Vuoden 2004 loppuun mennessä reviirejä oli tiedossa 101.

- Osallistutaan naalin suojelua koskevaan ruotsalais-suomalaiseen Life-hankkeeseen v. 2002 loppuun.
- Tiedossa olevat vanhat naalin pesät tarkastetaan kahdesti vuodessa ja niistä pidetään rekisteriä.

Kolmivuotisen Naali Lifen aikana etsittiin uusia naalin pesiä järjestelmällisesti Utsjoen, Enontekiön ja Inarin alueilta. Tarkoituksena oli järjestää säännölliset, kahdesti vuodessa tapahtuvat pesätarkastukset. Projektin alkaessa tunnettiin 113 vanhaa naalin pesäkumpua ja kesällä 2002 seurannassa oli jo 154 pesää. Samalla pyrittiin keräämään alueella liikkuvilta ihmisiltä erilliset havainnot naalista mahdollisimman tarkoin seurannan käyttöön. Huolimatta keskimäärin noin 10 vuosittaisesta naali-havainnosta ja kattavista pesätarkastuksista, asuttua naalinpesää ei Suomesta löytynyt Life -projektin aikana.

Projektin aikana tapettiin kettuja naalien pesinmäalueilta MMM:n poikkeusluvalla moottorikelkkaa ja ampuma-asetta käyttäen noin 100–130 kpl/vuosi. Metsästäjinä toimivat paikalliset metsästäjät. Ketunpyynnillä pystyttiin pitämään lähes kaikki tunnetut naalinpesät ketuttomina.

Tunnetuista naalinpesistä tehtiin yhteneväinen ATK -pesärekisteri Ruotsin ja Norjan naalinpesärekisterien kanssa.

Naalinpesiltä ja naalien jäljiltä kerättiin DNA -näytteitä(uloste) sekä lajimäärityksiä että geneettistä karttaa varten.

Vuonna 2003 alkoi uusi, 5-vuotinen Naali Life yhdessä Ruotsin ja Norjan kanssa. Menetelmät ovat periaatteessa samoja kuin ensimmäisessä Lifessä. Pesien etsinnässä käytetään ilmakuvia hyväksi ja haaskaseurannoilla pyritään naalien löytämiseen tehokkaammin.

- Tunturihaukan pesimäpahtojen jo aloitettua kartoittamista jatketaan ja pesintöjä seurataan. Vastataan tunturihaukkatyöryhmän toiminnasta.

Ympäristöministeriö vastuutti 1990-luvun lopulla tunturihaukan seurannan ja suoje-lun Metsähallitukselle. Tunturihaukan serantaa varten perustettiin valtakunnallinen seurantaryhmä, jota vetää Metsähallituksen Ylä-Lapin luonnonhoitoalue. Tunturihaukan pesäpaikkojen etsimiseksi tehtiin 1998–2001 pahtakartoitus, jonka perusteella valittiin noin 100 esiintymää vakituiseen vuotuisen seurantaan. Näissä pesissä vuo-sittain 7–16 poikaspesää, mikä kattaa arviolta n. 2/3 koko maan tunturihaukkakan-nasta. Seurattavien pahtojen listaa täydennetään vuosittain. Tunturihaukan seuran-nassa on oma osuus valvonnalla, koska uhanalainen jalohaukka on tavoiteltu pesä-ryöstäjien kohde kaikkialla pohjoisella levinneisyysalueellaan. Yhtään pesäryöstöä ei ole todettu vv. 1999–2004.

- Kiljuhanhen pesimäalueet inventoidaan vuosittain. Samoin seurataan kiljuhanhen kevät- ja syysmuuttoa.

Kiljuhanhien kevätmuuttoa, potentiaalisten pesintäalueiden inventointeja ja syysmuuton seurantaa, joka on paras tämänhetkisistä menetelmistä populaation koon arvioimiseen, on tehty vuosittain. Populaatio pienenee edelleen, mutta vuonna 2005 alkaa EU:n Life-nature hanke pohjoismaiden kannan suojelemiseksi.

- Suurpetohavainnot kirjataan ja ollaan yhteistyössä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanssa erilaisten petolaskentojen suorittamisessa ja laskenta-menetelmien kehittämisessä.

Luontopalvelujen henkilökunta on kerännyt vuosittain suurpetohavaintoja. Lisäksi seurantamenetelmiä on kehitetty edelleen suurpetolaskentojen tehostamisella Muotkatunturin ja Käsivarren erämaa-alueilla.

- Suomen pohjoisempien jokien raakkuesiintymien kartoitusta jatketaan pyrkien tiivistämään yhteistyötä norjalaisten luonnonsuojeluviranomaisten kanssa.

Svanhovdin Ympäristökeskuksen (Norja) ja Pasvikin luonnonpuiston (Venäjä) kansa aloitettiin yhteinen kolmivuotinen Interreg -hanke: "Jokihelmisimpukan esiintyminen ja populaatioiden tila Pohjoiskalotin koillisosassa." Suomalaisina yhteistyökumppaneina oli Lapin ympäristökeskus ja Inarin Urheilusukeltajat. Hanke alkoi ke-sällä 2003 ja päättyy keväällä 2006. Suomessa inventoidaan vesistöjä ja haetaan raakkuesiintymiä lähinnä Inarin kunnan itäosissa. Kartoituksen aikana on löydetty lukuisia uusia esiintymiä Luton vesistön alueella ja jopa aivan uusia raakkubiotooppeja.

- Hoidetaan alueella esiintyvien uhanalaisten kasvilajien esiintymien inventoinnit ja seuranta. Tiedot tallennetaan paikkatietojärjestelmiin.

Ylä-Lapin alueella olevien uhanalaisten kasvien esiintymien inventoinneissa ja seuran-noissa kertynyt havaintotieto on tallennettu Suomen ympäristökeskuksen ylläpitä-mään Eliölajit-tietojärjestelmään. Havaintotiedot on toimitettu myös yhteistyö-kumppaneille, kuten kasvimuseoille.

- Seurataan alueella esiintyvien arvokkaiden kalakantojen ja elinympäristöjen tilaa ja pyritään vaikuttamaan niihin tekijöihin, jotka aiheuttavat kalakannoille tai elinympäristöille vaaraa.

Kalakantojen ja ympäristön tilaa on seurattu suorittamalla koekalastuksia. Erityisen seurannan kohteena ovat olleet tunturijärvet, joissa esiintyy rautua. Seuranta kattaa vesiä, joissa on olemassa alkuperäisiä ja luonnontilaisia rautukantoja sekä vesiä, joihin on siirtoistutettu rautuja luonnonvesistä. Kalavesien tilan parantamiseen kuuluu hoitokalastukset, joiden yhteydessä seurataan kalalajien välisiä suhteita. Vedenlaatua on seurattu mittauksin yhdessä Lapin ympäristökeskuksen kanssa.

Suurin uhka luontaisille kalakannoille on liiallinen kalastus tai liian tehokkaiden pyydysten käyttö. Kalastusta säädellään pyydysmäärillä, pyydysten käyttöä ja kalastusaikoja koskevilla päätöksillä. Kalastussääntöjen hyväksyminen ja niiden noudattaminen edellyttää, että rajoituksille on perustelut. Rajoitusten tarpeellisuudesta ja niiden syistä on tiedotettu ja keskusteltu eri sidosryhmien ja kalastajien kanssa.

- Uhanalaisia lajeja koskevaa valistusta ja tiedottamista, varsinkin paikalliselle väestölle, lisätään.

Kansainvälisistä EU -hankkeista on tiedotettu medialle (lehdistö, radio, tv) vähintäänkin kerran vuodessa tapahtuvissa tiedotustilaisuuksissa. Tämän lisäksi on osallistuttu tarvittaessa erillisiin radio/tv-ohjelmiin, jotka käsittelivät naalia, raakua tai tunturihaukkaa. Tämän tapaisia ohjelmia on ollut vähintäänkin kerran vuodessa. Hankkeista ja lajiseurannoista on kirjoitettu vuosittain tilannekatsauksia ja artikkeleita paikallis-, maakunta- ja valtakunnallisiin lehtiin.

Naali Lifessä järjestetään joka vuosi Enontekiöllä ja Utsjoella yleisötilaisuus, jossa käydään läpi seuraavan vuoden toimenpiteet alueilla ja keskustellaan projekista. Naalin, raakun ja tunturihaukan seuranta- ja ohjausryhmät kokoontuvat vuosittain.

Kiinnostusta kasvilajintuntemukseen ja -harrastukseen on edistetty mm. pitämällä esitelmiä Pohjois-Lapin uhanalaisista kasveista ja suuren suosion saavuttaneella, pohjoismaisella tapahtumalla, Pohjolan Luonnonkukkien Päivän retkeilyllä. Kasviharrastajilta on saatukin tietoa uhanalaisten ja harvinaisten kasvien esiintymistä.

Strategia 2. Elinympäristöjen tilaa ja muutoksia seurataan eri selvitysten avulla.

Ylä-Lapin erämaa- ja suojelualueista sekä muista metsätalousalueen ulkopuolisista alueista valmistui kattava paikkatietojärjestelmä vuonna 2000. Tallennettu tieto tarjoaa mm. vertailuaineistoa elinympäristön tilassa tapahtuvien muutosten seurantaan. Tietoa tarvitaan erämaa- ja suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmiin sekä perusselvityksiin. Esimerkiksi erämaa-alueiden perusselvityksissä paikkatietoaineistoa on käytetty mm. teemakarttojen laadinnassa.

Metsähallitus on myös osallistunut elinympäristöjen tilaa ja muutoksia seurantaan luovuttamalla em. paikkatietoaineistoa tutkimuslaitosten ja yliopistojen tutkimushankkeiden käyttöön ks. toimintaohjelma.

Toimintaohjelma

- Tehdään suojelu- ja erämaa-alueilla perusselvityksiä.

Kaudella 2001–2005 perusselvityksiä on julkaistu Käsivarren erämaa-alueelta, Tarvantovaaran erämaa-alueelta sekä Lätäsenon-Hietajoen soidensuojelualueelta, Kaldoavin erämaa-alueelta sekä Sammuttijängän-Vaijoenjängän soidensuojelualueelta ja Lemmenjoen kansallispuistosta. Seurantakauden lopulla on aloitettu perusselvitysten laatiminen Paistunturin erämaa-alueelta ja Kevon luonnonpuistosta.

Metsähallitus on tehnyt yhteistyössä Riista- ja kalantutkimuslaitoksen kanssa selvityksen Näätämojoen kalastuksen ja retkeilyn kehittämisestä (Kala- ja riistaraportteja 341).

Lisäksi on useita ulkopuolisia tutkimushankkeita, joissa Metsähallitus on osallisena mm. luovuttamalla paikkatietoaineistoa hankkeiden käyttöön:

Vuosi	Osapuoli	Hankkeen nimi
2001	Metsäntutkimuslaitos	ARCTICA-projekti
2002	Metsäntutkimuslaitos	Metsänraja-alueiden ekologia, hoito ja käyttö
2002	Maanmittauslaitos	Maastotietokanta
2002	Euroopan metsäinstituutti	Forest tree groupings ...
2002	Metsäntutkimuslaitos	Poronhoito ja muuttuva ympäristö
2002	Suomen ympäristökeskus	Suomen Corine-maanpeitekarttoitus 2000
2003	Helsingin yliopisto	Jan Hjort/väitöskirja: Periglasiialiset ...
2003	Helsingin yliopisto	Janne Heiskanen/väitöskirja: Metsänraja ...
2003	Metsäntutkimuslaitos	Ilmastonmuutoksen aiheuttaman ...
2004	Oulun yliopisto	Predicting Impacts on Natural Ecotones
2004	Metsäntutkimuslaitos	Kilpisjärvi/työkäyttö
2004	Riista- ja kalatalouden tl	Metsä- ja maisemarakenteen vaikutus ...

- Tehdään eri alueilla luontoarvojen kartoituksia ja hakkuualueiden luonnonhoidon seurantaa.

Ylä-Lapin suojelualueiden, erämaiden ym. metsätalousalueen ulkopuolisten alueiden luontotyyppit inventoitiin vuosina 1996–2000 ja tieto tallennettiin paikkatietojärjestelmään. Inventointialueen pinta-ala oli noin 2,5 milj. hehtaaria. Tietoa kerättiin maapohjasta, puustosta ja luonnontilaisuudesta. Tiedoista johdettiin mm. Natura-luontotyyppi ja biotooppiluokka.

Luontotyyppi-inventointia jatkettiin vuonna 2001 metsätalousalueen sisällä sijaitsevilla luontopalveluiden hallinnassa olevilla alueilla, joiden yhteispinta-ala on noin 124 000 hehtaaria. Vuonna 2004 loppuun mennessä inventointia oli tehty noin 81 400 hehtaaria mm. Pallas-Yllästunturin kansallispuisto.

Hakkualueiden luonnonhoidon seuranta on tehty vuosina 2001–2004 luontopalvelujen toimesta. Seurantakohteet eli hakatut leimikot arvottiin. Kohteissa seurattiin mm. arvokkaiden elinympäristöjen säilymistä, säästöpuiden määrää ja laatua, pienvesien suojavyöhykkeiden säilymistä, leimikoiden siisteyttä, maisemansuojelua. Luonnonhoidon seuranta liittyy metsien sertifiointiin ja on osa metsätalouden ympäristö- ja laatujärjestelmää.

Luonnonmukaisesti käsiteltävien erämaa-alueiden luontoarvojen kartoitukset lopetettiin vuoden 2000 lopussa, koska Metsähallitus päätti pidättäytyä erämaa-alueiden hakkuista ja jossakin vaiheessa astui kuvaan Pirkko Saarela selvitysmiehenä.

- Luonnonhoidollisia kulotuksia jatketaan.

Ei ole tehty.

- Selvitetään paloviranomaisten kanssa mahdollisuutta luonnonkulojen sallimisesta.

Ei ole tehty.

- Aloitetaan Kevon luonnonpuistossa hirvikannan määrän ja hirvien laiduntamisen vaikutusten seuranta. Tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin kannan säätelyä varten.

Ei ole tehty.

- Osallistutaan alue-ekologiseen suunnitteluun.

Alue-ekologiset suunnitelmat Nellimin, Kutturan, Ivalon, Kaamasen, Juutuan ja Kuutuan alueilta valmistuivat 2000-2001. Luonnonsuojelu osallistui lähinnä kasvi- ja eläinlajien kartoitukseen.

- Osallistutaan metsien käsittelytapojen kehittämiseen tavoitteena luonnon monimuotoisuuden turvaaminen.

Kehittämistä on tehty mm. Hammastunturin luonnonmukaisesti hoidettavilla alueilla.

5.3 Elinympäristöjen ennallistaminen ja hoito

Strategia 1. Metsänrajaviljelyiden elinvoimaisuus varmistetaan tekemällä tarvittavat hoitotoimenpiteet.

Varsinaisia hoitotoimenpiteitä ei ole tehty. Mierasrovassa ja Näätämojoella pieniltä alueilta otettu ainespuuta harventamalla viljelymännikköä.

Strategia 2. *Selvitetään periaatteelliset edellytykset sekä käytännön mahdollisuudet tunturikoivun palauttamiseksi puuttomiksi jääneille tuhoalueille.*

Tunturikoivun ennallistamisesta on tehty suunnitelma. Rahoitus hankkeen toteuttamiselle on vielä avoinna.

6. Retkeily ja luontovalistus

6.1 Palvelurakenteet

Strategia 1. *Tavoitteena on nykyisten palvelurakenteiden säilyttäminen määrällisesti ja ylläpito ja huolto siten, että laatuosoite säilyy ja täyttää myös Metsähallituksen ympäristö- ja laatujohtamiskriteerit.*

Palvelurakenteiden ylläpito ja huolto on hoidettu hyvin, peruskunnostuksia ei ole voitu tehdä tarpeeksi puutteellisen rahoituksen takia.

Inarin yhteistyöryhmä katsoi, että nykyinen reittien rakentamistapa on huono, joten reittien laatuosoa kohottamalla niiden käyttöikää voitaisiin ehkä jatkaa. Rakenteiden käytön ohjaamista parannettava matkailuyrittäjien suuntaan. Inarin ja Utsjoen yhteistyöryhmät painottivat, että kestävään käyttöön tulisi muutenkin kiinnittää huomiota, jolla ehkäistään luonnon turha kuluminen. Enontekiön yhteistyöryhmä oli tyytyväinen palvelurakenteiden määrään ja laatuun.

Strategia 2. *Kehittäminen suunnataan virkistyskäytön ja ohjelmapalvelutoiminnan tarpeista lähtien muutamille keskeisille alueille, jotka ovat Käsivarren erämaa, Inarin retkeilyalue, Saariselkä- Ivalojoki, Utsjoen lähivirkistysalue, Sevettijärven-Pulmankijärven alue ja Hetan virkistysalue.*

Kehittämisen suuntaaminen keskeisille alueille on toteutunut. Uusina painopistealueina ovat Metsäntutkimuslaitokselta tulleet Pallas-Ounastunturin kansallispuisto ja Saariselän alueen reitit, tuvat ja rakenteet.

Strategia 3. *Perustetaan Inarin retkeilyalue.*

Inarin retkeilyalueen perustaminen ei ole toteutunut.

Strategia 4. *Uusien hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon luonnonsuojelun ja luontaiselinkeinojen tarpeet niille mahdollisesti aiheutuvien haittojen minimoimiseksi.*

Strategiaa on noudatettu.

Toimintaohjelma

- Tehdään esitys Inarin retkeilyalueen perustamisesta valtion retkeilyalueena.

Perustamisesitys valmistui, mutta jäi odottamaan Inarin kunnan käynnistämää osayleiskaavan tarkistusta. Näin ollen hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaa ei ole aloitettu.

- Perustetaan Jyppyrän virkistysmetsä.

Perustettu.

- Laaditaan Inarin retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma.

Inarin retkeilyalueen perustaminen jäi odottamaan osayleiskaavan tarkistusta. Näin ollen hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaa ei aloitettu.

- Retkeilyn painopistealueiden palveluiden kehittämiseksi laaditaan aluekohtaiset suunnitelmat, joissa otetaan eri paikallistahojen näkemykset huomioon. Kehittäminen toteutetaan näiden suunnitelmien pohjalta. Suunnitelmien toteutumista arvioidaan ja niitä tarkistetaan tarvittaessa vuosittain.

On laadittu "Alueiden yleisökäytön luokitus ja tavoitetila 2010"-suunnitelma. Toimeksianto on tullut ympäristö- sekä maa- ja metsätalousministeriöstä. Toimeksianton taustalla on valtakunnallisen Vilmat-työryhmän (luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämishanke) mietintö. Lisäksi retkeily- ja luontomatkailu-asioita on käsitelty eri prosesseissa, sidosryhmätoissa ja osana muuta suunnittelua (esim erämaa-alueiden hks:t, esitys Inarin retkeilyalueen toteuttamisesta, Saariselkä 2020).

- Rahoituspohjaa pyritään laajentamaan mm. EU:n suuntaan rakentamalla yhteishankkeita muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Tavoitteessa ei ole onnistuttu kovin hyvin, lukuun ottamatta Inarin talvimatkailuhanketta, jossa on EU-rahoitusta.

- Laaditaan retkeilyn rakenteita koskeva peruskorjaus ja ylläpito-ohjelma seuraavalle kymmenvuotiskaudelle.

On laadittu.

- Järjestetään Metsähallituksen ja toimintoja rahoittavien viranomaisten yhteistyötilaisuuksia tarpeen mukaan.

Metsähallituksen ja toimintoja rahoittavien viranomaisten kesken yhteistyö on sujunut hyvin mm. työnvoimatoimistot, Lapin TE-keskus. Yhteys ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriöihin kulkee pääosin keskusyksikön kautta tulosohtauksena.

6.2 Luonto-opastus ja asiakaspalvelu

Strategia 1. Opastustoimintaa kehitetään lähinnä luontokeskuksissa, luontotuvilla ja edellä mainituilla retkeilyn painopistealueilla, Lemmenjoen kansallispuistossa ja Kevo luonnonpuistossa sekä merkittävillä teiden varsien luontokohteilla.

Uutena opastuspisteenä aloitti Sevettijärvellä Kolttien perinnetalo vuonna 2002, joka vastaa toiminnaltaan luontotupaa.

Kontaktimäärät ovat seurantajaksolla lisääntyneet aluetasolla yli 70 000 kontaktilla. Kesä 2004 oli matkailullisesti hyvä koko Ylä-Lapissa ja se näkyi kaikissa asiakaspalvelupisteissä.

Strategia 2. Asiakaspalvelussa turvataan matkailijoiden ja paikallisen väestön tarpeiden tyydyttäminen ja tiedonsaanti retkeily- ja suojelualueilla liikkumisesta sääntöineen.

Toimintaohjelma

- Opastustoiminnan tarve määritellään aluekohtaisissa hoito- ja käyttösuunnitelmissa.

Opastustoiminnan tarve määritellään tarkemmissa toimenpidesuunnitelmissa liittyen aluekohtaisiin hoito- ja käyttösuunnitelmiin. Käytäntö on ollut kirjavaa ja se on toteutunut vaihtelevasti.

- Kilpisjärvelle ja Karigasniemelle rakennetaan uudet tarkoituksenmukaiset luontotuvat näyttelyineen.

Kilpisjärven luontotupa on muuttanut uusiin tiloihin ja muuttunut samalla luontotaloksi. Vuosi 2002 Kilpisjärvellä toimittiin vielä vanhoissa tiloissa ja 2003 oli ensimmäinen toimintavuosi uudessa talossa. Karigasniemen luontotupaa ei ole vielä pystytty toteuttamaan.

- Opastuksen teknisissä rakenteissa ja graafisessa ilmeessä noudatetaan Ylä-Lapissa kehitettyä yhdenmukaista linjaa.

Uusia opastetauluja on tehty ja toteutettu yhdessä luonnonhoitotiimin kanssa sovitun suunnitelman mukaisesti. Eri vuosina on toteutettu se, mitä on suunniteltu. Opastetaulujen toteutuksessa on noudatettu painopistealueiden luokitusta.

- Asiakaspalvelutoimintoja kehitetään Siidassa, Hetassa, Ivalossa ja Saariselän asiakaspalvelupisteessä.

Asiakaspalautetta kerätään jatkuvasti ympäri vuoden auki olevissa asiakaspalvelupisteissä ns. jatkuvan palautteen lomakkeella, jota on saatavilla koko ajan. Lisäksi palautetta voi antaa www-sivujen kautta tai ympäristö- ja laatu järjestelmän kautta. Asiakaspalvelupisteiden kautta tuleva palaute kirjataan tietokantaan, joka antaa arvi- on palautteesta ns. asiakastytyväisyysindeksinä (asteikko 1–5). Tavoitemäärä palaut- teissa on 1 % kävijämääristä jokaisessa pisteessä. Kaikissa pisteissämme tyytyväisyys- indeksi on ollut yli 4, parhaimmillaan yli 4,5. Negatiivisia palautteita on ollut yksit- täisiä, jotka ovat koskeneet esim. Ivalon palvelupisteen osalta pisteen sijaintia ja löytyvyyttä ennen muuttoa uusiin tiloihin päätien varrelle. Sesonkiaikaan auki ole- vista paikoista jatkuvaa palautetta on kerätty Kilpisjärvellä.

Negatiivinen palaute ja kehittämisehdotukset kirjautuvat lähinnä ympäristö- ja laatu- järjestelmän kautta (vuosittain 11–20 kpl). Valitukset ovat kuitenkin yksittäisiä ja koko seurantajaksoltakin niitä kertyi vain 35 kpl koko Ylä-Lapissa. www-sivujen kautta tuleva palaute on lähinnä tiedusteluja, kehittämisehdotuksia tai kehuja. Vuo- sittain palautteita www-sivujen kautta tulee n. 30–50 kpl.

- Kilpisjärven, Lemmenjoen, Utsjoen luontotuvat ja perustettava Karigasniemen luontotupa hoitavat asiakaspalvelua sesonkiluontoisesti.

Luontotuvat ovat olleet avoinna kesäkaudet. Sevettijärven perinnetalo on uusi kesä- sin auki oleva luontotupa. Karigasniemen luontotupaa ei ole rakennettu.

- Näyttelytoiminnassa harjoitetaan aktiivista yhteistyötä alueen sisällä ja muiden luontokeskusten kanssa erityisesti vaihtonäyttelyiden ja koulutuksen osalta.

Yhteistyö alueen sisällä näyttelyjen osalta on aktiivista. Myös asiakaspalvelua eri pisteissä ja pisteiden välistä yhteistyötä on pyritty koko ajan parantamaan entisestään.

7. Riistatalous, kalastus ja valvonta

7.1 Riistatalous

***Strategia 1.** Valtaosan metsästettävästä riistakannasta metsästävät paikalliset kuntien asukkaat.*

Metson, teeren ja pyyn metsästyslupia ei ole myyty tarkastelujaksolle ulkopaikka- kuntalaisille. Riekonmetsästyksen kokonaissaalis vuosina 2001–2003 oli noin 44 000 riekkoa (rktl:n tilasto). Riekon lupametsästäjät ovat saaneet saalista vuosina 2001–2003 keskimäärin 8 400 riekkoa (Metsähallituksen saaliskysely). Hirvenmetsästys- lupia ei ole myyty ulkopaikkakuntalaisille.

***Strategia 2.** Metsästettävän riistakannan loppuosan metsästyksessä neuvotellaan eri sidosryhmien kanssa. Sidosryhminä ovat Metsähallituksen lisäksi paikalliset riistan- hoitoyhdistykset, paliskunnat ja riekon ansapyytäjät.*

Ulkopaikkakuntalaisille Metsähallitus on myynyt rajoitetusti ja kiintiöidysti metsästyslupia. Metsästyslupajärjestelyistä ja rajoitusalueista Metsähallitus on neuvotellut riistanhoitoyhdistysten, paliskuntien, Saamelaiskäräjien, paikallisten metsästyksestä ainakin osan toimeentulosta saavien matkailuyrittäjien, mahdollisten ammattimetsästäjien ja kolttaluonnon alueella kolttien kanssa.

***Strategia 3.** Metsästys laajoilla valtion maa- ja vesialueilla perustuu riistakantojen luontaiseen tuottoon. Riistan elinympäristövaatimusten huomioonottaminen kaikessa toiminnassa on pitkällä aikavälillä tärkein riistanhoitomuoto.*

Inarin riistanhoitoyhdistys lausuu, että Metsähallitus voisi osallistua metson elinympäristövaatimusten huomioonottamisen lisäksi aktiivisemmin myös riekon elinympäristöjen parantamiseen esimerkiksi tunturimittarituhoalueiden ennallistamisen muodossa. Metsähallitus voisi ottaa osaa myös pienpetopyynnin kehittämiseen ja tehostamiseen eikä jättää kaikkea paikallisten riistanhoitoyhdistyksien ja metsästysseurojen taakaksi.

Tunturimittarituhoalueille oli suunnitteilla laaja projekti niiden entisöimiseksi, joka ei ole toteutunut toistaiseksi. Tällaiset laajat ennallistamisprojektit eivät ole riistatalouden toteutettavissa, vaan vaativat omat projektinsa.

***Strategia 4.** Perinteisen riekon ansapyynnin säilymisen edellytykset turvataan.*

Lupametsästäystä on ohjattu välttämään ansapyyntialueita ja toimimaan oikein joutuessaan ansapyyntialueelle.

Toimintaohjelma

- Ympäristö- ja laatukäsikirjan (erityisesti metsätalouden ympäristöopas ja metsänhoitosuosituks) mukainen toiminta metsien käsittelyssä.

Metsien käsittelyssä on otettu huomioon riistan, erityisesti metson elinympäristövaatimukset.

- Uudet löydetty riistan elinympäristöt päivitetään tietojärjestelmään ja ne huomioidaan kaikessa toiminnassa.

Uusia metson soidinpaikkoja on kartoitettu keväisin noin 10 vuotena ja tiedot on viety paikkatietojärjestelmään.

- Metsästyslain 8 §:n mukainen paikkakuntalaisen oikeus metsästä kotikuntansa valtion mailla otetaan huomioon muuta metsästästä mitoitettaessa.

Lupakiintiöt on sovittu sidosryhmäneuvotteluissa. Ulkopaikkakuntalaisille myytävät lupamäärät on pyritty määrittelemään ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästi yhdessä riistanhoitoyhdistyksien ja muiden sidosryhmien kanssa.

- Metsästys mitoitetaan suhteessa riistakantoihin. Apuna käytetään riistakolmiolaskentojen tuloksia, edellisvuoden saalisilmoituksista saatua palautetta sekä muilla keinoin riistakannoista saatua tietoa.

On toimittu toimintaohjelman mukaisesti. Ongelmana on riekkokantojen arvioinnin epävarmuus riistakolmioiden vähäisyyden ja riekkokannan huonon kuvaavuuden takia. Riekkokannat olivat erittäin runsaat vuosina 2003 ja 2004, mikä osoittaa, että ekologista kestävyyttä ei ylitetty kyseisen jakson aikana.

Inarin riistanhoitoyhdistys toteaa, että Ylä-Lapin riekkokantojen vahvuudesta ei ole luotettavaa tietoa riistakolmioiden vähyydestä johtuen. Kolmiolaskennat kertovat ainostaan riekkokannan kehityssuunnan. Tämän vuoksi Metsähallitus määrittää myytävien metsästyslupien määrät periaatteella, joka perustuu tutkitun tiedon vähäisyydestä johtuen Metsähallituksen omaan pitkän aikavälin kokemukseen.

Metsähallitus ei mukauta metsästäjämääriä kannanmuutoksiin, vaan pyrkii myymään lähes saman määrän lupia vuodesta toiseen perusteluna metsästysmatkailun merkityksellä paikalliselle matkailuelinkeinolle ja lupien kohtuullisella saatavuudella ulkopaikkakuntalaisille.

Metsähallituksen tulee myöhentää ns. lisäoption myynnin aloitusta niin, että sillä on käytettävissään kyseisen syksyn riistakolmiolaskenta tulokset.

Ylä-Lapin kokonaisriekkosaaliin ja riistakolmiolaskentatulosten pitkänaikavälin keskiarvot, minimi ja maksimit tulisi selvittää. Kun näihin tietoihin vielä lisätään Metsähallituksen omista tiedostoista laskettu lupametsästäjäkohtainen keskimääräinen riekkosaalis, voidaan melko turvallisesti laskea heikon riekkokannan aikainen ekologisesti kestävä lupametsästäjä määrä.

- Yhteistyötä riistanhoitoyhdistysten kanssa kehitetään mm. metsästyksen valvonnan. Myös metsästyspaineen mitoittamisesta neuvotellaan paikallisten riistanhoitoyhdistysten kanssa.

Riistanhoitoyhdistyksiensä kanssa on tehty valvontayhteistyötä maastossa yhteispartioissa ja tiedon vaihdossa. Riistanhoitoyhdistyksiensä metsästyksen vartiolle on kirjoitettu Metsähallituksen valvontakortteja Metsähallituksen lupien tarkastamista varten. Aktiivisinta toimintaa on ollut Inarin alueella, toiseksi aktiivisinta Utsjoella ja vähiten aktiivisinta Enontekiöllä, jossa riistanhoitoyhdistys tukeutuu metsästyksen valvonnassa Metsähallitukseen ja muihin yhteistyöviranomaisiin. Metsästyspaineen mitoittamisessa riistanhoitoyhdistykset ovat olleet sidosryhmäneuvotteluissa avainasemassa.

Inarin riistanhoitoyhdistys pitää erittäin positiivisena asiana Metsähallituksen menneen kauden toiminnassa sitä, että Metsähallitus on ottanut huomioon Inarin alhaisen metsäkannan ja jättänyt sen pois lupametsästäjien saalisvalikoimasta. Tätä menetelytapaa on jatkettava myös tulevaisuudessa.

Riistanhoitoyhdistys toteaa edelleen, että Inarin kunnan hirvikanta on laskenut LVS:n tekopäivien jälkeen sen verran alas, että ulkopaikkakuntalaisille myönnettävien hirvilupien määrää ei voida ainakaan tällä hetkellä lisätä nykyisestä, vaikka LVS:n sivulla 140 päinvastaista todetaankin.

Inarin riistanhoitoyhdistys toteaa, että Metsästyskausien 1999/2000-2003/2004 välisenä aikana lupametsästäjien Ylä-Lapissa käyttämien metsästysvuorokausien ja heidän saamansa riekkosaaliin määrät ovat kasvaneet noin 5 000 metsästysvuorokaudesta hieman vajaaseen 10 600 ja 2 632 riekosta hieman reiluun 10 500 riekkoon. Nousut johtuvat todennäköisesti osin metsästyskaudesta 2001/2002 lähtien metsästyskauden jatkumisesta lokakuuhun.

Inarin riistanhoitoyhdistyksen mielestä Metsähallitus ei ole toiminut kaikilta osin ekologisen kestävyuden periaatteen mukaisesti. Pidentyneen metsästyskauden ja kasvaneiden riekkosaaliiden vuoksi Metsähallituksen tulisi seurata vuosittain Ylä-Lapista saadun kokonaisriekkosaaliin, lupametsästäjien riekkosaaliin ja riekkokantojen kehityksen suhteita toisiinsa. Kasvaneiden metsästäjämäärien vuoksi tulisi Metsähallituksen seurata myös sosiaalisen kantokyvyn kestävyyttä (mielipidekyselyt) eli metsästäjien mielipiteitä maastossa tavattujen metsästäjien määrästä.

Kasvaneiden metsästäjämäärien vuoksi tulisi Metsähallituksen seurata myös sosiaalisen kantokyvyn kestävyyttä. Metsähallituksen tulisi miettiä keinoja, joilla se saa poistettua sosiaalisen kestävyuden vastaisen vuorokausikohtaisen ylityksen lupametsästäjämäärässä muutaman ensimmäisen metsästysviikon aikana (Gröndahl 2004, liitteet 4 ja 5). Sosiaalista kestävyyttä ei voi tarkastella pitkän aikavälin keskiarvona.

- Myös paikallisten paliskuntien kanssa tehostetaan yhteistyötä, jotta lupametsästyksen aiheuttamat haitat porotaloudelle saataisiin minimoitua.

Metsästyslupajärjestelyistä ja erilaisista metsästysrajoitusalueista Metsähallitus on neuvotellut paliskuntien kanssa. Neuvotteluja on tehty metsästyksen sidosryhmäneuvottelutilaisuudessa sekä erikseen suoraan paliskunnan kanssa.

- Yhteistyötä paikallisten matkailuyritysten kanssa lisätään, jolloin metsästys tukee yrityksen matkailuelinkeinoa. Myytävästä kokonaiskiintiöstä annetaan ensin kiintiöt harkitusti paikallisille, erämatkailuun keskittyville matkailuyrityksille.

On toimittu toimintaohjelman mukaan vuoden 2004 vuoden loppuun ja osittain keväällä 2005. Tämän jälkeen Metsähallituslain mukaan aikaisempi toiminta ei ole ollut mahdollista.

- Metsästyksen valvonnassa kehitetään yhteistyötä riistanhoitoyhdistysten, poliisin ja rajavartiolaitoksen kanssa.

Ks. kohta Yhteistyötä kehitetään riistanhoitoyhdistyksien... Poliisin ja rajavartioston kanssa valvontayhteistyö on ollut aktiivista ja sitä on kehitetty erityisesti Inarin ja Utsjoen alueella. Enontekiön alue on jäänyt hiukan vähemmälle.

Inarin riistanhoitoyhdistyksen mielestä valvontayhteistyö sekä tiedottaminen eri viranomaisten - lähinnä RHY:n, poliisin, rajavartiolaitoksen ja Metsähallituksen kanssa - on toiminut hyvin. Sitä onkin jatkettava tulevaisuudessa ja mahdollisuuksien mukaan edelleen kehitettävä.

- Riistanhoitopiirille ja paikallisille riistanhoitoyhdistyksille annetaan vuosittain tiedot lupametsästyksen aiheuttamasta saalispoistumasta.

On toimittu toimintaohjelman mukaan.

- Metsästyslupatuotetta jalostetaan kokonaisvaltaista palvelua sisältäväksi tuotteeksi, jolloin oheispalvelujen tarjoajille avautuu työmahdollisuuksia.

On pyritty toimimaan toimintaohjelman mukaan yhteistyössä matkailuyrittäjien kanssa v. 2004 loppuun asti.

- Kestävyyden sallimissa rajoissa tarjotaan metsästysmahdollisuuksia laajoille valtion maa- ja vesialueille eränkäyntiin haluaville.

Ks. metsästyksen mitoitus.

- Metsästyksen tulee olla aitoa, suomalaista eränkäyntiperinnettä. Myös perinteisen riekon ansapyynnin alueet kartoitetaan. Näiltä alueilta luvanvaraista metsästystä ohjataan muualle, mikäli se häiritsee ansapyyntiä.

Ollaan pyritty toimimaan toimintaohjelman mukaisesti esim. metsästyksen liittyvään maastoliikenteeseen ei ole annettu pääsääntöisesti maastoliikennelupia ja koiravaljakosta metsästäminen kiellettiin. Utsjoen yhteistyöryhmän mielestä Kevolla olisi sallittava riekon ansapyynnin lisäksi myös hirvenpyynti.

7.2 Kalastus

Strategia 1. *Vesien käytössä ja hoidossa peruslähtökohtana on kalastuslain 1 §: "Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkiperäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Strategia 2. *Valtiolle kuuluvan kalastusoikeuden käyttämisestä ja kalastuksen harjoittamisesta valtion omistamilla vesialueilla perustuu Ylä-Lapissa vuoden 1998 alusta*

voimaan tulleeeseen kalastuslakiin (laki 1982/286) ja kalastusasetukseen (1982/1116). Lain 12 §:n mukaisesti ammattikalastajien ja paikallisen väestön etu on ensisijassa otettava huomioon.

Utsjoen yhteistyöryhmä toteaa, että kalastuksessa kestävyuden raja uhkaa ylittyä tilakauppojen kautta tulevalla kalastuspaineella. Inarin ja Enontekiön yhteistyöryhmissä oltiin sitä mieltä, että kalastuksen järjestelyt ovat toimivat.

Strategiat ovat toteutuneet kuntakohtaisten kalatalousneuvottelukuntien esitysten mukaisesti. Kalastusmahdollisuudet eri käyttäjäryhmille on pystytty toteuttamaan hyvin kalastuslain 1 §:n periaatteiden mukaisesti. Luontaiselinkeinon harjoittajien ja ammattikalastajien mahdollisuudet ammatin harjoittamiseen on turvattu erittäin hyvin. Eriytisperusteisen kalastusoikeuden käytöstä ja niiden jakaantumisesta tilakauppojen yhteydessä ei ole saatu monista yrityksistä huolimatta lainvoimaisia ratkaisumalleja. Kalastuspaine lisääntyy siltä osin erityisesti Tenojoen vesistön sivuvesillä, joissa esiintyy lohta.

7.3 Erävalvonta

***Strategia.** Metsähallituksen erävalvonnan tavoitteena on riittävän kattava luonnon käytön laillisuuden ja luvallisuuden valvonta.*

Erävalvonnassa yhteistyötä tekemällä yhteistyöviranomaisten (poliisi, rajavartiosto, tulli, kalastusalueet, riistanhoitoyhdistykset, kunnat) ja Metsähallituksen henkilökunnan kanssa on saavutettu hyviä tuloksia, mutta onko valvonta ollut riittävän kattavaa, on tulkinnallinen asia. Nykyisillä käytettävissä olevilla resursseilla tulosta on pidettävä vähintään kohtuullisena Inarin ja Utsjoen alueella. Enontekiöllä ei ole päästy yhtä hyvään tulokseen.

Sidosryhmiltä tulee palautetta, jossa toivotaan erävalvonnan tehostamista ja lisäämistä (esim. kesäaikainen maastoliikenne).

Toimintaohjelma

- Erätarkastajan johdolla käynnistetään Metsähallituksen Ylä-Lapin valvontatyöryhmän työ.

Erävalvonnan valvontatyöryhmä perustettiin v. 2001 ja se toimi aktiivisesti vuoteen 2004 asti, jonka jälkeen valvontatyöryhmä korvattiin Luonnonhoitotiimin kokouksilla. Valvontaryhmän työ oli tarpeellinen alussa aktiivisen henkilökunnan kouluttamisen ja valvontalinjauksien teon aikana ja sen avulla päästiin tavoitteisiin.

- Metsähallituksen oman henkilöstön, varsinkin luontopalveluissa työskentelevien, valvontatyötä aktivoidaan.

Henkilökuntaa on aktivoitu kouluttamalla, kannustamalla, valvontakäytäntöjä linjaamalla, erävalvontaohjeen tekemisellä, valvontatyön tekemisellä yhdessä erätarkastajan ja yhteistyöviranomaisten edustajien kanssa. Metsähallituksen henkilökunnalla on omalta alueelta hyvä paikallistuntemus, joka on ollut erityisen arvokas yhteistyössä erätarkastajan ja yhteistyöviranomaisen kanssa.

Valvontarahan budjetoiminen nopeisiin lähtöihin ja muihin valvontatöihin on ollut tärkeä asia, jonka avulla on voitu toteuttaa nopea reagointi esille tulleille valvontatapahtumille rasittamatta kenttätiimin budjettia ja työohjelmia.

- Yhteistyötä valvontaa suorittavien organisaatioiden kanssa kehitetään. Yhteistyö aloitetaan kalastusalueiden kanssa

Yhteistyö yhteistyöviranomaisten kanssa on ollut aktiivista varsinkin Inarin ja Utsjoen alueella. Inarin kalastusalueen kanssa on ollut aktiivinen yhteistyö. Utsjoen ja Enontekiön kalastusalueiden kanssa valvontayhteistyötä ei ole juuri ollut. Inarin ja Utsjoen rhy:n kanssa on valvontayhteistyötä metsästyksen valvonnassa. Enontekiön rhy tukeutuu metsästyksenvalvonnassa yhteistyöviranomaisiin (ei omia metsästyksen-vartioita).

Erävalvonnan yhteistyö rajavartioston ja poliisin kanssa Inarin ja Utsjoen alueella on kiitettävää ja sen eteen on syytä tehdä töitä jatkossakin. Rajavartiosto hoitaa myös MH:n luvallisuuden valvontaa kiitettävästi.

Enontekiön osalta yhteistyö on ollut vähäisempää, koska alue on kaukana ja valvonnan vastuualue on liian suuri yhden erätarkastajan hoidettavaksi. Yhteistyöverkoston luominen ja ylläpitäminen on vaikeaa pitkien etäisyyksien ja resurssipulan takia.

- Erävalvonnan painotusta suunnataan opastukseen ja tiedotukseen.

Opastusta ja tiedotusta on tehty. MH:n henkilökunnan aktiivinen osallistaminen on sinänsä edesauttanut eräasioihin liittyvää tiedotusta ja opastusta, kun MH:n henkilökunta osaa opastaa ja neuvoa asiakkaita oikeaan toimintaan.

Erätarkastaja on vastannut metsästysasioiden suunnittelusta oman viran ohella, joka on edesauttanut tiedottamista riistapuolelle. Toisaalta erätarkastajan työpanos tarvitaan täysin valvontapuolelle, joten metsästysasioiden vastuu tulee siirtää toisaalle, jolloin varmistetaan sekä valvonnan että metsästyksen järjestelyn parempi toteutus.

- Luvattomien rakennusten ja rakennelmien selvittelyä ja poistamista tehostetaan.

Uudet esiintulleet tapaukset on pyritty hoitamaan pois ja siinä on kohtuullisesti onnistuttu. Rästissä olevat lukuisat tapaukset ovat pääosin hoitamatta. Luvattomien rakennusten ja rakennelmien selvitys vaatisi erillisen projektiluontoisen työn, jossa tehtäisiin nykytilan kuvaus ja toimenpidelinjaukset erilaisille tapauksille, jonka mukaan toimittaisiin.

8. Maastoliikenne

Strategia 1. *Metsähallituksen ylläpitämät moottorikelkkaurat palvelevat kaikkia käyttäjiä. Metsähallitus ylläpitää edelleen olemassa olevat urat, mutta kunnat ja muut organisaatiot voivat perustaa virallisia moottorikelkkareittejä varsinkin alueen eteläosiin.*

Kaikkien yhteistyöryhmien mielestä moottorikelkkailu-uraverkosto on nykyisellään riittävä.

Strategia 2. *Metsähallituksen valtakunnallisten moottorikelkkaurien ulkopuolelle voidaan myöntää lyhytaikaisia lupia erityisin perustein.*

Ulkopaikkakuntalaisille on myyty moottorikelkkailu-urille uralupia, jotka ovat voimassa koko maassa. Tietyin tarkasti määritellyin ehdoin on ollut mahdollisuus saada lupa myös urien ulkopuolelle. Tällaiset luvat on myönnetty vain Ylä-Lapin asiakaspalvelupisteistä. Näiden lupien käsittely on tehty joustavasti asiakaspalvelupisteistämme asiakkaan odottaessa.

Erityislupien (safari-luvat, moottorikelkalla huolletut hiihtovaellukset, maastoliikenteeseen liittyvät joukkotapahtumat, tutkimusluvat ym. vastaavat) käsittely on vienyt keskimäärin kaksi viikkoa tai kauemminkin aikaa johtuen esim. eri tahoilta pyydettyistä lausunnoista.

Kaikki luvat on talletettu tiedostoihin tietokoneelle. Tarkkoja lupatilastoja niistä ei ole tehty.

Strategia 3. *Paikalliselle väestölle myönnetään kotikuntaan alueellisia pitkäaikaisia moottorikelkkalupia.*

Paikallisten maksuttomat maastoliikenneluvat uusittiin seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi "automaattisesti" vuoden 2004 lopussa. Edellisen kerran ne uusittiin vuoden 2001 alussa. Myös silloin kuten nytkin oli periaatteena, että jos henkilö on edelleen kuntalainen ja hänellä on jo olemassa oleva maastoliikennelupa, lupa uusitaan ilman hakemusta. Uusien luvanhakijoiden luvat käsitellään muutamassa päivässä, saman päivän aikana tai jopa asiakkaan odottaessa, jos hakijalla on tarvittavat asiapaperit mukanaan.

Talviaikaiseen maastoliikennelupakäytäntöön oltiin yhteistyöryhmissä tyytyväisiä. Todettiin asiakasystävälliseksi se, että luvat lähetetään postitse kotiin.

Strategia 4. *Kesäajan maastoliikenne minimoidaan myöntämällä paikalliselle väestölle lupia elinkeinoperusteella vain määritellyille urille. Poikkeuksen muodostaa hilla-aika, jolloin harkitusti voidaan myöntää lyhytaikaisia lupia marjojen kuljetusta varten.*

Utsjoen ja Enontekiön yhteistyöryhmien mielestä kesäaikainen maastoliikenne on ylittänyt ekologisen kestävyuden rajan ja se on syytä ottaa laajempaan keskusteluun. Pelisääntöjä on tarve tarkistaa myös luontaiselinkeinojen harjoittajien osalta. Inarissa toivottiin valvonnan tehostamista kesäaikaisen maastoliikenteen osalta.

Lupia urien ulkopuolelle hilla-aikana ei ole haettu.

Vuoden 2004 lopulla lupia uusittaessa ei pääsääntöisesti uusittu kesäaikaisia lupia, vaan luvan tarvitsija joutuu nyt hakemaan luvan erikseen. Tällä menettelyllä haluttiin päivittää kesäaikaiset luvat ja niiden tarvitsijat. Edellä kuvattu toiminta koskee myös Lemmenjoen kansallispuistoa ja Kevon luonnonpuistoa. Luvat löytyvät talletettuna Ylä-Lapin omasta lurasovelluksesta ja tiedostoista.

Toimintaohjelma

- Metsähallitus osallistuu kansainvälisen Kilpisjärvi-Palojoensuu -moottorikelkkareitin rakentamiseen ja ylläpitoon.
- Lyhyitä paikallisia uria voidaan rakentaa, mikäli sidosryhmien kesken on uusista hankkeista yhteinen näkemys.

Saariselkä-Raja-Jooseppi moottorikelkkaura rakennettiin vuonna 2004 ja suunnitelma jatkoyhteydestä Nellimiin on valmis.

- Olemassa olevista urista laaditaan samanlaiset kartat ja suunnitelmat kuin virallisista reiteistä.

Urakarttoja on saatavilla Metsähallituksen asiakaspalvelupisteissä (maksullisia).

- Urien merkintää ja turvallisuutta parannetaan.

Moottorikelkkaurilla on liikennemerkkejä turvallisuuden lisäämiseksi. Lisäksi Saariselkä- Ivalo ja Ivalo-Hammastunturi-Inari uria on lanattu.

- Maastoliikenteen ohjauksen ja valvonnan painopistealueita ovat Vätsäri, Käsivarsi ja Kaldoaivi.

Talviaikaisen maastoliikenteen valvonta on toteutunut hyvin Vätsärin alueella. Muilla alueilla valvonta toteutunut normaaliin tapaan.

Sidosryhmät mm. paliskunnat vaativat valvonnan tehostamista sekä kesä- että talviaikaisen maastoliikenteeseen. Asia koetaan tärkeäksi.

- Urien ulkopuolelle myönnettäviä lupia koskeva ohje tarkistetaan vuosittain.

Talon sisäinen lupaohje (Ylä-Lappi) tarkistetaan aluejohtajan kanssa (aluejohtaja al-lekirjoittaa) kerran vuodessa tai tarvittaessa useamminkin. Lisäksi asioista voidaan tarvittaessa keskustella myös sidosryhmien kanssa.

- Kesäajan maastoliikenteen luontoa kuluttavaa vaikutusta seurataan systemaattisesti Utsjoella ja Enontekiöllä sekä ryhdytään tarvittaviin ohjaustoimiin.

Seurantaa ei ole tehty toimintaohjelmassa mainitulla tavalla.

9. Maksulliset matkailupalvelut

Strategia 1. Maksulliset matkailupalvelut tuotetaan toiminnan reunaehdot ja muut tavoitteet huomioiden kannattavasti.

Villin Pohjolan toiminta alkoi Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen asettamien reunaehtojen viitoittamalla tiellä ja toiminnassa tulee jatkossakin näkymään kunnioitus muita valtion maiden ja vesien käyttäjryhmiä kohtaan. Villin Pohjolan toiminta on vuosien varrella tullut avoimemmaksi ja väliin rajuillakin organisaatiouudistuksilla, ydinosaamiseen keskittymisellä ja kansainvälistymisellä on toiminta saatu myös kannattavaksi.

Strategia 2. Luontomatkailupalveluissa estetään luonnon tarpeeton kuluminen sekä minimoidaan mahdolliset luontaiselinkeinoille ja saamelaiskulttuurille koituvat häiriöt.

Inarin yhteistyöryhmällä ei ole negatiivista sanottavaa Villin Pohjolan toiminnasta Ylä-Lapissa. Ulkopaikkakuntalaisten moottorikelkkailijoiden ohjeistamiseen toivottiin parannusta (reitillä pysyminen, tulenteko vain tulipaikoille, autiotupien jättäminen lihasvoimin liikkuville käyttäjryhmille). Myös yrittäjille, jotka myyvät uralupia, järjestävät safareita tai majoittavat kelkkailijoita tulisi painottaa ohjeiden välittämistä eteenpäin. Kesäaikaisten maastoliikennelupien myöntämistä mm. mönkijä- ja endurosafareille toivottiin tarkasti harkittavan.

Utsjoen yhteistyöryhmän mielestä luontoa kuluttava matkailu on lisääntynyt. Luontomatkailussa tulisi tukea "vihreitä" arvoja. Luontomatkailutoiminta tulisi keskittää kylien läheisyyteen. Ei saa tulla liikaa matkailupalveluja, saamelaiskulttuuri säilytettävä.

Villin Pohjolan luontomatkailutoiminta Ylä-Lapissa lomakeskusten ja taajamien ulkopuolella on vakiintunut tietylle tasolle eikä siellä ole kasvun näkymiä olemassa. Matkailun sesonkiajat ovat varsinkin Ylä-Lapissa jo luontonsakin vuoksi hyvin selkeitä ja lyhyitä. Luontomatkailussa Villi Pohjola ostaa opaspalveluita paikallisilta toimijoilta, joilla on ammattitaitoa huomioida muutkin luonnossaliikkujat ja sieltä elantonsa saavat. Saamelaiskulttuuri on yksi Ylä-Lapin matkailun vetovoimatekijöistä. Villillä Pohjolalla on yhteistyöyrittäjinä myös saamelaisia osajia. Villin Pohjolan omia tuotteita on kehitetty ja kehitetään edelleen entistä luonnonläheisimmiksi. Monet tuotteet ammennetaan perinteestä.

10. Metsätalous

10.1 Yleisesti

***Strategia 1.** Metsätalous mitoitetaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestäväksi erikseen tarkemmin kuvatun, toteutettavaksi valitun vaihtoehdon mukaisesti.*

Metsätaloustoiminta on ollut ekologisesti kestävällä pohjalla. Hakkuusuunnite on selvästi kasvua pienempi. Uhanalaiset lajit, arvokkaat elinympäristöt ja luontokohteet on otettu hakkuissa huomioon. Taloustulos on ollut positiivinen. Osallistavalla suunnittelulla ei ole päästy kaikkia osapuolia tyydyttävään tulokseen; poromiesten ja luontojärjestöjen kanssa ei ole päästy yhteiseen näkemykseen toimintatavoista ja toiminnan laajuudesta.

***Strategia 2.** Toiminnan lähtökohtana on, että nykyisin metsätaloukskäytössä olevat alueet säilyvät metsätalouden piirissä.*

Naturarajausten epätarkkuuksien vuoksi noin 5 500 ha metsätalouden metsämaata on toistaiseksi toiminnan ulkopuolella. Maa- ja metsätalousministeriön toimenpideohjelmasta johtuen osa alueista tällä hetkellä (8/2005) toimenpidekielossa.

***Strategia 3.** Metsätalous on liiketoimintaa, jonka taloudellisen tuloksen tulee olla selvästi positiivinen.*

Tulos on ollut positiivinen.

***Strategia 4.** Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sovelletaan Metsähallituksen osallistavan suunnittelun periaatteita.*

Osallistava suunnittelu on ollut tiivistä mm. paliskuntien, kuntien, luontojärjestöjen ja paikallisten asukkaiden kanssa. Osallistava suunnittelu kuuluu olennaisena osana henkilöstön työnkuvaan.

***Strategia 5.** Työllisyyden ja paikallisten sahalaitosten raaka-aineen saannin turvaaminen ovat keskeisiä tavoitteita.*

Tavoite on pystytty pitämään. Korjuun koneellistamisaste on noin 10 %.

10.2 Puunkorjuu ja metsänhoito

***Strategia 1.** Alue-ekologisella suunnittelulla ja luonnonläheisellä metsien käsittelyllä turvataan luonnon monimuotoisuus talousmetsissä.*

Alue-ekologiset suunnitelmat valmistuivat vuosien 2000–2001 aikana. "Metsänrajan läheisten metsien käsittelyohjeet" (luonnos) otettu käyttöön.

10.3 Tienrakennus

Strategia 1. Puunkorjuussa suositaan talviteitä.

Talvikuukausina (joulu-huhtikuu) puunkorjuu on tapahtunut suurimmalta osin talviteitä käyttäen.

Strategia 2. Rakennetun tieverkoston runko pidetään kunnossa.

Teitä on tarkastelujakson aikana peruskorjattu keskimäärin 30 km/v.

Strategia 3. Pysyväisluonteisia kesäajokelpoisia metsäautoteitä rakennetaan vain aluekohtaisen perusteellisen analyysin perusteella.

Uusia teitä on rakennettu tarkastelujakson aikana keskimäärin 6 km/v. Tien tarve on määriteltävä tapauskohtaisesti tien vaikutusalueanalyysillä.

Toimintaohjelma

- Toimitaan valitun hakkuuvaihtoehdon mukaisesti vuosina 2001–2010
 - Kertymäsuunnite 150 000 m³/v
 - Uudistushakkuut keskimäärin 1 100 ha/v
 - Kasvatushakkuut keskimäärin 1 000 ha/v
 - Uudistushakkuiden päätevaiheet 2 200 ha/v

Hakkuiden toteutuminen vuosittain 2001–2004:

Kertymäsuunnite 146 000 m³

Uudistushakkuut keskimäärin 1 150 ha

Kasvatushakkuut keskimäärin 850 ha

Uudistushakkuiden päätevaiheet 900 ha

- Vuosittain hakattavan puumäärän puutavaralajijakauma säilytetään nykytasolla paikallisten sahojen raaka-aineen turvaamiseksi.

Sahatavaran osuus hakatusta puumäärästä on tarkastelujakson aikana noussut noin 5 %.

- Puunkorjuu säilytetään miestyövaltaisena. Muiden metsänkäyttömuotojen, luonnonmukaisten metsäkäsittelymenetelmien sekä työllisyyden huomioon ottaminen edellyttää puunkorjuun säilyttämistä miestyövaltaisena. Puunkorjuun koneellistamisaste on vuoteen 2003 asti aiemmin tehdyn sopimuksen mukaisesti vuosittain korkeintaan 17 000 m³.

Tavoite on toteutunut.

- Alue-ekologisten suunnitelmien toteutukseen, seurantaan ja ajantasaistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Alue-ekologisia kohteita on täydennetty ja päivitetty korjuun suunnittelun yhteydessä.

- Metsänkäsittelyohjeet ajantasaistetaan. Työn alla oleva "Metsänrajan läheisten metsien käsittelyohjeet" saatetaan valmiiksi.

Uusien metsienkäsittelyohjeiden laadinta on kesken.

- Tiestön rakentamistarve arvioidaan alue-ekologisen suunnittelun yhteydessä kullekin suunnittelualueelle. Siltojen korjaustarve on 1 silta vuodessa.

Tarve arvioitiin alue-ekologisen suunnittelun yhteydessä. Siltoja on uusittu 2 kpl vuodessa.

- Metsätiestön katkaisuja tehdään erämaisyyden palauttamiseksi.

Toistaiseksi yksi tie on katkaistu Kessissä. Kirakan runkotien katkaisusta on sovittu Ivalon alue-ekologisen suunnitelman laatimisen yhteydessä. Paikalliset asukkaat ovat voimakkaasti kritisoineet teiden katkaisua.

- Metsänhoidollista kulutusta suositetaan ja kulutuksen vuotuinen minimimitavoite on 50 ha kolmen vuoden ajanjaksolle tasattuna. Tavoitetta tarkistetaan sitä mukaa, kun alue-ekologiset suunnitelmat valmistuvat.

Ei ole aivan toteutunut; tarkastelujakson (2001–2004) aikana on kulotettu 115 ha tuoreita hakkuualoja; vuotuinen kulutusala on ollut noin 30 hehtaaria.

- Kotitarvepuun ottoa keskitetään "puunottoalueille" ja tuleviin korjuukohteisiin.

Kolttalain mukaisen puunotto-oikeuden perusteella tapahtuva otto on keskitettyä ja ohjattua. Muu kotitarvepuu on myyty asiakkaiden tarpeiden mukaan.

- Monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta tärkeillä alueilla puunottoa rajoitetaan.

On rajoitettu esim. rannat, puronvarret ja maisemallisesti tärkeät kohteet.

- Monimuotoisuuden kannalta tärkeitä tuulenskaatoja, maapuuta ja koivua säästetään puunkorjuussa ja pystymyynnissä paikallisille asukkaille.

Tuulenskaatoja ja maapuita ei kerätä korjuun yhteydessä. Polttopuun myyntiä on suunnattu pystykoivun sijasta mäntyyn ja valmiisiin tuotteisiin.

- Paliskunnille tiedotetaan etukäteen puunkorjuun toimenpidesuunnittelun alkamisesta paliskunnan alueella.

Paliskunnille on toimitettu tiedot tulevista hakkuista etukäteen.

- Metsänhoidon nykytaso turvataan ja luontaisen metsänuudistamisen onnistuminen varmistetaan maankunnostuksilla kohteissa, joissa uudistumisen arvioidaan pitkittyvän ilman sitä. Myös aiemmin uudistushakkuilla käsiteltyjen ja taimettumattomien alueiden maankunnostuksen ja viljelytarpeen määrittelyyn kiinnitetään erityistä huomiota. Lähivuosien tavoitteet: Maankunnostus 300–500 ha/v Metsänviljely 200–500 ha/v Taimikonhoito 300–500 ha/v.

Maankunnostusta on tehty noin 350 ha/v, metsänviljelyä noin 300 ha/v, taimikonhoitotoita noin 350 ha/v.

11. Maa-ainekset ja kullanhuuhdonta

11.1 Maa-ainekset

Strategia. Metsähallitus myy ensisijaisesti valmiita maa-aineksia suoraan käyttäjille mutta vuokraa myös otto-alueita.

Maa-aines liiketoimintaa Metsähallituksessa hoitaa omana tulosalueena Morenia. Valmiiden ja jalostettujen maa-ainesten myynti suoraan asiakkaalle on ensisijaista. Se on lisääntynyt ja kysyntä on ollut yllättävän kovaa mm. Saariselän alueella. Muita merkittäviä asiakkaita ovat teiden ylläpitäjät. Norjaan on myyty pieniä määriä ja markkinointi sinne on aloitettu. Morenia ei harjoita maa-ainesalueiden vuokraustoimintaa.

Toimintaohjelma

- Inventoidaan käyttökelpoiset esiintymät ja otetaan korostetusti huomioon ympäristönäkökohdat käyttöpäätöksiä tehtäessä.

Geologian tutkimuskeskus on tehnyt selvityksen Ylä-Lapin valtion maille sijoittuvat maa- ja kallioperän kiviainesvarat. Maa-ainesluvat haetaan kunnalta ja lausunnon ympäristöasioiden hoidosta antaa Lapin ympäristökeskukselta. Metsähallituksen omista tietojärjestelmistä (sutigis) saadaan mm. alue-ekologisista kohteista tietoa.

- Selvitetään markkinat ja verkostoidutaan muiden alan yrittäjien kanssa.

Morenia verkostoitunut Inarin alueella mm. Tieliikelaitoksen, Napapiirin kuljetuksen ja Inarin työpalvelut Oy:n kanssa.

- Otetaan käyttöön laatujärjestelmä kilpailukyvyn varmistamiseksi.

Käyttöön on otetty toimintajärjestelmä, joka toimii käsikirjana. Morenialla on myös RALA:n hyväksymä vaativien kiviainestoimitusten pätevyys.

Kiviainesalalla on menossa laatuasoissa siirtyminen kolmannen osapuolen valvontaan. Morenialla on SFS-Sertifioinin (kolmas osapuoli) hyväksymä pätevyys raide-sepeli, asfalttikiviaines ja betonikiviainestoimituksiin.

- Laatumaan maa-ainesyksikkö ja alueista vastaavat metsätalous ja luontopalvelut ovat tiiviissä yhteistyössä.

Yhteydenpito on jatkuvaa eri tulostoimintojen kanssa. Lisäksi yhteydenpito täydentyy yhteistyöyritysten kautta esim. Inarin työpalvelut Oy.

11.2 Kullanhuuhdonta

***Strategia.** Perinteinen kultanhuuhdonta on osa pohjoista kulttuuria. Metsähallitus tekee sille kultanhuuhdontaan liittyvät tehtävät asiakaslähtöisesti ja joustavasti hyvässä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.*

Pääsääntöisesti on toteutunut. Rakennuslupa-asioissa on ollut lieviä ongelmia.

Toimintaohjelma

- Metsähallitus huolehtii, että valtausalueet siistitään toiminnan loputtua. Kaivoslain 15 §:n mukaisen vakuuden asettaminen valtaajilta vaaditaan.

Vuosittain tarkistetaan päättyneet valtaukset. Niiden siistimisessä toiminnan loputtua ei ole ollut ongelmia. Valtausten vähäisen lukumäärän vuoksi päättyneitä valtauksia on vuosittain vain muutamia. Muutoin puiston henkilökunta suorittaa valvontaa muun työn ohessa. Varsinaisia Metsähallituksen henkilökunnan tekemiä valvontatahtumia pelkästään kullankaivun osalta on keskimäärin 3–4 kpl vuosittain, tarpeen vaatiessa useampiakin.

Metsähallituksen, Lapin Kullankaivajain liiton ja kansainvälisen talkooleirin toimesta 13.–19.7.2003 siivottiin koko Ivalojokivarssi. Alueelta kuljetettiin pois kaikki jäte ja romu, joka oli "vanhoilta valtaajilta", retkeilijöiltä ja kalastajilta sinne aikanaan jäänyt.

- Kullanhuuhtojien maastoliikenne- ja polttopuu- ym. lupa-asiat hoidetaan asiakaslähtöisesti.

Ei ole ollut ongelmia.

- Toimitaan tiiviissä yhteistyössä muiden kultanhuuhdonta-asioita hoitavien viranomaisten kanssa.

Lemmenjoella tehtiin valtausten ja kaivospiirien systemaattinen tarkistus vuonna 2001 yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön, Lapin Kullankaivajain Liiton, Inarin kunnan rakennustoimen ja Metsähallituksen toimesta. Lapin Ympäristökeskus ei osallistunut tarkastukseen.

Ivalojoella kauppa- ja teollisuusministeriön ja Metsähallituksen yhteistyönä tarkastettiin vuosittain kaikki päätyneet valtaukset ja valvottiin, että näiden valtausten siivoustyöt ja maisemointi saatettiin loppuun. Loppukatselmuksiin osallistui myös Inarin kunnan, Kullankaivajaliiton ja Hammastunturin paliskunnan edustajat. Tarkastettavia/siivottavia valtauksia on ollut vuosittain noin 50–60 kpl.

Lisäksi vuonna 2004 tarkastettiin kaikki Ivalojoen kullanhuhdonta-alueella voimassa olevat valtaukset (yhteensä 283 kpl) Kauppa- ja teollisuusministeriön, Lapin ympäristökeskuksen, Inarin kunnan ja Metsähallituksen toimesta.

12. Maan ostot, myynnit, vaihdot, vuokraus ja kaavoitus

Strategia 1. Valtion maata voidaan myydä pirstomatta haitallisesti yhtenäisiä alueita ja ottaen huomioon maankäytön suunnitelmat sekä porotalouden tarpeet.

Näin on käytännössä toimittu: Myyty vain 1) kaavatontteja, 2) vanhoja rakennettuja vuokratontteja ja joitakin valtiolle tarpeettomia pienehköjä maakaistaleita, jotka ovat rajoittuneet yksityismaihin. Eli valtion maata ei ole haitallisesti pirstottu, koska maata ei ole myyty yhtenäisen valtion maan keskeltä.

Saamelaiskäräjien kanta maanmyyntiin on pääsääntöisesti kielteinen. Pitkäaikaisten vuokrasopimusten tekemistä ei tulisi sallia ilman saamelaiskäräjien suostumusta. Utsjoen yhteistyöryhmässä oltiin tyytyväisiä, että Utsjoella maita ei ole vaihdettu.

Strategia 2. Uusia lomarakennuspaikkoja vuokrataan vain kaava-alueilta.

Näin on toimittu. Uusia lomarakennuspaikkoja on vuokrattu vain kaava-alueilta.

Inarin yhteistyöryhmän mielestä tulisi tarkemmin harkita yksittäisten tonttien myymistä haja-asutusalueella ja myös vapaa-ajan asutuksen keskittämistä. Inarin yhteistyöryhmä katsoo myös, että tonttien hinta- ja vuokrataso on noussut kohtuuttomasti yleiseen hintatasoon nähden. Utsjoen yhteistyöryhmän kanta on, että lomarakennuspaikkoja ei tulisi Utsjoella myydä lainkaan.

Strategia 3. Luontaiselinkeinojen ja muihin paikallisiin tarpeisiin voidaan tehdä ns. hajavuokrauksia ja käyttöoikeus-sopimuksia.

Näin on toimittu.

Utsjoen yhteistyöryhmän mielestä maata tulee myydä "palkkatyöläisille" talojen rakentamista varten vain taajamasta. On hyvä, että saamelaiset luontaiselinkeinonharjoittajat ovat saaneet maata. Luomusjärven rakentaminen on otettava perusteellisempaan tarkasteluun.

Enontekiön yhteistyöryhmän mielestä kaava-alueiden ulkopuolisessa hajavuokrauksessa on tehty virhearviointeja. Toisaalta kunnan edustajan mielestä vuokraus ja myynnit ovat olleet perusteltuja.

Strategia 4. *Vesialueita vuokrataan vain, jos kalatalousneuvottelukunta puoltaa hanketta.*

Vesialueita ei ole vuokrattu.

Enontekiön yhteistyöryhmä totesi, että testiratakäyttöön voitaisiin vuokrata esim. suoalueita vesialueiden sijaan.

Strategia 5. *Rakentamatonta yksityismaata ostetaan suojelualueiden ja erämaiden sisältä sekä suojeluohjelmiin kuuluvilta alueilta. Metsätalousmaata ostetaan vain erityisistä syistä.*

Näin on toimittu.

Strategia 6. *Suojelualueiden ja erämaiden sisällä olevaa sekä suojeluohjelmiin kuuluvaa yksityismaata voidaan vaihtaa valtionmaahan edellyttäen, että vaihdosta ei aiheudu haittaa luontoarvoille ja porotaloudelle.*

Joitakin vaihtoja on tehty. Paliskunta on lausunnossaan puoltanut.

Strategia 7. *Ensisijainen kaavamuoto rantarakennuspaikkojen suunnittelussa on kunnan laatima yleiskaava. Jos yleiskaava ei ole mahdollinen, käytetään ranta-asemakaavaa. Uusia ranta-asemakaavoja laaditaan pääsääntöisesti vain maakuntakaavan osoittamille alueille.*

Tämä on lähtökohta. Yhtään uutta ranta-asemakaavaa ei ole laitettu suunnittelujaksolla vireille.

Toimintaohjelma

- Kaikkien maankäytön toimien kokonaisvaikutus arvioidaan ennen päätöstä.
- Yhteistyö Metsähallituksen eri toimintojen sekä kuntien kanssa on tiivistä.

Inarin yhteistyöryhmässä toivottiin enemmän yhteistyötä kaavoitukseen liittyvissä asioissa. Toivottiin Metsähallituksen aktiivista osallistumista meneillään olevien kaavojen laatimiseen sekä mahdollisten hoito- ja käyttösuunnitelmien sopeuttamista mahdolliseen kaavaan.

Enontekiön yhteistyöryhmän mielestä Metsähallituksen linja kaavoituksessa on passiivinen eli se ei organisaationa lähde hakemaan uutta kaavoitusta. Kaavoitusprosessissa tulee olla kriittinen kanta. Metsähallituksen periaate on että, jos kaavoittaja katsoo, että tarvitaan rakennuspaikkoja, niin se sopii Metsähallitukselle.

- Maankäytön periaatteita ja ongelmallisia yksittäistapauksia käsitellään kuntakohtaisissa neuvottelukunnissa.

Utsjoen yhteistyöryhmä ei pidä suotavana määritellä matkailun kehittämisalueeksi selkeästi saamelaiskulttuurin asuinalueita, kuten Utsjokilaaksoa. Lähes joka kokouksessa on ollut esillä maankäyttöasiat.

- Suojelualueiden hankinnan kiireellisyysjärjestys sovitaan Lapin ympäristökeskuksen kanssa.

Vuosittain on pidetty kaksi kertaa toteutuksen seurantalaveri Lapin ympäristökeskuksen edustajien kanssa, jossa esim. kiireellisyysjärjestyksestä on sovittu.

Mennyt kausi: Mittareiden toteutustietoja 2001-2005

Luonnonvarojen kestävän käytön arviointi

Mittareita on sekä numeerisia että sanallisia (laadulliset mittarit). Tässä liitteessä on esitelty numeeristen mittareiden tuloksia.

Mittari: Kotitarvepuun saanti

Kotitarvepuun myynti puu- ja puutavaralajeittain kunnittain:

Kunta	Tilausmyynti		Lupakirjamyynti		
	Mänty, m ³	Koivu, m ³	Mänty, m ³	Koivu, m ³	Yhteensä, m ³
Enontekiö	270	1 270	-	-	1 540
Inari	6 100	1 400	2 200	930	10 630
Utsjoki	-	3 000	-	-	3 000
Norja	-	4 750	-	-	4 750
Yhteensä	6 370	10 420	2 200	930	19 920

Mittari: Suojelualueiden pinta-alat tyypeittäin

Suojelualueyyppi	Suojelualuepinta-ala, ha
Erämaat	1 435 770
Luonnonpuistot	70 710
Kansallispuistot	458 500
Soidensuojelualueet	128 860
Yhteensä	2 093 840

Mittari: Suojelualueiden hankinta: 2001–2004

Ostoalueiden pinta-ala, ha	Hankintahinta, €	Ostettujen alueiden lkm, kpl
1 848	1 157 252	72

Mittari: Laadittujen hoito- ja käyttösuunnitelmien lkm ja kattavuus (ha, %-osuus kaikista alueista)

Suunnittelualue	Suunnittelun tila	Suunnittelualueiden pinta-ala, ha	%-osuus suunnittelualueista
Lemmenjoen kpu Kevon lpu Hammasstunturin ema	Suunnitelma vahvistettu	538 600	
Vätsärin ema Pöyrisjärven ema Käsivarren ema	Ei Saamelaiskäräjien kannanottoa	502 700	35
Kaldoaivin ema Tarvantovaaran ema Lätäseno-Hietajoki ssa		405 100	
Yhteensä		1 446 100	100

Mittari: Selvitys havaittujen uhanalaisten lajien määristä

Eläinlaji	Asuttuja pesiä, kpl	Seurattuja pesiä, kpl	Yksittäisiä havaintoja, kpl
Naali	0	200	noin 10
Tunturihaukka	6–17	150	-
Kotka	25–50	noin 200 (100 reviiriä)	-

Kasviseurannan kohde	Lajimäärä kpl	Tiedossa olevat esiintymät, kpl
Kohdelajit	2	4
Ylä-Lapin vastuulajit (direktiivilajit)	5	72
Muut direktiivilajit	4	36
Muut uhanalaiset	6	93

Mittari: Palvelurakenteiden määrä luokiteltuna

Palvelurakennetyyppi	Määrä suoje-alueilla, kpl	Määrä suoje-alueiden ulkopuolella, kpl	Yhteensä kpl
Autiotuvat	20	63	83
Varaustuvat	7	11	18
Valvontatuvat	13	8	22
Kämpät	13	1	1
Muut	1	10	11
Satamat	-	1	1
Ekopisteet	5	32	37
Pitkokset	16,9	4,6	21,5
Luontopolut	22,4	18,0	40,4
Retkeilyreitit	266,5	411,2	677,7
Hiihtoreitit	200	248	448
Moottorikelkkaurat/-reitit	40	1 359	1 399
Veneväylät	80	-	80

Mittari: Maksuttomat jäte- ja puuhoitokohteet

Palvelurakennetyyppi	Määrä suoje-alueilla		Määrä suoje-alueiden ulkopuolella		Yhteensä	
	Jätehuolto kpl	Polttopuu-huolto, kpl	Jätehuolto kpl	Polttopuu-huolto, kpl	Jätehuolto kpl	Polttopuu-huolto, kpl
Kämpät	50	48	77	78	127	126
Leiripaikat	52	20	47	30	99	50
Muut	11	48	6	33	17	81

Mittari: Uusien opastaulujen ja kohdepisteiden määrä ja niihin käytetty työpanos ja rahamäärä

Opasteen koko >A0, kpl	Opasteen koko A0, kpl	Rahoitus, €	Työpanos, htv
100	60	28 000	4

Mittari: Asiakaskontaktien määrä asiakaspalvelupisteittäin

Asiakaspalvelupiste	Asiakaskontaktit, kpl/v				
	2001	2002	2003	2004	Keskimäärin/v
Hetan palvelupiste	26 185	28 189	28 650	31 791	28 704
Ivalon palvelupiste	24 916	17 865	14 908	17 542	18 808
Kilpisjärven luontotupa	9 650	15 771 ^(uudet tilat)	12 525	17 827	13 943
Lemmenjoen luontotupa	4 081	4 981	4 652	5 433	4 787
Pallastunturi	25 581	36 140	40 692	34 000	34 103
Sevettijärven perinnetalo	0	1 600	1 664	3 019	2 094
Siida	96 629	98 911	102 916	135 250	108 426
Utsjoen luontotupa	4 100	4 100	4 000	6 995	4 799

Mittari: Asiakkaiden tyytyväisyys kunnittain: myönteisen ja kielteisen palautteen määrät

Asiakaspalvelupisteiden kautta saatu palaute antaa ns. asiakastyytyväisyysindeksin, joka on kaikissa asiakaspisteissä ollut yli 4, parhaimmillaan yli 4,5 (asteikko 1–5). Negatiiviset palautteet ovat olleet yksittäisiä. Koko seurantajaksolta niitä kertyi Ylä-Lapin alueella kaikkiaan 35 kpl. www-sivujen kautta tullut palaute on ollut lähinnä tiedusteluja, kehittämishdotuksia tai kehuja (vuosittain 30–50 kpl).

Mittari: Vuotuiset metsästyslupakiintiöt ja saalistilastot

Metsästysvuosi	Myydyt lupavuorokaudet	Saalis yhteensä kpl	Saalis/myyty lupavuorokausi, kpl
2001–2002	8 816	7 141	0,81
2002–2003	8 917	7 934	0,89
2003–2004	10 588	9 132	0,86
2004–2005	11 975	11 218	0,94

Mittari: Lasketut valtiomailla sijaitsevat riistakolmiot

Valtion mailla olevien laskettavien riistakolmioiden lukumäärä vuonna 2004 oli 14 kpl.

Mittari: Kalastuslupatilasto

Kalastuslupa-alue	Lupien myyntimäärät keskimäärin/v, kpl
Inarijärvi	1 450
Inarin retkeilyalue	130
Juutuajoki	370
Kaamasjoki	180
Käsivarsi	1 200
Lemmenjoki	199
Lätäseno	450
Näätämöjoki	670
UKK-puisto	290
Ylä-Lapin erämaa	3 018
Yhteensä	7 957

Mittari: Raportti kalaistutuksista

Kunta	Istutusalue	Kalalaji	Vuosi 2001	Vuosi 2002	Vuosi 2003	Vuosi 2004
Enontekiö	-	Siika	-	-	25 600	23 700
Inari	Paatsjoen vesistöalue	Siika	68 000	53 200	75 500	56 400
		Harjus	19 100	16 400	-	-
		Taimen	10 000	4 700	6 000	7 600
		Rautu	2 900	4 000	1 200	3 000
	Luttojoen vesistöalue	Siika	500	8 800	3 500	10 100
		Harjus	-	8 000	-	-
Näätämöjoen vesistöalue	Siika	133 000	237 000	193 000	155 000	
	Harjus	103 000	45 000	90 000	20 000	
	Rautu	400	800	900	800	
Utsjoki	Tenojoen vesistöalue	Rautu	-	-	15	700

Mittari: Valvontaraporttien yhteenveto

Valvontatapahtuma	Valvontatapahtumien määrä/vuosi, kpl				
	2001	2002	2003	2004	Keskimäärin/v
Tarkastukset	713	1 095	1 174	1 137	1 030
Rikkeet	101	113	103	115	108

Mittari: Moottorikelkkailu-urien ja -reittien määrät

Kunta	Moottorikelkkailu-urat, km	Moottorikelkkailureitit, km
Enontekiö	312	402
Inari	817	65
Utsjoki	272	-

Mittari: Kasvu/hakuumäärät

Keskikasvu 0,93m³/v (239 000m³/v), hakuumäärät keskim. 145 000m³/vuosi.

Mittari: Taloustoiminnan piirissä olevan metsämaan pinta-ala ja puusto

Selite	Inari	Inari, va	Enon- tekiö	Erämaa-alueiden luonnonmukaisesti käsiteltävät metsät	Virkistys- metsät	Yhteensä
Metsämaata, ha	214 400	26 300	3 400	10 700	2 200	257 000
Puusto, 1000 m ³	11 632	1 381	304	743	140	14 200

Mittari: Vanhojen metsien (>140 v) osuus talousmetsien pinta-alasta: 42%

Mittari: Hakkuiden koneellistamisaste: 11%

Mittari: Metsätalouden välittömät työpaikat: 90 htv

Mittari: Liikevaihdon kehitys

Liikevaihdon kehitys/vuosi, milj. €			
2001	2002	2003	2004
6,1	5,5	5,2	4,8

Mittari: Valmistuneet suunnitelmat ja yhteydenotot paliskuntiin

150 kpl (korjuu- ja metsänhoitosuunnitelmat)

Mittari: Järjestetyt tilaisuudet ja retkeilyt (kpl) ja niihin osallistuneiden henkilöiden määrät (kpl)

50 kpl, joissa keskim. 10 hlöä (arvio)

Mittari: Paikallisen käytön osuus sahapuun kokonaiskertymästä: 100%

Mittari: Rakennettujen kesä- ja talviteiden määrä (km)

- Rakennetut kesävarsitiet 18 km
- Peruskorjatut 98 km

Mittari: Pysyvän tiestön määrä (km): 1 011 km

Mittari: Katkaistut tiet (km): 1 kpl pituudeltaan 3 km

Mittari: Tilasto ottoalueista myydyistä maa-aineksista

Inari:

Maa-aineksia (sora) on myyty keskimäärin noin 5 000m³/vuosi. Ottopaikkoja Inarissa on 23 kpl. Vuosi 2003 oli myynnin kannalta huippuvuosi. Tuolloin maa-aineksia myytiin n. 15 000m³. Kuntaa on myyty keskimäärin noin 4 000 m³/vuosi.

Utsjoki:

Soraa on myyty noin 300 m³/vuosi kolmesta eri paikasta.

Mittari: Kaivospiirien, valtausten ja MH:n tarkastusten määrä

Selite	Ivalojoki	Lemmenjoki
Kaivospiirit	2	23
Valtaukset *	noin 280	34

* 2004 voimassa olevat kaivospiirit ja valtaukset

Kaivausalue	Päätyneiden valtauksien tarkastukset/vuosi, kpl			
	2001	2002	2003	2004
Ivalojoki	44	66	63	80
Lemmenjoki	56 (kaikki valtaukset ja kaivospiirit)	-	Muutama tarkastus/vuosi	

Mittari: Maakauppojen ja maanvaihtojen määrä ja pinta-ala kunnittain

Kunta	Myytyjen alueiden pinta-ala, ha	Myytyjen alueiden määrä, kpl
Enontekiö	4,1	25
Inari	60,6	128
Utsjoki	1,5	3

Mittari: Uusien lomarakennuspaikkojen vuokrausten listaus kunnittain

Kunta	Uudet vuokrasopimukset/vuosi, kpl				
	2001	2002	2003	2004	Yhteensä
Enontekiö	1	8	7	4	20
Inari	13	6	19	3	41
Utsjoki	-	-	-	-	0

Mittari: Luettelo tehdyistä ns. hajavuokrauksista ja käyttöoikeussopimuksista ja hakemusten käsittelyaika

Maanvuokraus ja käyttöoikeussopimukset	Vuosi, kpl			
	2001	2002	2003	2004
Uudet lomatonttivuokraukset	14	14	26	7
Uudet hajavuokraukset ja käyttöoikeussopimukset	19	15	24	50
Vuokra- ja käyttöoikeussopimusten uusimiset	92	35	31	62
Yhteensä	125	64	81	119

Mittari: Kaavoitustilanne

Tilanne 24.2.2005. Suluissa tilanne 11.8.2000/edellinen LVS. Huom: Saariselän vanhat asemakaavat eivät ole taulukossa mukana.

Asemakaavat	Tontteja	Vapaita
Saariselän Kaunispään etelärinne II asemakaava	70	52
Vanhaselän omakotialue, Inari (voimassa, ei vielä myyntikunnossa)	34	34
Laanipalo, Inari (valitettu, ei vielä myyntikunnossa)	52	52
Hangasojan, Kakslauttasen ja Kiilopään rantakaavat, Inari	75 (75)	0 (0)
Nanguniemen rantakaava, Inari	100 (100)	0 (1)
Mahlattinuoran rantakaava, Inari	16 (16)	0 (0)
Nuottamajärven rantakaava, Inari	6 (6)	0 (1)
Nilijärvi-Rautaperäjärven rantakaava, Inari	14 (14)	0 (10)
Nellimön rantakaava, Inari	48 (48)	17 (47)
Solojärven Ahkioniemen ranta-asetakaava, Inari	9 1	
Mukkajärven rantakaava, Inari	3 (3)	0 (3)
Kilpisjärven ranta-asetakaava, Enontekiö	58 (34)	0 (11)
Salmivaaran asemakaava, Enontekiö (ei vielä myyntikunnossa)	38	0 (kaikki varattu)
Hetan asemakaava, Enontekiö	23 (23)	18 (21)
Yleiskaavat		
Inarijärven osayleiskaava, Inari	148 (148)	19 (20)
Ukonjärven rantayleiskaava, Inari (vireillä)		
Hetan ympäristön järviolueiden yleiskaava, Enontekiö (vireillä)		
Tenojoen yleiskaava		
Yhteensä	694 (467)	193 (114)

Ylä-Lapin maankäyttö kunnittain (hehtaaria)

Enontekiö	Metsämaa	Kitumaa	Joutomaa	Muu maa	Maa yht.	Vedet	Kaikkiaan
Metsätalousalue	3 100	1 300	3 100	0	7 500	800	8 300
Metsätalousalue ympäristöarvoja	7 000	5 000	6 500	0	18 500	1 200	19 700
Erämaa-alueet	2 300	110 100	303 000	100	415 500	20 300	435 800
Suojelualueet	10 500	33 600	51 200	300	95 600	3 500	99 100
Suojeluohjelmat	400	2 000	8 100	400	10 900	500	11 400
Suojelumetsät	200	1 800	600	0	2 600	100	2 700
Virkistymetsät	300	3 100	900	0	4 300	100	4 400
Kaavat	100	200	100	0	400	100	500
Muut alueet	5 100	75 900	57 000	200	138 200	9 000	147 200
Yhteensä	29 000	233 000	430 500	1 000	693 500	35 600	729 100
Inari*	Metsämaa	Kitumaa	Joutomaa	Muu maa	Maa yht.	Vedet	Kaikkiaan
Metsätalousalue	211 600	40 600	32 600	2 700	287 500	21 900	309 400
Metsätalousalue ympäristöarvoja	22 600	12 700	4 600	100	40 000	1 400	41 400
Erämaa-alueet	116 800	242 700	170 500	100	530 100	75 100	605 200
Suojelualueet	88 300	127 200	106 500	200	322 200	6 800	329 000
Suojeluohjelmat	6 000	3 000	2 300	300	11 600	2 500	14 100
Suojelumetsät	100	100	0	0	200	0	200
Virkistymetsät	40 400	17 700	6 100	600	64 800	70 800	135 600
Kaavat	1 700	300	100	100	2 200	300	2 500
Muut alueet	20 200	68 300	25 200	100	113 800	22 600	136 400
Yhteensä	507 700	512 600	347 900	4 200	1 372 400	201 400	1 573 800
*Mukana myös Sodankylän kunnan puoleinen Kuutuan metsätalousalue							
Utsjoki	Metsämaa	Kitumaa	Joutomaa	Muu maa	Maa yht.	Vedet	Kaikkiaan
Metsätalousalue	0	0	0	0	0	0	0
Metsätalousalue ympäristöarvoja	0	200	200	0	400	0	400
Erämaa-alueet	100	88 000	237 900	0	326 000	13 900	339 900
Suojelualueet	100	15 200	68 600	0	83 900	3 300	87 200
Suojeluohjelmat	0	1 600	1 400	100	3 100	300	3 400
Virkistymetsät	0	400	100	0	500	0	500
Kaavat	0	0	0	0	0	0	0
Muut alueet	700	36 000	37 600	100	74 400	2 200	76 600
Yhteensä	900	141 400	345 800	200	488 300	19 700	508 000

Ylä-Lapin Natura-alueet kunnittain

Toteutustavassa pilkku lakien välissä tarkoittaa, että alueen eri osissa toteuttaminen perustuu eri lakeihin. Ja -sana lakien välissä tarkoittaa, että toteuttaminen perustuu molempiin lakeihin koko alueella.

Alue	Kunnat	Pinta-ala, ha	Direktiivi	Toteutustapa
Pallas-Ounastunturi	Enontekiö, Kittilä, Muonio	59 426	SCI, SPA	ls-laki (luonnonsuojelulaki)
Malla	Enontekiö	3 089	SCI	ls-laki
Pöyrisjärven erämaa	Enontekiö	146 834	SCI, SPA	ls-laki, erämaalaki
Käsivarren erämaa	Enontekiö	264 892	SCI, SPA	ls-laki, erämaalaki, maa- aineslaki
Jietanasvuoma	Enontekiö	1 511	SCI	ls-laki
Iiton palsasuot	Enontekiö	66	SCI	ls-laki
Sotkavuoma	Enontekiö	2 602	SCI, SPA	ls-laki
Saanan ls-alue	Enontekiö	240	SCI	ls-laki
Luppokurun lehto	Enontekiö	24	SCI	ls-laki
Hietatievat-Kalmankaltio	Enontekiö	994	SCI	maa-aineslaki
Tarvantovaaran erämaa	Enontekiö	66 403	SCI	erämaalaki
Lemmenjoen kansallispuisto	Inari, Kittilä	285 990	SCI, SPA	ls-laki
Muotkatunturin erämaa	Inari, Utsjoki	158 208	SCI	ls-laki, erämaalaki
Hammasunturin erämaa	Inari, Sodankylä, Kittilä	154 903	SCI	erämaalaki
Vätsärin erämaa	Inari	157 368	SCI	erämaalaki
Tsarmitunturin erämaa	Inari	16 758	SCI	erämaalaki
Hanhijänkä-Pierk.	Inari	4 648	SCI	ls-laki
Pieran Marin jänkä	Inari	2 643	SCI	ls-laki
Kettujoki-Vaskojoki	Inari	1 995	SCI, SPA	ls-laki ja rakennuslaki, vesilaki
Ivalojoensisuo	Inari	1 149	SCI, SPA	ls-laki ja rakennuslaki
Inarijärvi	Inari	89 960	SCI	rakennuslaki ja vesilaki
Puljun erämaa	Enontekiö, Kittilä	56 351	SCI	ls-laki, erämaalaki
Ounasjoki	Enontekiö ym.	4 730	SCI	rakennuslaki, vesilaki, erityislaki
Tornionjoen ja Muonionjoen vesistö	Enontekiö ym. (vesipinta-ala 32 000)	645 563	SCI	rajajokisopimus, vesilaki, koskiensuojelulaki
UKK-puisto	Inari, Sodankylä, Savukoski	309 771	SCI	ls-laki, erämaalaki
Sota-aapa	Inari, Sodankylä	3 178	SCI	ls-laki
Kevo	Utsjoki	71 406	SCI	ls-laki
Kaldoivin erämaa	Utsjoki, Inari	351 633	SCI, SPA	ls-laki, erämaalaki, maa-aineslaki
Paistunturin erämaa	Utsjoki	159 770	SCI	ls-laki, erämaalaki, maa-aineslaki
Pulmankijärvi	Utsjoki	1 623	SCI	ls-laki, rakennuslaki, maa-aineslaki
Vetsijoen suistolehto	Utsjoki	14	SCI	ls-laki
Kirkkotupien niitty	Utsjoki	1	SCI	**
Pappilan niitty	Utsjoki	3	SCI	**
Välimaan kenttä	Utsjoki	2	SCI	**
Mieraslompolon kenttä	Utsjoki	2	SCI	**
Luomusjoen kuolpuna	Utsjoki	2	SCI	ls-laki

* SCI on luontodirektiivi ja SPA on lintudirektiivi.

**Alueen suojelusta sovitaan hallintaviranomaisen ja ympäristöministeriön kesken.

Kasvupaikat

Metsämaan kivennäismaat

Maankäyttöalue	Lehto	Lehtomainen kangas	Tuore kangas	Kuivanko kangas	Kuiva kangas	Karukko kangas	Yhteensä
Metsätalousalue	0	100	21 000	156 500	64 500	700	242 800
%	0	0	9	64	27	0	100
Erämaat	100	500	22 700	81 500	13 900	300	119 000
%	0	0	19	68	12	0	100
Suojelualueet, -ohjelmat ja -metsät	100	700	24 100	63 400	16 800	300	105 400
%	0	1	23	60	16	0	100
Virkistysmetsät	0	0	4 600	30 900	5 100	0	40 600
%	0	0	11	76	13	0	100
Kaavat ja muut alueet	0	100	2 200	18 100	7 500	100	28 000
%	0	0	8	65	27	0	100
Yhteensä	200	1 400	74 600	350 400	107 800	1 400	535 800
%	0	0	14	65	20	0	100

Kitu- ja joutomaan suot

Maankäyttöalue	Varsinaiset korpisuot	Nevaiset korpisuot	Varsinaiset rämesuot	Nevaiset rämesuot	Nevat ja letot	Luokittelematon	Yhteensä
Metsätalousalue	0	0	0	400	0	79 100	79 500
%	0	0	0	1	0	99	100
Erämaat	7 600	11 600	36 700	124 100	40 200	1 600	221 800
%	3	5	17	56	18	1	100
Suojelualueet, -ohjelmat ja -metsät	4 200	5 000	30 500	73 200	27 800	4 400	145 100
%	3	3	21	50	19	3	100
Virkistysmetsät	0	200	2 200	3 400	1 700	1 600	9 100
%	0	2	24	37	19	18	100
Kaavat ja muut alueet	1 300	2 400	7 300	21 300	7 100	23 600	63 000
%	2	4	12	34	11	37	100
Yhteensä	13 100	19 200	76 700	222 400	76 800	110 300	518 500
%	3	4	15	43	15	21	100

Kitu- ja joutomaan kivennäismaat

Maankäyttöalue	Luokittelematon	Kalliot, louhikot ja kivikot	Kasviton kivennäismaa	Jäkälä ja jäkälä-varpu	Jäkälä-sammalvarpu ja sammal-varpu	Sammalvarpu-ruoho ja ruoho	Heinä-sara	Muut	Yhteensä
Metsätalousalue	26 000	0	0	600	500	100	0	0	27 200
%	96	0	0	2	2	0	0	0	100
Erämaat	1 500	19 400	200	452 100	412 500	9 200	34 900	500	930 300
%	0	2	0	49	44	1	4	0	100
Suojelualueet, -ohjelmat ja -metsät	2 800	4 300	0	120 900	142 400	4 200	3 000	300	277 900
%	1	2	0	44	51	2	1	0	100
Virkistysmetsät	2 500	1 400	100	5 500	9 600	0	0	0	19 100
%	13	7	1	29	50	0	0	0	100
Kaavat ja muut alueet	34 300	4 300	100	73 900	121 600	1 600	1 800	0	237 600
%	14	2	0	31	51	1	1	0	100
Yhteensä	67 100	29 400	400	653 000	686 600	15 100	39 700	800	1 492 100
%	4	2	0	44	46	1	3	0	100

Puusto (m³) kunnittain ja maankäyttöluokittain

Enontekiö	Metsämaa	Kitumaa	Yhteensä
Metsätalousalue	28 4000	31 000	315 000
Metsätalousalue, ympäristöarvoja	506 000	119 000	625 000
Erämaa-alueet	119 000	1 412 000	1 531 000
Suojelualueet	841 000	598 000	1 439 000
Suojeluohjelmat	25 000	44 000	69 000
Suojelumetsät	18 000	38 000	56 000
Virkistymetsät	23 000	92 000	115 000
Kaavat	8 000	6 000	14 000
Muut alueet	357 000	1 451 000	1 808 000
Yhteensä	2 181 000	3 791 000	5 972 000
Inari*	Metsämaa	Kitumaa	Yhteensä
Metsätalousalue	11 520 000	719 000	12 239 000
Metsätalousalue, ympäristöarvoja	1 321 000	284 000	1 605 000
Erämaa-alueet	8 623 000	4 569 000	13 192 000
Suojelualueet	5 739 000	2 509 000	8 248 000
Suojeluohjelmat	462 000	55 300	517 300
Suojelumetsät	7 000	2 000	9 000
Virkistymetsät	3 105 000	350 000	3 455 000
Kaavat	124 000	8 000	132 000
Muut alueet	1 023 000	1 514 000	2 537 000
Yhteensä	31 924 000	10 010 300	41 934 300
*Mukana myös Sodankylän kunnan puoleinen Kuutuan metsätalousalue			
Utsjoki	Metsämaa	Kitumaa	Yhteensä
Metsätalousalue	0	0	0
Metsätalousalue, ympäristöarvoja	0	3 000	3 000
Erämaa-alueet	3 000	937 000	940 000
Suojelualueet	5 000	175 000	180 000
Suojeluohjelmat	0	29 000	29 000
Suojelumetsä	0	0	0
Virkistymetsät	0	6 000	6 000
Kaavat	0	0	0
Muut alueet	37 000	613 000	650 000
Yhteensä	45 000	1 763 000	1 808 000

Palaute: Yhteistyöryhmien yhteiskokous Siidassa 2.2.2006

Kokouksen tavoitteena oli viimeistellä luontopalvelujen uusia toimintaperiaatteita kaudeksi 2006–2010. Kokoukseen osallistui 9 henkilöä kuntien yhteistyöryhmien edustajia ja 13 henkilöä Metsähallituksesta. Puheenjohtajana kokouksessa toimi aluejohtaja Jyrki Tolonen.

Ote pöytäkirjasta:

Luontopalvelujen toimintatapa ja yleiset toimintaperiaatteet saamelaisten kotiseutualueella

Tolonen esitteli saamelaisten kotiseutualuetta koskevia Metsähallituksen yleisiä toimintaperiaatteita.

Hilkka Joki Enontekiöltä kysyi metsästys ym. kiintiöiden määräytymisestä ja nähtävillä olosta sekä niiden vaikutuksesta paikallisten nautintaoikeuksiin.

Terho Kinisjärvi Inarista toi julki epäilyksensä ajatukselle, että uuden prosessiorganisaation kehittäminen olisi selkeää.

Terho Kinisjärvi totesi, että Metsähallitus ei todellisuudessa kuule paikallisia, vaan taipuu esim. Greenpeacen vaatimuksiin.

Hilkka Joki kritisoi tapaa, jolla Metsähallitus kuulee kuntaa, mutta toimii toisella lailla muutaman yksittäisen ihmisen vaatimuksesta.

Ilmari Tapiola Utsjoelta arvioi saamelaiskulttuurin huomioonottamista ja edellytysten turvaamisesta Metsähallituksen toiminnassa ja sen riittävää tasoa esim. kiintiöistä päätettäessä. Tapiola jatkoi, että saamelaisilla on erityisiä oikeuksia valtion maihin esim. vanhat kotasijat, joita nykyajan ihmisetkin käyttävät. Metsähallituksen tulee muistaa metsästyskiintiöistä päättäessään, että saamelaisten metsästysoikeuksia ei kavenneta.

Anu Pietikäinen Inarista totesi, että Inarinsaamelaisten oikeuksien turvaaminen ja kulttuurin harjoittamisen oikeuden toteutuminen edellyttäisi kulttuurikäsityksen laajentamista. Pietikäinen jatkoi, että saamelaiskulttuuri on muutakin kuin poronhoitoa. Tällä hetkellä suuri osa Inarinsaamelaisista eivät voi harjoittaa saamelaiskulttuuria. Keskusteltiin ilmaisusta: "saamelaisasioiden huomioiminen on luonnollinen osa". Muotoillaan uudestaan.

Hilkka Joki vaati, että "saamelaisten huomioiminen" rinnalle otetaan ilmaisu "paikallisten huomioiminen".

Toimintaperiaatteet prosesseittain

Luonnon virkistyskäyttö:

Aluepäällikkö Sakari Kokkonen esitteli virkistyskäytön organisoitumista Lapin luontopalveluissa "puistonjohtaja-alueisiin" sekä toimintaperiaatteita.

Hilkka Joki vaati, että toimintaperiaatteisiin kirjataan myös paikallisten ihmisten huomioonottaminen muiden tahojen rinnalle. Edelleen Joki ihmetteli, että rinnastetaanko matkailijat ja paikalliset neuvonnan ja opastuksen toimintaperiaatteessa nro 2.

Luonnonsuojelu:

Erikoissuunnittelija Päivi Paalamo esitteli luonnonsuojelun toimintaperiaatteita. Kysyttiin mm. palojatkumoiden sijainnista ja tunturimittarituhoalueiden ennallistamisesta. Kevon luonnonpuistoon ei ole suunniteltu tunturikoivikon ennallistamista vastoin kun luultiin.

Väinö Seurujärvi Inarista kysyi, paljonko petoja pitää olla, että niiden kanta säätelee itseään ja tuodaanko Inariin ahmoja ja susia muualta? Lisäksi hän totesi, että saamelaiskulttuuriin kuuluu myös petojen metsästäminen.

Suunnittelija Markku Seppänen totesi, että Metsähallitus ei tee petopolitiikkaa vaan ainoastaan laskentaa.

Alueiden hallinta:

Aluepäällikkö Pirjo Seurujärvi selosti alueiden hallinnan toimintaperiaatteita. Keskusteltiin eri kaavoitushankkeista mm. Kilpisjärven Salmivaaran kaavojen tilanteesta. Laatumaa edustaja Hannu Tilja totesi, että mm. Salmivaaran osalta kaavoituksen jatko on kiinni eduskunnasta maiden hallinnan siirryttyä luontopalveluille. Laatumaa keskittää toimintansa matkailukeskusten läheisyyteen.

Kysyttiin, mitä tarkoitetaan ilmaisulla "osallistuu aktiivisesti kaavoitukseen"? Seurujärvi vastasi, että ollaan aktiivisesti mukana kunnan vetämissä hankkeissa.

Anu Pietikäinen tiedusteli erämaa-alueiden hks:ien valmistumisaikataulusta. Vasta kaksi suunnitelmaa on hyväksytty 12:sta erämaa-alueesta. Aikatauluun on vaikuttanut saamelaiskäräjien laatiman arvion viivästyminen suunnitelman vaikutuksesta saamelaiskulttuuriin.

Eräasiat:

Markku Seppänen selosti erätalouden toimintaperiaatteita. Prosessi tekee hallintopäätöksiä mm. lupakiintiöt, maastoliikenneluvat.

Väinö Seurujärvi muistutti, että lupien myynnissä tulee ottaa huomioon paliskunnan mielipide samoin karttojen tarkkuudessa on ollut toivomisenvaraa.

Hilkka Joki vaati, että lupa-alueet eivät saa kattaa kaikkia alueita. Hän jatkoi, että kalastuskiintiötä määritettäessä paikallisten kalastusoikeudet tulee huomioida ensin. Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa, että kalastusoikeus on maanomistukseen rinnastettava oikeus ja sitä ei voi kukaan säädellä, huomautti Hilkka Joki.

Seppänen täsmensi, että kuntakohtaiset kalatalousneuvottelukunnat määrittävät kalastuskiintiöt huomioiden paikalliset.

Ilmari Tapiola sanoi, että Metsähallitus on rauhoittanut järviä, joihin on tiloilla merkitty kalastusoikeus isossajaossa. Pitääkö oikeutta hakea KHO:sta, jotta isossajaossa saadut oikeudet pätevät? Jatko Tapiola.

Seppänen vastasi, että Metsähallitus ei tee rauhoituspäätöksiä, vaan kalastusalue, jonka päätökset koskevat kaikkia. Kysymyksessä on lainsäädännöllinen ongelma - perustuslaki vastaan kalastuslaki.

Väinö Seurujärvi totesi, että paineet on kovat tehdä moottorikelkkauria joka paikkaan. Uusissa hankkeissa paliskunnan lausunnolla ei ole painoarvoa kunnan lausuntoon nähden. Mökkiläisille myönnetään maastoliikennelupia ympäröiville 2–3 pilkkijärvelle n. 5 km etäisyydellä mökistä, täsmäsi Pirjo Seurujärvi.

Pentti Mäkitalo Enontekiöllä korosti, että Enontekiön kesäaikaisesta maastoliikenteestä 90 % on elinkeinoperusteista mm. kalastukseen, metsästykseseen ja marjastukseen liittyvää. Pirjo Seurujärvi totesi, että Utsjoen ja Enontekiön osalta jatketaan entistä käytäntöä, jossa lupia myönnetään olemassa oleville urille ilman elinkeinoperustettakin. Lisäksi Mäkitalo esitti toivomuksen, että paliskunnat tiedottaisivat laidunkierto- ym. aitojen rakentamisesta. Edelleen Mäkitalo oli huolissaan hirvien luontaisen liikkumisen estymisestä.

Hilkka Joki ihmetteli, että eikö maastossa saa liikkua muut kuin poromiehet? Eikö reittejä pitkin liikkuvien häiriö porotaloudelle ole pienempi, kysyi Joki.

Terho Kinisjärvi ehdotti, että moottorikelkkaurat perustetaan virallisiksi reiteiksi ja tielaitoksen hoitoon.

Keskustelua päivän aiheista

Väinö Seurujärvi kysyi metsätalouden tilanteesta ja totesi, että ellei paliskuntia tyydyttävää sopimusta saada, niin kiistat jatkuvat. Metsätalospäällikkö Pertti Heikkuri vastasi, että kysymys on maankäytöstä ja poliittisesta ratkaisusta. Paliskunnat eivät ole olleet yksimielisiä eikä sopimusta ole pystytty tekemään, joten 3–4 vuoden käräjöintiprosessi voi olla edessä, arvioi Heikkuri.

Sisko Länsman Utsjoelta oli huolissaan kesäajan maastoliikenteen aiheuttamasta kulumisesta Utsjoella. Metsähallitus suosii esim. uusia matkailuyrittäjiä paikallisten kustannuksella kesäaikaisten lupien myöntämisessä.

Puheenjohtaja Jyrki Tolonen veti yhteen päivän aiheet ja totesi hyviä ehdotuksia tulleen paljon. Kiitti kokoukseen osallistuneita aktiivisuudesta.

Kuntakohtaisten yhteistyöryhmien kokous 2.2.2006 Siidassa Vaikutus suunnitelmaan tai annettu vastine

Yleisesti

Muutosesitys/kommentti	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
Hilkka Joki kysyi metsästys ym. kiintiöiden määräytymisestä ja nähtävillä olostä sekä niiden vaikutuksesta paikallisten nautintaoikeuksiin.	Kiintiöinti perustuu valituskelpoisiin viranomaispäätöksiin.
Terho Kinisjärvi toi julki epäilyksensä ajatukselle, että uuden prosessi-organisaation kehittäminen olisi selkeää.	Organisaation kehittäminen ei ole luonnonvarasuunnittelua.
Terho Kinisjärvi totesi, että Metsähallitus ei todellisuudessa kuule paikallisia vaan, taipuu esim. Greenpeacen vaatimuksiin.	Suunnitelmassa sovitaan yhteen eri näkökantoja.
Hilkka Joki kritisoi tapaa, jolla Metsähallitus kuulee kuntaa, mutta toimii toisella lailla muutaman yksittäisen ihmisen vaatimuksesta.	Suunnitelmassa sovitaan yhteen eri näkökantoja.
Ilmari Tapiola arvioi saamelaiskulttuurin huomioonottamista ja edellytysten turvaamisesta Metsähallituksen toiminnassa ja sen riittävää tasoa esim. kiintiöistä päätettäessä. Tapiola jatkoi, että saamelaisilla on erityisiä oikeuksia valtion maihin esim. vanhat kotasijat, joita nykyajan ihmisetkin käyttävät. Metsähallituksen tulee muistaa metsästyskiintiöistä päättäessään, että saamelaisten metsästysoikeuksia ei kavenneta.	Kiintiöinti perustuu valituskelpoisiin viranomaispäätöksiin. Vanhojen kotasijojen osalta päätökset tehdään alueellisissa hks:ssa.
Anu Pietikäinen totesi, että Inarinsaamelaisten oikeuksien turvaaminen ja kulttuurin harjoittamisen oikeuden toteutuminen edellyttäisi kulttuurikäsityksen laajentamista. Pietikäinen jatkoi, että saamelaiskulttuuri on muutakin kuin poronhoitoa. Tällä hetkellä suuri osa Inarinsaamelaisista eivät voi harjoittaa saamelaiskulttuuria.	Saamelaiskulttuurin harjoittamiseen liittyvät erityisoikeudet liittyvät luontaiselinkeino- ja poronhoito-lakeihin.
Keskusteltiin ilmaisusta: "saamelaisasioiden huomioiminen on luonnollinen osa". Muotoillaan uudestaan.	Muotoiltu.
Hilkka Joki vaati, että "saamelaisten huomioiminen" rinnalle otetaan ilmaisu "paikallisten huomioiminen".	Perustuu lainsäädännön saamelaiskulttuurin edistämismääräyksiin.

Luonnon virkistyskäyttö

Muutosesitys/kommentti	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
Hilkka Joki vaati, että toimintaperiaatteisiin kirjataan myös paikallisten ihmisten huomioonottaminen muiden tahojen rinnalle. Edelleen Joki ihmetteli, että rinnastetaanko matkailijat ja paikalliset neuvonnan ja opastuksen toimintaperiaatteessa nro 2.	Yleisötilaisuuksia järjestettiin joka kunnassa. Informaatiota voi hyödyntää kuka tahansa.

Luonnonsuojelu

Muutosesitys/kommentti	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
Väinö Seurujärvi kysyi, että paljonko petoja pitää olla, että niiden kanta säätelise itseään ja tuodaanko Inariin ahmoja ja susia muualta? Lisäksi Seurujärvi totesi, että saamelaiskulttuuriin kuuluu myös petojen metsästäminen.	Maa- ja metsätalous- ministeriö vastaa petopolitiikasta. Lvs:ssä ei siihen voi vaikuttaa.

Alueiden hallinta

Muutosesitys/kommentti	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
Sisko Länsman oli huolissaan kesäajan maastoliikenteen aiheuttamasta kulumisesta Utsjoella. Metsähallitus suosii esim, uusia matkailuyrittäjiä paikallisten kustannuksella kesäaikaisten lupien myöntämisessä.	Nykyinen tiukka linja on perusteltu.
Kysyttiin, että mitä tarkoitetaan ilmaisulla "osallistuu aktiivisesti kaavoitukseen"?	On mukana kaavahankkeissa varmistamassa reunaehtojen toteutumista.
Anu Pietikäinen tiedusteli erämaa-alueiden hks:ien valmistumisaikataulusta. Vasta kaksi suunnitelmaa on hyväksytty 12:sta erämaa-alueesta.	Työn alla on 10 hks.

Eräasiat

Muutosesitys/kommentti	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
Väinö Seurujärvi muistutti, että lupien myynnissä tulee ottaa huomioon paliskunnan mielipide, samoin karttojen tarkkuudessa on ollut toivomisen varaa.	Karttoja kehitetään. Osallistavaa menettelyä kiintiöinnissä jatketaan.
Hilkka Joki vaati, että lupa-alueet eivät saa kattaa kaikkia alueita. Hän jatkoi, että kalastuskiintiöitä määritettäessä paikallisten kalastusoikeudet tulee huomioida ensin. Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa, että kalastusoikeus on maanomistukseen rinnastettava oikeus ja sitä ei voi kukaan säädellä.	Metsähallitus noudatta kalatalousneuvottelukuntien kannanottoja.
Ilmari Tapiola sanoi, että Metsähallitus on rauhoittanut järviä, joihin on tiloilla merkitty kalastusoikeus isossajaossa. Pitääkö oikeutta hakea KHO:sta, jotta isossajaossa saadut oikeudet pätevät?	Metsähallitus ei voi puuttua muiden kalastusoikeuden haltijoiden lakisääteisiin oikeuksiin.
Väinö Seurujärvi totesi, että paineet on kovat tehdä moottorikelkkauria joka paikkaan. Uusissa hankkeissa paliskunnan lausunnolla ei ole painoarvoa kunnan lausuntoon nähden.	Uuden uran perustamiseen vaaditaan laaja hyväksyntä.
Pentti Mäkitalo korosti, että Enontekiön kesäaikaisesta maastoliikenteestä 90 % on elinkeinoperusteista mm. kalastukseen, metsästyksen ja marjastukseen liittyvää.	Kesäaikaisten lupien myöntämisessä jatketaan tiukkaa linjaa.
Hilkka Joki ihmetteli, että eikö maastossa saa liikkua muut kuin poromiehet? Eikö reittejä pitkin liikkuvien häiriö porotaloudelle ole pienempi?	Porotalouden maastoliikenneoikeus on lakisääteinen.
Terho Kinisjärvi ehdotti, että moottorikelkkaurat perustetaan virallisiksi reiteiksi ja tielaitoksen hoitoon.	Asian ratkaisu tapahtuu maakuntakaavoituksessa.

Palaute: Yleisötilaisuudet

A. Yleiset toimintaperiaatteet

Metsähallitus Saamelaisten kotiseutualueella Luontaiselinkeinot ja saamelaiskulttuuri

Enontekiö	<ul style="list-style-type: none"> - Porotaloutta ei saisi kytkeä muihin luontaiselinkeinoihin, sillä se on merkittävämpi kuin muut. - Miksi suunnitelmassa puhutaan vain saamelaisista? Mihin lappalaiset ovat kadonneet? - Me lappalaiset olemme tässä suunnitelmassa paikallista väestöä. Me olemme sitä vanhinta ryhmää ja tulemme vaatimaan, ettei meidän oikeuksia saa vesittää. - Saamelaiset ovat tulleet tänne myöhemmin Ruotsista ja Norjasta. - Vanhat oikeudet pitää säilyttää.
Inari	<p>Palautetta yleisiin toimintaperiaatteisiin ei tullut.</p>
Utsjoki	<ul style="list-style-type: none"> - Selkeästi tullut esille asioihin kaksikin näkökantaa, kun katsotaan luontaiselinkeinoja. Yksittäisten ihmisten oikeuksista ja talollisten oikeuksista (metsästys ja kalastus lähinnä). Elinkeinoasiamies toi esille, että kunnan elinkeinon kehittämisen tulisi olla etusijalla suunnitelman päivittämisessä. Työpaikkojen luomisesta on kyse Utsjoen selviämässä. Niittyvuopion esille tuomat hankkeet (lohikeskus ja luontokeskus, reitistöjen kehittäminen) ovat paljon puhuttavia ja vaikuttavat tulevaisuuteen ja nuorison elämään tulevaisuudessa Utsjoella. Utsjoen tulevaisuuden kannalta elinkeinot ja niiden kehittäminen hyviä ja varteenotettavia asioita. - Toimintaperiaatteista: Enontekiölle ohjautunut julkisia varoja huomattava määrä Metsähallituksen kautta viime aikoina. Utsjoki ja Enontekiö ovat suurinpiirtein samankokoisia kuntia. Kunnan velvollisuus on olla tulevaisuudessa enemmän vaatimassa eikä vain tyytyä siihen, mitä annetaan. Metsähallituksen tehtävä on ohjata julkisia varoja tasapuolisesti eikä kohdentaa vain tietyille alueille. Tullaan vaatimaan, että jo esitetyt kehittämiskohteet toteutetaan. - Mitä on Pohjoismainen yhteistyö? Kuinka Pohjoismainen yhteistyö liittyy saamelaisalueisiin? Onko strategialla mitään merkitystä sisällöllisesti? - Saamelaisasioiden huomioiminen ei ole kielestä kiinni. Pitäisi huomioida saamelaisten oikeudet! - Saamelaisten kanssa yhteistoiminta: Tietoa myös ajalta 1850–1998, miten lappalaisten oikeudet on huomioitu? Uudistiloille annetut oikeudet perustamiskirjoissa (ostetut oikeudet) periytyvät. MH sanoo jossain kirjeessään, että kalastusoikeudet eivät periydy. Manttaaliarvot periytyvät. Onko kaikki reitit yms. aseteltu siten, että perinteisten elinkeinon (kalastus ja metsästys) harjoittaminen ei hankaloidu. - Kunnan edustajat esittäneet luonnonvarasuunnitteluun liittyvät asiat siten kuin yrittäjätkin asian näkevät. Enontekiöllä Metsähallitus toiminut eräänlaisena matkailun veturina (charterit esim.). Utsjoella olisi kuitenkin muunlaista toimintaa mahdollista viedä eteenpäin ja muunlaisella toiminnalla saada kuntaan tuloja. Metsähallitus priorisoi hankkeensa, joihin TE-keskus antanut rahaa sitten. MH tehnyt ensin priorisoinnin! Valtion hallinnossa pikkuhiljaa alettava ottaa huomioon luontaiselinkeinot. Ammatit kehittyvät myös saamelaisalueella ja täällä tehdään kaikkea samaa mitä muuallakin Suomen valtiossa. Luontaiselinkeinon käsitettä laajennettava esim. matkailuelinkeino rinnastettava luontaiselinkeinoihin.

B. Luonnon virkistyskäyttö

Rakennukset, rakenteet ja reitit Neuvonta ja opastus

Enontekiö

Ei palautetta.

Inari

- Kuinka paljon vapaaehtoista huomioimista ja kuinka paljon lakisääteistä? (esim: Hankkeissa huomioidaan luonnonsuojelu, luontaiselinkeinot ja saamelaiskulttuuri, toteutus yhteistyössä sidosryhmien kanssa). Kuinka hedelmällistä huomioinnonottaminen loppujen lopuksi on (esim. konkreettiset rakennushankkeet)?
- Reittikäytäntö yksityismaiden puolella?
- Onko reitit ja rakenteet tarkoitus rahoittaa myymällä maata talousmetsäpuolelta? Kun Inarista tontti myydään, rahat menevät "etelään".
- Painopistealueiden suunnittelu, tapahtuuko kaavoituksen kautta: maakuntakaava, osayleiskaavoitus ym. kaavoitus?
- Kaavoitukseen liittyvää tietoa ja materiaalia netissä kunnan ja maakuntaliiton sivuilla.
- Englanninkieli myös muistettava kielitarjonnassa.

Utsjoki

- Tärkeä reittihanke, joka elintärkeä talvimatkailun kannalta, jäänyt huomioimatta: Utsjoki-Karigasniemi kelkkareitti. Reitti suunniteltu Tenon jäälle, mutta ei taida toimia näillä jäillä. Reitti jatkaisi Utsjoen sesonkia kahdella kuukaudella. Kunnan alueella vanhoja poroerotuspaikkoja, jotka tulisi entisöidä, hakea siihen rahoitusta ja edelleen tehdä niistä matkailun kohteita (kesämatkailun erityisesti), eikä suinkaan polttaa kämppiä (esimerkkinä muutama poroerotuspaikka Kaldoaivin (?) paliskunnan alueelta).
- Eivätkö maiden ja vesien omistajat kelpaa Metsähallitukselle neuvottelukumppaneiksi? Miksi kunta on se, jonka kanssa suunnitellaan ja neuvotellaan? Ovatko Utsjokiset holhouksen alla? Lohkokunnat ja osakaskunnat neuvotteluihin mukaan.
- Kunnan vastuulla toimia siten, että yrittäjyyden toimintaedellytykset säilyvät.
- Paliskunnan yhteisestä päätöksestä ei voida puhua, jos omistaja on kuullut polttamisesta vasta jälkikäteen. Aloite ei ole tullut paliskunnalta.
- Inarista tullut kirje, että Metsähallitus saisi valtakirjan saada polttaa metsäkämppiä. Manttaalikunta ei lupaa antanut.
- Paliskunnassa ei kukaan ole halunnut, että näillä poltetuilla erotuspaikoilla olisi niin puhdasta jälkeä tullut. Erotusaitojen kunnostusprojekti käyntiin, kuka vetämään ja suunnittelemaan?
- Kuka on sanonut, että joku erotusaita on käynyt tarpeettomaksi? Kämppiä käytetään edelleen esim. paimennuksessa.
- Kämpät ja erotusaidat ovat eri asia ja poronhoitolaissa puhutaan lankojen, aitojen ja tolppien purkamisesta, ei suinkaan kämppien polttamisesta.
- Tiedonkulussa katkos, jos siistiminen on käsitetty polttamiseksi ja omistajat eivät ole tienneet asiasta.
- Paliskunnilta aina ylös, kenen kämpistä on kyse sekä vuokrasopimuksiin siistimisehto tai asiasta muunlainen kirjallinen sopimus, ettei tule tällaisia jälkipuheita jatkossa.
- Erämaissa on myös paljon muiden kuin paliskuntien koteja ja niitä ei saisi missään nimessä tuhota, ennen kuin kiinteistötoimitukset on käyty läpi.
- Miksi vanhoja kotapaikkoja ja kammeja saisi korjata vain kaikkiaan kolme kappaletta mm. Kaldoaivin alueella? Miksi näin, kuin niitä on kuitenkin kauempanakin erämaassa?
- ESITYS: Perustetaan Metsähallitus-vetoinen, kunnan, matkailuyrittäjien ja muiden yhteishanke uudenlaisen retkireitin rakentamiseksi, 10 vuoden toteutusjaksolla. Uutta reittiä, polkua rakennattaisiin n. 10–15 km pätkä vuosittain. Myöhemmin joitakin parhaita osia polusta voitaisiin rakentaa hiihtolatupohjaisiksi, jolloin ne osat olisivat kesä- ja talvikäyttöisiä. Miksipä ei, joskus myöhemmin pieniä polun osia voitaisi kyllien läheisyydessä

jopa valaista? Polku kulkisi Tenon laakson ylätasanteen reunalla ja poikkeaisi alas joki-laaksoon vain matkailupalvelupisteiden, mökkikylien ja kylien kohdalla. Vain paikoissa, joissa kulkijoilla olisi palveluita tarjolla. Malli tulee lähinnä Keski-Euroopan alpeilta, missä tällainen toimii todella hyvin, vilkastuttaen palveluiden kysyntää merkittävästi. Reitti ulottuisi Nuorgamista - Karigasniemeen tai päinvastoin, mahdollisesti jopa Inarinjokivarteen Kuolnaan saakka. Kesäpolku, joka liitettäisiin Kunnan Johtalat projektissa oleviin, Nuorgamin, Utsjoen ja Karigasniemen kylien lähipolkuihin. Uuden polun kulkijat eivät kajoaisi kenenkään saaliiseen, ei metsän riistaan eikä veden viljaan. Se olisi pelkkä upean Tenonlaakson, molemminpuolin Tenoa olevien jylhien tunturimaisemien panoraama sekä hiljainen maisema- ja elämyspolku. Sitä käyttäisivät kaikki retkeilijäryhmät, myös Tenolle kalastamaan tulevien perheiden sellaiset jäsenet, jotka eivät kalasta. Se olisi luonto-opetuspolku koululaisille ja lapsille. Paikallisille ihmisille se olisi sekä virkistäytymisen ja kuntoilun polku. Polku helpottaisi jalan nousemista tunturiin, hillaan, muuhun marjastukseen, sienestykseen ja kauemmaksi muille luonnonantimille pääsyyn.

C. Luonnonsuojelu

Lajien, luontotyyppien ja kulttuuriperinnön suojelu Kansainväliset asiat ja tutkimusyhteistyö

Enontekiö	Ei tullut kommentteja.
Inari	<ul style="list-style-type: none"> - Utsjoelle ei saa istuttaa mäntyjä ettei tule metsäkiistoja. - Kuinka hyvin tiedetään luonnonsuojelualueilta luontotyypit ym. kun metsätalousalueilla asiat/lajit on jo tutkittu? Tunnettaanko tunturialueiden ekosysteemien muutokset?
Utsjoki	<ul style="list-style-type: none"> - Onko tunturikoivikon palautuksessa yritetty kuloutusta? - Porokämppien säilyttäminen on perinteen säilymisen edistämistä ja niitä voisi edelleen hyödyntää matkailuelinkeinossa. Keino säilyttää jalansija alueella. - Haittateko: seitakiven tuhoaminen. Nyt sen voisi Metsähallitus korjata, kun on toimintaperiaatteisiinsa ottanut kulttuuriasiat. - Miksi koko Kaldoavien erämaa-alueelle on annettu "ramsar"-leima ja siten luonnonsuojelulain perusteella kielletään kaikenlainen liikkuminen erämaa-alueella, eikä alueella noudateta erämaalakia? -> varmistettava. - Jos kuljetaan erämaassa -> Metsähallitus lunastaa kämpät ja erämaasta tehdään suojelualue.

D. Alueiden hallinta

Paikallisten ihmisten oikeudet Kotitarvepuun saanti Suojelualueiden perustaminen Maankäytön ohjaus Maankäytön suunnittelu

Enontekiö	<ul style="list-style-type: none">- Paikkakuntalaisille myytävä puu pitäisi olla puolet halvempaa kuin muille myyty. Puiden polttamisesta on taloudellistakin hyötyä.- Miksi suunnitelmassa puhutaan vain saamelaisista? Mihin lappalaiset ovat kadonneet?- Me lappalaiset olemme tässä suunnitelmassa paikallista väestöä. Me olemme sitä vanhin ryhmää ja tulemme vaatimaan, ettei meidän oikeuksia saa vesittää. Saamelaiset ovat tulleet tänne myöhemmin Ruotsista ja Norjasta.- Vanhat oikeudet pitää säilyttää.
Inari	<ul style="list-style-type: none">- Kaavoitusta tulisi rajoittaa, ettei joka järven rantaan tule mökkejä -> keskitettyä rakentamista ja kaavoitusta.- Ivalon paliskunnan poroisäntään otettu yhteyttä konsultin puolelta ja haluttu lausuntoa: suunniteltu kultakylää Kutturin länsipuolelle ja Saariselän pohjoispuolelle asutuskeskus -> ristiriidassa sen kanssa mitä sovittu: rakentaminen keskitetään olemassa oleviin keskuksiin. Jokamiehen oikeudet riistäytyvät käsistä. (Ivalon paliskuntaa koskeva osasuunnitelma).- Mitä tapahtuu maatuville kammeille ja vanhoille kalapaikoille, joilla ei välttämättä ole enää ylläpitäjää? Onko Metsähallituksella mahdollista ottaa niitä ylläpitoon ja hoitoon alueilla, joilla ei ole MH:lla muita rakenteita? Kyseessä on kuitenkin liikkujan turva ja suoja pään päälle.- Utsjokelaisilla: Ikimuistoinen puunotto-oikeus jopa rakennuspuuksi asti, polttopuu myös. MH hinnoittelee kuitenkin vuokratontin myyntihinnan siten, että maksettavaksi tulee täysi mökin hinta, vaikka kauppaa pitäisi käydä pelkästään maapohjasta.- Kalavesien vuokrauksessa tulee olla tarkkana ja tiukkana, että olemassa olevat nautinnat tulee huomioitua ennen vuokrausta.- Perinteiden noudattaminen: noudattaako Metsähallitus omia perinteitään? Ensin koivikoita myrkytettiin ja poltettiin, nyt koivikoita säästetään, kammit ja tuvat poltetaan yms. -> perinteet tuntuvat vaihtuvan. Vanhoilla tiloilla ja sitä ennen Lapin kylillä ollut puunotto-oikeus.- Metsät "paenneet" ajan myötä yhtä kauas kuin mitä on kulkuneuvolla päässyt (jalan, polkupyörällä, mopolla...)- Strategiat kumoavat toisensa: myydään vain kaava-alueilta... osallistutaan aktiivisesti kaavoitukseen.- Inari: Kruunun perintötilat omistajiensa hallinnassa -> myyntioikeus omistajalla. Verovapaus 50 vuotta, kruununveroa maksettiin, rakennus- ja polttopuun otto-oikeus. Jakokunnan linjanmäärityksen jälkeen linjan ulkopuolelta otetusta puusta piti maksaa. -> Isojaon aikaan omat palstat tiloille, minkä jälkeen puu sieltä.-MH kaavoittaa ja myy yhteistyössä kunnan kanssa talousmetsäalueelta (Ivalon paliskunta mm.) maata koko ajan ja ko. toiminta ei rasita tasaisesti kaikkia poronhoitajia/paliskuntia.
Utsjoki	<p>Toiminta kuitenkin syö poronhoitajilta toimintamahdollisuuksia. Vaikka metsäkiista saataisiinkin sovittua, on tässä kytemässä uusi potentiaalinen kiista.</p> <ul style="list-style-type: none">- Inarilaiset ja Enontekiöläiset myös paikallisia kalastusten suhteen ja esitys, että MH tulkitsisi asiaa siten, että tulkittaisiin ulkopuolelle lohipeitot vedet.- Mistä puut 25 kilometrin päässä olevalle kala-/metsästyskämpälle? Toimittaako MH rahtivapaasti?

- Saamelaisten maanomistusoikeutta ei ole selvitetty. Kuinka maata voidaan siitä huolimatta myydä?
- Kun Natura perustettiin, esillä oli Kevon luonnonpuiston sisällä olevat yksityismaat. Aikaa annettiin kuusi vuotta ja nyt on jo reilun vuoden kuluttua tullut pakkolunastuksia natura-alueiden sisälle. Onko Metsähallituksella tarkoitus pakkolunastaa maita esim. Kevolta aikamäärän kuluttua umpeen? Ihmiset haluavat vaihtaa vaihtosuhteella yksi yhteen, ei sillä mitä nyt on tarjottu. Vaihtotarkoitus liittäminen luonnonpuistoon, jonka pitäisi vaikuttaa jo vaihtosuhteeseen.
- Utsjoella MH ei tarjoaisi kaavoitettua aluetta ulkopuoliselle vaan ensisijaisesti luontaiselinkeinotilallisille, onko näin?
- Koskeeko kaavoitus rantakaavoitusta? Lappalaisilla on ollut omat pyyntinsä myös Tenon varren rantapusikoissa. Vanhat saannot koskevat myös kaavoitusta ja otettava huomioon. Vaikuttaa siltä että kaavoitus tukee kaikkea muuta, mutta ei paikallista, saamelaista kulttuuria.
- Inarin retkeilyalueen perustaminen liian yksityiskohtainen yleisiin toimintaperiaatteisiin ja ei ole tasa-arvoinen Utsjokea ajatellen. Esitetään, että tuossa muodossa ja noin yksityiskohtaisena jätetään pois kokonaan yleisistä toimintaperiaatteista.

E. Eräasiat

Metsästys Kalastus Maastoliikenne Erävalvonta

Enontekiö	- Metsästyskiintiöt pitää neuvotella paikallisten kanssa. Pelkkä Saamelaiskäräjien kanssa neuvottelemine ei riitä. - Saavathan paikkakuntalaiset edelleenkin kalastusluvut samalla tavalla kuin ovat tähän asti saaneet? - Alkuperäiselle paikkakuntalaiselle pitää antaa lupa kulkea maastoajoneuvolla kesäaikaanakin, ettei tarvitse kantaa kaloja ja hilloja kymmeniä kilometrejä. - Sanan "elinkeinoperustein" pitää muuttua. Tällä alueella on enimmäkseen alkupe räiskansaa. Paikkakuntalaiset osaavat kulkea. - Moni hankkii osan elannosta luonnosta. Se perustuu perinteeseen. Ehdotan, että muutamme pois tuon sanan "elinkeinoperustein". - Kuluminen on myös ongelma. Alimmainen kohta (maastoliikennekappale) on vähän liian epätarkka.
Inari	- Miten perinteinen ketunpyynti ja myrkkypyynti, mikä on MH:n kanta (laissa kielletty, mutta vain Suomessa)? - Paikallisten oikeuksia onko tarkoitus rajoittaa (esim. Ivalolaisen metsästys Lemmenjoella tai Ivalolaisen kelkkailu Surnun perällä)?
Utsjoki	-Vanhan kuninkaallisen säännön mukaan kaikki uudistilalliset (Utsjoki, Enontekiö, Inari) ovat ammattikalastajia. - Siis ne, joka saavat toimeentulon kalastuksesta -> syövät itse, ei tarvitse viedä kauppaan myytäväksi. - Ilman pätevää syytä Metsähallitus ei voi poiketa kalatalousneuvottelukunnan päätöksistä, mutta kalastuslain muutos muutti asioita -> Metsähallituksen tulkintojen pitäisi muuttua. - Luonnonpuiston lähiasukkaana saa käyttää mönkijää, kelkkaa, kävellen, mutta hiihtää ei saa sanotaan puiston runkosuunnitelmassa.

- Onko vaarana, jos huhutaan, että puistossa pesii joku uhanalainen lintu, vain sillä perusteella kielletään kalastus ym. niiltäkin joilla oikeus on olemassa? Pelkän huhun perusteella ja pesimärauhan turvaamiseksi.
- Pilkkiminen jokamiehenoikeudeksi muutama vuosi sitten. Utsjoella erityisvesiä ja MH:n hakemuksella pilkkijärville ei pääse jokamiehenoikeudella, mutta Metsähallitus kuitenkin myy sinne pilkkilupia. Samoihin järviin taloilla erityisperusteisia kalastusoikeuksia. Koska lupatuloja jaetaan talollisille? Kuka valtion vesistä tekee päätöksen kalastusoikeudesta, valtio vai kalastuskunta vai kalatalousneuvottelukunta? Onko kalastuskunta vain kumileimasin? Kalatalousneuvottelukunnan rooli tulisi olla neuvoa antava ja kalastuskunnan sana tulisi olla laki.
- Pitäisi huomioida saamelaisten oikeudet! Kun tilallisille annettiin oikeudet Utsjoen, Enontekiön, ja Inarin vesiin, ei puhuttu mitään valtion vesistä. Pitäköön kuninkaallisen kirjeen lupaus paikkansa? Jos pitää, onko MH:lla oikeus sanoa, kuinka paljon tilallisella on oikeus kalastaa tai metsästää riekkoja? Aikooko Metsähallitus sanoa, ettei valtion mailla saa metsästää ja kalastaa niin ja niin paljon? Kuinka paljon on laskettu Utsjoen tilallisille riekkoja pyydyttäväksi? Puhutaan pyyntimäärästä 2000-luvulla, mutta ei sitä mitä on pyydytty aikoinaan. Kalastus ja metsästys jyvitetty tilallisten manttaaleihin. Onko sallittua pyyhkiä pois oikeudet, jotka on annettu 1749?
- Tenon kalastussäännön sopimusta tehtäessä Norjan kanssa olisi Suomen valtion tullut selvittää ensin asiat omistajien kanssa.

F. Metsätalous

Enontekiö

- On ristiriitaista, että Metsähallituksen Luontopalvelut kaupittelee luontopalveluita ja Metsätalous hakkaa metsiä. Etelän miehet eivät saisi päättää näistä asioista, koska Etelä-Suomessa puun kasvu on eri luokkaa kuin Ylä-Lapissa.
- Puunjalostusteollisuudelle pitää turvata toimeentulomahdollisuus myös tulevaisuudessa.

Inari

- Poro on 5–6 vuotta pois hakkuun alueelta oli hakkuu kuinka pienialainen / pienimuotoista tahansa. Hakkuujätteet korjattava tai hakkuu tehtävä järjestelmällisesti eikä sieltä täältä, jolloin isompi ala pois käytöstä kerralla.
- Reittien alkuun ja loppuun "koirankopit" -> ei reiteille mukaan, kun koirat kouluttamattomia ja ajavat vasat ja emät erilleen.
- Inarijärven saarien kohtalo, kuuluvatko hakkuiden piiriin millään tavalla?
- Inarijärven rannoilla oleva suojavyöhyke, onko olemassa edelleen?
- Mikä on järjellinen raja metsätalouden tuottavuudelle? Onko olemassa joku taho, joka määrätietoisesti ajaa Metsätaloutta kannattavuuden rajan alapuolelle? Joskus kannattavuuden raja määritetty 150 000 kuution.
- Mitkä puut on laskettu mukaan puustoon, joita laskennoissa käytetty? Onko taimikot mukana? Lapin Kansassakin uutisoitu, että metsien kasvu räjähtää käsiin, pitääkö paikansa vai loppuvatko metsät käsiin, kun taimikko on puuiässä vasta 200 vuotiaana? Riittävätkö metsät 110 000 kuution hakkuumäärällä?
- Metsän rakenne muuttuu, jos hakataan samalla tavalla, kuin mitä Ivalon paliskunnan alueella on hakattu aiemmin. -> 110 000 kuution tasolla Ivalon paliskuntaankin jää ison puun kokoista metsää. Jos metsiä siirretään metsätalouden ulkopuolelle, paine jäljelle jääville alueille.
- Kolme poronhoitajaa rikkoneet proronhoitolakia ja tämän vuoksi vastakanne ihmis-oikeuskomiteaan -> aiheuttaneet enemmän haittaa porotaloudelle kuin metsätalous konsanaan.

- Jos talousmetsiä olisi hakattu kuten Kessin alueita on hakattu, niin täällä olisi työvoimapula.
- Kessistä hakattu väärät puut!
- Mikä määrä riittää esim. Vapon sahan tarpeisiin, jos ei ajatella pelkästään Metsähallituksen tarpeita?
- Taimikonhoidot 60–70 luvulla istutetuista/kylvetyistä. Pystytäänkö toteuttamaan ja paljonko on tehty?
- 110 000 kuutiota on ehdoton minimi, jonka alle ei tule mennä työllisyysperustein. Jos sen alle mennään, työllisyyden saa unohtaa, koska koneet tekevät työn ja raha menee yrittäjän mukana eikä työllistä metsureita.
- Neuvotteluissa keskeisellä sijalla oli energiapuun korjuun kehittäminen, mikä nykyisillä menetelmillä kannattamatonta. Tätä ei saa unohtaa, vaan sitä pitää viedä eteenpäin, yhteiskunnan rahoilla, ei metsätalouden liiketoiminnan tuloilla. Kunnan oltava asiassa myös aktiivinen. Ivalon paliskunnan ehdoton vaatimus on, että metsätalous toimii samalla alueella kuin tälläkin hetkellä, ettei sitä ajeta liian pienille alueille. Museometsiä on riittävästi ja kukaan ei elä niillä.
- Energiapuun korjuun kehittämiselle tuki myös metsureilta ja työlle saatava yhteiskunnan tuki.
- Jos tehdään koneellisesti, ensiharvennushakkuuta voidaan toteuttaa kustannustehokkaastikin.
- Marjamaat menevät, jos koneet päästetään valloilleen metsiin.
- Jos metsistä kerätään kaikki energiapuu talteen ja poro syö jäkälän, mistä saadaan metsänpohjaan ravinteita? Metsiin ei jää vanhojakaan puita lahoamaan.

Utsjoki

Yleisötilaisuudessa ei esitelty metsätalouden toimintaperiaatteita.

G. Villi Pohjola

Enontekiö

- Tässäkin kohdassa pitää näkyä lappalaiskulttuuri.

Inari

Ei kommentteja.

Utsjoki

- Sidosryhmien kanssa? Taloudellinen termi, ovatko sidosryhmät sellaisia, etteivät aiheuta jääviyttä Metsähallitukselle? Sanakirja määrittelee suhteen taloudelliseen sidokseen perustuvaksi.
- Sanamuoto muutettava: Paikallisten matkailuyritysten ja muiden paikallisten yhteistyötahojen kanssa.
- Villi Pohjola ja Metsähallitus haluaa olla eri asia. Luonnonvarasuunnitelmassa ei käsitellä mitään Metsähallitukselle kuuluvia asioita, kaikki kuuluu jollekin muulle... Metsähallitukselle kuuluu polttopuun myynti, webbisivujen ylläpito ja tietenkin saamelaiskulttuurin suojelu, joka ei kuulukaan saamelaisille!
- Sirma (rajan vanha partiokämpä) nimetty väärin -> nimeämisissä kuultava myös paikallisia.
- LVS vain yhteenveto monista eri suunnitelmista mutta siihen ei kannata viitata missään vaan LVS:ssa mainittuihin erillissuunnitelmiin.
- Kuinka monta yleiseen käyttöön avointa kämppää tällä hetkellä?

H. Maa-aineskauppa

Enontekiö	Ei kommentteja.
Inari	Ei kommentteja.
Utsjoki	- Jalostamattoman maa-aineksen myynti ollut ongelmallista, vaikka kysyntää ollut jonkin verran. Jonkun kylän läheisyyteen suunniteltu, että haettaisiin lupa maa-aineksen ottoon ja asiaa saataisiin vietyä eteenpäin. Jos hyviä ehdotuksia valtion maan osalta, niin ehdotuksia otetaan vastaan.

Luokittelematon palaute

Enontekiö	- Metsähallitus yrittää saada aina läpi päätöksensä, mutta niistä täytyy valittaa. Jos ei ehdi tekemään valitusta, päätös tulee voimaan. Paikallisten pitää olla koko ajan valppaana valittamaan.
Inari	Ei luokittelemattomia kommentteja.
Utsjoki	- Onko mahdollista vielä vaikuttaa luonnonvarasuunnitelmaan vai onko esittelyssä jo päätetyt asiat? - Yhteismetsiä on Inarin kunnan puolella joten utsjokelaiset eivät ole täysin ilman metsiä. Kirjataanko puheenvuorot ylös, koska aiemmassa prosessissa niistä ei ollut mitään merkintää loppukirjassa? Suomen valtio ja MH tunnustanut luontaiselinkeinoista eläville tietyt oikeudet. MH jättänyt metsästyksen liittyvät oikeudet huomioimatta -> päästetty niin pitkälle, että metsästyksellä tuhoataan esim. Nuvvuksen alueella. Petojen jälkiä löytyy, mutta ei riekkoja. Paljon on autojen jälkiä ja metsästäjiä, joilla neljä, jopa kuusikin koiraa mukana. Metsästyksellä lisäantunut syksyllä niin paljon, että riekkoja ei ole enää paikallisille asti metsästää. Meidän pitäisi saada täällä riekosta hyötyä, nyt hyöty myyty pois. Jos en olisi saanut luonnonsuojelualueelle metsästyslupaa, hyöty olisi jäänyt kokonaan saamatta. Suunnitteluprosesseista jäänyt kuva, ettei sanomista kirjata edes ylös ja nyt haluan, että ehdottomasti asia kirjataan ylös, että metsästyksellä rajoitettava, luonnontuhoaminen lopetettava ja Paistunturin alueella rajoitettava metsästyksellä. Porotyöt vaikeutuvat myös. Jos näin jatketaan, saa kymmenen vuoden päästä katsoa riekon kuvaa kirjasta. - Kommentti kunnan edustajana, mutta myös ulkopuolisena henkilönä. Voimassa olevassa lvs:ssä kaikki muut investointikohteet on saatu tehtyä, mutta Kevon luontotupa Karigasniemelle on vielä tekemättä. Metsähallituksen tulisi ottaa investoinneissaan huomioon aluepoliittiset asiat ja panostaa myös saamelaisten ydinalueelle. Ei saalisohjasta perustaa metsästykselle vaan elinkeino pohjattava kokonaisvaltaiselle infralle ja elinkeinon huomioinnille. Saamelaisten pitää pystyä hyödyntämään perinteisiä elinkeinoja myös uudelta pohjalta esim. matkailuelinkeinossa. Lähipolkuverkosto kehitettävä kylien läheisyyteen (ei erämaa-alueille) esim. Johtalat -projekti. Lohi-keskuksesta valmiit projekti-suunnitelmat Utsjoen kunnalla, MH odotetaan olevan mukana sisällöntuotannossa. MH:n rakennettava Karigasniemelle Kevon luontokeskus ja hanke priorisoitava ykköshankkeeksi ja toteutettava lähivuosina. Utsjoen kirkonkylään saatava ympärivuotisesti auki oleva asiakaspalvelupiste (esim. nykyinen luontotupa). - Metsähallitus ei kieltänyt tilallisille myönnettyjä oikeuksia tässä tilaisuudessa vaan vaikei ja siten tulkitse että tilallisille 1700-luvulla annetut oikeudet ovat edelleen voimassa ja niitä ei tässä yleisötilaisuudessa kukaan uskaltanut kumota.

Palaute: Internet-kysely

	Ylä-Lappi kpl	Muu Lappi kpl	Muu Suomi kpl	Ulkomaat kpl	Yhteensä kpl
Metsähallitus saamelaisten kotiseutualueella					
MH:n lisättävä Utsjoen kunnan kanssa tehtävää yhteistyötä.	1	0	0	0	1
Luonnon virkistyskäyttö					
Rakennuksia, rakenteita, reittejä lisättävä.	2	1	1	0	4
Rakennuksien, rakenteiden, reittien määrä pidettävä nykytasolla.	0	0	2	0	2
Neuvontaa ja asennekasvatusta lisättävä.	0	0	1	0	1
Luonnonsuojelu					
Suotuisa suojelutase jo nykyisin turvattu.	0	1	0	0	1
Mäntymetsien lajisto selvitettävä. Alue niiden ydinaluetta.	0	1	0	0	1
Saamelaisten kulttuuriperintö turvattava.	1	0	0	0	1
Alueiden hallinta					
Kullanhuudonnan tarpeet huomioitava.	0	1	1	0	2
Kullanhuudontaa rajoitettava.	0	1	0	0	1
Ei kerrota, että suunnitelma sisältää myös kaivostoiminnan! Salailuako? Suojelualueita jo riittävästi.	1	0	0	0	1
Perinteiset, laillistetut paikallisten oikeudet tunnustettava huomioitava.	0	2	4	0	6
Paikallisten oikeudet myös ulkopaikkakuntalaisille.	2	0	0	0	2
Maan myynti/vuokraus lopetettava.	0	0	1	0	1
Eräasiat					
Metsästys- ja kalastuslupien saantia helpotettava.	0	0	1	0	1
Kalastusta rajoitettava.	1	0	3	0	4
Erävalvontaa tehostettava.	1	0	1	0	2
Kesäaikaisia maastoliikenne-rajoi- tuksia löysättävä nykyisestä.	5	0	0	0	5
Maastoliikennettä rajoitettava nykyistä enemmän.	0	0	2	0	2

	Ylä-Lappi kpl	Muu Lappi kpl	Muu Suomi kpl	Ulkomaat kpl	Yhteensä kpl
Metsä- ja porotalous					
Vanhat-/erämaametsät säästettävä hakuilta.	2	3	0	1	36
Metsätalouden toimintaedellytykset turvattava.	7	3	8	0	18
Elinkeinot yhteensovittettava.	1	3	3	0	7
Ulkopuolisten toimijoiden poistuttava/eivät ole neuvotteluosapuolia.	0	3	2	0	5
Tienrakennusta vähennettävä.	0	0	1	0	1
Metsätalouden osallistava suunnittelu ei ota sidosryhmien mielipiteitä huomioon/menetelmiä kehitettävä.	0	0	11	0	11
Tulostavoite poistettava.	1	0	1	0	2
Poromääriä tarkistettava/laidunnusoikeuksia rajattava.	2	2	4	0	8
Yleistä					
Metsähallitus vannoo vain turismin nimeen. Oikea miehityshallinto.	1	0	0	0	1
Maa- ja metsätalouden kehittäminen ratkaisemattomuus tekee koko suunnittelun tyhjäksi. Nykyinen LVS ei ole estänyt alueen liian voimakasta käyttöä. Haitallisista maankäyttömuodoista luovuttava kunnes maa- ja metsätalouden kehittäminen valmis ja saamelaisapuolen hyväksymä.	1	0	0	0	1
Suunnitelma hyvä, jos kaikki sitoutuvat siihen/MH toiminut suunnittelussa perustellusti ja tasapuolisesti.	0	0	2	0	2
Suunnittelussa tuotava esille, millä tasolla ongelmat ratkaistaan.	1	0	0	0	1
Muiden kuin taloudellisten intressien tulisi suunnitelmassa olla etusijalla/MH:n muutettava asenteita luonnonsuojelua kohtaan.	1	0	3	0	4

Hakkuulaskelmien laadintaperusteet

Laskenta-aineisto

Hakkuuvaihtoehtojen valinnan pohjaksi tehdyissä laskelmissa aineistona käytettiin Inarin kunnassa sijaitsevia metsätalousalueen metsämaan kuvioita (sisältää myös suojelualueita). Laskelmaa varten ne ohjattiin käsittelyltään erilaisiin luokkiin lähinnä maankäyttötietojen ja luontoarvojen perusteella. Käsittelyluokkien avulla hakkuulaskentaohjelmalle kerrotaan, minkälaisia hakkuuta ja muita toimenpiteitä milläkin alueella saa tehdä tai kuuluuko alue suojeluun. Tarkoitus on saada ohjelma käsittelemään metsiä mahdollisimman tarkasti käytännön toiminnan, metsänhoito-ohjeen ja ympäristöoppaan mukaisesti.

Metsänkäsittelyn voimakkuuden kannalta suojelualueet ja normaalit talusmetsät muodostavat käsittelyluokkien ääripäät. Suojelualueilla ei laskelmassa sallittu lainkaan hakkuuta. Myös huomattava osa talusmetsistä (60 000 ha) jätettiin kokonaan hakkuutoiminnan ulkopuolelle erilaisten luontoarvojen takia. Normaaleissa talusmetsissä sen sijaan toimitaan metsänhoito-ohjeen mukaisesti ilman muita toiminnan rajoituksia. Näiden ääripäiden väliin sijoittuu useita käsittelyluokkia, joissa metsätaloustoimia on jollakin tavoin rajoitettu.

Hakkuuvaihtoehtojen muodostuksessa oli käytössä kaksi päälinjaa. Toisessa menetelmässä hakattavissa olevien metsien rajausta pidettiin vakiona mutta toiminnan voimakkuutta vaihdeltiin. Toisessa menetelmässä hakattavissa olevien metsien rajausta muutettiin, eli eri laskelmissa hakkuiden piirissä olevien metsien pinta-ala vaihteli. Esimerkiksi Greenpeacen ja eräiden paliskuntien esittämässä vaihtoehdossa noin 70 000 hehtaaria metsämaata siirtyisi hakkuiden ulkopuolelle. Tärkeimmät hakkuuvaihtoehdot ja niiden aluerajaukset on esitetty liitteessä 14.

Kaikissa laskelmavaihtoehdoissa Inarin retkeilyalue ja erityisiä ympäristöarvoja sisältävät metsät, MY-alueet (mm. korkeat alueet), olivat hakkuiden ulkopuolella. Retkeilyalueen hakkuut on mitoitettu erikseen laaditun hoito- ja käyttösuunnitelma-luonnoksen perusteella. Retkeilyalueen suunnite (5 000 m³/v) lisätään alueen hakkuusuunnitteeseen erillisenä eränä.

Korkeille alueille ei laskelmassa sallittu uudistushakkuuta. Kasvatushakkuut sen sijaan olivat sallittuja (2 000 m³/v). Kuusi- ja koivuvaltaiset metsät jätettiin kokonaan hakkuiden ulkopuolelle riippumatta siitä, sijaitsevatko ne suojametsäalueella vai eivät.

Enontekiön hakkuusuunnite 3 000 m³/v on myös erillinen, näiden laskelmien ulkopuolinen suunnite-erä, eikä se sisälly myöskään hyväksytyyn hakkuusuunnitteeseen (115 000 m³/v).

Laskentamenetelmä

Metsien kehitysnustheet laadittiin Metsäntutkimuslaitoksessa kehitetyllä MELA-laskentajärjestelmällä, joka on tarkoitettu suuralueiden pitkän ajan hakkuumahdollisuuksien selvittämiseen. Hakkuutietojen lisäksi järjestelmästä saadaan metsien rakenteen kehittymistä koskevaa tietoa.

MELAssa metsien kehittymistä kuvataan luonnonprosesseina ja metsänkäsittelytoimenpiteinä, jotka on mallitettu. Kullekin metsämaan kuviolle tuotetaan vaihtoehtoisia sallittuja käsittelyketjuja useiksi vuosikymmeniksi eteenpäin. Ekologiset ja muut metsien käyttöä ohjaavat tekijät otetaan huomioon jakamalla metsät luonteensa ja käyttötarkoituksensa perusteella käsittelyluokkiin. Järjestelmälle syötetään ohjeet siitä, miten kuhunkin käsittelyluokkaan kuuluvia metsiä saa käsitellä. Optimoinnissa kunkin kuvion käsittelypoluista valitaan se, joka yhdessä muille kuvioille valittujen polkujen kanssa parhaiten tuottaa asetetut tavoitteet. Optimoinnissa laskennalle asetetaan kestävyysden eri ulottuvuuksia turvaavia rajoitteita.

Luontojärjestöjen esittämä vaihtoehto, samoin kuin suurimman kestävänsä suunnitteen vaihtoehto, toteutettiin perinteisenä hakkuulaskelmana. Suunnitteen ei sallittu pienevän missään vaiheessa mutta se sai muutoin asettua vapaasti tasolle, joka parhaiten toteutti päätöksentekijän tavoitteet asetettujen rajoitteiden vallitessa.

Näiden lisäksi tehtiin laskelmasarja, jossa suunnitteen taso asetettiin etukäteen tietylle tasolle. Näin laadituissa laskelmissa suurin mielenkiinto kohdistuu siihen, miten hakkuut jakaantuvat alueen eri osiin. Kun kyse on metsä- ja porotalouden yhteensovittamisesta samalle alueelle, paliskunnittaiset tulokset nousivat tärkeään asemaan. Jotta hakkuut jakautuisivat tasaisemmin alueen eri osiin, suurimmalle paliskunnalle, Ivalon paliskunnalle, asetettiin omia kestävyysrajoitteita.

Laskelmien ohjaustiedot ja rajoitteet

Laskelmia ohjattiin seuraavin periaattein

- maksimoidaan nettotulojen nykyarvoa 3 %:n korkokannalla
- hakkuiden välinen aika vähintään 20 vuotta
- poikkeuksena ylispuiden poisto, joka tehdään aikaisintaan 30 vuotta siemenpuuhakkuun jälkeen
- uudistushakkuutapana yksinomaan siemenpuuhakkuu
- suurien kuvioiden (yli 20 ha) pinta-alasta voidaan uudistaa vain puolet 20 vuoden aikana
- luonto- ja erityisarvot otettu huomioon alue-ekologisen suunnittelun periaatteiden mukaisesti
- säästöpuustoa jätetään uudistushakkuissa 10 m³/ha ja kasvatushakkuissa 5 m³/ha

- käytössä Metsäntutkimuslaitoksen uusimmat kasvumallit
- uusien puiden syntymismallin tasokerroin 0.7
- hukkapuuprosentit: uudistushakkuu 6 %, kasvatushakkuu 10 %, ylispuiden poisto 5 %
- kuusikoita ja koivikoita ei hakata
- korkeilla alueilla sallitaan vain kasvatushakkuut

Laskelman aikainen, samoin kuin laskenta-ajan jälkeinen kestävyys, varmistettiin asettamalla laskennalle seuraavat vaatimukset. Nämä asetettiin koko laskenta-alueelle yhteisesti sekä Ivalon paliskunnan alueelle erikseen.

- hakkuukertymän on oltava tasainen tai kohoava
- tukkikertymä on oltava vähintään ensimmäisen 10-vuotiskauden tasolla koko laskenta-ajan
- nettotulojen on oltava tasaiset tai kohoavat
- talousmetsien puuston tilavuuden on oltava lopussa suurempi kuin alussa
- talousmetsien puuston tienvarsiarvon on oltava lopussa suurempi kuin alussa
- talousmetsien tuottoarvon (3 %) on oltava lopussa suurempi kuin alussa
- jatketun kiertoajan metsien pinta-alasta uudistetaan korkeintaan 0,7 % vuodessa
- ylipitkän kiertoajan metsien alasta uudistetaan korkeintaan 0,5 % vuodessa

Laskelmien ja tulosten esittely

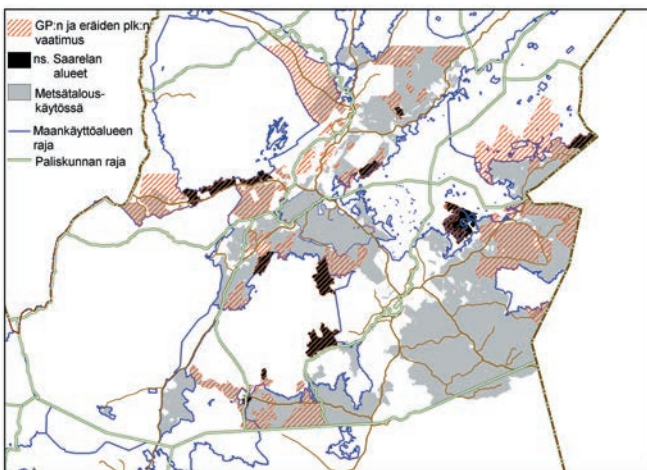
Esitetyt hakkuusuunnitevaihtoehdot:					
Paliskunta	Nykytila 2001 hakkuusuunnite m ³ /v	Vaihtoehto A m ³ /v	Vaihtoehto B m ³ /v	Vaihtoehto C m ³ /v	Vaihtoehto D m ³ /v
Lappi	2 100	2 000	2 000	1 800	2 500
Paatsjoki	15 700	13 700	13 700	11 400	8 700
Muotkatunturi	10 400	9 500	9 500	7 800	0
Sallivaara	6 000	3 700	3 700	3 400	6 300
Hammastunturi	34 100	26 600	26 600	22 800	11 000
Ivalo	59 100	53 500	46 500	45 000	31 000
Muddusjärvi	22 600	21 000	18 000	17 800	10 500
Yhteensä	150 000	130 000	120 000	110 000	70 000

1. Nykytila 2001 hakkuusuunnitteessa on mukana Enontekiön osuus 3 000 m³/v. Vätsärin erämaan luonnonmukaisten metsien osuus 3 000 m³/v ei sisälly lukuun.

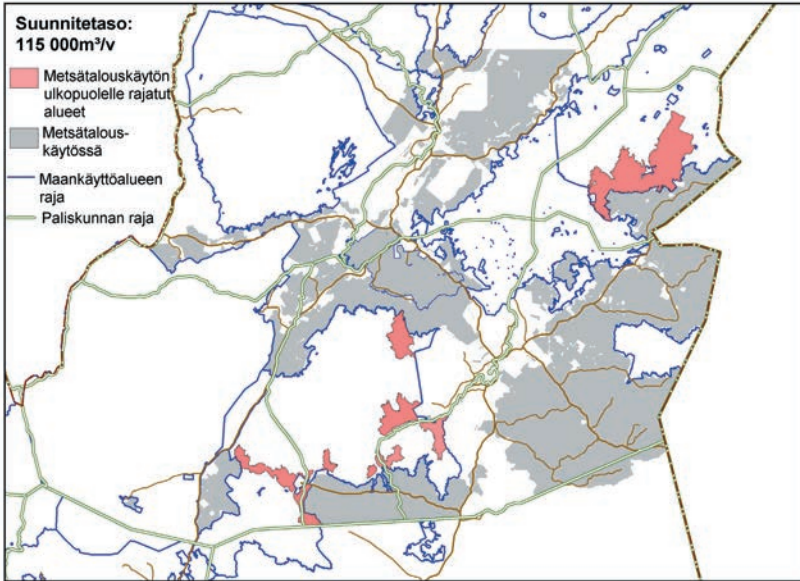
2. Vaihtoehto A ja B -esityksessä Vätsärin ja Hammastunturin erämaiden luonnonmukaiset metsät on jätetty toiminnan ulkopuolelle lukuunottamatta Hammastunturin erämaan tiestön piirissä olevia aikaisemmin hakattuja metsiä (Tolonen ja Selperi). Suunnitetta on laskettu uudistamisen määrää ja painotusta säätämällä. Vaihtoehto B:n alennus 10 000 m³/v on jaettu Ivalon (7 000) ja Muddusjärven (3 000) paliskunnille, koska näiden paliskuntien alueella suojelualueiden osuus on pieni.

3. Vaihtoehto C:ssä toiminnan ulkopuolelle on jätetty kaikki Vätsärin ja Hammastunturin erämaiden luonnonmukaiset metsät.

4. Vaihtoehto D on Greenpeacen ja eräiden Inarin paliskuntien sekä muutaman yksittäisen promiehen esitys, joka vähentää talousmetsiä noin 70 000 hehtaaria (kuva 20).

Kuva 20. Greenpeacen ym. vaatima alue sisältää noin 70 000 hehtaaria talousmetsiä.

Valittu vaihtoehtoesitys 115 000 m³/vuosi

Kuva 21. Esitetyssä vaihtoehdossa 115 000 m³/v metsätaloukskäytössä olevan harmaan alueen pinta-ala on 244 600 hehtaaria (+10 100 ha Enontekiöllä).

Hakkuiden perustepinta-ala alueittain:	Metsämaata, ha	Suunnite, m ³ /v
Varsinaiset talousmetsät Inarissa	211 600	108 000
Inarin retkeilyalue (esitys)	10 000	5 000
Rajoitettu taloukskäyttö	23 000	2 000
Yhteensä (ks. liite 6)	244 600	115 000
Varsinaiset talousmetsät Enontekiöllä	3 100	
Rajoitettu taloukskäyttö	7 000	3 000
Yhteensä	254 700	

Hakkuiden ulkopuolelle rajattu metsämaata:

Hammastunturin erämaan (noin 14 000 ha) ja Vätsärin erämaan (noin 6 000 ha) luonnonmukaiset alueet kokonaan, yhteensä noin 20 000 hehtaaria.

Paliskunta:	Suunnite paliskunnittain m ³ /v:
Lappi	1 900
Paatsjoki	12 500
Muotkatunturi	8 600
Sallivaara	3 600
Hammastunturi	24 700
Ivalo	45 800
Muddusjärvi	17 900
Yhteensä	115 000

Laskelma energiapuun kertymäkehityksestä 5–40 vuotta

Laskelma energiapuun kertymäkehityksestä

Luonnonvarasuunnitelman laadinnan yhteydessä tehtiin karkea laskelma energiapuun saatavuudesta Ylä-Lapin valtionmetsistä. Laskelma tehtiin MELA-laskentaohjelmistolla.

1. Energiapuun korjuun yleisiä edellytyksiä

Suomessa on hyvät edellytykset puu energiakäyttöön raaka-aineen riittävyyden suhteen. Kallista tuontiöljyä korvataan lämmöntuotannossa yhä useammin kotimaisella puulla. Energiapuuta saadaan nuorten metsien myöhästyneistä taimikonhoidoista (energiapuuharvennus) ja uudistushakkuiden hakkuutähteistä. Uudistushakkuun jälkeinen kantojen nosto energiataroituksiin on myös lisääntymässä.

Energiapuun korjuun keskeinen ongelma on kannattavuus, johon vaikuttavat hehtaarikohtainen kertymä, poistettavien runkojen keskijäreys ja kuljetusetäisyys sekä käytettävissä oleva korjuutekniikka. Energiapuun korjuutekniikka on nuorta ja se on voimakkaan kehitystyön kohteena. Pitemmällä aikavälillä myös metsänkasvatusketjun muutoksilla (taimikonhoidon ajoitus, runkolukuohjeet) voidaan luoda lisäedellytyksiä puun energiakäytölle ja samalla parantaa koko metsänkasvatusketjun kannattavuutta.

Kertymää/kannattavuutta voidaan joissakin tapauksissa lisätä käyttämällä myös oksat ja latvus sekä osa kuitupuusta energiapuuksi. Kokopuukorjuuta, jossa koko runko viedään karsimattomana haketukseen, ei suositella kasvupaikan köyhtymisen vuoksi kuiville kankaille ja kuivahkoillekin kankaille se soveltuu vain poikkeustapauksissa. Samasta syystä myös kantojen nosto energiataroituksiin rajoittuu rehevämille kasvupaikoille.

Yksityismetsät saavat energiapuun korjuuseen yhteiskunnan tukea, mikä monesti tekee energiapuun korjuun maanomistajalle kannattavaksi. Metsähallituksen metsätalous, joka harjoittaa liiketoimintaa, ei tällaista tukea saa.

2. Ylä-Lapin energiapuulaskelma

Ylä-Lapin oloissa ensisijaisia energiapuukohteita olisivat lähinnä ensiharvennuskohteet. Uudistushakkuissa hehtaarikohtaiset puumäärät ja sen myötä hakkuutähteiden määrä ovat niin pieniä, että energiapuun korjuu laajassa mitassa ei ole kannattavaa. Kokopuukorjuu ei kasvupaikkojen karuuden takia ole suositeltavaa.

Metsikön ensimmäinen harvennushakkuu tehdään yleensä runkoluvun perusteella. MELA -järjestelmässä käyttäjä voi itse säätää niitä puustoon kohdistuvia tiheys- ja muita vaatimuksia, joiden perusteella runkolukuharvennus simuloidaan. Ylä-Lapin energiapuulaskelmaa varten näitä vaatimuksia ei erityisesti säädetty vaan laskelmissa käytettiin samoja ehtoja ja muotoiluja kuin muissakin luonnonvarasuunnitelman laskelmissa:

- metsikön keskiläpimitan tulee olla vähintään 11 cm
- metsikön keskipituus saa olla korkeintaan 11 m
- metsikön runkoluvun tulee olla vähintään 1 200 kpl/ha ennen hakkuuta
- metsikön runkoluvun tulee hakkuun jälkeen olla vähintään 63 % hakkuun jälkeisestä ohjerunkoluvusta
- poistettavia runkoja tulee olla vähintään 500 kpl/ha
- runkoluvusta poistetaan korkeintaan puolet

Näiden arvojen muutoksilla on huomattava vaikutus simuloitavien runkolukuharvennusten pinta-alaan ja kertymään.

Laskelma tehtiin 40 vuodeksi. Laskelmassa toimitaan koko ajan luonnonvarasuunnitelmassa vahvistetun suunnitteen ($115\ 000\ \text{m}^3/\text{v}$) mukaisesti. Laskelmasta saatiin kaksi tulossarjaa: ensimmäisessä sarjassa (LVS) esitetään energiapuun kannalta keskeiset luvut sellaisenaan luonnonvarasuunnitelman laskelmasta lohkaistuina. Toisessa sarjassa (MAX) esitetään ne teoreettiset maksimimäärät, jotka metsille asetettujen tiheys- ja kertymävaatimusten puolesta olisivat hakattavissa.

Tulokset esitettiin erikseen koko alueelle ja alueelle, joka rajoittui 35 kilometrin säteelle Ivalosta. Näin saadaan käsitys kohteiden etäisyydestä mahdollisesta käyttöpaikastaan.

Energiapuun kertymä laskettiin kahdella eri tavalla:

- runkohukkapuuta $10\ \text{m}^3/\text{ha}$ ja 20 % kertymästä (kertymä 1)
- runkohukkapuuta $10\ \text{m}^3/\text{ha}$ ja koko kertymä (kertymä 2)

Ensimmäinen vaihtoehto edustaa normaalia tilannetta, jossa perinteisen ainespuun (tukki ja kuitu) kertymä maksimoidaan. Laskelmassa tehtiin yleistys, että ainespuuta saadaan puista, jotka ovat rinnankorkeusläpimitaltaan vähintään 10 cm. Näiden osuus on laskelmien mukaan n. 20 % hakkuukertymästä. Jälkimmäinen laskelmavaihtoehto on eräänlainen energiapuumaksimi ja perustuu oletukseen, että vähäisiä kuitupuumääriä ei kannata erikseen korjata kuitupuuna. Runkohukkapuun määrä ($10\ \text{m}^3/\text{ha}$) selvitetiin erillisellä MELA -laskelmalla.

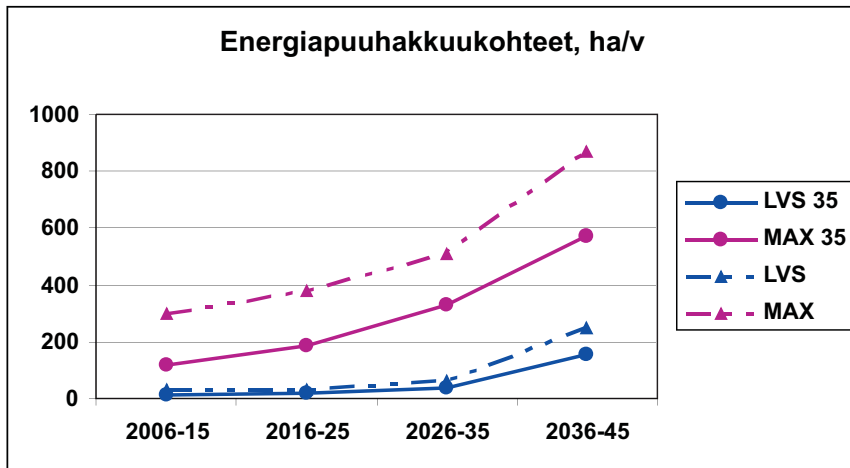
3. Tulokset

Energiapuukohteiden pinta-ala

Oheisesta taulukosta näkee, että luonnonvarasuunnitelmassa esitetyllä suunnitetasolla runkolukuharvennusten pinta-ala jää huomattavasti teoreettista maksimimäärää pienemmäksi.

Runkolukuharvennusten pinta-ala eri laskelmissa (hehtaaria).				
	2006–15	2016–25	2026–35	2036–45
LVS 35 km	10	17	37	158
MAX 35 km	115	188	329	570
LVS	31	34	64	251
MAX	298	379	508	867

Syyt löytyvät kannattavuustekijöistä. Luonnonvarasuunnitelman hakkuulaskelmassa maksimoitiin tuottoarvoa, ja tuottoarvoa maksimoitaessa pienen kertymän kasvatushakkuut eivät ole houkuttelevia hakkuukohteita. Toimenpidettä ei tehdä lainkaan tai se siirretään myöhäisemmäksi, jolloin kertymä on suurempi.

Kuva 22. Runkolukuharvennusten pinta-ala ja sen kehittyminen eri laskelmissa (hehtaaria).

Lisäksi suunnitteen asettaminen tietylle, laskennallista optimia alemmalle tasolle aiheuttaa MELA:lle valintatilanteen, jossa taloudellisesti edullisimmat kohteet valikoituvat hakkuukohteiksi. Päätehakuut ovat tuottoarvoa maksimoitaessa yleensä taloudellisesti kannattavampia kuin harvennushakuut.

Noin puolet potentiaalisesta runkolukuharvennusalasta on 35 kilometrin säteellä Ivalosta. Jatkossa tämä osuus nousee noin kahteen kolmasosaan.

Energiapuukertymä

Runkolukuharvennuksista saatavan energiapuun kertymä vaihtelee erittäin paljon sen mukaan, onko kyse luonnonvarasuunnitelman mukaisesta (115 000 m³/v) toiminnasta vai teoreettisesta maksimimäärästä.

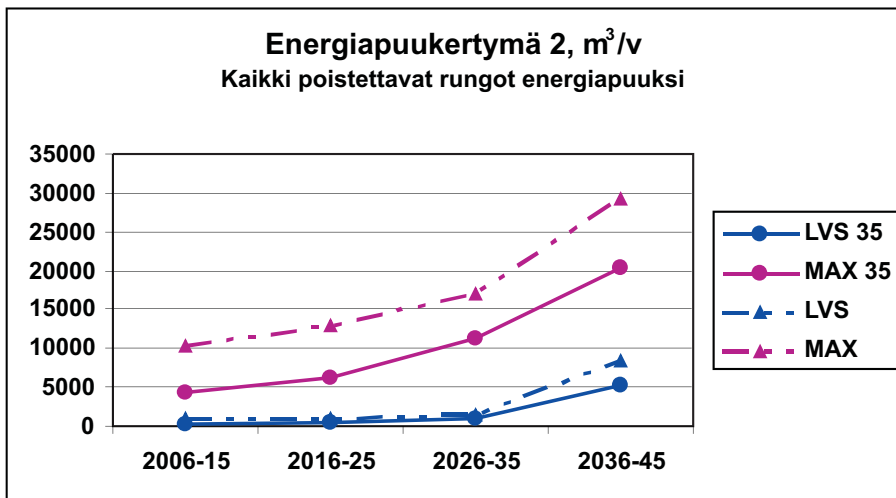
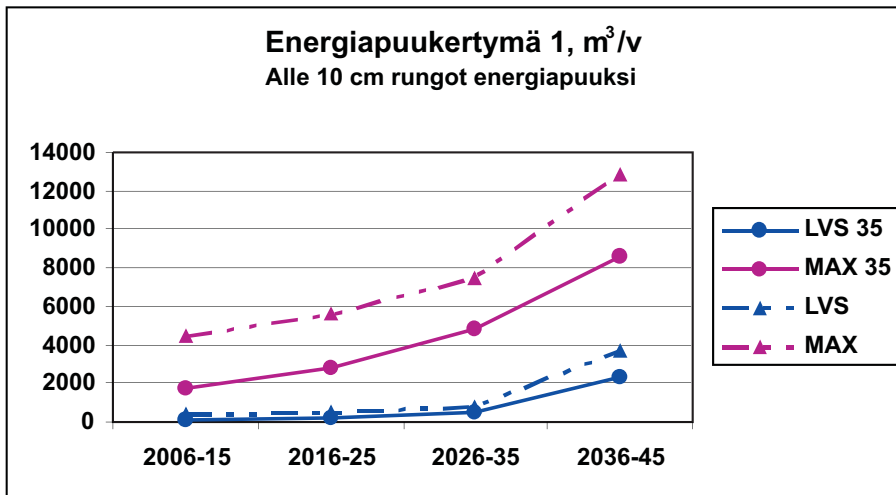
Energiapuukertymä 1. Energiapuuksi on laskettu runkopuun hakkuutähdettä 10 m³/ha ja 20 % hakkuukertymästä.				
Kertymä 1 (m³/v)	2006–15	2016–25	2026–35	2036–45
LVS 35	124	209	481	2 304
MAX 35	1 782	2 770	4 868	8 627
LVS	434	457	811	3 667
MAX	4 438	5 603	7 472	12 801

Luonnonvarasuunnitelman mukaisella hakkuusuunnitteella (115 000 m³/v) harvennusten energiapuukertymä jää 434 m³:iin vuodessa seuraavalla 10-vuotiskaudella, jos kuitupuu korjataan minimiläpimittaa myöten. Laskennallisesti 30 vuoden kuluttua energiapuuta voitaisiin korjata yli 2 000 m³ vuodessa alle 35 kilometrin etäisyydeltä Ivalosta sekä koko Inarin metsätalousalueelta noin 3 500 m³ vuodessa. (energiapuukertymä 1).

Energiapuukertymä 2. Energiapuuksi on laskettu runkopuun hakkuutähdettä 10 m³/ha ja kaikki poistettavat rungot.				
Kertymä 2 (m³/v)	2006-15	2016-25	2026-35	2036-45
LVS 35	230	367	919	5 206
MAX 35	4 304	6 322	11 200	20 349
LVS	948	927	1 506	8 278
MAX	10 260	12 837	17 056	29 343

Jos hakkuusuunnite on edelleen sama mutta harvennuskertymä kokonaisuudessaan käytetään energiapuuksi, kertymä kaksinkertaistuu 948 m³:iin vuodessa seuraavalla 10-vuotiskaudella. 30 vuoden kuluttua energiapuuta voitaisiin korjata yli 5 000 m³ vuodessa alle 35 kilometrin etäisyydeltä Ivalosta sekä koko Inarin metsätalousalueelta yli 8 000 m³ vuodessa (energiapuukertymä 2).

Näistä määristä aluksi vain neljäsosa sijaitsee 35 kilometrin säteellä Ivalon keskustasta. Jatkossa Ivalon läheisyydessä olevien kohteiden osuus lisääntyy (kuva 22).

Kuva 23. Energiapuukertymät 1 ja 2 ja niiden kehitys.

Jos tehdään kaikki ne harvennukset, jotka ovat metsien puolesta mahdollisia, energiapuukertymä nousee olennaisesti. Perinteistä puutavaralajimenetelmää käytettäessä päästäisiin koko alueella 4 438 kuutiometriin (energiapuukertymä 1, s.161) ja koko kertymän energiakäytöllä 10 260 kuutiometriin vuodessa seuraavalla 10-vuotiskaudella (energiapuukertymä 2, s. 161). Näistä määristä n. 40 % sijaitsee 35 kilometrin säteellä Ivalosta.

Maakunnallisten sidosryhmien lausuntojen tiivistelmät ja vaikutus suunnitelmaan

Maakunnallisilta sidosryhmiltä (10 kpl) pyydettiin erikseen kirjalliset lausunnot suunnitelmaluonnoksesta, koska niitä ei osallistettu suoraan luonnonvarasuunnittelun työryhmätyöskentelyyn.

Yhteenveto tärkeimmän tavoitteen toteutumisesta ja tiivistelmät lausunnoista ovat tässä liitteessä. Alkuperäiset lausuntodokumentit on tallennettu Metsähallituksen asianhallintajärjestelmään.

Lausunnot pyydettiin seuraavilta tahoilta:

Lapin liitto	Lapin riistanhoitopiiri
Lapin luonnonsuojelupiiri	Lapin TE-keskus
Lapin lääninhallitus	Lapin ympäristökeskus
Lapin Markkinointi Oy	Metsäntutkimuslaitos
Lapin metsäkeskus	Paliskuntain yhdistys

Lausunnon antoivat:

Lapin liitto	Lapin luonnonsuojelupiiri
Lapin TE-keskus	Lapin lääninhallitus
Lapin ympäristökeskus	Lapin metsäkeskus
Paliskuntain yhdistys	Metsäntutkimuslaitos

YHTEENVETO:

Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman 2001–2010 tarkistusprojektin tärkein tavoite on Inarin metsä- ja porotalouden yhteensovittaminen. Metsätalouden mitoituksen ja maankäyttöratkaisun osalta lausunnot ovat myönteisiä tai eivät ota suoraan kantaa asiaan. Tämän perusteella voidaan katsoa, etteivät lausunnot vaikuta valittuun maankäyttöratkaisuun ja hakkuiden mitoitukseen, jossa metsätalousalue säilyy nykyisen laajuisena hakkuusuunnitteen ollessa 115 000 m³/vuosi. Erämaiden luonnonmukaiset osat jäävät hakkuutoiminnan ulkopuolelle (noin 20 000 hehtaaria metsämaata), mutta ns. Saarelan alueet palautuvat metsätalouskäyttöön siltä osin kun ne ovat metsätalouden hallinnassa (noin 11 000 hehtaaria metsämaata).

Toisaalta lausunnoissa kiinnitettiin erityistä huomiota osallistavaan suunnitteluun. Niissä todettiin, että osallistava suunnittelu epäonnistui tärkeiden sidosryhmien jäätyä pois työskentelystä. Tästä syystä ja lisäksi saamelaisten maanomistuskysymyksestä johtuen kahdessa lausunnossa arvioitiin yhteensovittamistavoitteen jäävän toteutumatta. Lisäksi kahdessa lausunnossa vaadittiin neuvottelujen aloittamista paliskuntien kanssa pikaisesti. Osallistavan suunnittelun kehittämistä on jatkettava.

Tyytyväisimpiä metsä- ja porotalouden yhteensovittamiseen olivat Lapin liitto ja Lapin TE-keskus. Lapin luonnonsuojelupiiri sanoi lausunnossaan: "kohtuullisen hyvä väliaikaisratkaisu tilanteen rauhoittamiseksi". Lapin metsäkeskus vaatii hakkuusuunnitteen säilyttämistä nykytasolla.

TIIVISTELMÄT:

Lapin liitto toteaa, että Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma on periaatteiltaan yhteineväinen Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksen ja Tunturi-Lapin seutukaavan kanssa. Metsätalouden osalta pidettiin hyvinä toimintaperiaatteita, joissa metsätalouden hallinnassa nykyisin oleva alue pidetään kokonaisuutena hakkuutoiminnan piirissä ja metsätalouden työpaikat ja puunjalostuksen raaka-ainehuolto turvataan. Tämä antaa myös hyvän joustovaran paliskuntien kanssa sovittaessa hakkuuiden sijoittelusta.

Ylä-Lapin luonnonsuojelualueverkko on nykyisellään riittävä ja paikallisten ihmisten perinteiset oikeudet on otettu hyvin huomioon. Maankäytön suunnittelun toimintaperiaatteisiin 3 ja 4 tehtiin esitetyt täsmennykset. Kesäajan maastoliikenteeseen tulisi lisätä periaatteet matkailun ohjelmopalveluiden osalta.

Lapin luonnonsuojelupiiri pitää suunnitelmaa kohtuullisen hyvänä väliaikaisratkaisuna tilanteen rauhoittamiseksi. Tekstiä pidettiin keskeneräisenä, mikä häiritsee lukemista. Valitettavin puute on vaikutusten arvioinnin perustelutekstin puuttuminen.

Toimintaperiaate "luonnonsuojelualueverkko on nykyisellään riittävä" on luonnonsuojelupiirin mielestä liian jyrkkä ilmaisu. Maankäytön suunnittelun toimintaperiaate uusien rantakaavojen laatimisesta pääsääntöisesti vain maakuntakaavan osoittamille alueille on kestävä. Maastoliikenteen toimintaperiaate kesäajan maastoliikenteestä on liian lepu suojellakseen maastoa kulumiselta. Periaate, että lupia myönnetään vain elinkeinoperusteella paikalliselle väestölle määritellyille urille on hyvä, mutta mahdollisuus myöntää tapauskohtaisesti lupia muuhun kesäajan maastoliikenteeseen on jätetty liian väljäksi.

Lapin luonnonsuojelupiirin mielestä ns. Saarelan mietinnössä esitetyt alueet tulee jättää pois hakkuuiden piiristä. Luonnonsuojelupiirin mielestä suunnitelmassa esitetty 110 000 m³/v hakkuusuunnite antaa paremmat mahdollisuudet ratkaista metsien-suojelun ongelma. Luonnonsuojelupiiri pitää hyvänä erämaiden rauhoittamista, sillä tätä on vaadittu erämaakomitean ajoista lähtien. Ratkaisun tosin tulisi olla pysyvä.

Lapin lääninhallitus toteaa lausunnossaan, että metsätalouden tuleva mitoitus ja rajaukset eivät perustu yhteisymmärrykseen Ylä-Lapin luonnonvarojen käyttävien eri intressiryhmien kanssa, vaan tehtyjä linjauksia on pidettävä Metsähallituksen kannanottoina. Näin ollen suunnitelman hyväksyminen ei toisi ratkaisua Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden väliseen kiistaan.

Lisäksi todetaan, että kestävä ratkaisun löytäminen edellyttää saamelaiden maa-oikeuksien selvittämistä sekä Ylä-Lapin maiden ja vesien hallinnon järjestämisen

tavalla, jossa turvataan saamelaisten ja muun paikallisen väestön mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. Luonnonvarasuunnittelun neuvottelumekanismit tulisi rakentaa niin, että osapuolet kokevat olevansa mukana suunnittelussa tasavertaisina kumppaneina.

Lopuksi todetaan, että paliskuntien ja Metsähallituksen väliset neuvottelut hakkuu- ja laidunkysymyksistä tulisi käynnistää mahdollisimman pian.

Lapin metsäkeskus toteaa lausunnossaan, että Kemijärven tehtaan puuhuolto voi vaarantua, jos metsäverojärjestelmän siirtymävaiheen päättyessä yksityismetsien hakkuumäärät supistuvat merkittävästi. Tästä johtuen Metsähallituksen Ylä-Lapin metsien hakkuumäärätavoite tulisi säilyttää vähintään ennallaan.

Lisäksi todetaan, että hakkuumäärän laskiessa ja koneellistamisasteen noustessa työpaikat vähenevät todennäköisesti enemmän kuin suunnitelmassa on arvioitu.

Lapin TE-keskus toteaa lausunnossaan, että porotalouden merkitys suunnittelualueella työllisyyden ja paikallistalouden kannalta on merkittävä. Hakkuiden osalta on menty myönteisempään suuntaan, mutta ne ovat edelleen korkeammat kuin porotalous vaatii. TE-keskus pitää edelleen tärkeänä, että Vapon sahan raaka-aineensaanti turvataan. Tärkeää on, että metsätalouskäytössä olevien alueiden tarkoitus ei muutu. Kannattavan metsätalouden edellytyksenä näyttää olevan koneellisen korjuun selvä kasvattaminen. Tämä ei saa vähentää metsätalouden työllisyyttä. Luonnonvarasuunnitelma kattaa laajan alueen, jossa tulee eri elinkeinoista huolehtia kokonaisuutena.

Lapin TE-keskus toteaa edelleen, että Metsähallituksen luontopalvelujen tuotteiden lisäarvo kestävän virkistys- ja luontomatkailun edistäjänä on merkittävä. "Alueiden yleisökäytön luokitus ja tavoitetila 2010-suunnitelma" tukee mm. TE-keskuksen työllisyysperusteisten investointien suuntaamista luontopalveluille. Hankkeiden suunnittelu ja toteutus tehdään yhdessä eri yhteistyöryhmien kanssa. Tämä toimintamalli antaa ja on antanut riidattoman lopputuloksen maankäytön intressipiirin kanssa.

Lapin ympäristökeskus pitää hyvänä Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman tarkistamista kesken suunnittelukauden, koska porotalouden ja Metsähallituksen maankäyttöä koskeviin erimielisyyksiin olisi hyvä saada mahdollisimman pian molempia osapuolet tyydyttävä ratkaisu.

Ympäristökeskus arvostelee projektin työryhmien kokoonpanoa ja asiantuntemusta luonnon- ja porotalouden osalta. Lisäksi Ympäristökeskus katsoo, että ryhmien kokoonpanossa olisi pitänyt ottaa huomioon myös alueelliset viranomaiset. Alueellisten viranomaisten puute työryhmistä heijastuu myös siihen, että luonnonvarasuunnitelman yhteys maakuntakaavoitukseen on kuvattu hyvin ohuesti. Tätä asiaa olisi syytä selkeyttää nyt tekeillä olevassa luonnonvarasuunnitelmassa.

Ympäristökeskus paheksuu suunnitelman keskeneräisyyttä ja väärin ilmaisujen käyttöä (esim. luvussa 2.2.8 hiljaiset alueet) sekä määrittelemättömien ilmaisujen käyttöä (sidosryhmä?).

Ympäristökeskus, kuten ympäristöministeriökin, katsoo, että pinta-alallisesti Ylä-Lapin alueella suojelualueita on riittävästi, mutta suojelun riittävyys ei ole sama asia kuin pinta-ala. Näin ollen ilmaisua ”riittävä suojelu” olisi syytä harkita tai tarkentaa. Lisäksi todetaan, että luonnonsuojelun toimintaperiaatetta 1: ”Lapin luontopalvelut hoitaa saamelaisten kotiseutualueella hallinnassaan olevilla valtion mailla uhanalaisien lajien, luontotyyppien ja saamelaisten kulttuuriperinnön suojeluun liittyvät tehtävät” olisi syytä tarkentaa, koska myös Lapin ympäristökeskus voi tehdä uhanalaisiin lajeihin ja luontotyyppisiin liittyviä suojeluratkaisuja sekä kulttuuriperinnön vaalimiseen liittyviä ratkaisuja tarpeellisiksi katsomillaan kohteilla itsenäisesti. Kohdassa 2.3.10 ”Mennyt kausi” todetaan, että metsätaloustoiminta on ollut ekologisesti kestäväällä pohjalla. Uhanalaiset lajit, arvokkaat elinympäristöt ja luontokohteet on otettu hakkuissa huomioon. Tässä kohtaa tekstiä olisi syytä tarkentaa ”Metsähallituksen tiedossa olevat uhanalaiset lajit”.

Ympäristökeskus paheksuu metsätalosalueen vanhojen metsien puuttumista puuston kehitysluokkia esittelevissä taulukossa 11 ja kuvassa 10 ja pitää näitä näin ollen tarpeettomina.

Kotitarvepuun toimintaperiaatetta 4 ympäristökeskus ehdottaa muutettavaksi ”Puun osoitus ja myynti tehdään niin, että luonnon monimuotoisuuden säilyminen turvataan”. Suojelualueiden perustaminen toimintaperiaatteeseen 2 on syytä lisätä, että ”Suojelualueiden ja erämaiden sisällä olevaa sekä suojeluohjelmiin kuuluvaa yksityismaata voidaan vaihtaa muualla sijaitsevaan valtionmaahan”. Maankäytön ohjaus toimintaperiaatteessa 1 puhutaan maan myynnistä pirstomatta haitallisesti yhtenäisiä alueita. Kuka määrittelee, mikä on haitallista yhtenäisten alueiden pirstomista? Ympäristökeskus edellyttää, että myös maisemalliset ja luonnonsuojelliset arvot otetaan huomioon. Samassa kappaleessa toimintaperiaatteessa 3 todetaan, että ns. hajavuokrauksia ja käyttöoikeussopimuksia voidaan tehdä luontaiselinkeinojen ja muihin paikallisiin tarpeisiin. Muut paikalliset tarpeet olisi syytä perustella tai rajata tarkemmin. Toimintaperiaatteessa 6 todetaan, että Metsähallitus tekee sille kulanhuudontaan liittyvät tehtävät asiakaslähtöisesti ja joustavasti hyvässä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Kun lupa myönnetään alueelle, jossa ei aiemmin ole ollut joki- tai purovesistöön kohdistuvaa toimintaa, olisi toiminnan harjoittajan tai Metsähallituksen itse selvitetävä kohteessa mahdollisesti tuhoutuvat tai heikkenevät luonnonarvot.

Nykyiset metsätalosalueiden hallinnassa olevat alueet säilyvät metsätalouden piirissä. Toimintaperiaatetta voisi tarkentaa/pehmentää niin, että se mahdollistaa luonnonsuojellisesti arvokkaiden kohteiden löytyessä niiden rajaamisen metsätalosalueen ulkopuolelle. Toimintaperiaatteen 3 mukaan metsätaloustoiminnan tulee olla taloudellisesti positiivista Ylä-Lapin alueella. Se on varmasti tavoiteltavaa, mutta ympäristökeskuksen käsityksen mukaan Ylä-Lapilta hyväksytään myös + 0 -tuotto, minkä tulisi näkyä myös tässä toimintaperiaatteessa. Toimintaperiaatteen 4 mukaan Metsätalouden työllisyys ja puunjalostuksen raaka-ainehuolto turvataan. Ympäristökeskus esittää täydennettäväksi toimintaperiaatetta toteamuksella, että ”*luonnonvarasuunnitelma-alueella* olevan puunjalostuksen raaka-ainehuolto turvataan”.

Kohdassa Maksulliset matkailupalvelut (4.2.2) toimintaperiaatteen 1 mukaan luontomatkailupalveluissa minimoidaan luontaiselinkeinoille ja saamelaiskulttuurille koituvat häiriöt. Ympäristökeskus olettaa, että myös toiminnan vaikutukset luonnon ympäristöihin ja luonnon monimuotoisuuteen minimoidaan. Samassa kappaleessa kohdassa Maa-ainesten myynti (4.2.3) ympäristökeskus esittää, että ko. kohtaan lisätään toimintaperiaate 3: Maa-ainesten otossa otetaan huomioon geologiset, luonnonsuojelulliset ja maisemalliset arvot.

Lapin ympäristökeskus pitää erittäin hyvänä sitä, että Metsähallituksen metsätalouden pitkän aikavälin mitoitusta ratkaistaan Metsäntutkimuslaitoksen ym. monitavoitteisen tutkimushankkeen tulosten pohjalta suunnitelmakauden lopulla. Tämä osoittaa, että Metsähallituksen metsätalous haluaa toimia taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla.

Metsäntutkimuslaitos toteaa, että yhteensovittamistavoitteen saavuttamisen edellytykset ovat huonot maanomistuskysymyksen ja porotalouden kannattavuusongelmien vuoksi. Sen vuoksi osa tärkeistä sidosryhmistä on jäänyt suunnittelusta pois. Osallistaminen on näin ollen osaksi epäonnistunut. Tästä syystä osallistavaa suunnittelua tulisi kehittää.

Metsäntutkimuslaitos tulee arvioimaan hakkuuohjelman mitoitusta vasta Ylä-Lapin metsien kestävä käyttö -tutkimushankkeen valmistumisen myötä. Lisäsuojeluun ei Ylä-Lapissa ole tarvetta.

Metsäntutkimuslaitos arvioi, että projektin yhteensovittamistavoite voi jäädä saavuttamatta, koska maanomistuskysymys ja porotalouden kannattavuusongelmat ovat edelleen ratkaisematta.

Paliskuntain yhdistys toteaa lausunnossaan, että metsätalouden ja porotalouden yhteensovittamiseksi Ylä-Lapissa on kuitenkin tehty työtä ja laadittu erilaisia ratkaisuehdotuksia, mutta ratkaisuun pääseminen on ollut vaikeaa.

Tutkimustietoa metsätalouden toimien vaikutusta porotalouteen tulee hyödyntää, kun tehdään uusia vuoden 2010 jälkeisiä ratkaisuja Ylä-Lapin metsien ja luonnonvarojen kestävästä käytöstä siten että porotalous ja metsätalous voivat toimia rinnakkain.

Paliskuntain yhdistys painottaa, että Metsähallituksen ja paikallisten paliskuntien tulisi aloittaa paliskuntakohtaiset neuvottelut suunnitelmakauden kunkin paliskunnan alueella tehtävistä vuotuisista hakkuista, joilla turvataan sekä porotalouden että metsätalouden toimintaedellytykset Ylä-Lapissa.

Paliskuntain yhdistyksellä ei ole tällä hetkellä luonnonvarasuunnittelun ja sen sisällön tarkasteluun suurempaa tarvetta, koska alueen paliskunnat eivät ole olleet mukana eivätkä sitoutuneet valmisteilla olevaan luonnonvara-suunnitelmaan.

MAAKUNNALLISTEN SIDOSRYHMIEN LAUSUNNOT JA VAIKUTUS SUUNNITELMAAN TAI ANNETTU VASTINE

Yleistä

Muutosesitys	Esityksen tekijät	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
Suunnitelmaluonnoksen oikeinkirjoitukseen annettiin palautetta.	Metsäntutkimuslaitos	Korjattu.
Puutteena luonnonvarasuunnittelun ohjaus- ja projektiryhmien luonnontalouden ja porotalouden asiantuntemuksen puute.	Lapin ympäristökeskus	Asiantuntijoita käytettiin tarvittaessa. esim. RKTL.
Yhteistyöryhmien kokoonpanoissa olisi pitänyt ottaa huomioon myös alueelliset viranomaiset.	Lapin ympäristökeskus	Alueelliset viranomaiset osallistettiin lausunnonantomuodossa suunnitelman mukaan.
Viranomaisten puute työryhmissä heijastuu luonnonvarasuunnitelman ja maakuntakaavan yhteyden heikkona kuvauksena. Olisi syytä selkeyttää.	Lapin ympäristökeskus	Ristiriitaisuuksia maakuntakaavan kanssa ei ole ilmennyt.
Useassa paikassa puhutaan "sidosryhmistä", mutta tekstissä ei valoteta mitä näillä missäkin paikassa tarkoitetaan.	Lapin ympäristökeskus	Jos tekstissä ei ole mainittu sidosryhmää täsmällisesti, niin se löytyy liitteestä.

Luonnon virkistyskäyttö

Muutosesitys	Esityksen tekijät	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
Kappaleessa 2.1.10 tulisi käyttää Lapin matkailustrategiasta oikeaa nimeä.	Lapin liitto	Muutettu.
Luvussa 2.2.8 alueiden roolijako: Tekstissä puhutaan luokasta 6, jolta "retkeilijät ja luontomatkailijat halutaan pitää poissa". Tällainen ilmaisu antaa väärän, jopa jokamiehen oikeuksien vastaisen kuvan alueiden käytöstä.	Lapin ympäristökeskus	Muutettu.

Luonnonsuojelu

Muutosesitys	Esityksen tekijät	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
"Luonnonsuojelualueverkko nykyisellään riittävä" on liian jyrkkä ilmaisu. Olisi syytä harkita tai tarkentaa.	Lapin luonnonsuojelupiiri	Käsitelty ohjausryhmän kokouksessa.
Luonnonsuojelun toimintaperiaatetta 1 "Lapin luontopalvelut hoitaa saamelaisen kotiseutualueella hallinnassaan olevilla valtion mailla uhanalaisten lajien, luontotyypien ja saamelaisen kulttuuriperinnön suojeluun liittyvät tehtävät" tulisi tarkentaa, koska Lapin ympäristökeskus voi tehdä edellisiin liittyviä suojeluratkaisuja itsenäisesti.	Lapin ympäristökeskus	Tarkennettu.

Alueiden hallinta

Muutosesitys	Esityksen tekijät	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
Toimintaperiaate: Uusien rantakaavojen laatiminen maakuntakaavan osoittamille alueille on kestävä.	Lapin luonnonsuojelupiiri	Viranomaisen on edistettävä hyväksytyjen kaavojen toteuttamista.
Kesäajan maastoliikenne: Mahdollisuus myöntää tapauskohtaisesti lupia muuhun kesäajan maastoliikenteeseen on liian vähä.	Lapin luonnonsuojelupiiri	Hks-suunnitelmissa päätetään yksityiskohtaiset asiat.
Maankäytön suunnittelun toimintaperiaatteeseen nro 3 tulisi lisätä myös Lapin liitto maakuntakaavoituksen osalta.	Lapin liitto	Lisätty.
Maankäytön suunnittelun toimintaperiaatteeseen nro 4 tekstiä pitäisi muuttaa muotoon "Uusia ranta-asemakaavoja laaditaan pääsääntöisesti yleiskaavassa osoitetuille alueille ja uudet ranta-kaava-asema-alueet pyritään keskittämään maakuntakaavan matkailun ja virkistyksen kehittämisyöhykkeille."	Lapin liitto	Muutettu.
Kotitarvepuusaanti toimintaperiaatetta 4 ehdotetaan muutettavaksi "Puun osoitus ja myynti tehdään niin, että luonnon monimuotoisuuden säilyminen turvataan."	Lapin ympäristökeskus	Muutettu.
Suojelualueiden perustamisen toimintaperiaate 2 tulisi lisätä: "Suojelualueiden ja erämaiden sisällä olevaa sekä suojeluohjelmiin kuuluvaa yksityismaata voidaan vaihtaa muualla sijaitsevaan valtionmaahan".	Lapin ympäristökeskus	Lisätty.
Maankäytön ohjaus toimintaperiaatteeseen 1 lisättävä, että myös maisemalliset ja luonnonsuojelliset arvot otetaan huomioon.	Lapin ympäristökeskus	Lisätty.
Maankäytön ohjaus toimintaperiaatteessa 3 todetaan, että ns. hajavuokrauksia ja käyttöoikeussopimuksia voidaan tehdä luontaiselinkeinojen ja muihin paikallisiin tarpeisiin. Muut paikalliset tarpeet olisi syytä perustella tai rajata tarkemmin.	Lapin ympäristökeskus	Vallitsevaa tiukkaa linjaa ei ole tarve muuttaa. Ei yksilöidä tässä suunnitelmassa.
Maankäytön ohjaus toimintaperiaate 6: Metsähallitus myöntää lupia perinteiseen kullanhuhdontaan hallinnassaan oleville maille. Kun lupa myönnetään alueelle, jossa ei aiemmin ole ollut joki- tai purovesistöön kohdistuvaa toimintaa olisi toiminnan harjoittavan tai Metsähallituksen itse selvítettävä kohteessa mahdollisesti tuhoutuvat tai heikkenevät luontoarvot.	Lapin ympäristökeskus	Kauppa- ja teollisuusministeriö on luvanmyöntäjänä velvollinen hoitamaan asian.

Metsätalous ja muu liiketoiminta

Muutosesitys	Esityksen tekijät	Vaikutus suunnitelmaan tai vastine
Metsäntutkimuslaitoksen tutkimustulosten valmistuttua Ylä-Lapin metsätalouden toimien vaikutusta porotalouteen tulee tarkastella uudelleen.	Paliskuntain yhdistys	On huomioitu suunnitelmassa.
Metsähallituksen ja paikallisten paliskuntien väliset neuvottelut suunnitelmakauden hakuista tulee aloittaa mahdollisimman nopeasti.	Paliskuntain yhdistys	Toteutettu.
Metsätalouden mitoitus ja maankäyttöpäätös eivät perustu yhteisymmärryksen eri sidosryhmien kanssa, vaan on Metsähallituksen päätös.	Lapin lääninhallitus Metsähallituksen päätös	Yhteisymmärrystä ei löydetty.
Suunnitelman hyväksymisellä ei saada ratkaistua Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden välisiä kiistoja.	Lapin lääninhallitus	Suunnitelma edistää yhteensovittamista.
Ylä-Lapin maiden ja vesien hallintoon olisi pyrittävä löytämään ratkaisu, joka turvaa saamelaiden ja muun paikallisen väestön mahdollisuuden osallistua päätöksentekoon.	Lapin lääninhallitus	Ei kuulu Metsähallituksen toimivaltaan.
Neuvottelumekanismin kehittäminen niin, että eri osapuolet kokisivat olevansa suunnittelussa mukana tasavertaisina kumppaneina.	Lapin lääninhallitus	Kyseessä osallistamisprosessi.
Neuvottelut paikallisten paliskuntien ja Metsähallituksen välillä metsänhaku- ja porolaidunkysymyksistä olisi aloitettava mahdollisimman pian uudestaan.	Lapin lääninhallitus	Toteutettu.
Esitetty suunnite 110 000m ³ /v antaa paremmat mahdollisuudet ratkaista metsiensuojelu ongelman kuin suunnite-ehdotus 115 000m ³ /v.	Lapin luonnonsuojelupiiri	Ei olennaista eroa.
Ns. Saarelan alueet tulee jättää metsätalouden ulkopuolelle.	Lapin luonnonsuojelupiiri	Erämaa-alueilla olevat Saarelan alueet hakuiden ulkopuolelle.
Jos vanhojen metsien hakuumäärä ei oleellisesti vaikuta hakuumääriin ja työllisyyteen, tulisi vanhojen metsien (yli 150 vuotta) hakuista pidättäytyä ja keskittyä nuorten metsien harvennuksiin, jolla on myös huomattava työllistävä vaikutus.	Lapin TE-keskus	Pääosa hakkuukertymästä tulee uudistushakkuista.
Metsä- ja porotalouden yhteensovittamisen osalta sidosryhmien osallistaminen epäonnistui. Metlan tutkimustulosten mukaan osallistavaa suunnittelua tulisi edelleen kehittää.	Metsäntutkimuslaitos	Osallistavan suunnittelun kehittäminen.
Ylä-Lapin metsien hakkuutavoite tulisi säilyttää vähintään ennallaan mm. Kemijärven tehtaana puuhuollon turvaamiseksi.	Lapin metsäkeskus	Hakuumäärä pienenee yhteiskunnallisten velvoitteiden vuoksi.
Hakuumäärän supistuessa sekä konehakkuun osuuden noustessa kannattavuuden säilyttämiseksi, työpaikkojen määrä supistuu enemmän mitä suunnitelmassa on arvioitu.	Lapin metsäkeskus	Arvio perustuu parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon.

Luvussa 2.3.10 todetaan mm., että uhanalaiset lajit, arvokkaat elinympäristöt ja luontokohteet on otettu hakkuissa huomioon. Tässä kohdassa tekstiä olisi syytä tarkentaa "Metsähallituksen tiedossa olevat uhanalaiset lajit.	Lapin ympäristökeskus	Muutettu.
Luvussa 3.3.2: Vanhan metsän koodin (80) käyttö vain suojeluun varatuilla alueilla?	Lapin ympäristökeskus	Tekstiä tarkennettu.
Metsätalouden toimintaperiaatetta 2 voisi tarkentaa/pehmentää niin, että taloustoiminnan piirissä olevaa aluetta tulisi olla mahdollista tarkistaa luonnonsuojelullisesti arvokkaiden kohteiden löytyessä (esim. uhanalaisten ikää pien keskittymä).	Lapin ympäristökeskus	Pienialaiset erityiskohteet otetaan huomioon toimenpidesuunnittelussa.
Metsätalouden toimintaperiaatteen 3 mukaan toiminnan tulee olla positiivista. + 0 -tuotto tulisi näkyä myös toimintaperiaatteessa.	Lapin ympäristökeskus	Metsätalous on Metsähallituksen liiketoimintaa, jonka on oltava kannattavaa.
Metsätalouden toimintaperiaatetta 4 esitetään täydennettäväksi, että "luonnonvarasuunnitelma alueella olevan puunjalostuksen raaka-ainehuolto turvataan."	Lapin ympäristökeskus	Puuhuoltokysymys on alueellinen ei paikallinen kysymys.
Maksulliset matkailupalvelut toimintaperiaatteen 1 lisätään, että myös toiminnan vaikutukset luonnon ympäristöihin ja luonnon monimuotoisuuteen minimoidaan.	Lapin ympäristökeskus	Tekstiä tarkennettu.
Maa-ainesten myynti kolmanneksi toimintaperiaatteen 1 lisätään: "Maa-ainesten otossa otetaan huomioon geologiset, luonnonsuojelulliset ja maisemalliset arvot."	Lapin ympäristökeskus	Lisätty.

Aikaisemmin ilmestyneet Metsähallituksen metsätalouden julkaisut

- Nro 1 Rissanen Kalervo 1996. Vesiensuojelu kunnostusojituksen ja maanmuokkauk-
töiden yhteydessä 1995 – Länsi-Suomen ja Kainuun alueissa tehdyn selvityksen
loppuraportti. 26 s.
- Nro 2 Hokajärvi Taisto 1996. Sallan metsävaurioiden tervehdyttämislannoitusko-
e. 27 s.
- Nro 3 Hallman Erkki, Hokkanen Marja, Juntunen Heikki, Korhonen Kirsi-Marja,
Raivio Suvi, Savela Outi, Siitonen Paula, Tolonen Arto & Vainio Matti 1996.
Alue-ekologinen suunnittelu. 59 s.
- Nro 4 Keto-Tokoi Petri, Korhonen Ilkka, Paavonen Ahti, Seppänen Jussi & Vesterinen
Pekka 1996. Kurun alue-ekologinen suunnitelma. 49 s.
- Nro 5 Kukko Timo 1996. Luonnonvarojen seuranta kestävän metsätalouden kuvaajana.
187 s.
- Nro 6 Loikkanen Teppo 1997. Kainuun metsäkysely 1996. 46 s.
- Nro 7 Karvonen Lauri, Huusko Mauri, Itkonen Pertti & Prokkola Antti 1997.
Aalistunturin alue-ekologinen suunnitelma. Suunnittelun periaatteet Metsähalli-
tuksen Länsi-Lapin alueella. 95 s.
- Nro 8 Hiltunen Veikko, Kytövuori Tapio, Siira Jorma, Jorri Eeva-Liisa, Leskinen
Aarne, Leskinen Jarmo, Meriruoko Ari, Santala Eija, Tolonen Arto & Tolonen
Jyrki 1997. Kainuun alueen luonnonvarasuunnitelma. 76 s. + karttaliite.
- Nro 9 Korkalo Markku, Pouta Tapio, Valle Paulus, Kokkonen Pekka, Korpivuoma
Jukka, Itkonen Pertti & Ollila Tuomo 1997. Peurakairan alue-ekologinen suunni-
telma. 91 s.
- Nro 10 Hokajärvi Taisto (toim.) 1997. Metsänhoito-ohjeet. 58 s.
- Nro 11 Pykäläinen Jouni 1997. Päätösanalyysimenetelmä Metsähallituksen alueelliseen
luonnonvarasuunnitteluun. 33 s.
- Nro 12 Heinonen Petri, Hallila Heikki, Koivurinne Jorma, Oikarinen Aimo, Saarikoski
Pekka, Salmi Oiva, Soinnie Hanna & Tanninen Timo 1997. Länsi-Suomen alueen
luonnonvarasuunnitelma. 111 s. + kartta.
- Nro 13 Rissanen Kalervo, Hirvonen Reijo, Mahosenaho Juhani & Ollila Heikki 1997.
Pyhännän alue-ekologinen suunnitelma. 71 s.
- Nro 14 Hokajärvi Taisto (toim.) 1998. Erikoispuulajien kasvatusta. 25 s.
- Nro 15 Koponen Matti, Sapattinen Auvo, Toivanen Alpo & Timonen Kalervo 1998. Ylä-
Keyrityn alue-ekologinen suunnitelma. 64 s.

- Nro 16 Kinnunen Ossi, Kokkonen Sakari, Kokkoniemi Tuomo, Korpivuoma Jukka, Murtoniemi Sakari, Sandström Olli & Soinne Hanna 1998. Itä-Lapin luonnonvarasuunnitelma. 161 s. + liitekartta.
- Nro 17 Heinonen Petri 1998. Metsähallituksen alueellinen luonnonvarasuunnittelu. Prosessikuvaus. 42 s.
- Nro 18 Pitkänen Eija, Eisto Kaija, Toivanen Alpo, Kammonen Arto & Mustonen Seppo 1998. Valtimon alue-ekologinen suunnitelma. 66 s.
- Nro 19 Näpänkangas Jouni, Meriruoko Ari, Tolonen Arto, Vainio Matti, Jäntti Risto, Juntunen Heikki & Herttuainen Erkki 1998. Vuokin alue-ekologinen suunnitelma. 78 s.
- Nro 20 Helle Pekka, Lindén Harto, Aarnio Martti & Timonen Kalervo 1999. Metso ja Metsien käsittely. Tietoa käytännön metsätaloudelle. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ja Metsähallitus. 25 s.
- Nro 21 Luhta Vesa 1999. Inarin havumetsävyöhyke, luonnonolot ja käyttö. 121 s.
- Nro 22 Sandström Olli, Vaara Ilkka, Kamula Pasi, Karvonen Lauri, Keränen Matti, Kokkonen Sakari, Murtoniemi Sakari, Partanen Tapani, Salmi Juha, Tormilainen Mikko & Vaara Marja 1999. Länsi-Lapin luonnonvarasuunnitelma, 220 s. + 2 liitekarttaa.
- Nro 23 Rissanen Kalervo 1999. Luonnonhoidon seuranta Metsähallituksessa 1994–1998. 43 s.
- Nro 24 Hokajärvi Taisto & Rissanen Kalervo 1999. Varttuneiden taimikoiden tila 1996 ja 1998. 30 s.
- Nro 25 Soikkeli Paavo 1999. Metsurityön ja metsäpalkkauksen kehittäminen. 40 s.
- Nro 26 Parikka Matti, Karila Hannu, Railo Airi, Pieniniemi Seija, Salmi Juha, Hytönen Mika, Joensuu Olavi & Rajasärkkä Ari 1999. Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelma. 123 s. + liitekartta.
- Nro 27 Eskelinen Terhi 2000. Männyn luontainen uudistaminen Länsi-Lapissa. 55 s.
- Nro 28 Högnäs Tore 2000. Kohti kumppanuutta metsäalan konetyö- ja kuljetusurakoinnissa. Vaihdantakustannusteoriaan perustuva tarkastelu. 143 s.
- Nro 29 Pitkänen Eija, Eisto Kaija, Toivanen Alpo, Kammonen Arto & Mustonen Seppo 2000. Landscape Ecological Plan for State-owned Forests in Valtimo. 50 p. and 3 maps.
- Nro 30 Stolt Elina (toim.) 2000. Ympäristö ja tutkimus Ylä-Lapissa 1990-luvulla. 182 s.
- Nro 31 Siitonen Paula, Tanskanen Antti & Lehtinen Antti 2000. Metsien monimuotoisuuden arviointi. Osa 3. Pisteytys- ja optimointijärjestelmä MoniWin ja MoniOpti. Metsähallitus. 123 s.
- Nro 32 Siitonen Paula, Tanskanen Antti & Lehtinen Antti 2000. Lahopuun määrä ja laatu Ilomantsin Koitajoella. 44 s.

- Nro 33 Laitinen Juha, Kemppe Eero, Pitkänen Eija, Herranen Riitta, Ikonen Matti, Lipponen Helga, Pirinen Tapani, Salmi Juha, Sundman Rainer, Tikkanen Veijo, Tuhkalainen Kyösti, Turunen Satu & Väisänen Jarmo 2000. Itä-Suomen luonnonvarasuunnitelma 91 s + liitekartta.
- Nro 34 Hannelius Simo 2000. Metsähallituksen metsätaloudeksi 1998. Myyjän muotokuva, kauppahintojen ja tilan hankinnan kannattavuuden arviointia. 57 s.
- Nro 35 Heikkuri Pertti, Stolt Elina & Seipäjärvi Mauri 2000. Ivalon alue-ekologinen suunnitelma. 53 s + 13 liitekarttaa.
- Nro 36 Karvonen Lauri 2000. Guidelines for Landscape Ecological Planning. 47 s.
- Nro 37 Högnäs Tore 2000. Towards Supplier Partnerships in Timber Harvesting and Transportation. 45 p.
- Nro 38 Sandström Olli, Vaara Ilkka, Heikkuri Pertti, Jokinen Mikko, Kokkonen Tuomo, Liimatainen Jari, Loikkanen Teppo, Mela Matti, Osmonen Olli, Salmi Juha, Seppänen Markku, Siekkinen Ari, Sihvo Juha, Tolonen Jyrki, Tuohisaari Olavi, Tynys Tapio, Vaara Marja & Veijola Pertti 2000. Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 38. 246 s. + 2 liitekarttaa.
- Nro 39 Tore Högnäs 2001. A Comparison of Timber Haulage in Great Britain and Finland. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 39. 31 p.
- Nro 40 Karvonen Lauri, Eisto Kaija, Korhonen Kirsi-Marja & Minkkinen Ismo 2001. Alue-ekologinen suunnittelu Metsähallituksessa. Yhteenvetoraportti vuosilta 1996–2000. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 40. 128 s.
- Nro 41 Wallenius Pauli 2001. Osallistava strateginen suunnittelu julkisten luonnonvarojen hoidossa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 41. 346 s.
- Nro 42 Niemelä Juhani 2002. Männyn luontainen uudistaminen Savukoskella. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 42. 41 s.
- Nro 43 Erkkilä Jorma & Kurkela Marjo 2002. Metsähallituksen metsätalouden talous- ja työllisyysvaikutukset Ylä-Lapissa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 43. 33 s.
- Nro 44 Joensuu Jussi & Rissanen Kalervo 2002. Vanhojen uudisojitusten aiheuttamat vesistövaikutukset. Selvitys Metsähallituksen vuosina 1979–1980 ja 1989–1990 toteuttamista uudisojituksista. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 44. 76 s.
- Nro 45 Mattila Saija, Hallman Erkki, Hokajärvi Taisto, Leinonen Kari & Puttonen Pasi 2002. Koneellisten ensiharvennusten metsänhoidollinen tila. Kesän 2000 maastoinventoinnin tulokset. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 45. 58 s.
- Nro 46 Pitkänen Eija 2003. Hanketason osallistava suunnittelu Metsähallituksessa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 46. 51 s.

- Nro 47 Asunta Anju, Hiltunen Veikko & Väisänen Merja 2004. Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelu. Suunnitteluohje. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 47. 72 s.
- Nro 48 Hannelius Simo, Koskinen Pasi & Lahtinen Lasse 2004. Metsähallituksen mesätilakaupat vuonna 2000. Metsäomaisuus kiinteistöarvioinnin kohteena. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 48. 66 s.
- Nro 49 Etula Henna 2004. Metsien virkistysarvon määrittäminen Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelussa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 49. 58 s.
- Nro 50 Hiltunen Veikko, Väisänen Merja 2004. Kainuun alueen luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2002 - 2011. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 50. 81 s.
- Nro 51 Suikka Tuomas 2004. Metsätyön kehittämisen vaikutukset metsureiden työhön ja työssä viihtymiseen. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 51. 66 s.
- Nro 52 Korhonen Tarja, Leskinen Margit, Räisänen Heli, Väisänen Merja 2004. Kainuun metsäkysely 2003. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 52. 47 s.
- Nro 53 Huuskonen Saija, Hynynen Jari ja Ojansuu Risto 2004. Ensiharvennuksen toteutuksen vaikutus metsikön tuotokseen ja tuottoon. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 53. 58 s.
- Nro 54 Heinonen Petri, Kuokkanen Panu 2005. Talousmetsien luonnonhoitoprojekti - Loppuraportti. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 54. 53 s.
- Nro 55 Karvonen Lauri 2005. Alue-ekologisen tarkastelun perusteet. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 55. 68 s.
- Nro 56 Rantanen Tiia (toim.) 2006. Länsi-Suomen alueen luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2004-2013. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 56. 87 s.

Luonnonvara- suunnitelma

Ylä-Lapin alueen luonnonvara-suunnitelma vuosille 2006–2010 on Metsähallituksen maiden, metsien ja vesien käytön ja hoidon yleissuunnitelma. Siinä on määritelty muun muassa maankäytön ratkaisut sekä toiminnan mitoitus ja suuntaaminen. Suunnitelma on pohjana toiminnan yksityiskohtaiselle suunnittelulle.

METSÄHALLITUS

ISSN 1239-1670

ISBN 978-952-446-528-1

SÄHKÖINEN ISBN 978-952-446-529-8